

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1953:32
JUSTITIEDEPARTEMENTET

VÅRDORGANISATION
FÖR
FÖRVARADE OCH INTERNERADE

FÖRSLAG AV
SÄKERHETSANSTALTSUTREDNINGEN

*KLIENDELUNDERSÖKNING
PROMEMORIA AV STRAFFLAGBEREDNINGEN*

S T O C K H O L M

1 9 5 3

Statens offentliga utredningar 1953

Systematisk förteckning

1. Valkretsar vid fullmäktigeval i kommunerna. 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 4. Kihlström. 36 s. **Ju.**
2. Betänkande med förslag till fiskeristadga m. m. Kihlström. 99 s. **Jo.**
3. Betänkande med förslag till åtgärder för stödjande av hästaveln m. m. Victor Petterson. 77 s. **Jo.**
4. Nordisk passfrihet. Betänkande nr 4. Victor Petterson. 28 s. **U.**
5. Lättnader i fråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna. Victor Petterson. 45 s. **U.**
6. Generella metoder och fysiska kontroller inom investeringspolitiken. Idun. 229 s. **S.**
7. Läkarutbildningen. Victor Petterson. 394 s. **E.**
8. Utredning om fastighetsbeskattningen. Marcus. 136 s. **Fi.**
9. Förslag till lagstiftning om insemination. Katalog och Tidskriftstryck. 143 s. **Ju.**
10. Förband och bygd. Victor Petterson. 180 s. **Fö.**
11. Betänkande med förslag till allmänna riktlinjer för den territoriella pastoratsindelningen och församlingsprästerliga organisationen m. m. Berlingska Boktryckeriet, Lund. 350 s. **E.**
12. Fakta om olja. Gernandt. 80 s. **H.**
13. Landsbygdens elkraftförsörjning. Gernandt. 120 s. **K.**
14. Förslag till brottsbalk. Norstedt. 590 s. **Ju.**
15. Juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning. 1. Katalog och Tidskriftstryck. 550 s. **E.**
16. Juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning. 2. Bilagor. Beckman. 271 s. **E.**
17. Enhetligt frihetsstraff m. m. Marcus. 222 s. **Ju.**
18. Lika lön för män och kvinnor i det statliga lönesystemet. Beckman. 527 s. **C.**
19. Sägverksindustrin i södra Sverige. Idun. 164 s. **H.**
20. Trafiknykterhet. Victor Petterson. 310 s. **K.**
21. Promemoria med förslag till vissa åtgärder för att nedbringa väntetiderna vid sinnesundersökning i brottmål. Katalog och Tidskriftstryck. 66 s. **Ju.**
22. Nåd i brottmål. Statistiska uppgifter för 1900-talets första hälft. Av S. Groth. Marcus. 24 s. **Ju.**
23. Konsumentprisindex. Betänkande angående omläggning av levnadskostnadsindex. Marcus. 75 s. **C.**
24. Folkhögskolans ställning och uppgifter. Katalog och Tidskriftstryck. 247 s. **E.**
25. Det proportionella valsättet vid landstingsval. 1950 års folkomröstnings- och valsättsutrednings betänkande. 5. Kihlström. 128 s. **Ju.**
26. Betänkande med förslag till vissa ändringar i rättegångsbalken m. m. Gernandt. 159 s. **Ju.**
27. Psykologiskt försvar. Kihlström. 256 s. **I.**
28. Befälsordningen vid infanteriet. Kihlström. 480 s. **Fö.**
29. Abortfrågan. Victor Petterson. 298 s. **I.**
30. Åtgärder för förenhetligande av besvärstiden i administrativa mål. Marcus. 36 s. **Ju.**
31. Förslag till hälsovårdsstadga m. m. Idun. 234 s. **I.**
32. Vårdorganisation för förvarade och internerade. Beckman. 104+31+32 s. **Ju.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E** = ecklesiastikdepartementet, **Jo** = jordbruksdepartementet.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1953: 32
JUSTITIEDEPARTEMENTET

VÅRDORGANISATION
FÖR
FÖRVARADE OCH INTERNERADE

FÖRSLAG AV
SÄKERHETSANSTALTSUTREDNINGEN

Stockholm 1953

K. L. BECKMANS BOKTRYCKERI

STATE OF CALIFORNIA
DEPARTMENT OF REVENUE

VALUATION

FOR THE YEAR

ENDING

1900

IN THE COUNTY OF

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Skrivelse till departementschefen	5
1. Utredninguppdraget	7
2. Lagstiftningen	10
3. Klientelet	20
4. Nuläget	25
5. Danske erfaringer	43
6. Amerikanska erfarenheter	54
7. Förslagets huvudlinjer	66
8. Hallanläggningen	75
9. Öppenvården	82
10. Kostnader	85
11. Sammanfattning	88
12. The Treatment of Mentally Abnormal Offenders in Sweden	91

Bilagor

Förvarings- och interneringsklientelet. En undersökning

Internerings. Promemoria av strafflagberedningen

INSTRUKTION

- 1. Utskrift af de enkelte...
- 2. Utskrift af de enkelte...
- 3. Utskrift af de enkelte...
- 4. Utskrift af de enkelte...
- 5. Utskrift af de enkelte...
- 6. Utskrift af de enkelte...
- 7. Utskrift af de enkelte...
- 8. Utskrift af de enkelte...
- 9. Utskrift af de enkelte...
- 10. Utskrift af de enkelte...
- 11. Utskrift af de enkelte...
- 12. Utskrift af de enkelte...

Bilag

Förteckning af de i rapporten nævnte
 Internat. Foreninger af stiftelsesbørn

Till

Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Den 9 maj 1952 bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för justitiedepartementet att tillkalla högst sju sakkunniga för att utreda frågan om organisationen av förvarings- och interneringsklienteletts vård samt framställa härav påkallade rekommendationer och förslag, att utse en av de sakkunniga att vara ordförande samt att förordna sekreterare och experter åt de sakkunniga.

Med stöd av bemyndigandet tillkallade departementschefen den 18 juli 1952 landshövdingen Thorwald Bergquist, byråchefen i socialstyrelsen Torsten Eriksson, t. f. byråchefen i fångvårdsstyrelsen Bertil Forssell, grosshandlaren Wilhelm Josephson, kanslichefen i statens organisationsnämnd Eugen Olsson, överläkaren vid fångvårdsanstalten i Malmö, docenten Torsten Sondén och chefen för byggnadsstyrelsen, generaldirektören Gunnar Wejke. Åt Bergquist uppdrogs att vara de sakkunnigas ordförande och åt Eriksson att tjänstgöra som sekreterare.

De sakkunniga antog benämningen *säkerhetsanstaltsutredningen*.

Att såsom experter biträda utredningen förordnade departementschefen den 24 september 1952 chefen för psykopatanstalterna i Herstedvester, Danmark, överläkaren Georg K. Stürup, direktören vid säkerhetsanstalten å Hall Gunnar Marnell, ombudsmannen i Sveriges fångvårdsmannaförbund Erik Pettersson och byrådirektören i statens organisationsnämnd Paul Tammelin.

Sondén avled den 20 februari 1953. I hans ställe förordnade departementschefen den 5 juni 1953 ledamoten av interneringsnämnden, förste läkaren Gunnar Wretblad. Samma dag förordnades också medicine licentiaten Karl-Erik Törnqvist att biträda utredningen med vissa klientelundersökningar.

Utredningen har den 4 juni 1953 avgivit remissyttrande med anledning av 1947 års psykopatvårdsutrednings betänkande angående psykopatvård m. m.

I och med föreliggande betänkande om vårdorganisation för förvarade och internerade, vilket härmed vördsamt överlämnas, betraktar utredningen sin uppgift som slutförd.

Stockholm den 2 oktober 1953.

THORWALD BERGQUIST

TORSTEN ERIKSSON

sekreterare

EUGEN OLSSON

BERTIL FORSSELL

GUNNAR WEJKE

WILHELM JOSEPHSON

GUNNAR WRETBLAD

GUNNAR MARNELL

ERIK PETERSSON

GEORG STÜRUP

PAUL TAMMELIN

1. Utredningsuppdraget

Våra direktiv innefattas i ett uttalande till statsrådsprotokollet av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Herman Zetterberg, den 9 maj 1952 med följande lydelse.

I propositionen nr 131 till 1950 års riksdag uppdrog jag vissa riktlinjer för fångvårdens framtida organisation, till vilka riksdagen också i huvudsak anslöt sig. Dessa riktlinjer gick ut på att nödvändiga förbättringar inom fångvården skulle utföras enligt dels ett korttidsprogram och dels ett långtidsprogram. Förverkligandet av korttidsplanen förbereddes först inom justitiedepartementet, och därefter tillsatte jag för detta ändamål med Kungl. Maj:ts medgivande den 15 mars 1951 en särskild kommitté, 1951 års fångvårdsutredning. Denna utredning, som beräknas kunna avsluta sitt arbete inom den närmaste tiden, har utarbetat en rad förslag, avseende normaldagschema, fritidsverksamhet, personalbehov, personalutbildning, såranstalter för unga fångar, räjongplan för fångvårdens administration m. m. Med undantag av det sistnämnda förslaget, som ännu icke avlämnats, har utredningens förslag framlagts i proposition till årets riksdag. Återstående spörsmål, som berör korttidsplaneringen, torde kunna lösas utan kommittéutredning.

Vad beträffar långtidsplaneringen uttalade jag i propositionen nr 131 vid 1950 års riksdag, att det med hänsyn till fångvårdens i hög grad omoderna anstaltsbestånd måste bli fråga om en mycket genomgripande omdaning av anstalterna. På grund av uppgiftens omfattning fann jag nödvändigt att gå fram i etapper. Den första etappen skulle omfatta vården av de unga lagbrytarna, andra etappen åsyftar det abnorma eller eljest svårskötta klientelet och den tredje etappen det ordinära fångvårdsklientelet. Riksdagen godkände denna plan med tillägg att även utredningsarbetet borde bedrivas i etapper.

Inom den första etappen har förslag till en anstalt av helt ny typ för ungdomsfångelseklientel, Roxtuna, upprättats och i princip antagits vid 1951 års riksdag. Efter

ytterligare bearbetning har förslaget i närmare utformat skick godkänts av innevarande års riksdag. Arbeten för den nya anstaltens uppförande har redan igångsatts. Även i övrigt har den första etappen av långtidsprogrammet nu i huvudsakliga delar behandlats av statsmakterna. Sålunda har den stora, öppna ungdomsanstalten på Skenäs, som är ganska ny och i gott skick, fått anslag till en nybyggnad för idrotts- och fritidsändamål. Behovet av små öppna kolonier för ungdomsfångelseklientel har också i viss utsträckning tillgodosetts. Slutligen kan nämnas, att innevarande års riksdag har godkänt ett av 1951 års fångvårdsutredning upprättat förslag om särbehandling av den yngsta åldersgruppen bland dem som ådömts vanligt fängelse eller straffarbete. Ytterligare åtgärder för fångvårdens ungdomsbehandling torde härefter böra anstå i avbidan på kommande förslag från strafflagberedningen angående unga brottslingar.

I detta läge synes det lämpligt att påbörja utredningen av de spörsmål som ingår i långtidsprogrammets andra etapp, nämligen omorganisationen av abnormklientelets behandling, vilket också framstår såsom synnerligen angeläget. För närvarande förvaras detta klientel inom fångvården på följande anstalter: Hall (säkerhetsanstalt för förvarade och internerade), Håga (anstalt för sinnessjuka fångar, straffriförklarade exspektanter till sinnessjukhus samt undersökningsfall), Norrköping (säkerhetsanstalt, mottagningsstation och anstalt för svårbehandlade), Karlstad (säkerhetsanstalt), Västervik (säkerhetsanstalt med psykiatrisk avdelning), Kalmar (säkerhetsanstalt för svårbehandlade). Dessutom finns tre kolonier för förvarings- och interneringsklientel. Hall och Håga är ganska moderna anstalter och i huvudsak tillfredsställande, och detsamma gäller även kolonierna; dock bör arbetsdriften kompletteras främst vid kolonierna. De övriga anstalterna däremot är synnerligen omoderna och alldeles olämpliga för de vårdformer som de betjänar. På senare tid har även en viss platsbrist gjort sig gällande.

Den nu tillämnade utredningen bör av-

se att ordna vården och anskaffa erforderliga lokaliteter för behandlingen av det abnormklientel som nu, jämte andra intagna, förvaras på anstalterna i Norrköping, Karlstad, Västervik och Kalmar. Sedan dessa anstalter sålunda frigjorts från förvarade och internerade, bör de i stället, så länge de kan användas för fångvårdsändamål, utnyttjas till vanligt fångförvar, för vilket platsbristen på senare tid blivit mycket besvärande på grund av fångantalets ökning. Jag vill i detta sammanhang även erinra om det avtal angående nedläggande av Långholmsanstalten, som staten ingått med Stockholms stad och som framtingar antingen ett särskilt ersättningsbygge eller en sådan omorganisation inom anstaltsväsendet, att fångvården tillföres ett större antal platser för vanligt fångförvar.

I fråga om riktlinjerna för en omorganisation av anstaltsväsendet för förvarings- och interneringsklientelet må följande anföras. Klientelets nuvarande spridning på ett flertal anstalter med obehagliga kommunikationer sinsemellan har varit hindrande i många hänseenden. Lämpliga placeringar och omplaceringar på de olika anstalterna har försvårats till följd av de långa avstånden, och transporter har blivit dyrbara. Kontakten mellan anstalterna har varit otillräcklig. Personella och materiella resurser har inte kunnat tillfredsställas utnyttjas gemensamt. Otivvelaktigt skulle en koncentration av abnormklientelet till en och samma plats vara fördelaktigt på många sätt. Arbetsdriften skulle kunna göras mera tillfredsställande, vilket är mycket betydelsefullt för detta klientel som i regel har långa behandlingstider. De medicinska vårdmöjligheterna och över huvud taget utnyttjandet av de terapeutiska metoderna skulle kunna förbättras utan att detta uträknat per vårdplats bleve dyrbart. Hela klientelet skulle på ett helt annat sätt än i ett spritt anstaltssystem kunna ställas under psykiatrisk ledning och vård, vilket för det psykiskt svårt belastade klientel som det här gäller är nödvändigt. Personalbesparingar skulle kunna åstadkommas genom rationalisering i administration och tillsynstjänst. Om emellertid koncentrationen drives så långt, att den innebär ett sammanförande till en enda anstalt av ett stort antal intagna, uppstå

även nackdelar som kan uppväga fördelarna. Sålunda blir det mycket svårare att genomföra en önskvärd differentiering av klientelet, möjligheterna till effektiv vård blir mindre och klientelet blir mera svårskött. Lämpligast torde därför vara en mellanform: flera mindre anstalter eller anstaltsavdelningar som ligger så nära varandra, som med hänsyn till förhållandena är lämpligt. I fråga om anstaltsplaceringen bör vidare beaktas, att den nya organisationen måste samordnas med de kvarvarande anstalterna på Hall och Håga.

För att finna den bästa lösningen av dessa spörsmål är det önskvärt, att man kan tillgodogöra sig de erfarenheter beträffande abnormklientelet's behandling som vunnits i utlandet, speciellt i Danmark på anstalten Herstedvester samt de organisatoriska anordningar som prövats vid vissa moderna amerikanska anstalter, företrädesvis New Jerseys Diagnostic Center i Menlo Park.

Utredningen bör lämpligen uppdragas åt särskilda sakkunniga jämte experter och utredningsarbetet bedrivs i sådan takt, att förslag i ämnet kan framläggas under 1953. De sakkunniga bör under sitt arbete samråda med fångvårdsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, interneringsnämnden och strafflagberedningen. Förslag till anstaltsbyggnader bör endast utformas såsom vägledande skisser i syfte att möjliggöra en arkitektävlan angående den slutliga utformningen.

Vi sammanträdde första gången den 16 september 1952 och har därefter hållit sju endagssammanträden samt ett veckolångt sammanträde. Vidare har vi vid tre tillfällen haft endagsöverläggningar och vid ett tillfälle en tredagarsöverläggning med strafflagberedningen, varvid båda kommittéerna företrätts av ett mindre antal representanter. Strafflagberedningen har även genom representanter deltagit i vårt veckolånga sammanträde.

Vi har med departementschefens tillstånd företagit en studieresa till samtliga svenska anstalter, som användes för förvarings- och interneringsklientel, samt en resa till Danmark, där vi stu-

derat verksamheten vid anstalterna i Herstedvester och Sønder Omme. Efter resan hade vi en överläggning med den danske fångvårdschefen, direktør Hans Tetens. Vidare har vi närvarit vid två av interneringsnämndens anstaltssammanträden. Utöver detta har vår sekreterare haft ett flertal överläggningar med ledamöter, experter och anstaltschefer.

För att inhämta erfarenheter angående utvecklingen bland annat på hit-hörande områden inom amerikansk fångvård har sekreteraren under år 1953 företagit en studieresa på sju veckor till USA.

Samråd med byggnadsstyrelsen, fångvårdsstyrelsen och interneringsnämnden har vi ej haft i form av gemensamma sammanträden. Vi har icke ansett detta erforderligt, eftersom de båda styrelserna och nämnden haft representation i vår kommitté.

Genom den personal, som anställts i

justitiedepartementet för att utföra undersökningar rörande fångvårdens klientel, har vi fått till stånd den undersökning av förvarings- och interneringsklientelet, som framlägges i en bilaga.

Detta betänkande slutjusterades den 2 oktober 1953. Tredje kapitlet bygger på den redogörelse, som lämnats kommittén angående ovannämnda klientelundersökning av ledaren för densamma, byråchefen Eriksson. Femte kapitlet har författats av överläkaren Stürup och sjätte kapitlet är ett utdrag ur en reseberättelse angående amerikansk fångvård av Eriksson. Beräkningarna av byggnadskostnaderna har utförts genom byggnadsstyrelsens försorg, beräkningarna av personalutgifter och övriga vårdkostnader av förste byråsekreteraren i fångvårdsstyrelsen Nils-Uno Fornander. Sammanfattningen på engelska har gjorts av professorn Thorsten Sellin, Philadelphia, Pa, USA.

2. Lagstiftningen

1927 års lagstiftning

Den första lagstiftningen angående förvaring och internering tillkom år 1927. Till grund för densamma låg ett länge erfaret behov av att förstärka samhällsskyddet mot farliga återfallsförbrytare. Redan 1915 hade Svenska kriminalistföreningen gjort en framställning om speciallagstiftning i detta ämne. År 1917 upptogs saken i en hemställan från riksdagen till Kungl. Maj:t. Tre år senare uppdrogs åt särskilda sakkunniga att utreda frågan (ordförande professor J. C. W. Thyren), och år 1922 framlade dessa ett betänkande angående internering av farliga återfallsförbrytare.

På en framställning av 1922 års riksdag beslöt Kungl. Maj:t att till ovan nämnda sakkunniga även uppdraga att utreda frågan om lagstiftningsåtgärder beträffande förminskat tillräkneliga förbrytare. Följande år avlämnades ett förslag rörande förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare samt därjämte en överarbetning av förslaget rörande internering av farliga återfallsförbrytare (SOU 1923: 36).

Vi skall här nedan med en del citat söka klargöra motiven för lagstiftningen. Sålunda skrev de sakkunniga bland annat:

Såsom en väsentlig sida i lagstiftarens syfte med det moderna frihetsstraffet framträder strävan att förmå brottslingen att för framtiden självantaga ett laglydigt liv, vare sig detta uppnås genom att verkligen förbättra hans sinnelag eller genom att vänja honom vid ett regelbundet och arbetsamt levnadssätt eller genom att ingiva honom fruktan för nytt straff. I icke så få fall visar sig emellertid, att verkligheten icke motsvarar lagstiftarens

syfte. Brottslingens liv ter sig i dessa fall såsom en ständig växling mellan straff och strafffrihet; några månader eller något år i straffanstalt; några månader i frihet; återigen något år i straffanstalt; några månader i frihet o. s. v. livet igenom — fall, där man vid straffverkställighetens slut kan säga sig, att brottslingen, om han har fysisk möjlighet att begå brott, med en viss naturnödvändighet skall inom kort komma tillbaka till anstalten... Straffet fyller i fråga om dessa s. k. kroniska förbrytare knappast något annat ändamål än allmänpreventionens — att på *andra* individer i samhället inverka till avhållande från att begå brott. Det oskadliggörande av brottslingen, som ingår såsom ett viktigt moment i frihetsstraffet, blir nämligen i dessa fall alldeles otillräckligt, där det icke är fråga om livstidsstraff eller eljest utpräglat långvariga straff...

Enklare vore naturligtvis nu att förlänga det vanliga straffet till straff på mycket lång tid eller rentav livstid — alltså en generaliserad och kraftigt skärpt tillämpning av iterationsinstitutet. Men denna enkla utväg möter en oöverbärlig betänklighet. Straffet, d. v. s. preventivstraffet, vilar visserligen på samhällsnyttan: samhället behöver straffet för att skydda sig mot viss fara från individerna. Men samhället får icke i varje fall av fara använda vad medel som helst. Mot intresset av säkerhet i samhället och rättsordningens upprätthållande står individernas personliga intressen; och eftersom samhället när allt kommer omkring består av individer och är till för deras skull, måste dessa intressen vägas mot varandra. Samhället skulle icke kunna för varje ringa brott taga individernas liv, även om detta vore ett säkert medel att starkt minska eller alldeles förekomma slagsmål, ärekränkningar, snatterier o. s. v. Reaktionen mot individen måste stå i en viss proportion till den grad av farlighet, som individen ådagalagt, därvid emellertid samhället visserligen icke är inskränkt till att taga hänsyn till den farlighet, han ådagalagt genom det *nu* begångna brottet...

När det gällde kroniska men i övrigt *normala* brottslingar, förordade de sakkunniga, att internering, som föreslogs såsom namn på skyddsåtgärden, skulle grundas på följande fyra principer: 1) Då åtgärden användes, borde den träda i stället för straffet och inte som ett plus läggas till detta. 2) Åtgärden borde förutsätta en åtminstone relativ oförbättring hos brottslingen, och lagen måste därför så bestämt som möjligt ange kriterierna härför i brottslingens antecedentier. 3) Det ådömda straff, i vars ställe åtgärden skulle träda, fick inte vara ett ringa men inte heller ett mycket svårt straff, och lagen måste närmare ange dessa gränser. 4) Åtgärden måste så utformas, att den dels erbjöd nödig garanti för att brottslingen effektivt avspärrades från yttervärlden och dels i andra avseenden var så fri från straffkaraktär, som lämpligen kunde ske.

I detta sammanhang vill vi erinra om, att inställningen till frågan om det straffrättsliga ansvaret för brott begångna av *abnorma* människor bygger på begreppen om full och förminskad tillräknelighet. Sedan gamla tider har inom straffrätten gällt, att uppenbart sinnessjuka och djupt undermåliga individer inte skall straffas för sina handlingar. Så småningom jämfördes med sinnessjukdom och djup undermålighet även andra psykiska tillstånd, såsom ålderdomssvaghet. Genom 1864 års strafflag tillkom, att även tillfälliga tillstånd av sinnesrubning kunde leda till straffrihet.

Med 1864 års lag infördes såsom en nyhet den s. k. *förminskade tillräkneligheten*. Anledningen torde främst ha varit, att man ville ha möjlighet att i tveksamma fall kunna gå en medelväg mellan straffrihet och fullt straff. Vid tidpunkten för 1927 års lagstiftning ha-

de tillräknelighetsbestämmelserna, som fanns intagna i strafflagens 5 kapitel, följande formulering.

5 §. Gärning, som begås av den, som är avvita, eller vilken förståndets bruk genom sjukdom eller ålderdomssvaghet är berövat, vare strafflös.

Har någon, utan egen skuld, råkat i sådan sinnesförvirring, att han ej till sig visste; vare ock gärning, den han i det medvetlösa tillstånd förövar, strafflös.

6 §. Prövas någon, som brottslig gärning begått, därvid hava av kropp- eller sinnessjukdom, ålderdomssvaghet eller annan, utan egen skuld, irakad förvirring saknat förståndets fulla bruk, ehuru han ej kan för strafflös anses efter 5 §; då må, efter omständigheterna, straffet nedsättas under vad i allmänhet å gärningen följa bort.

Ifråga om de abnorma brottslingarna anförde de sakkunniga:

De åtgärder som man (i våra dagar) sammanfattar under ordet straff, hava beräknats för normala och till viss utveckling kunna individer och hava åsyftat att verka avskräckande på andra individer i samhället samt om möjligt psykiskt förändrande (eljest åtminstone oskadliggörande) på brottslingen själv. Då intet som helst syfte att avskräcka ens andra individer kan anses innefattat i åtgärden, faller den icke in under ordet straff... Och även om man ville använda detta eller något annat ord för att därunder sammanfatta *alla* åtgärder mot samhällsfarliga individer överhuvud, tillräkneliga och otillräkneliga, så skulle ett sådant enhetligt begrepp automatiskt uppdelas sig i åtgärder mot tillräkneliga och åtgärder mot otillräkneliga, d. v. s. i åtgärder med och utan ett avsiktligt avskräckningsmoment.

Därmed är dock icke sagt, att icke mellanformer kunna tänkas, som innesluta vissa elementer utav båda slagen av åtgärder. Detta sammanhänger med det psykologiska faktum, att mellan den mest utpräglat normala och den mest utpräglat onormala själsbeskaffenhet otaliga, kontinuerliga övergångsstadier kunna tänkas.

De sakkunniga uttalade vidare, att det vore olämpligt att för gränfallen

mellan otillräknelighet, som krävde hel strafffrihet och sinnessjukvård, samt de förminskat tillräkneliga använda sig av förkortade straff.

Vad angår den halvabnorme, så har straffet med all sin olämplighet för övrigt den fördel med sig — om det är fråga om allvarligare fall — att det gör brottslingen oskadlig, så länge det pågår. Men ju förr det slutar, desto förr släppes brottslingen ut på samhället, antagligen i särskilt många fall icke förbättrad utan tvärtom. Denna behandlingsmetod innehåller således — åtminstone med hänsyn till ett stort antal av de konkreta fallen — ett dubbelt fel: dels att straffa i stället för att använda en mera lämplig behandling, dels att göra behandlingen kortvarigare än den vanliga, under det fastmera i de flesta fall åtminstone möjlighet bör finnas att göra den långvarigare.

I frågan om skyddsåtgärder borde träda i stället för straff anfördes:

Otvivelaktigt måste vid reaktionen mot brott — vad namn och form den må hava — allmänpreventionens krav alltid noga beaktas. Detta krav medför, att reaktionen måste innehålla ett *lidande* för brottslingen, vilket avskräcker andra och omisskänneligt uttrycker samhällets ogillande av handlingen. Använde man en oskadliggörande skyddsåtgärd, som saknade detta element, så vore det icke blott berättigat utan nödvändigt att jämte skyddsåtgärden använda även straff.

I verkligheten ligger emellertid saken helt annorlunda. En sådan skyddsåtgärd är — åtminstone under nuvarande förhållanden — helt enkelt otänkbar. Någon idyllisk koloni, där de för ordnat samhällsliv odugliga skulle i ostörd ro framleva ett behagligt liv, låter sig icke åstadkomma. Fastmer förutsätter oskadliggörande för livstid ett i och för sig synnerligen kännbart frihetsberövande för livstid. Att förneka det element av lidande, som så uppenbart ingår i den oskadliggörande skyddsåtgärden, sådan den i verkligheten måste gestalta sig, är därför en ren orimlighet...

Vilka myndigheter borde nu handlägga ärenden om intagning och utskrivning från vårdanstalterna för dessa

båda klientelgrupper, kroniska normala återfallsförbrytare och halvabnorma brottslingar? Efter en lång diskussion kom de sakkunniga fram till att ärenden angående förvarade och internerade skulle handläggas såväl av domstolen som av en särskild nämnd.

Departementschefen (Torsten Nothin) följde i huvudsak de sakkunnigas förslag i sin proposition till riksdagen.

Lagen av den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare fastslog i huvudsak följande.

Den förminskat tillräknelige (strafflagen 5:6) skulle i stället för att undergå straff kunna intas i särskild vårdanstalt, om han *dels* på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antas vara endast i ringa mån mottaglig för den med straffet avsedda verkan, *dels* var att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom *och dels* fick en dom på minst två års straffarbete eller dömdes till straffarbete efter att tidigare ha undergått straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, dömdes till straffarbete eller fängelse efter att förut ha undergått straffarbete för samma slags brott.

Domstolen kunde inte besluta om intagning i vårdanstalt med mindre en särskild av Konungen tillsatt nämnd, interneringsnämnden, tillstyrkt åtgärden. Denna nämnd skulle också besluta om villkorlig och slutlig utskrivning från vårdanstalten. Utskrivning fick inte ske så länge den intagne på grund av sin sinnesbeskaffenhet var att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, ej heller förrän han undergått förvaring i minst två år, eller om den utbytta strafftiden varit längre under minst så lång tid.

Lagen av den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare bestämde följande.

För att domstolen skulle kunna döma till internering erfordrades, att den åtalade *dels* fyra gånger dömts till straffarbete, *dels* att sammanlagda tiden för undergåendet straffarbete uppgick till minst tio år, *dels* att återfallet skett inom fem år efter en sista dom på minst två års straffarbete *och dels* att han måste antas icke komma att låta sig rätta genom undergående av straff samt var att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Domstolen kunde ej förordna om internering mot interneringsnämndens avstyrkande. Nämnden skulle äga avgöra angående utskrivning. Interneringen måste omfatta minst två år utöver den fastställda strafftiden. Efter en interneringstid på tjuu år ägde den intagne bli frigiven, så framt det ej syntes uppenbart att han fortfarande var att anse som vådlig.

1927 års lagar trädde i kraft den 1 januari 1928.

Inom fångvården avsattes till en början det dåvarande kronohäktet i Nyköping till förvaringsanstalt och kronohäktet i Ystad till interneringsanstalt. Sedermera togs fångvårdsanstalten i Norrköping i bruk för förvarade och anstalten i Karlstad för internerade.

Första året intogs 3 förvarade, andra 23, tredje 15 för att därefter ligga omkring 25 per år fram till 1940. Genomsnittsbeläggningen ökade under samma tid till omkring 100.

Antalet internerade utgjorde de första fyra åren resp. 3, 7, 15 och 12, men sjönk därefter till blott ett par fall årligen. Genomsnittsbeläggningen steg till omkring 40 under mitten av 1930-talet men hade år 1940 sjunkit till 30.

Bilaga nr 1 till detta betänkande innehåller en detaljerad redovisning av förändringarna i beläggningen.

1937 års lagstiftning

År 1934 hade chefen för justitiedepartementet (K. J. Schlyter) erhållit bemyndigande att efter ett omfattande program (sedermera benämnt Schlyterprogrammet) verkställa utredningar på straffsystemets, straffverkställighetens och fångvårdens områden. Bland de reformfrågor som därvid skulle upptagas nämndes frågan om en reformering av förvarings- och interneringsinstitutionen. År 1937 avlämnades ett betänkande av sakkunniga (ordförande advokaten Eliel Löfgren) med förslag till en revision av förvarings- och interneringslagarna (SOU 1937: 3). Detta förslag åsyftade främst en utvidgning av dessa lagars tillämpningsområden.

De sakkunniga anförde bland annat:

...har framhållits, att antagandet om en efter sinnesbeskaffenheten bestämbar artskillnad mellan förvaringslagens klientel och de av interneringslagen berörda förbrytarna icke i allo vunnit bekräftelse under lagarnas tillämpning. Bland de förvarade finnas... många vilkas sinnessillstånd ej kräver eller påverkas av egentlig vård men vilka icke desto mindre på grund av sin ådagalagda farlighet måste berövas friheten för avsevärd tid. Vad de internerade angår, kan det visserligen vara föremål för olika meningar huruvida detta klientel i större utsträckning bör hänföras till de i strafflagens mening abnorma, men otvivelaktigt finnas bland de internerade en del element, som med hänsyn till sin sinnesbeskaffenhet stå de förvarade nära.

Egentligen hade de sakkunniga velat sammanföra reglerna om förvaring och internering i en enda lag, men av tekniska skäl (andra utredningar) avstod man härifrån. Däremot uttalade man sig för att det borde vara möjligt att på verkställighetsstadiet gruppera de intagna utan hänsyn till hur de rubricerats. Man förmodade dock, att det kunde befinnas lämpligt att hålla hu-

vudparten av de till förvaring respektive internering dömda åtskilda.

De sakkunniga föreslog, att man skulle slopa beteckningen »förminskat tillräknelig» — vederbörande strafflagsparagraf skulle revideras — och i stället tala om »vissa abnorma förbrytare».

Vid överarbetningen i justitiedepartementet sammanförde emellertid departementschefen (K. G. Westman) båda lagförslagen till ett med rubriken »Lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt». De sakkunniga hade förordat beteckningen skyddsanstalt. Att den sistnämnda beteckningen inte accepterades berodde på att förväxling ansågs kunna uppkomma med skyddshemsverksamheten för s. k. vanartade barn (skyddshemmen har sedermera ändrat namn till ungdomsvårdsskolor).

Lagen den 18 juni 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt kom att få följande huvudsakliga innehåll.

Förutsättning för att domstol skulle kunna döma till förvaring var 1) att den brottslige prövats vara »av sådan sinnesbeskaffenhet varom i 5 kap. 6 § strafflagen sägs», 2) att han på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara oemottaglig eller föga mottaglig för straff, 3) att han var att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, 4) att straffarbete eller ifråga om sedlighetsbrott straffarbete eller fängelse kunde följa på brottet.

De sakkunniga anförde i sin allmänna motivering för de föreslagna ändringarna i 1927 års lag bland annat:

➤ Beträffande de förbrytare, som första gången begått ett allvarligare brott, utsluter villkoret om ett aktuellt straff på minst två års straffarbete från lagens tillämpning ett stort antal mycket svårartade fall. Endast en ringa del av dessa abnorma kunna för närvarande behandlas enligt förvaringslagen, även om deras

intagande till förvaring ter sig i hög grad påkallat på grund av såväl deras bristande mottaglighet för straff som deras vådlighet ... Sålunda kan t. ex. en våldsvverkare, som med hänsyn till sina visade abnorma böjelser för brutalitet så länge som möjligt bör hållas i säkert förvar, på grund av sin sinnesbeskaffenhet slippa undan med ett kortare frihetsstraff än en normal person, som begått ett liknande brott. I domstolspraxis har uppkommit en tendens att betrakta den fakultativt stadgade straffnedsättningen såsom obligatorisk, varigenom den här berörda olägenheten framträtt i flera fall än som med nödvändighet behövt följa av lagtexten.

Första lagutskottet anförde i frågan följande.

Det torde för övrigt icke föreligga någon anledning till farhåga för att de dömande myndigheterna skulle visa någon benägenhet för att tillämpa lagen på sådant sätt att förvaring ådömdes för obetydliga brott. Icke heller lär det kunna befaras att interneringsnämnden, som är för hela riket gemensam och på grund härav och med hänsyn till sin sammansättning utgör en garanti för ett både enhetligt och sakkunnigt bedömande av frågan om lämpligheten av förvarings ådömande, och vars medgivande utgör förutsättning för skyddsåtgärdens användning, skulle tillstyrka förvaring i sådana fall, då detta skulle stå i strid med lagstiftningens syfte. Utskottet vill emellertid med styrka betona, att förvaring ej bör ifrågakomma vid brottslighet av så ringa beskaffenhet att ett frihetsberövande för den allmänna uppfattningen skulle framstå som stötande.

En viktig nyhet ur juridisk synpunkt var, att domstolen skulle döma direkt till förvaring och inte som förut först utdöma ett straff och sedan förklara att den dömde i stället för att undergå straffet skulle intas i särskild vårdanstalt.

En annan nyhet var den s. k. lex Nordlund, som innebar, att personer som undergick straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller ungdomsfängelse under vissa betingelser skulle kunna före ett förestående

lösgivande utan att de begått något nytt brott dessförinnan ställas inför domstol och dömas till förvaring. De sakkunnigas motivering förtjänar anföras.

Möjlighet saknas att anordna förvaring av sådana förbrytare, beträffande vilka det först under pågående strafftid upptäckes, att de personliga förutsättningarna för förvaring äro för handen, antingen dessa — utan att då iakttagas — förelegat redan när straffet ädömdes eller de först under strafftiden inträtt. Det finnes sålunda å straffanstalterna ett icke obetydligt antal förbrytare, om vilka man redan före frigivningen kan säga sig att de äro abnorma och farliga samt inom kort komma att begå mer eller mindre svåra brott. Denna grupp förbrytare har stundom benämnts Nordlundstypen, efter den man som i april år 1900 frigavs från central-fängelset å Långholmen — trots anstaltspersonalens förvissning att han snart skulle begå svåra brott — och som redan följande maj månad mördade fem personer samt mer eller mindre svårt sårade åtta.

Det kan här anmärkas, att denna lex Nordlund aldrig behövt tillämpas. I de fall, där fråga om dess tillämpning uppkommit, har vederbörande i stället för att dömas till förvaring överförts till sinnessjukhus.

Beträffande internering av återfallsförbrytare uppställdes följande indikationer: 1) att den brottslige dömts till straffarbete eller förvaring minst två gånger tidigare, 2) att han undergått straffarbete eller förvaring i sammanlagt minst fyra år, 3) att han begått ett brott som kunde förskylla straffarbete, medan han undergått straffarbete eller inom fem år efter det att han frigavs från sådant straff eller inom tio år från utskrivning från förvaring eller internering, 4) att han måste antagas icke komma att låta sig rätta av straff samt var att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

De sakkunniga anförde:

Vid de sakkunnigas överläggningar har den meningen företrätts, att det bland de kroniska förbrytare, som enligt gällande lag kunna bliva föremål för internering icke skulle finnas många, som verkligen äro i strafflagens mening sjäsligt normala. Det har framhållits, att en person som uppfyller interneringslagens villkor och sålunda fyra gånger dömts till straffarbete, avtjänat dylikt straff under 10 år samt därefter äro straffoemottaglig och vådlig, i regel torde vara psykiskt abnorm. Begreppet psykisk normalitet bör innefatta någon förmåga att anpassa sig efter inom samhället gällande handlingsregler. Men en sådan förmåga saknas tydligen hos den som trots en så rik erfarenhet av brottslighetens följder återfaller i brott...

Trots vad som sålunda anförts hava de sakkunniga ej funnit det tillrådligt, att samhället avhänder sig det särskilda medel till den kroniska brottslighetens bekämpande, som det äger i interneringsinstitutet. Ehuru väl internering under de senaste åren beslutats i mycket ringa utsträckning, har det dock under åren 1928—35 tack vare denna skyddsåtgärd varit möjligt att på obestämd tid, i regel minst 10 år, omhändertaga ett 50-tal oförbätterliga och vådliga återfallsförbrytare, vilka eljest skulle hava erhållit bestämda straff av som regel åtskilligt mindre varaktighet än 10 år. Om man vidare... något lindrar förutsättningarna i fråga om den brottsliges tidigare straffbelastning, har man all anledning antaga, att man med interneringsåtgärden kan nå en ej obetydlig kategori återfallsförbrytare, som för närvarande faller utanför interneringslagen och ej heller är åtkomlig enligt förvaringslagen.

Oavsett det nu sagda kan det ifrågasättas, om icke behovet att vid sidan av förvaringen äga tillgång till ett ur samhällsskyddets synpunkt än mera effektivt medel mot de grövsta och farligaste brottslingarna, vilkas bristande mottaglighet för straff manifesterats genom återfall i brott, i någon mån styrkts genom vissa aktuella förhållanden. De sakkunniga syfta härmed på förekomsten av yrkesförbrytare, främst s. k. gangsters, vilka på senare tid i vissa länder blivit ganska talrika. Visserligen har denna företeelse hittills blott i ringa mån berört vårt land, men vid oro-

ligare inre förhållanden skulle den antagligen kunna vinna fotfäste även här. Den mentalitet, som tar sig uttryck i dessa brottslingars handlingar, är ofta, även om den icke skulle äga karaktären av förminskad tillräknelighet i strafflagens mening, dubbelt farlig på grund av den hänsynslösa stridsställningen mot samhället, vars lagar icke erkännas vara bindande.

I stället för strafftid skulle enligt den nya lagen utsättas en »minsta tid» som beträffande förvaring bestämdes till lägst ett och högst tolv år och beträffande internering lägst fem och högst femton år.

Ingen saklig ändring av betydelse gjordes i interneringsnämndens funktioner.

Lagen år 1937 om förvaring och internering i säkerhetsanstalt sattes ej i kraft förrän den 1 januari 1946. Skälet härtill var i främsta rummet att man väntade på att fångvården skulle få förbättrade anstaltsutrymmen. Till 1946 hade emellertid två nya anstalter iordningställt. Den ena var Hall, som avsågs för förvarings- och interneringsklientel och blev färdig redan 1940, och den andra var det i närheten av Hall belägna Håga, som byggdes som ett fångvårdens sinnessjukhus. Sistnämnda anstalt kunde även utnyttjas för sinnesoroliga eller eljest särskilt vårdbehövande förvarade och internerade.

1945 års lagstiftning

Innan 1937 års lag omsider sattes i kraft, hade den blivit omarbetad efter ett förslag av strafflagberedningen (ordförande K. J. Schlyter). Beredningen hade den 31 december 1942 avlämnat ett betänkande angående strafflagens tillräknelighetsbestämmelser, sinnesundersökning m. m. (SOU 1942: 59).

Den allmänna opinionen hade under en följd av år intagit en mycket kritisk inställning till de s. k. straffriförklarings-

arna på grund av bestämmelserna i strafflagens 5 kap. 5 §. Reaktionen hade närmast riktats mot att många brottslingar förklarats strafflösa på grund av sin sinnesbeskaffenhet vid brottets begående men samtidigt icke i behov av vård på sinnessjukhus på grund av sin sinnesbeskaffenhet i bedömningens ögonblick. Mestadels hade det dock därvid rört sig om intellektuellt efterblivna och personer med lindrigare psykopati som begått mindre svåra brott och beträffande vilka läkarvetenskapen ansett att det för deras tillrättaförande inte erfordrades annan åtgärd än att den straffriförklarade ställdes under tillsyn av den vid sinnessjukhusen anordnade hjälpverksamheten.

Departementschefen (Thorwald Bergquist) anlade i denna fråga den principiella syn som framgår av följande citat ur propositionen till 1945 års riksdag.

Att bedömandet i tillräknelighetsfrågor i hög grad måste påverkas av de synpunkter som vedertagen medicinsk uppfattning representerar är enligt min mening klart. Jag kan för den skull icke i och för sig anse det förhållandet vara avgörande, att allmänheten — som merendels äger endast bristfällig kännedom om de bakomliggande, för frågan om straffriförklaring relevanta omständigheterna — stundom kan ha svårt att förlika sig med de resultat vartill det rättspsykiatriska bedömandet leder.

Därmed är emellertid icke sagt, att enbart den omständigheten att en person, som begått brott, i själsligt hänseende avviker från det normala och är i visst behov av psykiatrisk tillsyn bör föranleda att han straffriförklaras. Även enligt min mening har straffriförklaring ägt rum i alltför vid omfattning. Det synes mig nämligen uppenbart, att den särbehandling av vissa brottslingar, som deras straffriförklarande innebär, icke bör tillgripas utan att verkligen vägande skäl föreligga. När sådana skäl ej kunna påvisas, bör det ordinära förfarandet tillämpas. Om varken humanitära synpunkter eller praktiska överväganden rörande den brottsliges ratio-

nella behandling kräva, att straffriförklaring sker, bör sådan ej heller äga rum.

Vad angår de humanitära synpunkterna torde dessa, med den differentierade behandlingen som tillämpas inom modern fångvård, näppeligen kräva att den som avviker från det normala straffriförklaras annat än när det är fråga om en mera utpräglad abnormitet. Från praktisk synpunkt måste det rent organisatoriskt anses föga rationellt att inom fångvården skapa en fullt utvecklad, med sinnessjukvården sidoordnad organisation för vård av sådana psykiskt abnorma som begått brott. Även av detta skäl torde därför mera utpräglad abnorma böra omhändertagas av sinnessjukvården. Men då i viss utsträckning psykiatrisk vård och tillsyn lämpligen kan ävägbringas inom fångvården, bör det icke vara uteslutet att hänföra brottslingar, som till sin sinnesbeskaffenhet förete vissa avvikelser från det normala, till fångvården, som i så fall bör anpassas därefter. I den mån fångvården differentieras kan man alltså tänka sig att till fångvård hänföra även personer som eljest närmast bort omhändertagas av sinnessjukvården.

Strafflagberedningen hade föreslagit, att psykopater ej skulle straffriförklaras. Departementschefen stannade emellertid vid att frågan huruvida psykopater skulle straffriförklaras eller ej borde avgöras med hänsyn till styrkan av det medicinska vårdbehov, som i varje särskilt fall förelåg.

Var det medicinska vårdbehovet framträdande, borde straffriförklaring ske. Departementschefen fortsatte:

Det är min avsikt, att 1937 års lag om förvaring och internering i säkerhetsanstalt skall sättas i kraft då de nya tillräknelighetsbestämmelserna träda i tillämpning. Därest så sker, torde möjlighet finnas att inom ramen för det straffrättsliga reaktionssystemet bereda sådana psykopater, vilkas tillstånd ej motiverar straffriförklaring enligt de nya riktlinjer jag antytt, en fullt tillfredsställande vård och behandling. Fångvårdsstyrelsen har upplyst, att psykopater, vilka efter att tidigare ha straffriförklarats blivit dömda

till förvaring, i regel visat sig lämpade för den behandling förvaringen erbjuder. Jämväl interneringsnämnden har ansett det riktigt och lämpligt, att vissa grupper abnorma som hittills straffriförklarats överfördes till förvaringsinstitutets tillämpningsområde.

Varken lagrådet eller riksdagen ville emellertid taga fasta på den på praktiska synpunkter byggande indelningen av psykopaterna i sinnessjukhus- resp. fångvårdsklientel som departementschefen förordat. Om vårdbehovet bleve avgörande för valet av reaktionsåtgärd, skulle domstolen helt råka i händerna på de medicinska fackmyndigheterna. För att undvika ett sådant resultat blev paragrafen så utformad, att psykopatien (den själsliga abnormiteten) skulle vara av så djupgående natur att den finge jämföras med sinnessjukdom, om straffrihet skulle få inträda.

5 kap. 5 § strafflagen kom efter ändringen att lyda:

Ej må någon fällas till ansvar för gärning, som han begår under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämförd med sinnessjukdom.

Har någon utan eget vållande tillfälligt råkat i sådant tillstånd, att han är från sina sinnens bruk, må straff ej heller ådömas för gärning, som han i det tillståndet begår.

6 § i 5 kap. strafflagen fick följande lydelse.

Begår någon brottslig gärning under inflytande av annan själslig abnormitet än i 5 § avses, må straffet, när särskilda skäl därtill föranleda, nedsättas under det lägsta straff, som för gärningen är stadgat.

Samma lag vare i fråga om brottslig gärning, som begås av någon, vilkens själsvärksamhet utan hans eget vållande tillfälligt rubbats, ehuru han ej är strafflös enligt 5 §.

Det betonades, att det icke borde förekomma, att farliga brottslingar fick

strafflindring på grund av sina psykiska egenheter.

Paragrafen fick emellertid ett komplement i en 6 a §, som lyder:

I vissa fall, då någon, som begått brott, till sin sinnesbeskaffenhet avviker från det normala, må i stället för straff användas förvaring i säkerhetsanstalt. Där-om stadgas i särskild lag.

Angående befogenhet för domstol att i samband med villkorlig dom med hänsyn till den dömdes sinnesbeskaffenhet ålägga honom att underkasta sig viss behandling är ock särskilt stadgat.

Genom lag den 22 juni 1945 infördes samtidigt vissa ändringar i lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt. Dessa ändringar var huvudsakligen av juridisk-teknisk natur. Hänvisningen till strafflagen 5 kap. 6 § togs t. ex. bort. I ett hänseende gjordes emellertid en viktig materiell ändring. Det föreskrevs, att där minsta tiden för förvaring bestämts till ett år, skulle utskrivning på prov äga rum senast inom fyra år från förvaringens början, såframt det ej förelåg särskilda skäl däremot.

Departementschefen anförde:

Innebörden av begreppet vådlighet torde emellertid under den tid som förflutit sedan tillkomsten av sistnämnda lag ha undergått en viss förskjutning. Av lagens förarbeten framgår, att man vid institutets utformning väsentligen haft i tankarna våldsbrottslingar av särskilt farlig typ ävensom sedlighetsförbrytare och mordbrännare. Under lagens tillämpning har emellertid förvaring kommit till användning huvudsakligen beträffande andra brottskategorier än de nu nämnda. En inom justitiedepartementet verkställd undersökning har givit vid handen, att under åren 1940—43 icke mindre än 131 av de 152 fall, i vilka domstol förordnat om förvaring, avsett egendomsbrott, huvudsakligen tjuvnad (93 fall) och bedrägeri (25 fall). Bland dem, som i anledning av egendomsbrott intagits till förvaring, ha säkerligen funnits sådana som i fråga om

vådlighet äro att jämställa med våldsförbrytarna, men flertalet synes ha utgjorts av vanetjuvar och liknande brottslingar, vilka, ehuru oeffterrätliga eller åtminstone mycket opålitliga, icke kunna anses särskilt allmänfarliga. Karakteristiskt för utvecklingen är jämväl, att det numera är mycket vanligt att den förvarade utskrivs på prov vid minsta tidens utgång eller inom relativt kort tid därefter.

En stor del av förvaringsklientelet synes alltså förete en mindre utpräglad vådlighet.

Departementschefen erinrade vidare att kritiska röster höjts mot den för förvaringsinstitutet utmärkande tidsobestämtheten överhuvud. Obestriddligen måste det synas motbjudande att en brottsling som haft att räkna med endast kortvarig frihetsförlust, om han ej ådömts förvaring, formellt skulle ställas inför möjligheten att vara berövad friheten lika länge som den, vars vådlighet tagit sig verkligt svårartade uttryck. Vägande skäl talade därför för att tidslängden av förvaringen i dylika fall maximerades.

Första lagutskottet ifrågasatte — utan att dock göra något förslag — om icke interneringsnämndens förhandsgranskning borde avskaffas. Det anfördes, att denna granskning byggde på pappersstudium medan straffprocessen i övrigt tillmätte omedelbarhet och muntlighet den största betydelse.

År 1947 kom sistnämnda fråga upp på nytt. Det stannade emellertid vid en lagändring som gick ut på att domstolen ej var bunden i sitt dömande av interneringsnämndens inställning. I praktiken har emellertid domstolarna endast i ett mycket ringa antal fall avvikit från interneringsnämndens ståndpunkt.

Antalet nyintagningar på förvaring steg kraftigt under 1940-talet. Efter att under åren 1940—45 ha utgjort 30—56 om året uppnåddes år 1946 — den nya

lagens första giltighetsår — talet 80, år 1947 talet 97, år 1948 talet 100. Under 1949 till 1952 utgjorde det resp. 104, 99, 105 och 89. Beläggningen på anstalterna steg från ca 100 år 1940 till drygt 400 år 1952.

Interneringsfallen minskade däremot. Hela antalet intagna under perioden 1940—1952 utgjorde 18. Från och med den 1 januari 1948 har ingen nyintagning ägt rum. Beläggningen nedgick under samma tid från 30 till 4.

Någon ny anstalt för förvarings- och interneringsklientel har inte tillkommit sedan Hall uppfördes. Efter hand som klientelet ökade fick en del gamla fängelser tas i bruk. Vid ingången av 1953 användes som säkerhetsanstalter sålunda utom Hall och Norrköping även anstalterna i Kalmar, Karlstad och Västervik samt därutöver tre kolonier. På grund av platsbrist utnyttjades därjämte även andra fångvårdsanstalter för tillfälliga behov.

3. Klientelet

Totalsiffror

Lagstiftningen angående förvaring och internering har varit gällande sedan 1928. Under tiden fram till och med 1952 har antalet domar på förvaring uppgått till 1 690 avseende män och 26 avseende kvinnor. Antalet domar på internering har under samma tid uppgått till 87, samtliga avseende män. En stor del av dessa domar har emellertid avsett återintagning till förvaring resp. internering på grund av brott som den åtalade begått, medan han undergått förvaring resp. internering på fångvårdsanstalt (oftast under rymning) eller medan han stått under övervakning såsom provutskrivnen. Antalet personer som nyintagits till förvaring resp. internering antingen för första gången eller efter att de slutligt utskrivits (efter föregående provutskrivning) är därför lägre. Det utgör 1 150 förvarade män och 22 förvarade kvinnor samt 74 internerade män. Det totala antal individer som under perioden 1928—52 en eller flera gånger dömts till förvaring resp. internering utgör 1 223, varav 17 kvinnor.

De uppgifter som i det följande lämnas angående förvarings- och interneringsklientelet bygger på en för vår räkning verkställd undersökning rörande detta klientel, för vilken en utförlig redogörelse lämnas i en bilaga till betänkandet.

Undersökningen har avsett

1. de män som den 1 april 1953 undergick förvaring resp. internering på fångvårdsanstalt, inalles 433, därav 4 internerade,
2. de män som vid samma tidpunkt var provutskrivna från förvaring eller

internering, inalles 334, varav 3 internerade,

3. de män och kvinnor som provutskrivits efter en *första* dom på förvaring eller internering under åren 1944—49, inalles 364, varav 11 kvinnor.

De tre grupperna benämnes resp. anstaltsklientelet, övervakningsklientelet och prognosklientelet.

Kriminalitetstyperna

Såsom brottslingstyp dominerar tjuvarna avgjort. I följande tablå har anstaltsklientelet delats upp med hänsyn till de *huvudbrott* för vilka lagföring senast skett.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	317	74
Bedragare	62	14
Sedlighetsbrottslingar	22	5
Våldsbrottslingar	32	7
	433	100

Sedlighetsbrottslingarna har dömts för

våldtäkt och försök därtill	8
otukt	11
tukt och sedlighet sårande gärning ..	1
koppleri	2
	22

I gruppen våldsbrottslingar ingår de som dömts för

mord (av moder)	1
rånmed mord	2
mordförsök	4
dråpförsök	2
misshandel med dödlig utgång	1
rån och rånförsök	12
misshandel	9
allmänfarlig ödeläggelse	1
	32

De flesta av internerna har emellertid dömts för flera slags brott. Tar vi hänsyn inte bara till huvudbrotten utan till varje interns *totala brottslighet*, blir de 433 fallen fördelade på följande sätt.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	345	80
Bedragare	183	42
Sedlighetsbrottslingar	26	6
Våldsbrottslingar	75	17
Övriga	93	22

Av de 433 internerna har alltså 345 gjort sig skyldiga till tjuvnad, antingen enbart eller i förening med annat brott. Antalet utgör 80 proc av hela antalet interner.

Social belastning

Samtliga inom anstaltsklientelet, så när som på två, har tidigare varit föremål för samhällsåtgärder av olika slag. Dessa båda var dömda för rånmord. Inte mindre än 233, mer än hälften av samtliga, hade tidigare dömts till förvaring eller internering. Straffarbete eller fängelse hade 189 undergått av de 200 som var intagna för första gången på förvaring eller internering. Av hela klientelet hade endast 16 personer inte tidigare undergått straffarbete eller fängelse. Men så när som på de två ovannämnda rånmördarna hade samtliga varit föremål för andra kriminalpolitiska eller sociala åtgärder.

Frekvensen av olika slags samhälls-åtgärder kan åskådliggöras med följande uppställning.

Förvarade eller internerade två eller flera gånger	233
Dömda till ungdomsfängelse	48
Omhändertagna för skydds- eller tvångsuppfostran	149
Föremål för åtgärd enligt lösdrivarlagen	109
Behandlade på alkoholistanstalt	66
Straffriförklarade	47
Undergått urbotafrihetsstraff	417

På grund av att många fall är av äldre datum och innehåller mycket långa åtgärdskedjor, är ovan lämnade uppgifter att betrakta såsom minimiuppgifter.

Anstaltsklientelet's ålderstyngdpunkt

ligger mellan 30 och 40 år (medelålder 37 år). Den yngste i undersökningsgruppen, en 23-åring, hade tillbragt 6 år av sitt liv på sådana anstalter som skyddshem, ungdomsvårdsskola, uppfostringsanstalt, tvångsarbetsanstalt, fångvårdsanstalt. Två 24-åringar hade vardera vistats 8 år i anstalt. Den äldste, en 68-åring, hade en sammanlagd anstaltstid av 43 år (bortsett från vistelser på alkoholistanstalter och sinnessjukhus). Den näst äldste, 67 år gammal, hade en anstaltstid på 18 år, näste man, en 66-åring, hade 39 år.

Läkarutlåtandena

Samtliga inom anstaltsklientelet har genomgått rättspsykiatrisk undersökning, i flertalet fall mer än en gång. Praktiskt taget alla har i läkarutlåtandena betecknats som kriminella psykopater. I övrigt framgår följande.

Klientelet kommer genomgående från dåliga miljöer. Sinnessjukdom, s. k. psykopati, självmord, uttalade nervösa besvär har registrerats hos nära anhöriga för 50 proc av fallen, kroniskt alkoholmissbruk för 47 proc, kriminalitet av allvarligare art för 29 proc. Endera eller flera av nu nämnda belastningar förekommer för 72 proc. Vuxit upp hos sammanlevande föräldrar upp till 15 års ålder har 45 proc.

Tidiga uppföranderubbningar och barnnervösa symtom förekommer i stor utsträckning hos klientelet före puberteten.

Symtom	Antal	Proc
Neurotiska besvär	116	27
Vanart	193	45
Beteenderubbningar i skolan	269	63
Abnormdrag	93	22
Endera av föregående grupper	348	81
Ingendera av föreg. grupper	80	19
Samtliga av de fyra första grupperna hos samma man	12	3

I 60 proc av fallen har de första mera betydande uppföranderubbning-

arna visat sig före eller under skol-åldern.

Klientelet's sexuella beteende avviker mindre från det normala än man kanske skulle ha väntat. Dock har 21 proc någon gång visat sexuella abnormdrag (tidelag, homosexuell prostitution, exhibitionism m. m.). Som sexualpsykopater har 40 fall rubricerats.

Syfilis har 8 proc haft. Påfallande ofta förekommer fall av engelska sju-kan som barn, vilket troligen sammanhänger med den bristande omvårdnaden i hemmet. I 61 fall föreligger säkerställd eller misstänkt grovorganisk hjärnskada.

Beträffande det aktuella hälsotillståndet vid tiden för sinnesundersökningen uppges följande siffror (samma fall kan antecknas i flera grupper).

	Proc
Akut eller kronisk, fixerad neuros ..	21
Varit vårdad på sinnessjukhus, psykiatrisk klinik eller sinnessjukavdelning inom fångvården	31
Misstänkt sinnessjukdom	6

Enligt de rättspsykiatriska utlåtandena har 80 proc tidvis eller kroniskt missbrukat sprit. Många är typiska alkoholistbrottslingar och begår aldrig brott i nyktert tillstånd.

Beträffande den intellektuella utrustningen uppges att 20 proc är underbegåvade, 55 proc normal- och 25 proc överbegåvade.

På anstalt

Den svåra sociala och psykiska belastningen till trots får majoriteten gott betyg på anstalterna för arbetsvillighet. Dryga 40 proc uppges visa särdeles god eller god arbetsvillighet. Läger man till dem som får betyget nöjaktig, kommer vi upp till tre fjärdedelar. Hela 14 proc får det allra högsta betyget för arbetsvillighet. Anstaltscheferna bedömer 60 proc av de intagna som fullt kompetenta i ett yrke.

För olika slags sjukdomar eller defekter som verkar arbetshindrande vårdas 23 proc.

Internernas beteende på anstalten domineras av deras mer eller mindre abnormala karaktärsdrag. En rundfråga hos anstaltscheferna har givit följande siffror.

	Proc
Allmän psykolabilitet	20
Aggressivitet	11
Rymning och rymningsförsök	36
Paranoida drag	25
Sinnessjukdom, epilepsi	1
Medicintiggare	12
Anstaltsanpassling	46
Utan anmärkning	9
Ej uppgift	1

Uppgifterna avser förhållandena under ett halvår före observationsdagen. Anmärkningsvärt är särskilt det höga antalet rymningar och rymningsförsök under så kort tid som ett halvår. Det bör emellertid observeras, att flertalet rymningar äger rum under permissioner. Under år 1952 förekom 523 permissioner, varvid 101 av permittenterna avvek. Under samma år rymde 59 interner från anstalterna. Slår man samman rymningar under permission och direkt från anstalt kommer vi fram till att en dryg tredjedel av medeltalet intagna (39 proc) genomförde rymningar under år 1952.

Anstaltstider

De av domstol fastställda minsta tiderna för anstaltsklientelet fördelar sig enligt följande.

Förvarades minsta tid	Hela antalet	Första-gångs-förvarade
1 år	113	44
över 1 intill 2 år	101	42
2 år	95	39
över 2 intill 3 år	37	22
3 år	32	17
över 3 intill 6 år	32	21
6 till och med 12 år	19	14
	429	199

De internerade hade resp. 2, 4 och 5 år (förstagångsinternerad) samt livstid.

Hur ställer sig den faktiska utskrivningstiden i förhållande till den av domstol stipulerade minsta tiden? Här nedan har vi gjort en sammanställning av två tabeller i undersökningsredogörelsen, varav framgår utskrivningstidens förhållande till minsta tiden dels för övervakningsklientelet (alla dem som den 1 april var provutskrivna) och dels för prognosklientelet (provutskrivna förstagångsförvarade resp. -internerade under åren 1944—49).

Utskrivning	Proc av	
	över- vagn. klientel	prog- nos- klientel
före minsta tiden	2	2
0—1 mån. över m. t.	28	38
1—6 mån. över m. t.	42	40
6 mån.—1 år över m. t.	10	13
1—2 år över m. t.	6	5
2—3 år över m. t.	2	1
3 år och mer över m. t.	1	1
efter återhämtning	9	—
	100	100

Beträffande principerna för provutskrivning hänvisar vi till 4 kapitlet. I de fall där utskrivning skett före minsta tiden har anledningen i allmänhet varit överflyttning till sinnessjukhus.

Den faktiska tidslängden av anstaltsvistelsen under en första förvaring har uträknats för prognosklientelet och är följande.

Förvarade	Antal	Proc
Under 1 år	—	—
1—2 år	85	24
2—3 »	196	56
3—4 »	39	11
4—5 »	13	4
5 år och mera	16	5
	349	100
Internerade		
3—4 år	1	
4—5 »	2	
5—6 »	6	
6—7 »	2	
7—8 »	2	
10—11 »	2	
	15	

Återfall

En bild av återfallets omfattning får man redan genom den i det föregående lämnade upplysningen att omkring hälften av anstaltsklientelet består av sådana som tidigare dömts till förvaring. Till närmare belysning av återfallsfrekvensen lämnas här en uppgift angående recidiv i brott för prognosklientelet.

Utskrivningsår	Utskrivna	Återfallna
1944	30	21
1945	45 (3)	28 (2)
1946	61 (1)	41 (1)
1947	57 (4)	29 (1)
1948	83 (2)	59
1949	88 (1)	68 (1)
	364 (11)	246 (5)

Antalet kvinnor i totalantalet upptas inom parentes. Observationstiden sträcker sig till utgången av år 1952. Det totala återfallet för en observationstid av 4—9 år är 68 proc. Recidivet inträffar i mycket stor utsträckning under första tiden efter frigivningen.

Behandlingssynpunkter

I en rundfråga till samtliga anstalter, på vilka någon förvarad eller internerad fanns intagen den 1 april 1953, har anstaltscheferna fått ta ställning till hur varje intern enligt hans uppfattning borde vårdas, om man uteslutande skulle ta hänsyn till rena behandlings- och säkerhetssynpunkter. Till ledning för anstaltscheferna bifogades en plan över en tänkt vårdorganisation (samma organisation som föreslås av säkerhetsanstaltsutredningen längre fram i detta betänkande). Vårdorganisationen innefattade tre anstalts- och tre öppenvårdsformer. Anstaltsvårdens former var fast avdelning för farliga interner, sluten avdelning för sådana som behövde en noggrann bevakning men ej ansågs farliga och öppen avdelning för de

mera pålitliga. Öppenvårdsformerna angavs till familjevård, varvid internen skulle bo och arbeta hos övervakaren, vård på inackorderingshem, varvid den intagne skulle bo i inackorderingshemmet men arbeta utanför detta, samt slutligen vanlig övervakning. Anstaltscheferna fördelade fallen på följande sätt.

<i>Anstaltsvård</i>	
fast avdelning	42
vanlig sluten avdelning	251
öppen avdelning	113
<i>Öppenvård</i>	
familjevård	14
inackorderingshem	7
vanlig övervakning	4
<i>Sinnessjukvård</i>	2

433

Anstaltscheferna har alltså ställt sig ganska betänksamma till tanken att nå-

gon större del av klientelet skulle kunna behandlas utanför anstalt. Hänsyn måste också tas till övervakningsklientelet. En stor del av de provutskrivna borde, enligt anstaltschefernas mening, egentligen behandlas på anstalt. Vi kan här hänvisa till att av de 334 män som var provutskrivna den 1 april 1953 inte mindre än 46 var intagna på fångvårdsanstalt som häktade för brott eller för att undergå ordinära frihetsstraff för brott som de begått under övervakningstiden.

Beträffande behandlingssynpunkterna har anstaltscheferna särskilt framhållit den stora risken för alkoholmissbruk. Inte mindre än 74 proc har förts till den grupp för vilken anstaltscheferna ansett att sådan risk föreligger.

4. Nuläget

Säkerhetsanstalterna

Vid mitten av år 1953 användes nedan upptagna fångvårdsanstalter för förvarings- och interneringsklientelet.

Hall. Denna anstalt är den enda som byggts direkt för det ändamål, vartill den också användes, nämligen såsom »säkerhetsanstalt» för behandling av förvarings- och interneringsklientel. Anstalten ligger i Östertälje kommun av Stockholms län, 3 km från Östertälje station och 6 km från Södertälje stad.

Byggnaderna uppfördes under åren 1938—1940 och anläggningen togs i bruk 1940. Området, som tidigare utnyttjats för en stiftelseägd uppfostringsanstalt, omfattar ca 800 ha. Det ligger naturskönt vid Hallviken. Vatten för hushållsändamål erhålles dels från egen anläggning och dels genom ledning från Södertälje stad.

Anstalten består dels av ett slutet, muromgärdat område och dels av utanför muren belägna öppna avdelningar. Innanför muren finns en avdelning för 66 intagna, vidare panncentral, tvätteri och andra arbetslokaler. I anslutning till den i fyrkant dragna murens västra del finns administrationsbyggnad, entrébyggnad och verkstadsbyggnad (snickeri). Innanför muren finns vidare en mindre kyrka (uppförd på uppfostringsanstaltens tid) samt en stor fotbollsplan, parkområde m. m. Hela ytan innanför muren omfattar 34,500 m².

Utanför murens västra del finns ett flertal byggnader samt en större park, gränsande till Hallviken. Bland byggnaderna må nämnas köksanläggning och samlingslokal, utnyttjad bland an-

nat som biograf. Resten av byggnaderna användes huvudsakligen till bostäder åt personalen. I en av dessa byggnader finns rymliga matsalar för befattningshavare.

I ett skogsbryn ca 1/2 km söder om den slutna anstaltsdelen finns två hus för intagna, varav det ena, avsett för 20 personer, betecknas som halvöppen, medan det andra, avsett för 18 personer, betecknas som helöppen avdelning. På baksidan av köksbyggnaden har inrättats en tredje öppen avdelning för 10 personer.

Mellan det slutna området och öppenavdelningarna finns ekonomibyggnader för lantbruket samt tre radhusbyggnader för personal.

Hall är avsett för 114 intagna.

Administrationspersonalen består av: 1 direktör, 1 kamrerare, 1 assistent, 1 social kurator, 2 kanslibiträden (1 för direktören, 1 för kamreraren), 3 kontorsbiträden, 1 telefonist = 10 anställda.

Arbetsledarpersonalen räknar följande: 1 yrkesmästare och 2 vaktkonstaplar i snickeri, 1 yrkesmästare och 1 vaktkonstapel i tvätteri, 1 lantbruksinspektör, 4 överkonstaplar, 4 vaktkonstaplar och 3 förmän (de sistnämnda avlönade på jordbruksdriftens egen stat) inom lantbruk, trädgård och skogsbruk. På jordbruksdriften avlönas vidare 1 bilförare, 2 kördrängar och 1 ytter nattvakt. För handräkningsarbeten m. m. användes 3 vaktkonstaplar som arbetsledare = 20 anställda i arbetsledande funktion samt ytterligare 4 hjälppersonal.

Tillsynspersonalen består av: 1 uppsyningsman, 4 överkonstaplar, 22 vaktkonstaplar = 27 anställda.

Ekonomipersonalen omfattar: 1 ma-

skinnmästare, 1 reparatör, 2 eldare, 1 första vaktfru (sjukvårdare), 1 bilförare, 1 köksföreståndare, 4 ekonomibiträden, 1 vaktkonstapel = 12 anställda.

Hela antalet anställda uppgår till 73 personer.

I snickeriet sysselsättes 30 intagna, i tvätteriet 14, i jordbruk 20, i trädgård 8, i skogsarbete ett arbetslag med 5—8 intagna och i handräckning 20. Dessutom finns diversearbeten i varierande omfattning. Snickeriet är visserligen nyligen moderniserat men saknar dock virkestork och virkesförråd samt har för knappa lagerlokaler. Tvätteriets arbetslokaler är förhållandevis goda. Jordbruksegendomen omfattar (inräknat Hågajordbruket som administreras gemensamt med Hall) 150 ha åker, 68 ha betesmark, 4 ha trädgård och 471 ha skog.

1951 års fångvårdsutredning föreslog följande:

Tvätteriet borde utökas. Utökningens omfattning beroende på storleken av den tvättgodsmängd som kunde komma att tillföras Hall. Frågan borde utredas av statens kommitté för sinnessjukvårdens utbyggande. Snickeridriftens nuvarande omfattning borde bibehållas och dess inriktning (tillverkning av skåp m. m. i stora serier) vara oförändrad. Verkstaden borde dock förses med virkesförråd, virkestork och lagerlokal för färdigfabrikat. Om utvidgningen av tvätteridriften komme till stånd och ett större antal intagna än för närvarande sålunda kunde sysselsättas där, fanns det anledning att överväga en avveckling eller i vart fall en omorganisation av anstaltens jordbruk (ev. överförande till annan statlig myndighet). Jordbruket mycket personalkrävande i förhållande till det antal intagna som kunde sysselsättas därmed. Terapisynpunkter (som brukade anföras till för-

mån för anstaltsjordbruk) kunde lika bra tillgodoses genom annat, mindre personalkrävande utearbete (såsom trädgårds-, skogs- och anläggningsarbete etc.). Om jordbruket avvecklades borde 8 befattningshavare kunna inbesparas. I avvaktan på undersökningen om tvättverksamheten borde anstaltens arbetsdrift fortgå efter oförändrade linjer. För virkesförrådet beräknades en kostnad av 80 000 kronor.

I anslutning till ovanstående uppgifter om Hall bör om Håga nämnas, att denna anläggning, som består av ett trevåningshus som är muromgärdat, har 70 platser för psykiatrisk vård av fångvårdspatienter samt för sinnesundersökning av häktade. Administrationspersonalen består av: 1 överläkare, 2 förste läkare, 1 social kurator, 1 socialassistent, 1 översköterska, 1 kanslibitråde, 2 kontorsbiträden, 1 telefonist = 10 anställda. Arbetsledarpersonalen räknar: 1 arbetsterapeut, 2 vaktkonstaplar för inomhusarbeten, 1 vaktkonstapel för utomhusarbeten, 1 överkonstapel (rättare) samt 1 förman på jordbruksstaten = 6 anställda. I tillsynspersonalen ingår: 1 uppsyningsman, 3 överkonstaplar, 19 vaktkonstaplar = 23 anställda. Ekonomipersonalen omfattar: 2 eldare och 2 vaktkonstaplar = 4 anställda. Tillhoppa utgör personalen 43 anställda.

Beträffande Håga föreslog fångvårdsutredningen, att anstalten administrativt skulle föras samman med den närbelägna Hallanstalten, dock utan förändring i personalorganisationen.

Norrköping. Anstalten ligger mitt inne i staden vid Motala ström, intill Drags AB:s fabriker. Den är mycket gammal och kan numera härbärgera 92 intagna, varav 12 i en häktesavdelning. Anstalten är byggd i fyrkant med en

inre gård. Trots ett flertal omändringar och reparationer gör anstalten ett prångigt och fult intryck. Ur bevakningssynpunkt erbjuder den besvärliga problem. Många rymningar har förekommit. Norrköping tjänstgör, åtminstone formellt (se nedan), som mottagningsanstalt för förvarings- och interneringsklientel samt såsom uppehålls-ort för fall som behöver en noggrannare bevakning än som kan anordnas på Hall.

Administrationspersonalen omfattar: 1 direktör, 1 assistentredogörare, 1 social kurator, 1 vaktkonstapel (hos redogöraren), 1 kanslibitråde (hos direktören) = 5 anställda.

Arbetsledarpersonalen räknar: 4 yrkesmästare och 2 vaktkonstaplar (3 i konfektionssömnad, 1 i tvätteriet, 1 i diversearbete och 1 i handräckning) samt 1 förrådsman = 7 anställda.

Tillsynspersonalen består av: 1 uppsyningsman, 3 överkonstaplar, 35 vaktkonstaplar = 39 anställda. Ekonomipersonalen består av: 1 maskinist, 1 köksföreståndare och 1 vaktkonstapel (sjukvårdare) = 3 anställda.

Hela antalet anställda utgör 54 personer.

I konfektionssömnaden sysselsättes 35 intagna, i tvätteriet 5, i diversearbete 35 och i handräckning 17. Konfektions- och diverseverkstäderna är inrymda i administrationsbyggnaden i tämligen rymliga och under 1951 moderniserade lokaler. Produktionen i sömnadsverkstaden är specialiserad och inriktad på framställning av överdragskläder. I diverseverkstaden förekommer bl. a. garnspolning för ett textilföretag i Norrköping, varvid företaget tillhandahåller maskiner. Tvätteriet är beläget i en mindre byggnad utanför den egentliga anstalten. Lokalen är trång och olämplig.

Fångvårdsutredningen föreslog att Norrköpingsanstalten skulle behållas som säkerhetsanstalt men upphöra såsom mottagningsanstalt, vidare att assistenten skulle utbytas mot en kontorist samt vaktkonstapeln på redogörarkontoret mot ett kontorsbiträde.

Fångvårdsutredningen föreslog ytterligare:

Tvätteriet borde nedläggas, när den nuvarande föreståndaren inom några år avginge med pension. Arbetsledartjänsten borde därefter överföras till konfektionsverkstaden och förläggas till dess tillskrivningsavdelning. Denna borde utvidgas så att den kunde tillgodose förutom den egna verkstaden även vissa av fångvårdens övriga sömnadsverkstäder, varvid driften vid verkstäderna borde samordnas. Utredningen, som ej föreslog någon ändring i antalet anställda, förordade ombyggnader för 40 000 och maskinkomplettering för 15 000 kronor.

Karlstad. Anstalten är gammal, har 63 platser, av vilka 10 tillhör en häktesavdelning. Den är byggd enligt det vanliga pennsylvaniska systemet i T-form samt muromgärdad. Ligger ofördelaktigt i stadens centrala del.

Administrationspersonalen består av: 1 direktör, 1 assistentredogörare, 1 social kurator, 2 kontorsbiträden = 5 anställda. I arbetsledarpersonalen ingår 3 yrkesmästare och 2 vaktkonstaplar (2 anställda för mekaniskt arbete, 2 för konfektionssömnad och 1 för diversearbete) = 5 anställda. Tillsynspersonal: 3 överkonstaplar, 16 vaktkonstaplar, 1 vaktfru = 20 anställda. Tillhoppa 30 befattningshavare.

Fångvårdsutredningen föreslog utbyte av assistenten mot ett kanslibitråde samt att ett kontorsbiträde skulle utgå.

I mekaniskt arbete sysselsättes 15 intagna, i konfektionssömnad 20—22 och i handräckning 6. I diversearbeten sysselsättes 12 man. Den mekaniska verkstaden är belägen i en fristående, äldre byggnad på anstaltens gård, inredd för några år sedan. Konfektionsverkstaden, där överdragskläder tillverkas, är belägen i administrationsflygelns tredje våning och nyligen moderniserad. Diversearbetet utföres i provisoriska lokaler i en uthusbyggnad.

Fångvårdsutredningen föreslog, att den mekaniska verkstaden skulle utbyggas till 25 arbetsplatser (tillbyggnad av verkstadslokalen, komplettering och omdisposition av maskinparken) samt att ytterligare 1 arbetsledare skulle anställas. Byggnadskostnaderna beräknades till 65 000 och maskinkostnaderna till 80 000 kronor.

Kalmar. Ytterligare en gammal anstalt, uppförd enligt de pennsylvaniska principerna för fångbehandlingen. Den är belägen centralt i staden och dominerar delvis stadsbilden. Trångt område. Anstalten, som även tjänstgör såsom häkte, har kapacitet för 53 intagna.

Administrationspersonalen består av: 1 föreståndare, 1 socialkurator, 1 kanslibiträde, 1 kontorsbiträde = 4 anställda. Arbetsledarpersonalen omfattar: 4 yrkesmästare och 2 vaktkonstaplar (3 anställda för mekaniska verkstaden, 3 för sadelmakeri och diversearbete) = 6 anställda. Tillsynspersonalen består av: 1 överkonstapel, 18 vaktkonstaplar, 2 vaktfruar = 21 befattningshavare. Hela personalen omfattar 31 anställda.

I mekaniskt arbete sysselsättes 12 intagna, i sadelmakeri 10 och med handräckning 5. Dessutom förekommer diversearbeten i ojämn utsträckning. Ofta råder svår arbetsbrist. Den me-

kaniska verkstaden har inretts i bottenvåningens ena flygel. Utrymmet är knappt. För svetsning m. m. finns bilokaler i en mindre byggnad ute på anstaltsgården. Sadelmakeri och diversearbeten bedrivs i en av bostadsavdelningarna.

Medel har anvisats av 1953 års riksdag till om- och tillbyggnad av verkstadslokalerna enligt förslag av fångvårdsutredningen. Byggnadsarbetena pågår. När dessa är slutförda skall den mekaniska verkstaden kunna ta emot 20 man liksom också sadelmakeriet. Cellarbeten bibehålles för 18—20 man. Det är att märka, att 12 bostadsceller, som hittills utnyttjats som arbetsceller, genom ombyggnaden frigörs för bostadsändamål. Platsantalet ökas på detta sätt från 53 till 65.

Västervik. Ursprungligen ett kronohäkte, gammalt, uppfört enligt pennsylvaniska principerna. Det är beläget centralt i staden, nära järnvägsstationen. Kapaciteten är 51 platser. Anstalten har under mycket lång tid använts såsom specialanstalt för abnormklientel, straffriförklarade, psykopatiska alkoholister, sinnessjuka straffångar, förvarade. Tjänstgör även som undersökningsstation för häktade.

Administrationspersonal: 1 överläkare, 1 föreståndare, 1 socialassistent, 2 kontorsbiträden = 5 anställda. Arbetsledarpersonalen består av 1 arbetsterapeut och 1 vaktkonstapel = 2 anställda. Tillsynspersonalen omfattar: 2 överkonstaplar, 18 vaktkonstaplar, 1 vaktfru = 21 anställda. Dessutom finns 1 ekonomibiträde. Hela personalen består sålunda av 29 befattningshavare.

Endast arbetsterapi, konfektionssömnad och handräckningsarbeten erbjuder sysselsättningsmöjligheter för de intagna. För konfektionsarbeten står

en mindre lokal till förfogande. Arbets-
terapi får försiggå i bostadsrummen.

Fångvårdsutredningen föreslog, att
ytterligare 1 arbetsledare skulle anstäl-
las, däremot inga investeringar i bygg-
nader och maskiner.

Förutom ovannämnda anstalter dis-
ponerar fångvårdsstyrelsen för förva-
rings- och interneringsklientelet tre
kolonier.

Sjöboda. (Pa Strångsjö.) Denna
koloni, som inrättades 1951, ligger 39
km från Norrköping och lyder under
Norrköpingsanstalten. Den har offici-
ellt 20 platser, men kan ej gärna be-
läggas med flera än 15 intagna.

Personalen består av: 1 föreståndare,
1 överkonstapel samt 4 vaktkonstaplar
och 1 ekonomibiträde = 7 befattnings-
havare. Överkonstapeln tjänstgör som
föreståndarens ställföreträdare och
därjämte som arbetsledare. Av vaktkon-
staplarna tjänstgör 2 som arbetsledare.

Sysselsättningen består av snickeri
(lådttillverkning) för 10—12 man och
skogsarbete för 6—8 man.

Fångvårdsutredningen föreslog ingen
förändring beträffande antalet anstäl-
lda, däremot investering i verkstads-
byggnad med 30 000 och i maskiner
med 35 000 kronor.

Örretorp. (Pa Deje.) Kolonien in-
rättades 1946. Den ligger 26 km från
Karlstad och lyder administrativt un-
der anstalten där. Platsantalet uppgår
till 23.

Personalen består av: 1 föreståndare,
1 överkonstapel, 4 vaktkonstaplar och 1
ekonomibiträde = 7 befattningshavare.
Därav är överkonstapeln och 2 vakt-
konstaplar engagerade i arbetsdriften.
Överkonstapeln skall dock även tjänst-
göra som föreståndarens ställföreträ-
dare.

Sysselsättningen omfattar jordbruks-

och skogsarbete för 12—16 man samt
handräckning för 3 man. Egendomen
omfattar 42 ha åker och 9 ha betesmark.
Skogsarbetet bedrivs för domänverket
m. fl.

Fångvårdsutredningen föreslog att
antalet intagna skulle ökas till 30 ge-
nom förändrad disposition av anstalts-
byggnaden (f. d. ålderdomshem). En
förutsättning vore dock att kolonien
försågs med verkstadsarbete. Såsom ny
verksamhetsgren föreslogs mekaniskt
verkstadsarbete. Ytterligare 1 arbetsle-
dare borde tillkomma. Kostnaderna be-
räknades till 50 000 för om- och till-
byggnader samt 75 000 för maskiner.

Ollestad. (Pa Ljung.) Kolonien in-
rättades 1946. Den ligger omkring 35
mil från Karlstad, som är huvudanstalt.
Antalet platser uppgår till 17.

Personalen består av 1 föreståndare,
1 överkonstapel, 3 vaktkonstaplar och 1
ekonomibiträde = 6 anställda. Därav
anlitas överkonstapeln (delvis) och 1
vaktkonstapel i arbetsdriften.

Egendomen omfattar 24 ha åker och
10 ha betesmark. Sysselsättningen be-
står av jordbruks- och skogsarbete.

Fångvårdsutredningen föreslog, att
kolonien skulle utbyggas till 35 platser
men att den samtidigt skulle förändras
till anstalt för vanligt fångförvar, med
motivering att den låg alltför långt av-
lägset från säkerhetsanstalterna i övrigt.

Sammanfattningsvis kan följande sä-
gas om de fångvårdsanstalter, som för
närvarande utnyttjas för vård av för-
varings- och interneringsklientel.

De består av en relativt ny anstalt
(Hall) med såväl slutna som öppna
platser och med goda utvecklingsmöjlig-
heter samt av fyra gamla fängelser för
sluten vård och tre kolonier för öppen-
vård. Tillhoppa representerar dessa an-
stalter följande kapacitet.

	Platser
Hall	114
Norrköping, Karlstad, Kalmar, Västervik	259
Kolonierna	60
	433

Medelbeläggningen på dessa 433 platser uppgick under år 1952 till 407 intagna. I platsantal och medelbeläggning har då även inräknats häktesplatser och häktade. Beläggningen av häktade uppgår på ifrågavarande anstalter till genomsnittligt ca 20—30.

Därutöver finns förvarade och internerade intagna på andra fångvårdsanstalter, de flesta på Långholmen, som permanent har ett tjugutal som väntar på plats vid någon av säkerhetsanstalterna, och vid Håga, som brukar ha omkring 10 förvarade, varav en del till följd av platsbrist och andra för psykiatrisk vård. Medeltalet förvarade och internerade på samtliga fångvårdsanstalter har under de senaste åren uppgått till:

1947	263
1948	299
1949	328
1950	367
1951	393
1952	418

De fem anstalter och tre kolonier, som egentligen är avsedda för förvarings- och interneringsklientel, har följande personal:

	Anställda
Administrationspersonal	32
Arbetsledarpersonal	49
Tillsynspersonal	137
Ekonomipersonal	19

237

Nu måste observeras, att en del av Hallpersonalen även har uppgifter som faller på Håga samt att av personalen

vid Norrköping, Karlstad, Kalmar och Västervik vissa har uppgifter, som utslutande hänför sig till annat klientel än de förvarade och internerade t. ex. personer som undergår sinnesundersökningar eller är häktade. Man bör dock även ta med i beräkningen att de förvarade och internerade som är intagna på andra än ovan uppräknade anstalter, främst Långholmen och Håga, också tar viss personalarbetskraft i anspråk. På grund härav anser vi oss berättigade att i fortsättningen räkna med ovan angivna personalantal som sysselsatt med vården av förvarade och internerade.

Regler och praxis

Vi bortser i det följande från dem som dömts till internering, eftersom detta klientel efter hand försvinner.

De som åtalas för brott, varpå kan följa en dom på förvaring, är i regel häktade. Innan en förvaringsdom första gången meddelas, äger vanligen en psykiatrisk undersökning rum. Sådan undersökning förekommer ofta även vid förnyad brottslighet. Undersökningen försiggår i regel på en av fångvårdens undersökningsstationer (Långholmen, Malmö, Härlanda, Härnösand, Västervik, Håga, Växjö) och tar en tid av i genomsnitt något mera än två månader. Om domstolen anser, att förvaring eller internering kan ifrågakomma, har den att innan beslut i målet meddelas översända handlingarna, inklusive läkarutlåtandet, till interneringsnämnden. Hos nämnden gör sekreteraren (heltidsanställd jurist, e. o. byråsekreterare i 29 lönegraden) en promemoria med utdrag ur rättegångshandlingarna. Denna promemoria skickas jämte transumerat läkarutlåtande till nämndens ledamöter, som sålunda får tillfälle att ta del av desamma, innan de på ett sammanträde, som van-

ligen äger rum i Stockholm, har att yttra sig i målet. Interneringsnämndens slutliga yttrande kan ta formen av en tillstyrkan eller en avstyrkan. Domstolen är ej bunden av nämndens inställning men följer den i regel.

Den som dömts till förvaring översändes tidigare nästan alltid till Norrköpingsanstalten, som fungerade som mottagningsanstalt. Numera har platsbristen framtvingat den ordningen, att man från fångvårdsstyrelsen försöker placera ut vederbörande var sig göra låter, varvid man givetvis får ta hänsyn till säkerhetsskäl samt till föreskriften att förvaring skall påbörjas vid slutet anstalt. Ofta går det så till, att fängelsedirektören vid den anstalt där fången finns intagen när han döms — vanligen är det här fråga om en av undersökningsstationerna — per telefon gör upp med en av anstaltsdirektörerna inom säkerhetsanstaltsorganisationen, varpå fången snarast översändes och fångvårdsstyrelsen efteråt godkänner arrangemanget.

Fördelningen av arbetsuppgifter mellan fångvårdsstyrelsen och interneringsnämnden är följande. Fångvårdsstyrelsen har hand om själva verkställigheten, ansvarar för utformningen av vården på anstalt. Interneringsnämnden prövar frågor angående intagning (rådgivning åt domstolarna) och utskrivning (ensam behörig). Ärenden om val av anstalt för behandlingen och om permissioner från anstalt handläggs av fångvårdsstyrelsen. Behandlingen utanför anstalt åvilar interneringsnämnden, som bland annat har att utse övervakare (tillsynsman).

När den dömde blivit placerad på en anstalt, söker man där givetvis ge honom en lämplig sysselsättning i någon av de tillgängliga arbetsgrenarna. I den mån så låter sig göra, med hänsyn till

resurserna på anstalten, kan styresmannen också försöka anordna terapi, t. ex. antabusbehandling för alkoholister eller vård på sinnessjukavdelning för sinnesoroliga.

En av de viktigaste förmånerna för den intagne är permissionen. För denna gäller följande av fångvårdsstyrelsen godkända praxis. Den som dömts till en minsta tid av högst 1½ år kan få en första permission efter förloppet av 6 månader i anstalt. Ligger minsta tiden mellan 1½ och 3 år måste han vänta i 10 månader. Denna permission beviljas av styresmannen och får omfatta 48 timmar plus behövlig restid till och från permissionsplatsen. Överskrider minsta tiden 3 år, prövar fångvårdsstyrelsen själv i vad mån permission får beviljas. Det händer att permission då beviljas efter 1 år, beroende på brottet och övriga omständigheter.

Sedan den intagne haft en välskött första permission, kan styresmannen i fortsättningen bevilja permission en gång var fjärde månad. Tiden får då utsträckas till 72 timmar plus restid.

Vansköter den intagne sin permission, inträffar följande. Återvänder han försenad får han två månaders förlängning på mellanperioden till nästa permission. Har polisen återfört honom, utan att han begått brott, blir det fyra månaders förlängning. Har han begått nytt brott av bagatellnatur, som ej föranleder åtal, förskjutes tiden till ny permission med 6 månader. Åtals han för nytt brott, så betraktas han som nyintagen.

När det gäller permissionerna bör också framhållas, att det klientel som intagits på Västerviksanstalten praktiskt taget aldrig erhåller permission. Klientelet i Kalmar får permission mera sällan och klientelet i Norrköping och

Karlstad ej så ofta som klientelet på Hall.

Detta är huvudlinjerna. Det förtjänar dock betonas, att det sker jämkningar från fall till fall. Efter en misskött permission är det fångvårdsstyrelsen som avgör frågan om nästa permission.

Minsta tiden för förvaring har fixerats i domen. Vid det sammanträde, som interneringsnämnden håller på anstalten kvartalet innan den intagnes minsta tid utgår, skall den till prövning upptaga frågan angående provutskrivning. Den som skött sig utan anmärkning får oftast gå på minsta tiden, om han är en första gången förvarad.

Andra gången förvarade brukar få ett pålägg på minsta tiden av interneringsnämnden, i regel högst tre månader. Tredje gången förvarade måste räkna med ett pålägg av tre till sex månader. Även rymning, rymningsförsök, dåligt uppförande inom anstalten, arbetsovillighet och missbrukad permission kan föranleda tidspålägg. Har den intagne återvänt frivilligt till anstalten får han någon månads pålägg. Vid försvärande omständigheter blir det vanligen högst 3 månaders pålägg.

Utskrivning

Bland villkoren för provutskrivning står att den intagne skall ha en tillsynsman. Det ankommer på styresmannen att till interneringsnämnden ge förslag på lämplig och villig sådan. Den intagne skall vidare ha ordnat arbete väntande på sig. Ibland brukar godkännas, att arbetsförmedlingen på hemorten lovat att ordna arbete, när vederbörande kommer dit. Ett tredje villkor är att — åtminstone tillfällig — bostad finnes.

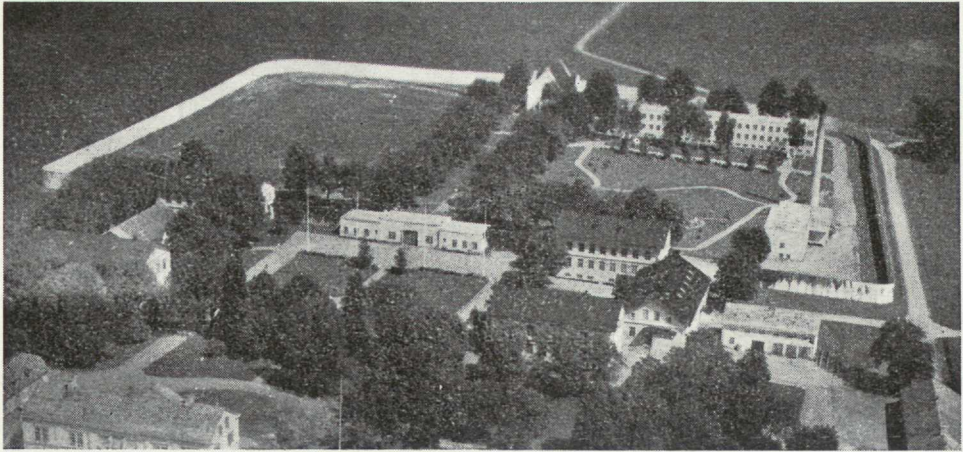
Den utskrivne får av sina inbesparade medel 50 kronor kontant när han lämnar anstalten. Resten skickas till

tillsynsmannen, någon gång till skyddskonsulenten. Konsulenterna har annars intet att skaffa med eftervården för de förvarade och internerade. Intagna som saknar egna medel kan få understöd från fångvården efter ansökan hos fångvårdsstyrelsen. Vissa intagna, i synnerhet de som på grund av sjukdom har arbetshinder, brukar även få hjälp till uppehållet från sin hemorts socialvård.

För en del kan plats ordnas på övergångshem. I Stockholm har stadsmissionen ett i Gröndal och frälsningsarmén ett i Värtan.

Tillsynsmannen har att hålla interneringsnämnden underrättad angående sin klient. Dess sekreterare skall vaka över att rapporter kommer in. Missköter sig den provutskrivne kan han, efter rapport därom till nämnden, få en varning som meddelas honom skriftligen genom tillsynsmannen och utan att han dessförinnan blivit inställd för nämnden. Nämnden kan också låta ta den utskrivne i »förvar», t. ex. om han avvikit från sin anvisade uppehållsplats. Detta betyder då, att han kvarhålls av polisen till dess nämnden beslutat angående honom. Om en provutskrivne treskas att efterkomma föreskrifter eller är vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, kan nämnden besluta, att han skall återhämtas till anstalt. Där kan han sedan inte kvarhållas mer än ett år, med mindre det finns skälig anledning till antagande, att han vid en frigivning skulle bli vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

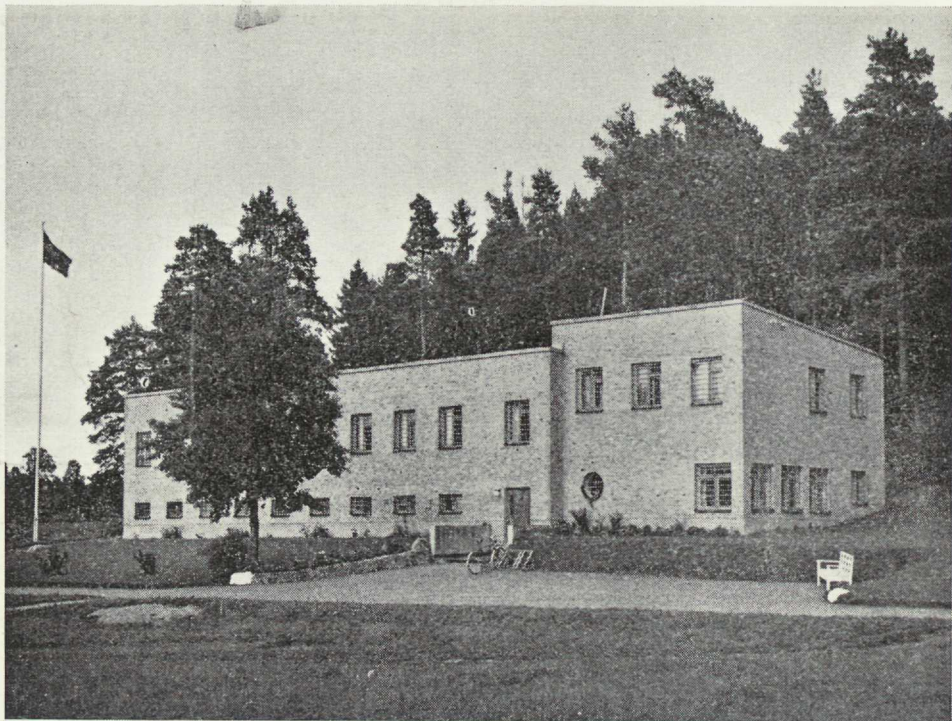
Begär den provutskrivne nytt brott, blir det åtal och dom av domstol i vanlig ordning. Säsom visats i 3 kapitlet förekommer det rätt ofta, att förvarade och internerade under provutskrivningstiden får villkorlig dom eller dom

Fångvårdsanstalten Hall. Slutna området.

Fångvårdsanstalten Hall. Slutna avdelning innanför muren.

Fångvårdsanstalten Hall. Halvöppen avdelning.

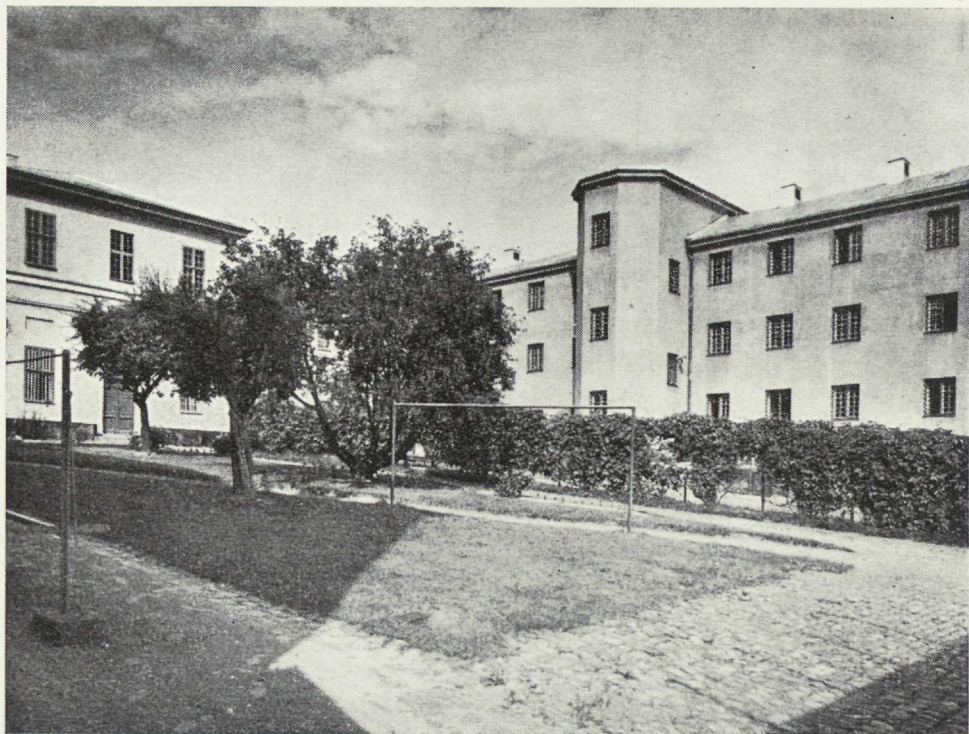
Fångvårdsanstalten Hall. Öppen avdelning.

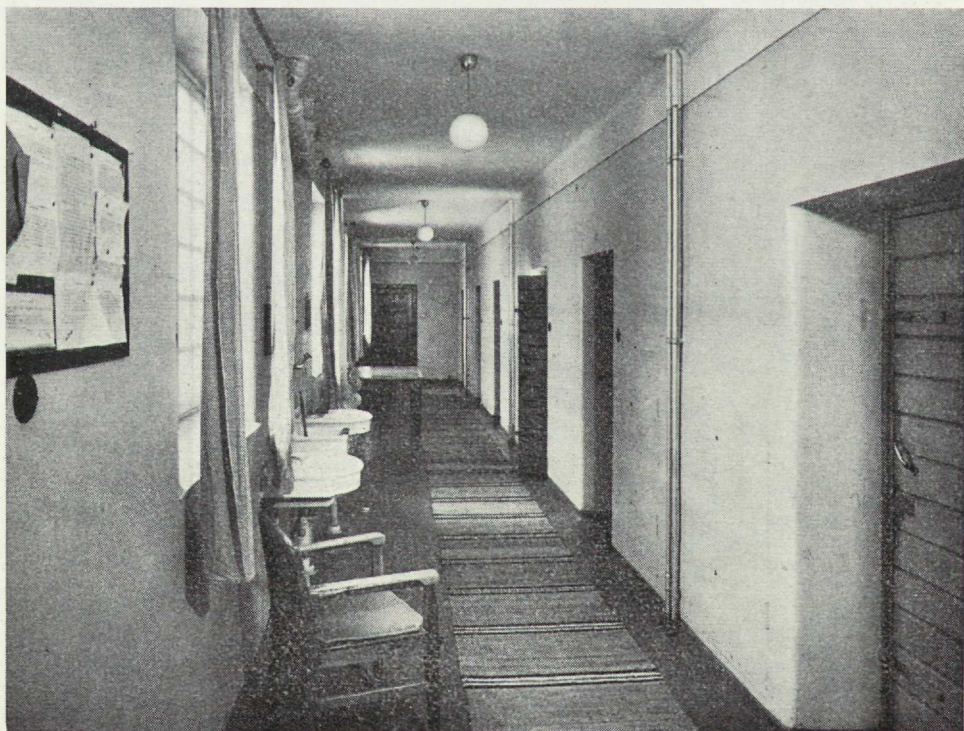
Fångvårdsanstalten Hall. Dagrum i öppen avdelning.

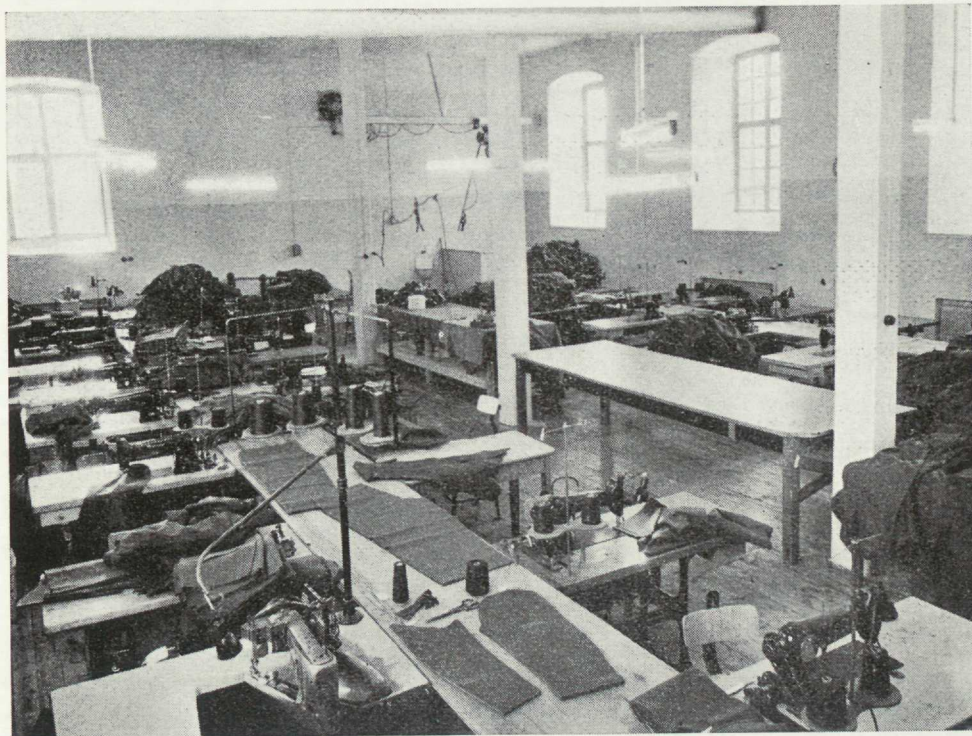
Fångvårdsanstalten Hall Intagens bostadsrum i öppen avdelning.

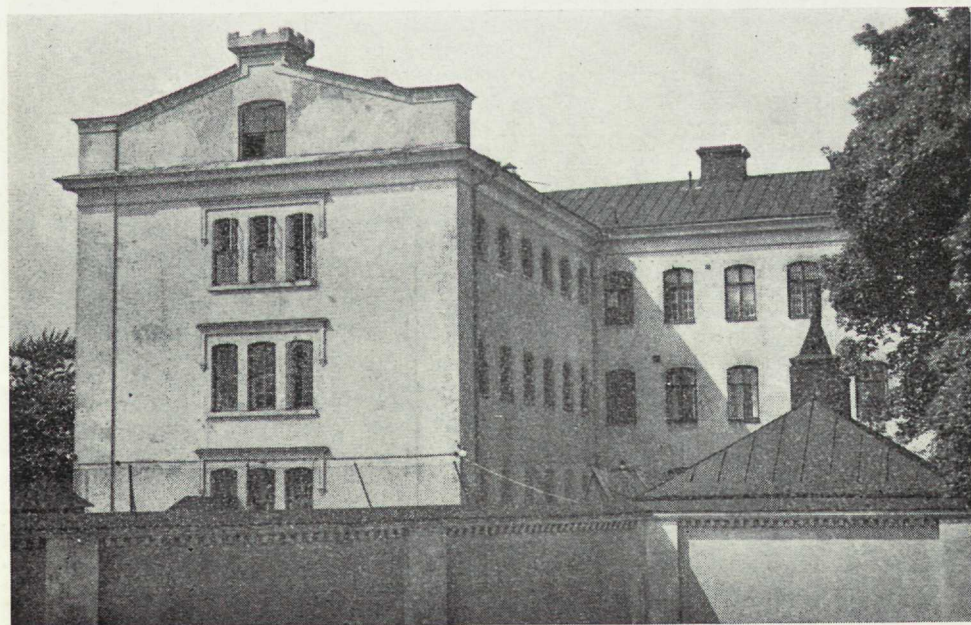
Fångvårdsanstalten Norrköping. Inre gården.

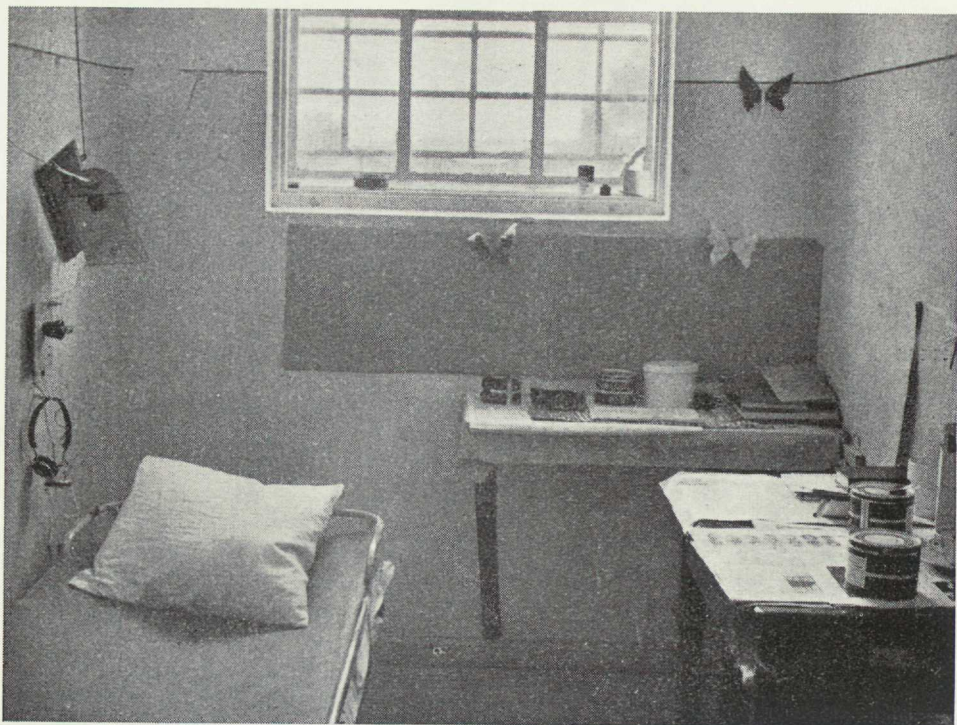
Fångvårdsanstalten Norrköping. Bostadsavdelning.

Fångvårdsanstalten Norrköping. Konfektionsverkstaden.

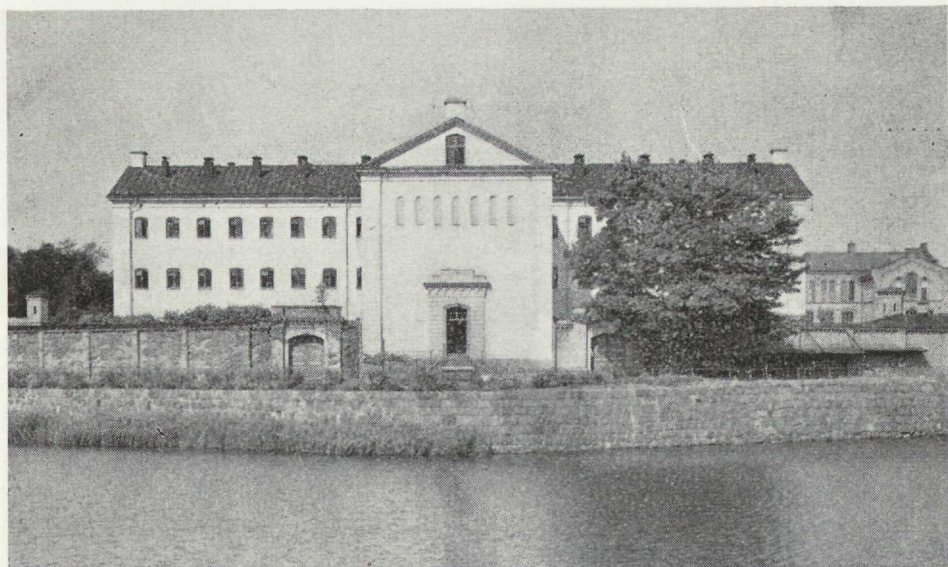
Fångvårdsanstalten Karlstad.

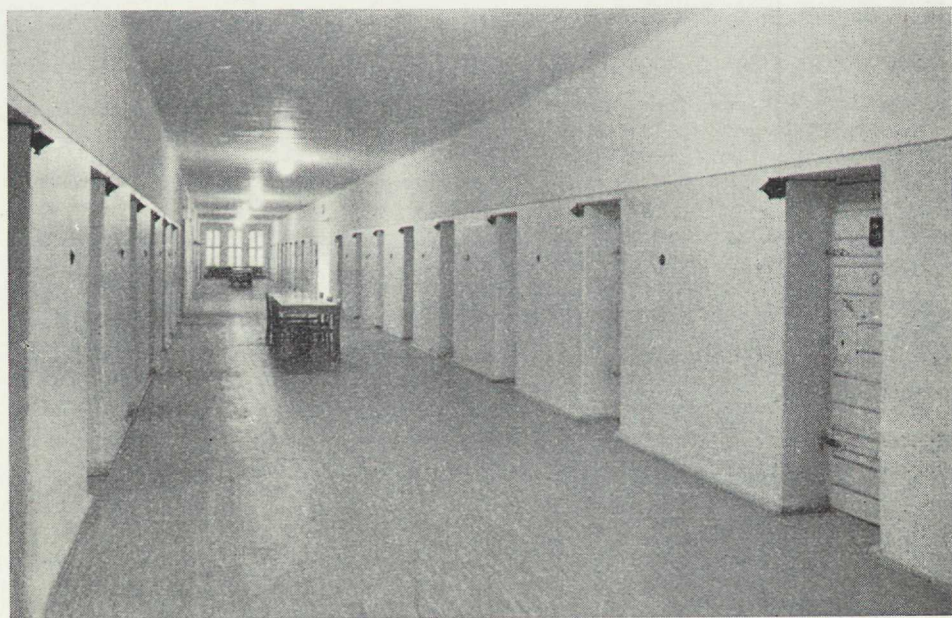
Fångvårdsanstalten Karlstad. Intagens bostadsrum.

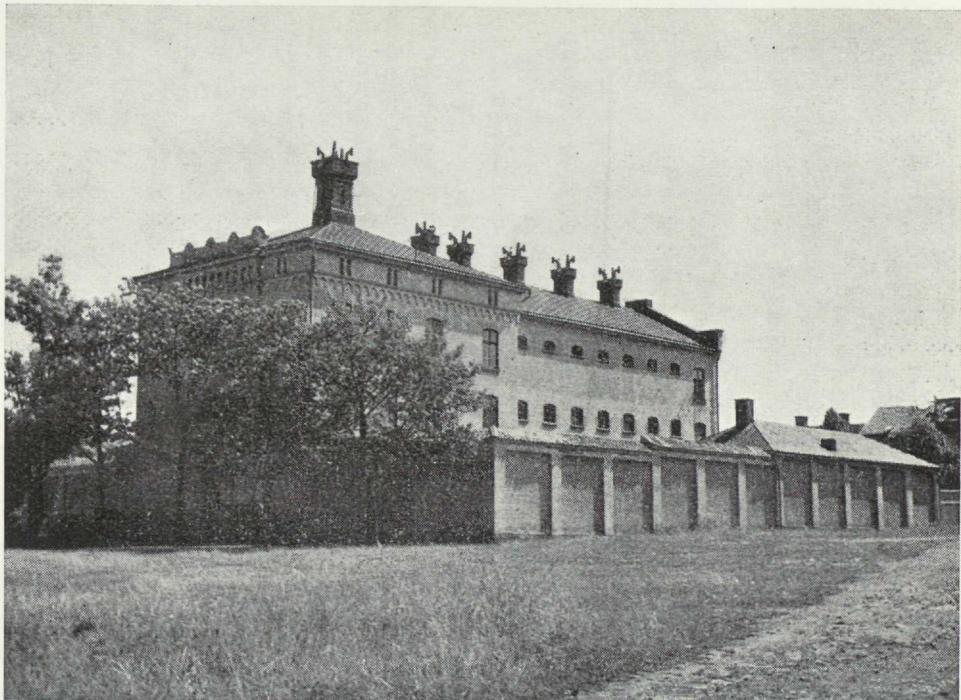
Fångvårdsanstalten Karlstad. Bostadsavdelning.

Fångvårdsanstalten Kalmar.

Fångvårdsanstalten Kalmar. Mellanvåningen.

Fångvårdsanstalten Västervik.

Fångvårdsanstalten Västervik. 2 och 3 våningarna.

på tidsbestämt fängelse eller straffarbete samt att de undergår dessa straff samtidigt med att prøvotiden löper.

Tillsynen över den provutskrivne skall fortfara i minst tre år. Har han under denna tid ej dömts till ovillkorligt straffarbete eller fängelse, skall nämnden pröva huruvida tillsynen kan upphöra. Om nämnden finner fortsatt tillsyn behöblig, kan den förordna om förlängning med ett år i sänder. Har emellertid den provutskrivne inte under tillsynstiden gjort sig skyldig till asocialitet som föranlett ovillkorlig dom på straffarbete eller fängelse, skall prøvotiden upphöra senast efter fem år.

Organisatoriska brister

Bristerna inom vården för säkerhetsanstaltens klientel hänför sig dels till anstaltens och öppenvårdens organisation och dels till de regler som gäller för vårdens utformning. I detta sammanhang, då vi har att ta ställning till de för vårdadministrationen vitala spörsmålen, vill vi peka på följande brister.

1. Anstaltsvårdens utformning motsvarar inte vårdbehoven. I 3 kapitlet har vi visat upp att klientelet är starkt alkoholiserat och att alkoholen för den övervägande delen av klientelet utgör ett avgörande personligt problem. Erforderliga anordningar har inte vidtagits för att lösa denna fråga. En fjärdedel av klientelet lider av sjukdomar och defekter av arbetshindrande art. Inte heller för dem finns behandlingsresurser som är tillräckliga. Det råder en besvärande arbetsbrist på vissa anstalter, vilket är särskilt känsligt med hänsyn till det påfallande behovet av arbetsträning för klientelet. För detta socialt tungt belastade och övervägande abnormala klientel, som uppenbarligen behöver ständig psykiat-

risk tillsyn, finns ytterst ringa möjlighet att erhålla någon adekvat sådan tillsyn. Psykiatrisk hjälppersonal (psykologer, kuratorer m. m.) finns heller inte i behöblig omfattning.

2. De brister som vidlåder anstaltsvården accentueras ytterligare genom de helt otillräckliga anordningarna inom den öppenvård som förutsättes skola följa på anstaltsbehandlingen. Den ledning av öppenvården som interneringsnämnden kan utöva blir, med hänsyn till uppläggningsavsnittets verksamhet och bristen på socialt och psykologiskt skolad, för verksamheten tillgänglig personal, mycket bristfällig. Det måste antagas, att föreliggande brister i öppenvårdsorganisationen avsevärt bidrar till den höga återfallsfrekvensen inom klientelet, som är tragisk ur humanitära synpunkter och dessutom mycket kostnadskrävande ur det allmännas synpunkt på grund av nutida höga vårdkostnader på anstalt.

3. Utspridningen av klientelet på ett flertal småanstalter som inte sammanhålls under gemensam ledning har kritiserats av bl. a. 1951 års fångvårdsutredning. Vi vill helt instämma i denna kritik. Splittringen i anstaltsystemet har medfört särskilda svårigheter på grund av överbeläggningen. Tillsammans har anstaltsystemets nuvarande splittring och överbeläggningen medfört ideliga förflyttningar av de intagna, vilket i sin tur åstadkommit bristande kontinuitet i klientelbehandlingen. Därtill vill vi foga, att småanstaltsystemet på ett oproportionerligt sätt ökat anstaltskostnaderna för personal. Samtidigt som man på varje anstalt för sig känner sig lida brist på personal, blir det sammanlagda antalet för vården anställda alltför högt i förhållande till antalet vårdade. En koncentration av anstalterna skulle erbjuda

möjligheter till rationalisering på personalsidan som kunde tillvaratagas för att öka den terapeutiska personalen. Därigenom skulle också ges möjlighet att på ett rationellt sätt utveckla arbetsdriften.

4. Det saknas samordning mellan anstaltsvård och öppenvård. Enligt nu gällande ordning har interneringsnämnden inflytande beträffande intagningen av klientelet och bestämmer ensam rörande utskrivningen. För vårdutformningen på anstalt ansvarar fångvårdsstyrelsen, medan interneringsnämnden

har ansvaret för öppenvården. Eftersom de behandlingsmetoder som kommer till användning under anstaltstiden är i hög grad avgörande för frågan om och när överföring till öppenvård kan ske, bör vårdledningen koncentreras. Den blivande anstaltsorganisationen bör därför ordnas efter samma principer som de anstaltsgrupper, vilka nu — enligt den s. k. räjongplanen — upporganiseras för vården av det vanliga fångklientelet, och interneringsnämnden bör få inflytande även på anstaltsvården.

5. Danske erfaringer

Indledning

I Danmark behandles den gruppe psykisk abnorme, der ikke er sindssyge eller i højere grad åndssvage, efter straffelovens § 17, der giver retten meget stor dispositionsfrihed (§ 70).

De vigtigste muligheder er psykopatforvaring der principielt svarer til svensk forvaring og psykopatfængsel, der er en tidsbestemt fængselsstraf, som skal udstås under fortsat psykiatrisk tilsyn samt hospitalsanbringelse, der idømmes direkte. Anbringelse af alkoholister i særlig afvænningsanstalt eller ambulantly behandling med speciallægeligt tilsyn er også mulig.

Ud fra et rent praktisk synspunkt er det hensigtsmæssigt til omtalen af denne gruppe foranstaltninger at knytte omtalen af arbejdslandet, selvom det ved anvendelse af arbejdslandet principielt forudsættes, at vedkommende ikke er så psykisk abnorm, at han kan henføres under straffelovens § 17. Arbejdslandet er af relativt ubestemt varighed, fra 1 til 5 år, i praksis bliver det yderst sjældent under 2 år.

Arbejdslandet kan anvendes i stedet for fængselsstraf over for personer, der tidligere har været straffet med fængsel eller arbejdslandet mindst 2 gange for tyveri eller mindst 3 gange for betleri eller for sædelighedsforbrydelse eller visse dermed beslægtede forhold, samt i særlige tilfælde over for drikfældige personer, alt under forudsætning af at pågældende har vist hang til lediggang eller kan betegnes som vane- eller erhvervsmæssig forbryder. Også personer, der påny straffes for udbredelse af venerisk smitte kan anbringes i arbejdslandet.

Endelig må også nævnes sikkerhedsforvaring, der i sine lovrammer nogenlunde svarer til den svenske interneforvaring. For anvendelse af sikkerhedsforvaring forudsættes, at fængsel er forskyldt, at der tidligere har været givet dom for sædelighedsforbrydelse eller 2 domme til fængsel eller arbejdslandet, at kriminaliteten er af erhvervsmæssig eller vanemæssig karakter og at samfundets sikkerhed kræver denne alvorlige foranstaltning. Også sikkerhedsforvarede viser sig i ret stor udstrækning at være psykisk afvigende fra det gennemsnitlige.

Par. 17 omtaler den gruppe kriminelle, der ikke er sindssyge eller i højere grad åndssvage, men som på tidspunktet for den strafbare handling foretogelse befandt sig i en af mangelfuld udvikling eller svækkelse af sjælevnerne, herunder sexuel abnormitet, betinget varigere tilstand.

Hvis retten henfører en person til denne straffelovsparagraf, skal den yderligere tage stilling til, om pågældende kan anses for egnet til påvirkning gennem straf under vanlige former. Er dette tilfældet, kan retten under henvisning til par. 17 dog anvende almindelig straf. Hvis par. 17 er citeret, kan fængselsnævnet om fornødent senere ændre strafafsoningsformen, en mulighed der i praksis dog har fundet minimal anvendelse. Retten kan også straks anvende strafafsoning i en særlig afdeling: psykopatfængsel. Dette sker kun i ret få tilfælde.

Forsåvidt personen findes uegnet til påvirkning gennem straf, stilles retten ifølge par. 70 meget frit i anvendelse af foranstaltning. Hyppigst bliver der, når der er risiko for ligeartet og væ-

sentlig kriminalitet, tale om psykopatforvaring, men der kan også dømmes til anbringelse i hospital, i helbredelsesanstalt for drankere eller til andre og lettere foranstaltninger. Foreløbig har man i 15 tilfælde således undergivet en person tilsyn fra psykopatanstalterne i Herstedvester på samme vilkår som de, der anvendes ved udskrivningen fra anstalten: Den pågældende må ikke skifte arbejde eller bopæl uden efter forudgående aftale med tilsynet og skal rette sig efter tilsynets anvisninger. Oftest er det også tilføjet, at personen af tilsynet kan anbringes på et optagelses-hjem eller en anden egnet institution, om han bliver arbejdsløs.

Foranstaltninger af denne karakter kan kun ændres eller ophæves af den domstol, der først har dømt i sagen. Dette sker ved kendelse (beslut) efter normal retslig behandling. Det er således principielt retten, der selv bestemmer varigheden af en forvaring i psykopatanstalt eller hospital. For hver forvaret beskikkes en tilsynsværge, et familiemedlem eller en uafhængig person, der har ret til at få uensurerede breve fra den forvarede og til at aflægge denne uovervågede besøg. Tilsynsværgen kan overfor retten rejse spørgsmålet om ændring i foranstaltning, men afslås dette kan han først komme igen efter et år. Overlægen og Rigsadvokaten kan når som helst rejse sagen.

For arbejdsdshusfangerens vedkommende bestemmer fængselsnævnet tidspunktet for udskrivning fra arbejdsdshuset. Sagen forelægges skriftligt af arbejdsdshusets ledelse for nævnet passende tid før årsdato, første gang efter 2 år, under særlige omstændigheder allerede efter 1 år.

Efter udskrivning på prøve varer tilsynet 1 år. Sker løsladelse først efter

5 år er den endelig og følges ikke af nyt tilsyn.

Spørgsmålet om prøveudskrivning af sikkerhedsforvarede rejses ligeledes af anstaltens ledelse overfor fængselsnævnet, første gang ved 4-års dato og derefter hvert andet år indtil 20 år. Eventuel yderligere forlængelse må fastsættes af retten.

Herstedvester

Psykopatanstalterne i Herstedvester, 14 km. fra København, rummer såvel psykopatforvaring som psykopatfængsel og fængselsvæsnets psykiatriske observationsafdeling med ialt ca. 200 pladser. Fordelingen var juli 1953:

Psykopatforvarede	177
Psykopatfanger	11
Observationsfanger	11

30 af de forvarede er anbragt i anstaltens åbne afdeling, Kastanienborg i Avedøre, 7 km. fra København.

Der er i 1951, efter en længere periode store pladsvanskeligheder, åbnet en midlertidig psykopatforvaringsanstalt i landets ældste statsfængsel, Statsfængslet i Horsens, og her er anbragt ca. 190 forvarede. Pladsforholdene er fortsat utilstrækkelige, således at der trods forsøg på forcering af udskrivningerne, stadig er op til et par måneders ventetid.

De nuværende psykopatanstalter i Herstedvester toges i brug i april 1935. Anstaltens bygninger er omgivet af en ringmur, i hvis sydside der findes en portbygning med portnerloge, vagtmesterkontorer og økonomikontor.

Inden for porten findes til venstre en bygning med 40 eneceller fordelt på 4 afdelinger. Til højre er en tilsvarende bygning med 60 eneceller, ligeledes fordelt på 4 afdelinger. Tværs over arealet, adskillende dette mod nordre halv-

del, ligger en værkstedsbygning med gymnastiksal i midten. Her var oprindeligt også skolelokaler, men disse er forlængst inddraget til værkstedsbrug. Parallelt med denne bygning kommer sygeafdelingen med lægekontorer, laboratorier og operationsstue.

På det nordlige terræn findes yderligere en 40-mands afdeling, der som den sydlige er opdelt i 4 afdelinger, og en sportsplads. I 1945, da anstalten var rekvireret til midlertidigt varetægtsfængsel, opførtes 2 træbarakker på sportspladsen. Den ene blev i 1947 efter at varetægtsfængslet var ophørt, taget i brug til delvis fri afdeling for 18 mand, den anden bruges til lager og værksteder. Sygeafdelingen i tværbygningens 1. sal havde oprindeligt 5 tre-sengsstuer foruden 6 enestuer og 2 isolationsceller med fastskruede senge og splintfrit glas samt beskyttet lyslegeme i loftet. I 1944 blev afdelingen delt i 2, og der indrettedes en 6-sengs vagtstue i den tidligere spisestue.

Sygeafdelingen har herefter 3 3-sengsstuer, 6 enestuer og vagtstuen, der nu kun anvendes til 4-sengsstue samt et vagtløkkale for personalet. I det udskilte afsnit er der 5 isolationsceller og over-sygeplejerskens kontor.

Til rådighed er der således 12 almindelige afdelinger hver med 10 eller 15 pladser, celler, en barakafdeling, en sygeafdeling og en isolationsafdeling. Der har foreligget forslag om en forlængelse af de 2 bygninger med yderligere 4 celler til hver afdeling, således at der kunne blive 8 afdelinger à 14 pladser og 4 à 15.

Administrationspersonalet består af 4 læger, 1 psykolog, 3 sygeplejersker, 1 kontorleder, 2 forsorgssekretærer, 4 forsorgsassistenten og 18 kontorfolk iøvrigt — ialt 34 personer. Inspektøren for statsfængslet i Vridsløselille er øko-

nomisk chef også for psykopatanstalterne.

Der er 17 værk mestre knyttet til arbejdsdriften og 1 depotforvalter, ialt 18.

Opsynspersonalet består af 1 overvagtimester, 4 vagtmestre, 28 overbetjente, 65 betjente og 10 daglige ekstramedhjælpere, ialt 108.

Maden kommer i spande fra statsfængslet og fordeles til de enkelte forvarede og fanger i hver afdelings tekøkken, hvor opvasken foregår og hvor de forvarede i begrænset udstrækning kan varme vand til te og kaffe, koge æg eller mælk, men ikke længere »tillave mad», således som det i de første år var tilladt.

De forvarede har, i den udstrækning, de ønsker det, adgang til at spise i fællesskab ved små borde i opholdsstuen, men en hel del af dem foretrækker at tage deres mad med ind i cellen.

Til hver afdeling hører også et lille fritidsværksted.

I værkstedsbygningens vestside findes et ret veludstyret trykkeri og papirværksted, hvor der laves et stort antal af bl. a. postvæsnets og seruminstitutets tryksager og konvolutter. I østsiden findes et møbel- og maskinsnedkeri. I en lille bygning, der er opført tæt ved porten, og som tidligere har været anvendt som skole og til besøg, er der skrædderværksted. Beskæftigelsesværksted, malerværksted, bogbinderværksted, depot for celloarbejde og for snedkeriet findes i en af barakkerne.

Da værkstedspladsen er utilstrækkelig, og der på værkstederne er meget ringe mulighed for at holde en mere eksplosiv eller irriterende forvaret blot nogenlunde afsondret fra de andre, er et stort antal forvarede beskæftigede i deres celler med småfag: samling af klemmer, sætte bånd i manilamærker eller med konvolutfabrikation.

De forvarede har efter anordningen ret til at beskæftige sig med selvfor- skaffet arbejde, men de har i praksis ikke i nogen udstrækning været i stand til selv at skaffe sig arbejde, der er vel- egnet til at udføre i egen celle og af rimelig værdi med hensyn til fremti- dig beskæftigelse.

En mindre del af de forvarede, ca. 15, er beskæftiget ved handelsgartneri udenfor muren. For få år siden er der her opført et par drivhuse, men der er ikke indlagt varme i disse. Et lille hold er beskæftiget ved havearbejde inden for muren.

Pladsforholdene blev allerede i 1943 —44 så dårlige, at det var absolut nød- vendigt at søge aflastning, og der an- skaffedes i sommeren 1944 en åben af- deling, »Kastanienborg» i Avedøre, hvor man siden har haft ca. 18—20 forvare- de anbragt under meget frie forhold.

»Kastanienborg» er en 4-længet ho- vedbygning til en gammel gård. Den lig- ger midt i landsbyen med sin jord, 7 ha. ialt, fortrinsvis bagud. Jorden an- vendes til gartneri, og i en af fløjene dyrkes champignons. Der er desuden griseopfodring med affald fra Vestre Fængsel.

Den enkelte forvarede arbejder frit og kan i arbejdstiden færdes frit på af- delingens jord. Om søndagen er der adgang til i fællesskab at gå i kirke og af og til spadsere en fællestur med le- deren og dennes hustru, der forestår husholdningen, eller deltage i lands- byens idrætsstævne eller i præstens grundlovsfest.

Måltiderne indtages i fællesskab med personalet.

Belægningsstuerne er to 2-sengsstuer, to 6-sengsstuer (planlagt til 8, men det- te har vist sig for uheldigt) og een 4- sengsstue. Der er to hyggelige opholds- rum.

Denne afdeling har fungeret fortrin- ligt. For de forvarede har det været en værdifuld overgang til prøveudskriv- ningens vanskeligheder.

I 1951 overtog man yderligere en na- bogård: »Lysholmgård» og har taget den i brug til yderligere et antal for- varede, i reglen ca. 10 og til en 5—6 prøveudskrevne forvarede, der midlerti- digt er uden logis og arbejde. Der er planlagt en grundig istandsættelse af denne ret forfaldne ejendom, og denne vil formentlig snarest blive gennem- ført.

»Lysholmgård» ledes i det daglige fra »Kastanienborg», der således i prak- sis nu er nået op til at have ca. 35 ind- satte, således at den gartneriuddanne- de vagtmester her er ved at være over- bebyrdet. Personalet på de to gårde består af: 1 vagtmester, 1 overbetjent og 9 betjente, hvoraf 1 fungerer som chauffør for anstaltens lastbil.

Behandlingen i Herstedvester har til formål at påvirke den enkelte psykisk abnorme lovovertræder på en sådan måde, at han opnår en sådan indsigt i sine handlingsmønstre, at han kan finde en rimelig selvudfoldelse på social ac- ceptabel måde. Man søger altså at få ham til at stræbe efter rimelige mål. For at opnå dette, må man ofte søge at få den forvarede til at genvinde tilliden til sig selv og til at andre vil ham noget godt. Derigennem må han sættes i stand til at opnå og bevare en plads, hvor han kan skabe sig en levevej, der giver ham mulighed for at føle sig som almin- delig borger og evt. engang opnå en endelig plads i en selvstændig familie. Af den grund er behandlingen såvel pædagogisk som psykiatrisk-psykolo- gisk og social. Forudsætningen for en fornuftig behandling må være en grundig klinisk undersøgelse af den forvarede, og behandlingen synes at

forløbe i 2 faser, en genopdragende, modnende fase og en mere social-terapeutisk af ofte analytisk karakter. Denne sidste specielle psyko-terapeutik bygger på den enkelte persons tillid og kan derfor som regel ikke påbegyndes før ret sent. Det er interviewet, der er det centrale i denne behandling, men i en del tilfælde kan man med udbytte ind imellem bruge en form for gruppebehandling og undertiden også få gavn af narko-syntese. I sjældne tilfælde har man fundet det rimeligt at anvende lobotomi, altså hjerne-operation. Over for alkoholister anvender man en specielt social-psykiatrisk behandling med støtte af antabus. Det centrale i den »sociale» behandling er den intime samarbejdning med de øvrige midler og kontinuiteten i arbejdet i institutionen og efter prøveudskrivningen. Allerede under opholdet forsøger man at skaffe sig nær kontakt med familien bl. a. gennem udgang under ledsagelse og denne sociale kontakt har ofte stor betydning for det fortsatte ambulante arbejde. Dette ledes helt fra anstalterne og udføres af forsorgssekretærerne eller af en af de sociale medarbejdere. Man bygger på hyppig telefonisk og brevlig kontakt og personlige besøg, hyppigst for de vanskeligere, der i reglen tager bopæl i nærheden af anstalten. Der benyttes kun i særlige tilfælde et lokalt tilsyn. Dette er så i reglen en funktionær fra anstalten, der bor i bekvem nærhed af forvarede, og som i sin fritid påtager sig den opgave, undertiden med besøg flere gange ugentligt. Alt forsorgsarbejde med de for tiden ca. 300 prøveudskrevne, foregår i nærmeste kontakt med en af anstaltens psykiatere, der kender den pågældende forvaredes forhold særlig godt.

De virkelige talmæssige resultater af behandlingen er det foreløbig stadig

vanskeligt at sige noget sikkert om, idet der er forløbet for kort tid, efter behandlingen er kommet ind i nogenlunde faste rammer. Dette kan man ikke regne med skete før omkring 1940. Af de 113 ikke-sexuelle kriminelle, der var indlagt i årene 1939—45 er 3 døde under første ophold i anstalten, 5 endnu ikke udskrevet. Af de resterende 52 var 2 døde efter udskrivningen, medens 50 klarede sig ude, de fleste gennem længere tid. 53 har været genindlagt. Een af disse har været straffet ganske kort tid for et lille tyveri (tidligere en brandstiftelse). 24 af disse var endnu i anstalten. Det samlede resultat bliver altså, at 29 fandtes endnu i anstalten, enten første gang eller som anden gang indsatte, og man tør altså hævde, at et ret stort flertal er blevet resocialiseret; hvor stort dette er, og hvor varig resocialiseringen viser sig at være, kan man endnu ikke sige noget om.

Sønder Omme

Statens arbejds hus ved Sdr. Omme i Jylland blev oprettet i foråret 1933 på et 1000 ha stort hedeeareal, der da henlå som uopdyrket lynghede. Indtil 1949 er der ved fangernes arbejde opdyrket 475 ha som agerjord, 125 ha er beplantet som plantager, 35 ha er udlagt som gartneri, planteskoler og anlæg. Til brug for dette store landbrug er ved fangearbejds kraft opført en række landbrugsbygninger, bestående af lader, magasiner for avlsredskaber, herunder 3 traktorer samt stalde for 150 kreaturer, 50 heste, 300 svin. Foruden køkken og vaskeri findes der endvidere moderne værksteder for en række forskellige håndværk, væsentligst med anstaltens selvforsyning for øje. Anstalten er af penitentiere og hygiejniske grunde opført efter paviljonsystemet. Arbejds huset har plads

til 316 fanger, der huses i 6 pavilloner, hvor hver fange har sin egen celle, og hvor der i hver af afdelingens 2 fløje findes fælles opholdsrum, spisestuer, bad og toiletter. Kun den ene pavillon (lukket afdeling med 70 celler) er forsynet med fængselsmæssige sikkerhedsforanstaltninger, såsom armatur uden for vinduerne, dobbelte døre, men ringmuren er erstattet med et højt trådhegn. En anden pavillon (halvåben afdeling, 70 mand) har lettere armatur, men intet trådhegn. De øvrige 3 pavilloner er helt åbne afdelinger uden armatur eller trådhegn og dørene er uaflåse de meste af dagen.

Pavillonsystemet åbner adgang til en sortering af fangerne under hensyntagen til alder, arbejdsduelighed, mentalitet og opførsel. Straks efter indsættelsen anbringes den nyankomne fange i modtagelsesafdelingen i den lukkede afdeling, hvor han skal tilbringe de første 3 måneder. Derefter flyttes han forsøgsvis over til den halvåbne afdeling, hvor opholdet normalt udstrækkes indtil $\frac{3}{4}$ år. Når han skønnes moden til behandling under friere forhold og til at arbejde tildels på eget ansvar og uden direkte opsyn, overføres han til en af de 3 andre afdelinger.

Af disse er den ene forbeholdt de ved land- og skovbrug beskæftigede fanger, der erfaringsmæssigt passer dårligt sammen med byboerne, der huses i en anden åben afdeling, der derfor væsentligst rummer de ved håndværk og gartneri sysselsatte. Den tredje og noget mindre åbne afdeling er overladt 26 fanger under 30 år, der ikke ønskes udsat for ødelæggende amoralsk påvirkning fra arbejds husets øvrige stærkt belastede belægs side.

Der er lagt stor vægt på at gøre udseendet af bygninger, inventaret og

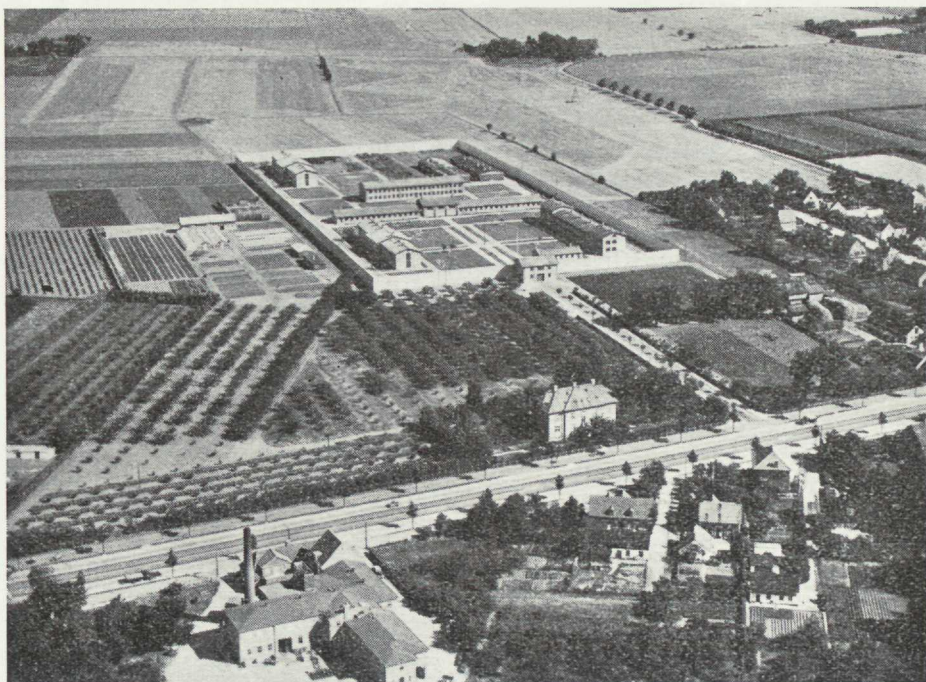
omgivelserne så lyse og venlige, men så lidet fængselsagtige som muligt for at modvirke den tungsindighed og bitterhed, hvortil mennesker under langvarig indespærring let henfalder. Mellem pavilloner og bygninger er anlagt græsplæner og beplantninger med prydbuske og træer og blomsterbede.

På den lukkede afdeling hensad den 29 juli 1953 ialt 31 fanger, heraf 18 på modtagelsesstadiet og 13 fanger, der havde været undveget inden for de sidste 5 måneder.

Til administrationen er der knyttet 19 personer, heraf 1 fængselsinspektør og 1 vice-fængselsinspektør, til arbejdsdriften 12, økonomien 11 og hertil kommer 100 med bevogtningsopgaver.

Fangernes arbejdstid er 9 timer. Lidt over halvdelen af fangerne beskæftiges ved land og skovbrug samt ved gartneri. Da arbejds huset lader fangerne udføre alle nybygnings- og reparationsarbejder, madlavning, vask, forarbejdning af møbler og inventar, reparation og vedligeholdelse af maskiner, avlsredskaber og tekniske anlæg under ledelse af faguddannet personale, er der rig lejlighed for fangerne til at få opfyldt eventuelle ønsker for genopfriskning eller videreførelse af forsømte faglige færdigheder. I mark og skov er arbejds holdene på 10—15 mand under opsyn af en enkelt betjent, der tillige leder arbejdet indenfor holdet. Såvidt muligt ydes der fangerne akkordbetaling efter ydet arbejde. Hvor dette ikke er muligt, gives der ducør, der efter arbejds arts art og fangens flid varierer fra 100—200 øre. For halvdelen kan han købe tobak, ekstraforplejning og fritidsbeskæftigelse, medens den anden halvdel opspares til løsladelsen.

Adskillige friheder og begunstigelser kan gives særlig arbejds husfangerne

Psykopatanstalterne i Herstedvester, Danmark.

fremfor fængselsfanger med hensyn til adgang til avislæsning, radioaflytning, tilladelse til at bære civile klæder under besøg, udgang og orlov (i 1951 havde 300 fanger orlov. Heraf udeblev 30, men de 4 meldte sig senere til politiet.), o. s. v. Et særligt problem er den relativt lange fritid, men her må lærerne træde til med undervisning, selvstudier, idræt, husflid, m. v.

Blandt fangerne både i arbejdshus og sikkerhedsforvaring findes der et påfaldende stort antal individer behæftet med psykiske abnormiteter. En del af disse fanger trænger til stadighed eller i perioder til psykoterapeutisk behandling og har derfor midlertidigt måttet overflyttes til en under fængselsvæsenet oprettet psykiatrisk observationsafdeling. Forud for dommen

har der i disse tilfælde enten ikke været fundet anledning til at foranstalte en mentalundersøgelse eller — langt hyppigere — har man ved denne ikke turdet fastslå, at den pågældende var uegnet til påvirkning gennem straf, uanset at straf har vist sig ikke at virke. Antallet af fanger af denne kategori er dog faldet stærkt i de senere år.

Det må erindres, at man i Danmark er noget mere tilbageholdende end i Sverige med hensyn til at fastslå uegnethed til påvirkning gennem straf under vanlige former. For arbejdshusfangers vedkommende opstiller man et begreb: upåvirkelig af straf — som en modsætning til uegnet til påvirkning. Der savnes i straffeloven en hjemmel til en vis vekselvirkning mellem psykopat-

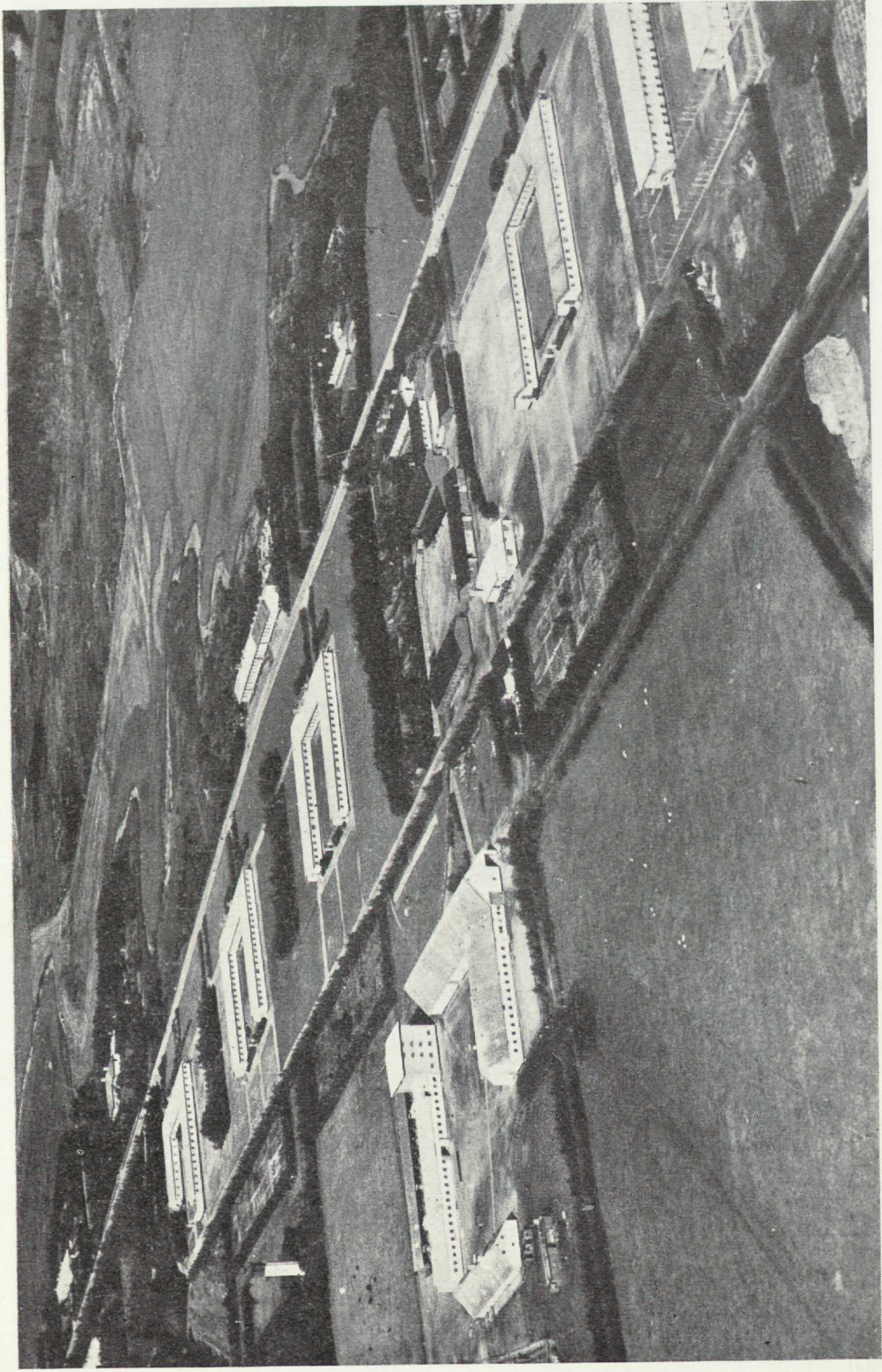

Psykopatanstalterne i Herstedvester. Intagens bostadsrum.

forvaring på den ene side og arbejds-
hus og sikkerhedsforvaring på den
anden side.

Selvom både arbejds-
hus og sikker-
hedsforvaring først og fremmest må
betragtes som midler til uskadelig-
gørelse af individer, der trods gentagne

straffe fortsætter deres forbryderiske
og asociale levevis, fremgår det dog
af motiverne til straffeloven, at sta-
ten dermed ikke helt har opgivet ved-
kommende som håbløs, men at det
under forvaringen bør tilstræbes at
træne eller oplære fangen til et arbej-

Sonder Omme Arbejdsdshus.

Bostadsrum för intagen i Sønder Omme.

de, hvorved han kan ernære sig efter løsladelsen og at vænne ham til et regelmæssigt liv.

Omkring det tidspunkt, hvor afgørelsen om prøveløsladelse efter anstaltens indstilling skal afgøres af fængselsnævnet, mærkes der en betydelig nervøsitet og uligevægt hos vedkommende, ligesom et afslag selvsagt virker nedslående og forstemmende og i ikke få tilfælde avler bitterhed og uvilje mod ledelsen. For at modvirke disse tilbøjeligheder kræves der et meget intensivt arbejde fra personalets side dels med at afbalancere det stigende og faldende humør og forstemnin-

gerne, dels med at aflede spekulationer og selvbetragtninger gennem opmuntning til arbejde, adgang til åndelige sysler, fritidsbeskæftigelse, adspredelser, o. s. v.

I forbindelse med den daglige behandling af fangerne udføres der gennem særlige forsorgssekretærer et stort arbejde med at opretholde fangens forbindelse med pårørende, tidligere arbejdsgivere og andre mennesker, som kan tænkes at ville stå ham bi ved løsladelsen. Den i loven nævnte adgang til at tilstå arbejds- husfanger en begrænset udgangstilladelse er derfor blevet udvidet, således

at disse ved god opførsel og arbejdsflid efter 1 års hensiddende kan opnå orlov i indtil 4 dage for uden ledsagelse at besøge deres pårørende særlig i tilfælde af sygdom, familiebegivenheder eller når hjemmets økonomi står på spil. Denne orlov benyttes også i stor udstrækning, når fangen umiddelbart før en forestående løsladelse skal søge arbejde. Også efter løsladelsen ydes der den løsladte støtte og hjælp, dette gælder særlig de prøveløsladte, der i prøvetiden står under tilsyn forordnet direkte under anstaltens ledelse. Resultatet af institutionens prøveløsladelse har for arbejdsfangerne været ret gunstigt, idet mere end 60 % kommer gennem prøveåret uden overtrædelse af vilkårene. Er-

faringen har dog vist, at en prøvetid på eet år er for kort til med nogenlunde sikkerhed at give de svage individer som alle arbejdsfanger er, den fornødne sociale efterbehandling gennem tilsyn og støtte på anden måde.

Gennemsnitlig opnår ca. 65 % af arbejdsfangerne prøveløsladelse, de førstegangssindsatte efter 2 eller 3 års forløb, ved gentagen indsættelse efter 3 oftest 4 års hensiddende. Enkelte er for tredje gang anbragt i arbejdsfængelse og for dem er der næppe stort håb om genrejsning. Der rejser sig her et stort problem, om hvad man egentlig skal gøre ved sådanne gamle, delvis uarbejdsdygtige, ofte fordrunkne og sygelige, men ufarlige vaneforbrydere.

6. Amerikanska erfarenheter

Rättssystemet

För en europé förefaller det nog som en orimlighet att han, på den plats där han bor, skulle vara underkastad två olika rättssystem och t. o. m. kunna dömas av två olika domstolar för samma brott till två olika straff, som skulle kunna tas ut efter varandra. För en medborgare i U. S. A. är detta förhållande naturligt. Amerikanen är underkastad två rättssystem, dels lagarna i den delstat av unionen, där han vistas vid brottstillfället, dels förbundsrepublikens lagar. Förbrytelse mot unionslagarna beivras av unionens egen polismakt, åklagarväsende och domstolar, och frihetsstraff som utdömts enligt unionslagarna avtjänas i särskilda anstalter.

Teoretiskt får unionslagstiftningen endast röra sig på vissa områden, framför allt trafiken och handeln mellan unionens stater. I praktiken uppkommer emellertid många konflikter mellan det unionella och de statliga lagsystemen. Ett unionellt lagbrott mot någon regel för samfärdseln kan samtidigt vara ett statligt lagbrott. Den illegala narkotikahandeln t. ex. bestraffas både av unionens och de enskilda staternas lagstiftning. Den som stjälar en bil och för den över en statsgräns, gör sig skyldig till brott både mot unionens lagar och mot lagarna i den stat, där brottet ägt rum. Den som utnyttjar en skörlevande kvinna, dömes i den stat, där brottet äger rum. För han henne över en statsgräns, dömes han även enligt unionslagarna för — vit slavhandel. Till följd av den enorma trafikutvecklingen och den bristfälliga gränsmarkeringen mellan staterna har kompetenskonflikterna

på senare år blivit mycket talrika. I regel löses de emellertid på det sättet, att den polismakt som först griper den brottslige eller den åklagare som först åtalar honom avgör vilken strafflagstiftning som blir gällande. Om den brottslige sålunda först ställes inför en unionsdomstol (federal domstol) efterges åtalet av den enskilda statens åklagare. Dock inte alltid.

Dessa för europeiska ögon säregna förhållanden inom rättslivet motsvaras av en lika framträdande oregelbundenhet inom straffsystemen för unionen och alla de 48 staterna. Varje enskild stat har lagt upp sitt straffsystem efter egna idéer. Detta innebär, att straffskalorna för brotten varierar i hög grad. Det som i staten New York betraktas som ett ganska enkelt brott och därför blott föranleder ett ringa straff kan i grannstaten New Jersey ses med mycket strängare ögon. Det innebär också, att straffverkställigheten är olikartad utformad. Den ena staten kan ha dödsstraff obligatoriskt för vissa brott, den andra fakultativt, den tredje inte alls ha dödsstraff. En del stater har tidsbestämda frihetsstraff, andra har tidsobestämda. I det senare fallet är frigivningsmyndigheten på vissa håll bunden av fixerade minsta tider — antingen fastställda av domstol eller utsatta i lagen — medan på andra håll frigivningsmyndigheten har oinskränkt befogenhet. I stater med tidsbestämda straff förekommer på en del håll villkorlig frigivning efter förloppet av viss tid — fixerad mycket olika i skilda stater — medan i andra en särskild frigivningsmyndighet har oinskränkt eller inskränkt rätt att bestämma tiden för frigivningen.

Fångvården och den övriga kriminalvården är likaså mycket skiftande. En del stater, framför allt i södern, är mycket efterblivna, medan andra har en god och ett fåtal stater en mycket god kriminalvård. Det unionella eller som det vanligen kallas federala fångvårds-systemet står på hög nivå. Så gör även den californiska fångvården. I vissa hänseenden har även staten New Jersey gjort pionjärbete.

Eftersom det amerikanska rättssystemet, betraktat såsom en helhet, uppbyggt på den engelska rätten, är det naturligt, att dennas inställning till frågor om tillräknelighet och förminskad tillräknelighet, om sinnessjukdoms och mentala defekters inverkan i judiciellt hänseende osv. också dominerar den amerikanska rätten. Den anglo-amerikanska synen på straffriförklaringar med anledning av psykisk sjukdom eller defekt är avgjort restriktiv. Den domineras fortfarande av de s. k. McNaghten-reglerna av 1843, uppkallade efter ett engelskt rättsfall, där fjorton ledamöter av femton i Englands högsta domstol uttalade, att när sinnessjukdom anfördes såsom skäl för straffriförklaring, måste det vara fullt klarlagt, att den åtalade, vid tidpunkten för gärningens förövande, led av en sådan förståndsdefekt på grund av själslig sjukdom, att han inte fattade innebörden av sina handlingar eller, om han gjorde det, under alla förhållanden inte förstod att han begick något orätt. Andra rättsfall har slagit fast, att med orätt inte förstås en lagstridig handling utan en moraliskt orättfärdig handling.

Denna restriktiva inställning har självfallet medfört, att antalet sinnessjuka i de amerikanska fångvårdsanstalterna är proportionsvis högre än i länder med en vidare tolkning av otillräknelighetsbegreppet. Utom uppenbart

sinnessjuka och intellektuellt avgjort undermåliga straffriförklarar också vissa andra, framför allt fall där tillfällig sinnesförvirring (temporary insanity) kan bevisas. Om brottet grundats på s. k. prisvärda motiv (någon avlivar en svårt sjuk närstående av medlidande, en äkta man dödar sin hustrus älskare) är det inte ovanligt, att juryn vägrar att skyldigförklara, av sympati med den åtalade, men detta förfarande går ju vid sidan av lagen.

Psykopater, särskilt sexualpsykopater, kan i en del stater (New York, Pennsylvania, Illinois, Michigan m. fl.) underkastas tidsobestämd behandling, påminnande om den svenska förvaringen. I andra stater får de ordinära frihetsstraff. I stater, där hela straffsystemet bygger på tidsobestämd behandling, bildar de ju i och för sig inget annat legalt problem än att frigivningsmyndigheten ägnar dem en särskild uppmärksamhet.

Det förefaller som om amerikansk kriminalpolitik skulle komma att i allt högre grad ansluta sig till systemet med tidsbestämda domar för den grövre brottsligheten. Systemet tenderar i allt flera stater att bli följande: villkorlig dom (varvid antingen domstolen själv utövar tillsynen eller denna lägges i händerna på ett speciellt organ), korta tidsbestämda frihetsstraff på upp till ett år i lokalfängelser, ibland förbundna med villkorlig dom, och slutligen tidsobestämd dom på lägst ett år, eventuellt förbundet med minimi- och maximitidsbestämmelser i lagen eller i domstolens eget utslag. För administrationen av den tidsobestämda domen har man då en särskild utskrivningsmyndighet (Parole Board, Adult Authority), som närmare fixerar tidpunkten för frigivningen och de villkor som skall gälla för denna.

Denna utveckling har medfört ett livligt intresse för att åstadkomma en verkligt adekvat behandling. På en del håll undersöker psykiatriska kliniker praktiskt taget varje fall som kommer inför domstol, även vid de enklaste brott, för att domstolen skall erhålla en så god ledning som möjligt. Men framför allt har det vuxit upp ett speciellt undersökningsförfarande, den s. k. *classification*, för nykomna fångar. Classification går ut på att man vid strafftidens början skall införskaffa så utförliga uppgifter som möjligt om den dömda till ledning för hans behandling. I undersökningen bör medverka psykiater, psykolog, pedagog och case worker (specialutbildad socialarbetare). Classificationprincipen går sedan ut på att undersökningsteamet även i fortsättningen skall ha kontakt med den dömda för att se hur behandlingsreceptet verkat och för att kunna göra nya förslag. Man brukar säga, att det viktigaste i classification är re-classification, dvs. de regelbundet återkommande revisionerna av behandlingsprogrammet för det individuella fallet.

Redogörelsen i det följande tar sikte på vissa allmänna erfarenheter inom amerikansk fångvård beträffande anstalter av olika typer, och begränsas således inte till de institutioner som tar hand om kroniska eller abnorma brottslingar. Skildringen berör i främsta rummet det federala fångvårdssystemet, Californiens fångvård och experimentanstalter i New Jersey. Uppgifterna hänför sig till våren 1953.

Anstalterna

Man skiljer inom den amerikanska fångvården på egentliga fångvårdsanstalter (prisons, penitentiaries, correctional institutions, reformatories) och häkten (jails, detention quarters). I de

senare intas inte bara häktade som avbidar rannsaking och dom utan vanligtvis även korttidsfångar, vartill brukar räknas alla dem som har tider upp till ett år. Dessa häkten anordnas vanligtvis av länet (county). Standarden på häktena är i allmänhet mycket låg. Amerikanska experter brukar framhålla, att häktena är U.S.A:s verkliga fångvårdsproblem. Medan antalet intagna i de egentliga fångvårdsanstalterna uppgår till ca 200 000 i genomsnitt, utgör häktesbeläggningen ca 100 000. Men om-sättningen i häktena är så livlig, att över 1 miljon personer, d. v. s. var 150:e amerikansk medborgare, årligen beräknas tillbringa någon tid i ett häkte. För närvarande göres de största ansträngningar för att få till stånd en nyordning beträffande häktena.

Flertalet av de egentliga fångvårdsanstalterna i U.S.A. är byggda enligt det s. k. auburnsystemet, vilket innebär, att cellerna inte ligger efter yttermuren och har ett fönster utan att de i stället ligger inne i byggnaden, skilda från fönstren i ytterväggen genom en korridor. Belysningen är alltså indirekt. Långholmens gamla, s. k. nattcellsflyglar är uppförda efter auburnsystemet, medan flertalet övriga svenska fångvårdsanstalter uppfördes efter den pennsylvaniska modellen. Enligt denna sistnämnda modell skall cellerna ligga efter ytterväggen och ha direkt ljus genom fönster som vetter ut mot det fria. Det pennsylvaniska systemet slog igenom i Europa, då fångvårdsreformerna under 1800-talet bars fram i det ena landet efter det andra av ett mycket starkt intresse för behandlingsfrågor. I hemlandet U.S.A. däremot dukade pennsylvaniaprinciperna under i striden mot auburnplanen, vilken senare grundade sig på en kärvare inställning till fångbehandlingen.

De flesta av de egentliga amerikanska fångvårdsanstalterna är mycket stora. Fångelser för tusen fångar är inget ovanligt, och de största anstalterna, Jackson i Michigan och San Quentin i Californien, har plats för fem till sex tusen fångar. Man har emellertid numera övergått till att uppföra mindre institutioner och framför allt börjat genomföra ett klassifikationssystem för anstalterna, som i stora drag tecknat går ut på följande.

Anstalterna indelas först och främst med hänsyn till bevakningsbehovet i maximum security, medium security och minimum security institutions. I maximalsäkerhetsanstalterna förvaras fångar som är utpräglat farliga för ordning och säkerhet inom anstalterna. Bevakningen är där mycket sträng och disciplinen ofta rigorös. En del anstalter betecknas som super maximum security institutions, och i dem har då alldeles särskilt noggrann bevakning anordnats. Minimalsäkerhetsanstalterna är vanligen öppna eller försedda med öppna avdelningar. Givetvis finns det blandformer, och utvecklingen synes gå i den riktningen, att man inom samma anstalt söker anordna alla bevaknings- och vårdformer, d. v. s. har helsäkra avdelningar, avdelningar med ordinär bevakning samt halv- och helöppna avdelningar.

Tvärs genom denna indelning efter säkerhetssynpunkter skär en annan indelning, som tar sikte på behandlingsbehoven och sammansättningen av klientelet. Man har t. ex. anordnat särskilda anstalter för abnormklientel, för narkotikamissbrukare, för förstagångsbrottslingar utan gravare social belastning o. s. v.

Utmärkande för den amerikanska fångvården är också dess på senare år starkt utvecklade intresse för psykolo-

giska behandlingsfrågor. Detta sammanhänger i hög grad med de misslyckanden man haft beträffande andra reformer som tagit sikte på yrkesutbildning och uppförandeträning. Nu vill man gå till botten med klienteletts individuella anpassningsproblem. Anstaltsbehandlingen har därför under senare år kommit att bli starkt influerad av terapeutiska synpunkter, och särskilt har då gruppterapien slagit igenom.

Vi skall i fortsättningen beskriva en del märkligare amerikanska institutioner.

Alcatraz

Alcatraz heter en liten klippö vid inloppet till San Francisco. Den har också fått ge namn åt den super maximum security institution som federala fångvårdsbyrån inom Förenta staternas justitiedepartement upprättat på samma ö. Det är alltså frågan om en för unionslagbrytare avsedd anstalt. Det är ett misstag att tro, att Alcatraz härbärgerar U.S.A:s farligaste brottslingar. Varje enskild stat får själv ta hand om sina farliga förbrytare. Men Alcatrazanstalten tar — i princip — de farligaste bland de fångar som kommer till de federala anstalterna. Den har blivit namnkunnig framför allt därigenom att den hyst en del notoriska gangsters, som dömts inte för mord, andra våldshandlingar och utpressning, som de ansetts ha gjort sig skyldiga till, utan i stället vanligen för brott mot den unionella skattelagstiftningen.

Alcatraz är vår tids mest kända öfängelse. Antalet intagna brukar hålla sig kring 250, men det finns plats för nära dubbelt så många. Alla upptänkliga försiktighetsmått har vidtagits för att hindra rymningar och upplopp. Det är förbjudet att överflyga ön — den har för övrigt luftvärnsartilleri som skydd

mot attacker från luften. Det är förbudet för fartyg att utan speciellt tillstånd nalkas ön på mindre än 500 yards avstånd. Runt ön finns ett flertal vaktorn med beväpnade bevakningsmän. Varje besökare får fara över till ön i fängelsets motorslup, och han blir noga kontrollerad, innan han får stiga ned i båten. Efter ankomsten får han invid själva landningsbryggan gå igenom en speciell kontrollport, varvid tekniska instrument (metaldetector) avslöjar, om han bär metallföremål på sig.

Till själva fängelset, som ligger högt uppe på klipporna, forslas man i bil. Efter förnyad identitetskontroll vid huvudporten släpps så besökaren in i anstalten. Den som vill ha samtal med en fånge, förs in i ett särskilt besöksrum, som i mitten är avdelat från golv till tak med en skottsäker glasvägg. Besökaren och fången befinner sig på var sin sida av glasväggen och kan tala med varandra genom en taltratt. De är samtidigt bevakade av fångvårdstjänstemän, placerade på var sida av glasväggen.

Alla dessa försiktighetsåtgärder gentemot besökare har till uppgift att förhindra att något smugglas in till fången. Övriga inre försiktighetsmått går i samma stil. Innanför fängelseporten i den hall som skiljer porten från entrén till bostadsavdelningarna — expeditionerna ligger till höger och vänster om porten — ligger fängelsets kontrollrum. Det är gjutet av betong och har en fyra tum tjock glasvägg på tre sidor, som ger helt fri sikt för vakten i rummet. Från detta kontrollrum öppnas två gallergrindar av kraftigt stål. Den ena av grindarna ger passage till direktörsexpeditionen — till höger om porten — den andra ger passage mot dörren till bostadsflyglarna — rakt fram från porten räknat. Men mannen i kontrollrum-

met kan inte ensam öppna dessa grindar. En annan vaktkonstapel måste samtidigt öppna med nyckel. Till yttermera visso har man ordnat så, att gallergrinden och dörren till bostadsavdelningen inte kan öppnas samtidigt. Det finns dessutom ytterligare en rad säkerhetsåtgärder av hemlig natur. Mannen i kontrollrummet är inlåst under den tid han sitter där. Han har hand om alla nycklar och ett vapenförråd. Han kan se på en ljustavla vilka telefoner som användas för samtal och han kan avlyssna samtal och ljud från olika delar av fängelset.

Alla dessa försiktighetsmått vid själva ingången till fängelset sammanhänger med de dyrköpta erfarenheter som man fått om hur svårt det är att effektivt bevaka just huvudingångarna.

Bostadsavdelningarna är uppförda enligt auburnmodellen. I en väldig sal har uppbyggts fyra »block» av celler, d. v. s. man har uppfört fyra murar, som går från golv till tak, och på ömse sidor av dessa murar har man i tre våningar placerat celler, som har muren till gemensam vägg och får ljus genom gallerdörrar, som leder ut till hallen. Mellan hallens egna väggar och cellblocken är det ett gott avstånd. Runt hallväggarna ca 5 meter ovan golvet löper smala »cat walks», vaktbryggor, där beväpnade vakter patrullerar dygnet om. Det finns inga trappor från hallen till vaktbryggorna. Nere bland fångarna finns givetvis även vaktkonstaplar, men dessa är obeväpnade. Regeln i all amerikansk fångvård är, att vapen inte får bäras av en befattningshavare, som kan nå av en fånge. Endast de som tjänstgör i vaktorn eller på vaktbryggor utom räckhåll för fångarna får bära vapen.

Alcatrazfängelset består av tre delar, administrationsbyggnaden med huvud-

port, bakom denna bostadsavdelningen och längst bort matsals- och köksbyggnaden, som på övre botten har ett sjukhus. Fångarna tillåtes gemensamvistelse, med undantag av dem som av disciplinära skäl låses in i det s. k. D-blocket. Gallergrinden mellan bostadsavdelningen och matsalen hålles låst och kan endast öppnas av posten på vaktbryggan. Över huvud taget söker man undvika att låta de bland fångarna tjänstgörande vaktkonstaplarna bära nycklar. Detta gäller för all amerikansk fångvård. Nattvakterna låses in tillsammans med fångarna, och nycklarna har ytterbevakningen hand om. På utsidan av matsalsbyggnaden löper vaktbryggor, likaså runt den promenadgård som finns i anslutning till matsalen.

Arbetslokalerna befinner sig utanför själva fängelsebyggnaden. När fångarna går till arbetet får de alltså lämna fängelset och på noga bevakade vägar, begränsade av stängsel med skyttegravsrullad (rundrullad) taggtråd, promenera till arbetslokalerna. Runt dessa finns emellertid vaktorn. Antalet arbetsledare motsvarar ungefär 1 på 20 fångar.

Alla försiktighetsåtgärder till trots har Alcatraz varit platsen för våldsamma överfall och svåra upplopp. Fångar har lyckats rymma från fängelset. Vissa har gripits eller nedskjutits under rymningen, andra har omkommit under försök att simmande ta sig ifrån ön. Strömmarna är strida, och tigerhajen brukar hålla till i farvattnen.

Experimentet med Alcatraz super maximum security fängelse har för den amerikanska fångvården blivit särskilt lärorikt, eftersom det bevisat, att ju starkare man gör säkerhetsåtgärderna, desto mera inriktar sig fången på att övervinna dem. En fånge som lyckats rymma från Alcatraz, ehuru han hölls inspärrad i disciplinärflygeln, har t. ex.

förklarat, att alla vapenmynningar som ständigt pekade mot fångarna och alla kontrollåtgärder som de i övrigt utsattes för till slut bragte honom i en sådan förtvivlad sinnesstämning, att han måste rymma, kosta vad det kosta ville. Denne fånge överfördes, sedan han gripits, till en institution som också har maximala säkerhetsåtgärder men inte så iögonenfallande, och han har där kunnat anpassa sig.

Fångar, som inte kan tåla Alcatrazmiljön och därför revolterar på olika sätt, måste ofta föras över till institutioner med mindre rigorös disciplin. För övrigt har de amerikanska fångvårdsmyndigheterna kategoriskt utdömt alla ö-fängelser. I den officiella publikationen Handbook of Correctional Institution Design and Construction säges sålunda, att öar inte kan rekommenderas som plats för varken fängelser eller fångkolonier. Den största olägenheten synes vara att personalen blir så isolerad. Beträffande Alcatraz har det redan bestämts, att fängelset skall läggas ner.

California Medical Facility, Terminal Island

Söder om Los Angeles i San Pedro finns en konstgjord ö, Terminal Island. På ön uppfördes under 1940-talet en fängelsebyggnad för den amerikanska flottans räkning. Efter sista världskriget fick Californien hyra institutionen för sin fångvård. Genom att Californiens befolkning till följd av den intensiva inflyttningen (1 000 personer om dagen!) ökar så hastigt, har alla sociala institutioner tvingats att expandera i snabbast möjliga takt. Härigenom har det varit möjligt för Californien att få till stånd ett antal moderna institutioner, där de senaste rönen inom behandlingstekniken kommit till användning.

Nu är emellertid Terminal Islands

byggnader inte av senaste modell. Det är ett medium security fängelse, uppfört av den federala fängelsebyrån, enligt den s. k. Danbury-modellen, en stor gårdsplan som inneslutes av byggnader placerade i fyrkant. Med en sådan byggnadsmodell slipper man ifrån murar, men å andra sidan blir man en gång för alla låst i byggnadsplanen, eftersom utvidgningar inte låter sig göras. Trots fördelarna har man därför numera i U.S.A. övergivit denna »self enclosing»-modell.

Terminal Island-fängelset användes av den californiska fångvården som en medicinsk fångvårdsinstitution i avvaktan på att man i en nära framtid får sitt nybygge i Vacaville färdigt. Anstalten kan ta 1 000 fångar, men då måste en del förläggas i baracker utanför den egentliga anstalten.

I barackerna har man förlagt ca 300 gamla fångar med kroniska åkommor av sådan art att de inte passar för vanliga anstalter. Dessa gamla och sjuka kan inte göra mycket arbete. Man har emellertid gått in för att hålla dem sysselsatta med vad de kan göra och organiserat det första geriatriska anstaltsprogrammet i U.S.A.

Inne i den egentliga anstalten har man en avdelning för 100 tuberkulösa fångar. Den medicinska utrustningen på denna avdelning är förnämlig och även bröstkirurgi kan utföras på stället.

En annan avdelning omfattar ca 100 sinnessjuka fångar. Den största gruppen utgöres emellertid av omkring 500 fångar av vilka ett mindre antal är epileptiker, postencefaliter o. dyl., medan majoriteten lider av neurotiska störningar av allvarigare art eller är konstitutionellt abnorma. I denna sistnämnda grupp ingår många som dömts för brott mot sexuallagstiftningen, särskilt homosexuella.

Beträffande personalen må anföras, att anstalten står under ledning av en psykiater, som vid sin sida har en fångvårdsman som vice direktör (associate warden). Den senare har ansvaret för bevakning och ordning. Heltidsanställda är en kirurg, en annan läkare och en tandläkare. Vidare finns en psykiatrisk avdelning (clinic for individual and group therapy) under ledning av en psykiater. Kliniken omfattar i övrigt följande tjänstemän: 2 psykiatrer, 2 psykologer och 2 sociologer. Vidare finns det 4 socialkuratorer (institutional parole officers). Det skall emellertid anmärkas, att antalet läkare, psykologer, sociologer och socialarbetare kommer att utökas väsentligt på den nya institutionen i Vacaville. Utöver de ovannämnda finns anställda ett betydande antal lärare (stor studieverksamhet), sysselsättningsterapeuter och arbetsledare. Utom den ordinarie staben av tjänstemän har man tillgång till många konsulter utifrån, läkare, psykologer, lärare m. m.

Det mest utmärkande draget för Terminal Island är gruppterapien. Inte mindre än omkring 600 patienter deltar i det gruppterapeutiska programmet. Det dirigeras av den psykiatriska avdelningen, vars samtliga medlemmar har flera grupper, en del upp till tjugo grupper. Gruppen består i allmänhet av högst 10 fångar, och antalet grupper uppgick i början av april 1953 till 93. Gruppen möts flera gånger i veckan hos terapeuten och varje session omfattar en timme.

Gruppterapien har under senare år slagit igenom inom den amerikanska fångvården. Den bedrivs i mycket varierande former. På sina håll strävar den att uppnå rent psykoanalytiska resultat, på andra håll undviker man allt själsligt djuplodande och ger gruppte-

rapien en upplysande och undervisande prägel. Det är den senare formen som på sistone vunnit försteg (den bär vanligen då beteckningen group interaction).

Såsom gruppterapien bedrivs på Terminal Island har den till syfte att göra deltagaren i gruppsamtalen medveten om sina personliga problem och dessas relation till andra människors personliga problem. Gruppledaren håller inga föreläsningar, hans uppgift är att »hålla samtalet gående» genom att »låta frågan gå vidare». På detta sätt skall han försöka få alla i gruppen att uttala sig om och meddela någon personlig erfarenhet om det man diskuterar.

I början av en gruppbehandling brukar man ta upp frågor som har med det dagliga livet på institutionen att göra, hurdan maten är, hurdan behandlingen o. s. v. Fångarna får »ladda ur sig» sina aggressioner mot personalen. Denna inledande fas brukar kräva ett tiotal sessioner. Därefter länkar terapeuten in samtalet på problem som har djupare innebörd, förhållandet till föräldrarna under barndomen, förhållandet till hustrun. En tredje fas brukar anknyta till frågan om brottslighetens omfattning i samhället. »Alla är brottsliga, men det är bara vi som råkat fast.» När gruppen så en tid projicerat skulden på andra, går den i allmänhet över till att samtala om orsakerna till brott.

I sista fasen brukar gruppsamtalen röra sig kring gruppmedlemmarnas egna brott och orsakerna till dem, om personliga karaktärsdrag som gör det svårt för gruppmedlemmarna att anpassa sig till andra människor och till samhällets samlevnadsregler.

Gruppterapien möttes till en början med misstro av fångvårdspersonalen. Man fruktade, att den skulle luckra upp disciplinen. För Californiens del synes

numera fångvårdens företrädare vara helt vunna för denna terapiform. Man anför som bevis för dess fördelar, att gamla förhårdade brottslingar, som bedömts som abnorma och under årtal varit ett bekymmer för polis och fångvård, genom deltagande i gruppterapien blivit helt förvandlade. Disciplinsvårigheterna i de anstalter som tagit gruppterapien i bruk har minskat betydligt. Man anser även, att gruppterapien medfört en minskning av återfallsfrekvensen.

Ett bevis för gruppterapiens solida ställning är att den californiska lagstiftande församlingen våren 1953 beviljade ett anslag för igångsättande av gruppterapeutisk verksamhet bland villkorligt frigivna i Los Angeles.

Medical Center, Springfield

Denna anstalt tillhör den federala fångvården och ligger i Missouri. På det hela taget fyller den samma funktioner som Terminal Island. Antalet intagna rör sig om 900, av vilka ca 200 är sinnessjuka och ca 300 psykopater. Den psykiatriska personalen är rikligt tilltagen. Terapien är inte så bestämt orienterad åt gruppterapien som i Terminal Island, men man har dock även sådan verksamhet.

Springfield får betecknas som en maximum security institution. Till det yttre framträder inte detta så starkt, eftersom de fyra huvudbyggnaderna blott omges av nätstängsel. Men varje byggnad är mycket solitt utförd och förbindelsen mellan byggnaderna äger rum medelst underjordiska korridorer. Härigenom har man vunnit, att personal kunnat sparas in på bevakning av förbindelsevägarna mellan husen. Korridorerna är för övrigt så väl upplysta, att man inte har någon tryckande känsla av vistelsen under jord.

Det mest positiva inslaget i Springfieldanläggningen är dess starka betoning av fritidsverksamheten. Denna organiseras från en särskild skol- och fritidsavdelning. Det finns undervisning i skolämnen för de fångar som behöver förbättra sina vanliga skolkunskaper. För de övriga finns det en stor mängd studie- och hobbycirklar. Praktiskt taget alla lärarna hämtas utifrån och betalas med timlön.

Public Health Service Hospital, Fort Worth

Även denna anläggning, belägen i Texas, tillhör det federala fångvårdssystemet. Anstalten lyder dock under den unionella medicinalstyrelsen. Bland de 800 patienterna finns ca 300 fångar. Fort Worth har specialiserats för behandling av narkotikabrottslingar, framför allt heroin- och kokainpatienterna. De som missbrukar marijuana (ett narkotiskt medel som vunnit en hastig utbredning under senare år i U.S.A.) skickas i regel till en motsvarande institution i Lexington.

Ehuru behandlingen är medicinskt upplagd, iakttar man dock de procedurregler som gäller för fångars frigivning m. m. Behandlingen är numera i hög grad inriktad efter gruppterapeutiska metoder. Grupperna ledes i flertalet fall av psykiatrer.

Liksom Springfield har även Fort Worth byggt upp sitt kommunikationssystem inom anstalten på underjordstunnlar och därigenom sparat mycket personal. Utvändigt finns endast nätstängsel kring anstalten, och i det yttre finns knappt något som påminner om en fångvårdsanstalt av vanlig typ.

Chino

Det officiella namnet är California Institution for Men, och anstalten är

belägen i kommunen Chino, några mil från Los Angeles. Ursprungligen började Chino att byggas som en medium security anstalt med mur. Man hann uppföra administrationsbyggnaden, en del av muren och ett par bostadsbyggnader för interner innan det efter enträgna framställningar från anstaltsdirektören bestämdes, att Chino i stället skulle göras till en minimum security anstalt. Efter en blygsam början år 1941 med ett par hundra fångar, som direktören själv fick välja ut bland de intagna på San Quentin-fängelset utanför San Francisco, har anstalten vuxit mycket snabbt. Den omfattar nu en huvudanstalt, helt öppen, för 1 500 fångar, några helöppna kolonier för 400 man tillsammans och en avslutad observationsanstalt för 300. Bebyggelsen är spridd och i huvudsak mycket vacker. Chino bildar en hel stad med skolhus, biblioteksbyggnad, sjukhus, fabriker, lantbruk, kapell och idrottsanläggningar.

Den slutna delen av Chino användes som s. k. Reception Guidance Center, d. v. s. observationsanstalt, för södra Californien. Alla fångar med en strafftid överstigande ett år genomgår en särskild observation av ett team, bestående av psykiater, psykolog, sociolog, social case worker och en lärare. Den intagnes livshistoria och personliga karaktärsdrag tecknas ned i en rapport som sedan ligger till grund för beslutet angående behandlingen (se vidare nedan angående Adult Authority). Medan observationen pågår sysselsättes den intagne med skolarbete och visst yrkesutbildande arbete, men först och främst låter man honom genomgå en form av gruppterapi, som benämnes social living. Man stödjer sig i denna gruppterapi på vissa speciellt inspelade problemfilmer (You and your family, Act your Age, The Feeling of Rejection,

Shy Guy, The Feeling of Hostility, The Feeling of Depression, Problem Drinker m. fl.). Sedan gruppen sett filmerna tar man upp en diskussion om filmens innehåll. Gruppledaren måste i denna form av gruppterapi vara mycket mera aktiv än eljest.

Den öppna delen av Chinoanläggningen härbärgerar i första hand sådana fångar, som ansetts för »goda risker» i en öppen behandling, och de flesta är förstagångsfångar. Anstaltsprogrammet går ut på följande: Den intagne skall inte behandlas som en vanlig fånge utan som en medlem av kommunen Chino. Han skall bemötas hövligt och försynt. Man skall uppmuntra honom att hålla intim kontakt med familj och vänner. Besöksrummen är vackert inredda och man har en stor och osedvanligt vackert planerad park för besökarna. Man låter fångarna tjänstgöra som ciceroner för besökare på anstalten och ta del i ansvaret för utformningen av reglerna för det dagliga livet. Man lägger särskild vikt vid att väcka och stimulera det religiösa livet vid anstalten.

Fritidsprogrammet är mycket omfattande. Det finns alla sorters aktiviteter på studie- och hobbyområdet. Industrierna och jordbruket kan bereda arbete åt flertalet intagna som i övrigt sköter rutinarbete för anstaltens egen del.

Chinoprinciperna har haft en odisputabel framgång, vad beträffar frågorna om lugn och ordning på anstalterna. Fångarna har helt vunnits för hövlighetspropagandan och man torde knappast finna någon plats där det yttre beteendet är mera anmärkningsfritt bland en så stor skara av män. Rymningsfrekvensen är mycket låg. Det brukar röra sig om högst en per månad. Kolonierna har i stället högre rymningstal, ca 6 per månad.

Seagoville

Denna anstalt tillhör det federala fångvårdsväsendet, kan ta ca 500 fångar och ligger i Texas, några mil från Dallas. Den påminner i stort sett om Chino, vilket innebär att den är helöppen. Men till skillnad från Chino är Seagoville's klientel inte på samma sätt utvalt bland personer som efter en noggrann undersökning befunnits vara lämpliga för öppen behandling. Seagoville tar visserligen inte fångar som anses vara särskilt svårbehandlade, men man gör å andra sidan inget urval bland de mest lättskötta. I april 1953 fanns där två mördare och ett tjugutal andra som begått svåra våldsbrott.

När fången anländer till Seagoville tas han först in i en helsluten, mindre mottagningsavdelning. Vanligen anländer ett tjugutal nykomlingar på samma gång. På mottagningsavdelningen hjälper kvinnlig personal till med inskrivningsformaliteterna. (Uttalande av direktören: »Det finns inget bättre sätt att få karlar att bete sig snällt och hyggligt än att låta kvinnliga befattningshavare ta emot dem vid ankomsten. Den värsta drulle kommer alldeles av sig.») På mottagningsavdelningen uppsöks nykomlingarna samma eller påföljande dag av en fånge, utsedd av ett fångråd. Denne fånge tillbringar några timmar ensam med nykomlingarna och sätter dem in i reglerna för anstaltslivet på Seagoville. Sedan tar han dem med på en rundvandring kring institutionen och presenterar dem för mötande befattningshavare och fångar. Regeln är att hövligheten skall gälla exakt lika för såväl fångar som befattningshavare. Kommer man in i en avdelning på besök, så blir man föreställd inte bara för tjänstgörande vaktkonstapeln utan för varje närvarande fånge.

Efter denna initialprocedur får fång-

en enskilt träffa klassifikationsnämnden, som uteslutande består av tjänstemän, och med dem diskutera vad han skall syssla med på anstalten i arbete och på fritid och i vilken avdelning han vill bo.

Rymningsprocenten på Seagoville är mycket låg. Experimentet med denna anstalt har medfört, att den federala fängelsebyrån numera strävar efter att bygga upp flera anstalter av samma typ. Man anser sig ha fått bekräftat, att fångar kan förvaras i öppna förhållanden i långt större utsträckning än man tidigare vågat räkna med.

Man anser sig samtidigt ha fått bekräftat genom erfarenheten, att den öppna, relativt stora och välutrustade anstalten är överlägsen den lilla koloniförläggningen. I den större öppna anläggningen har man råd att åstadkomma anordningar inom arbets- och fritidsliv som är bättre än som kan ske på en koloniförläggning. På den större anstalten kan fångarna också »komma ifrån varandra» lättare än på den lilla förläggningen. Inbördes skärmytslingar behöver inte få sådana dramatiska konsekvenser.

Menlo Park

Menlo Park är förläggningssorten och det inofficiella namnet på New Jersey's Diagnostic Center, en observationsanstalt för domstolar och andra myndigheter. Anstalten som öppnades 1950 har ännu icke färdigutbyggt. Den har ovanligt omfattande uppgifter. Undersökningar skall i princip företas på alla personer som har ett uppförandeproblem av sådant slag att det bringar dem i kontakt med en myndighet. Dit kan alltså komma yngre och äldre brottslingar, äkta makar som står i begrepp att skiljas, neurotiska barn, skolskolkare, arbetsskolkare, alkoholister.

Man har såväl en »in-patient» som en »out-patient» klinik, d. v. s. man kan låta en del patienter bo på anstalten, medan undersökningen bedrivs, under det att andra får komma på avtalade tider. Anstaltsavdelningen har 54 platser, egentligen avsedda för vuxna men till dess utbyggnad skett temporärt reserverade för barn i åldern 8—18 år. Denna avdelning passerades år 1952 av 260 barn. Besöksklinikern passerades år 1952 av över 1 500 personer.

Förfarandet vid undersökningen är upplagt så att man med största möjliga snabbhet skall kunna ge vederhäftigast möjliga upplysningar. För att kunna åstadkomma detta resultat har man en väl sammansatt personal och en rikligt tilltagen arsenal av tekniska hjälpmedel.

Personalen består av 1 överläkare och 1 biträdande överläkare (psykiatrer med analytisk skolning), ytterligare 1 heltidsanställd och 3 deltidanställda psykiatrer, 1 kroppsläkare, 4 psykologer och ett varierande antal av psykologiska assistenter, 4 översköterskor med psykiatriutbildning, 4 socialassistenter, 1 EEG-assistent och 7 sekreterare samt 24 manliga och kvinnliga vårdare (psychiatric technicians).

Hypnos och narkoanalys användes i mycket stor utsträckning. Djupanalyser i psykoanalytisk bemärkelse har man inte tid att utföra. Endast i mindre utsträckning kan man på Menlo Park bedriva terapi i egentlig mening.

Adult Authority

Som inledningsvis påpekades är det amerikanska straffrättsliga systemet mycket skiftande. Californien tillhör, sedan 1917, de stater som tillämpar (relativt) tidsbestämda straff. Detta innebär, att när en domstol avdömt ett mål och inte tillämpat villkorlig dom eller vissa tidsbestämda frihetsstraff av

mycket kort varaktighet, så överlämnas den dömde till den s. k. Adult Authority, en interneringsnämnd som på det stora hela taget är helt fri att avgöra, när den dömde skall återfå sin frihet. Att döma av föreliggande uttalanden fungerar denna tidsbestämda dom till belåtenhet. Långt ifrån att vilja inskränka den förekommer i stället årligen opinionsrörelser för att få den utsträckt även till de korta frihetsstraffens och den villkorliga domens områden.

Proceduren inför Adult Authority börjar med en grundlig undersökning, utförd vid ett Reception Guidance Center (ett i Chino, ett i San Quentin). Efter ett halvår skall så fången för första gången ställas inför Adult Authority. Alla nämndens fem ledamöter är heltidsanställda av staten. De arbetar vanligen i sektioner om två eller tre ledamöter. Genomsnittliga samtals tiden inför Adult Authority första gången är 15—20 minuter. Nämndens ledamöter

har då tidigare läst igenom rapporten från observationsanstalten.

Fången möter sedan Adult Authority vid olika tidpunkter under sin fängelsevistelse, när nämnden vill till »revision» ta upp sina tidigare beslut, vilka bl. a. kan gälla frågan om på vilken anstalt vederbörande skall avtjäna straffet. I övrigt har nämnden fastställt följande regler för när den i allmänhet skall pröva frågan om tiden för frigivningen. För dem som dömts för mord inträffar denna prövning efter sju år. För dem som har livstidsstraff likaså efter sju år. För vanebrottslingar ett år före den av domstolen fixerade minimi tiden. För övriga i allmänhet efter ett år.

Adult Authority har utvecklat en iögonenfallande stränghet i sin praxis. Den håller vanebrottslingarna långa tider och ställer mycket precisa villkor för villkorlig frigivning samt kräver, att dessa punktligt uppfylls.

7. Förslagets huvudlinjer

Allmänna synpunkter

I 3 kapitlet har vi framlagt resultaten av de verkställda klientelundersökningarna. Där har påvisats, hur starkt belastat klientelet är i olika hänseenden. Det är oftast fråga om individer som kommer från högggradigt undermåliga miljöer, där alkoholism, kriminalitet och s. k. psykopati spelar framträdande roller. Vanligen har redan tidigt hos dem förekommit beteenderubbningar i form av bråkighet, oro, rastlöshet, snatterier och disciplinärt uppträdande över huvud taget. De har tidigt börjat missbruka alkohol och raskt deklinerat. När de nått högre levnadsålder, återfinner vi dem som kroniska alkoholister och återfallskriminella. Samhället har under årens lopp prövat en rad av olika korrektionsåtgärder på dem med ingen eller ringa framgång. Återfalls-siffrorna är höga. Med åren framträder abnormdragen alltmera markant. Sådant är det klientel som den för förvarings- och interneringsinstitutet skapade behandlingsorganisationen skall omforma till laglydiga och samhällsnyttiga medborgare.

I 4 kapitlet har vi skärskådat de brister som vidlåder behandlingen och den administrativa organisationen av denna. Svårigheten att nå resultat med de resurser som finns har påvisats och därvid har även i korthet antytts, hur dessa brister kan avhjälpas. Vi vill nu till en början precisera vissa huvudkrav som måste ställas på en vårdorganisation för abnorma brottslingar.

Utgångspunkten är då det oefftergivliga fångvårdsaxiomet, att brottslingen skall behandlas på sådant sätt att därigenom förutsättningar skapas för att

han skall bli en laglydig och samhällsnyttig medborgare. För fångvården i allmänhet gäller, att detta resultat får eftersträvas inom den ram för straffverkställighetens utformande som lagstiftningen lägger ut. Frihetsstraff skall t. ex. verkställas i anstalter och under vissa i lag angivna betingelser. Både anstaltslivet som sådant och de för det samma uppställda särskilda betingelserna kan avsevärt motverka eller t. o. m. helt omöjliggöra en verklig anpassning till ett socialt liv för fången, men anstaltsstraffet och de anpassningshindrande särskilda villkoren anses ändå böra stå fast av hänsyn till det behov som många anser existera av vissa fasta, regelomgärdade och traditionella former för straffutståendet.

När det gäller fångvårdens abnormklientel, kan emellertid vissa speciella synpunkter anläggas. En formbunden straffverkställighet, knuten till av domstol fastställda tider och ett av lagen regelomgärdat sätt för verkställigheten, synes inte lika behövlig. Man närmar sig de synpunkter på behandlingen som gäller för t. ex. sinnessjukvården och vissa sociala vårdformer. Klientelet utmärkes ju av att det antingen är starkt abnormt eller i allt fall utan framgång behandlats enligt gängse kriminalpolitiska metoder. Man kan då, med andra ord, anse sig ha rätt att släppa av på många av de villkor som eljest gäller för den vanliga straffbehandlingen men som här står hindrande i vägen för behandlingens riktiga utformning.

Emellertid är det en given sak, att verkligt farliga brottslingar måste förvaras på ett fullt betryggande sätt, även om det skulle vara så att förva-

ringsformen i fråga inte är ägnad att leda fram till det önskade behandlingsmålet, fångens anpassning till ett laglydigt och nyttigt liv. Det antal verkligt farliga brottslingar inom förvarings- och interneringsklientelet för vilket säkerhetssynpunkterna måste ställas främst är dock ganska ringa. Av de förvarade och internerade som fanns på anstalt den 1 april 1953 har endast 42 intagna ansetts behöva förvaras på fast avdelning.

Resten av förvarings- och interneringsklientelet, dvs dess stora massa, är inte för andra medborgare farligt i egentlig mening, men det är ändå frågan om ett synnerligen recidivbenäget klientel. Det föreligger alltså ett starkt behov av rationellt utnyttjade behandlingsmöjligheter. Det finns likaså ett behov av intensiv uppsikt och kontroll av liksom stöd och hjälp åt klientelet hela behandlingstiden igenom, vare sig den försiggår i anstalt eller i öppenvård.

Säkerhetssynpunkterna vållar inga större svårigheter. Det blir fråga om att anordna en eller flera avdelningar som tillgodoser de krav som måste ställas på en fast avdelning.

En i verklig mening behandlingsmässig utformning av vårdorganisationen ställer däremot stora krav. Vi har kommit till den i och för sig näraliggande slutsatsen, att detta i stor utsträckning abnorma klientel behöver en medicinskt utformad vård. Det är vidare enligt vår mening nödvändigt, att anstaltsvård och öppenvård bygges samman till en enhet och ställes under enhetlig ledning. Det måste också åstadkommas större möjligheter än som finns för närvarande att anpassa vårdformen efter behovet. Sålunda bör interneringsnämnden kunna påkalla en tidigare överflyttning till öppenvård än

domstolen genom minimitidsbestämmelsen räknat med. Vidare bör reglerna för överflyttning mellan olika vårdformer ge möjlighet till smidigare anpassning efter behovet än nu. Återföring till anstalt från öppenvård bör sålunda kunna ske även av andra skäl än att den utskrivne misskött sig, t. ex. därför att hans sinnestillstånd synes kräva att han underkastas slutna vård för någon tid.

Strafflagberedningens principprogram

Den uppgift som åvilar säkerhetsanstaltsutredningen innebär, att vi skall utforma ett förslag till en ändamålsenlig vårdadministration för förvarings- och interneringsklientelet — givetvis inom ramen för vad som är realiserbart i dagens samhälle. Uppgiften att ompröva den juridisk-systematiska utformningen av förvarings- och interneringsinstituterna åvilar strafflagberedningen. Utformningen av den praktiska vårdadministrationen influeras emellertid starkt av den juridisk-systematiska utformningen av förvaringen och interneringen. Därför har de båda kommittéerna synkroniserat sitt arbete och hela tiden samrått i syfte att åstadkomma en så starkt organiserad vårdorganisation som är möjligt inom de gränser som måste uppdras för aktuell kriminalpolitik. Strafflagberedningen har meddelat, att dess slutgiltiga förslag i berörda frågor kommer att ingå i ett fullständigt utformat förslag till skyddslag. Till ledning för bedömningen av säkerhetsanstaltsutredningens förslag har emellertid strafflagberedningen sammanfattat sin ståndpunkt beträffande förvaring och internering i en princippromemoria som med beredningens medgivande fogas som bilaga till detta betänkande. Här återges hu-

vuddragen i strafflagberedningens program.

Förvaring och internering slås samman till ett enhetligt institut, benämnt internering. Förutsättning för att någon skall kunna dömas till internering är att den åtalade begått brott som enligt lag kan föranleda fängelse i två år eller däröver (straffarbete och fängelse skall enligt ett tidigare förslag av strafflagberedningen sammanslås till ett enhetligt frihetsstraff, benämnt fängelse) och att det med hänsyn till brottets beskaffenhet samt den tilltalades person, vandel och levnadsomständigheter i övrigt finnes påkallat att ett långvarigt omhändertagande för vård utan på förhand slutligt bestämd tid kommer till stånd för att fortsatt svår brottslighet från den åtalades sida skall kunna förebyggas. Personer under 21 år skall endast undantagsvis kunna dömas till internering.

Innan domstolen förordnar om internering, skall den föranstalta om undersökning av den tilltalade för att utröna om förutsättningar för internering är för handen. Om domstolen finner det nödvändigt, kan den inhämta yttrande från interneringsnämnden. Nämndens obligatoriska medverkan före beslut angående internering föreslås alltså avskaffad.

Behandlingen av den internerade skall så inriktas att den främjar den internerades anpassning i samhället. Den skall äga rum dels i anstalt och dels i frihet. Interneringsnämnden skall meddela bestämmelser om hur behandlingen skall utformas. Nämnden kan dock uppdra åt styresman för anstalt att inom av nämnden angiven ram besluta om behandlingen. Utan domstols medgivande får interneringsnämnden inte besluta att den internerade skall överföras till behandling utanför anstalt, förrän mini-

mistrafftiden för brottet eller brotten, dock minst två år, förflutit.

Sedan minsta tiden för interneringen i anstalt gått till ända, äger interneringsnämnden, när den finner att behov av fortsatt vård ej längre föreligger, förordna att interneringen skall upphöra. Vården i och utom anstalt får icke utan medgivande av domstol fortgå längre än sex år eller den längre tid, på vilken straff för brottet eller brotten enligt lag högst hade kunnat ådömas. Har nämnden inte fattat beslut om slutlig utskrivning senast fyra månader före maximitidens utgång, skall riksåklagaren pröva huruvida framställning om förlängning av interneringstiden bör göras hos rätten, som kan meddela dylikt förordnande för två år åt gången.

Övriga i strafflagberedningens principprogram berörda spørsmål har huvudsakligen judiciell betydelse och inverkar ej på den vårdadministrativa utformningen. Såvitt nu kan bedömas torde de av strafflagberedningen framlagda förslagen beträffande förvarings- och interneringsinstitutet inte leda till någon väsentlig ändring i fråga om klienteletts sammansättning eller omfattning. Vårt förslag är i sina huvuddrag så upplagt att det kan genomföras oberoende av om några ändringar göres i lagstiftningen eller ej.

Den nya vårdorganisationen

I 3 kapitlet har vi redogjort för resultatet av en rundfråga till anstaltsstyresmännen angående vårdbehovet ur säkerhetssynpunkt. Av svaren framgick, att om hänsyn togs uteslutande till vård- och säkerhetssynpunkter skulle de 433 män som den 1 april 1953 fanns intagna på fångvårdsanstalt på grund av dom på förvaring eller internering kunna behandlas enligt följande fördelning (2 föreslogs till sinnessjukhus).

Anstaltsvård

fast avdelning	42
vanlig sluten avdelning	251
öppen avdelning	113

Öppenvård

familjevård	14
inackorderingshem	7
vanlig övervakning	4

Tyvärr har det inte varit möjligt att anordna en likartad undersökning beträffande det klientel som den 1 april var provutskrivet från förvaring eller internering. Vi vet emellertid, att av de 334 övervakade hade 126 personer, eller nära 40 procent, återfallit i brott under tillsynstiden. Återfallsiffrorna är ju över huvud taget mycket höga. Prognosundersökningen utvisar sålunda att två tredjedelar återfallit av dem som provutskrevs under åren 1944—49. Tar vi hänsyn till det totala klientelet av såväl anstaltsintagna som provutskrivna torde det därför vara klart, att det faktiska behovet av anstaltsplatser samt platser i familjevård och på inackorderingshem är större än vad som framgår av tablån här ovan. Å andra sidan har man anledning räkna med, att om det inträder en förbättring i vårdresurserna, framför allt av medicinsk och social art, så kommer behovet av platser på anstalt och framför allt då på fast och vanlig sluten avdelning att minska. Detta antagande bestyrkes av erfarenheter från många vårdområden i in- och utlandet. Det förtjänar här inskjutas, att fasta och vanliga slutna anstaltsplatser är betydligt dyrare i drift än öppna anstaltsplatser och den egentliga öppenvården.

Mera exakta beräkningar av platsbehovet kan inte åstadkommas. Storleken av brottslingsklientelet beror på den allmänna kriminalitetsutvecklingen som i sin tur beror på samhällsutvecklingen. När det gäller det föreslagna nya inter-

neringsinstitutet, beror klienteletets storlek även i hög grad på den inställning som domstolarna får till den nya behandlingsformen. Och denna inställning kommer att i avsevärd mån bestämmas av de resultat som kommer att uppnås, vilket i sin ordning i högsta grad beror på de resurser i behandlingsväg som ställes till förfogande.

Vid vår bedömning av platsbehovet har vi i huvudsak utgått från dagsläget. För särskilt farliga interner räknar vi således med 40 platser på *fast avdelning* med maximal tillsyn. För icke farliga men heller ej pålitliga interner har vi räknat med 280 platser på *sluten avdelning* med inre bevakning och en tillfredsställande yttre bevakning. För pålitligare interner har vi avsett 120 platser på *öppen anstaltsavdelning*.

Klienteletets ålder och den förhållandevis stora förekomsten av kroppsliga sjukdomar samt den psykiatriska behandlingens behov nödvändiggör att man har tillgång till en *sjukavdelning* med 25 platser. Till denna avdelning bör anknytas 5 platser för *observation* av nyintagna.

Som tidigare framhållits kan man emellertid inte grunda en effektivt arbetande vårdorganisation för abnormklientel uteslutande på anstaltsvård. Till denna bör därför anknytas ett visst antal vårdplatser utanför anstalten, vilket kan ske genom anlåtande av familjevård och inackorderingshem. Antalet platser i *familjevård* uppskattar vi till omkring 50. Anstaltscheferna har varit tveksamt inställda till inackorderingshemmen. Man har fruktat, att om några intagna på ett sådant inackorderingshem gör sig skyldiga till ett gemensamt brott, kommer en stark ovilja att uppstå mot hemmet som gör det svårt för detta att driva verksamheten. Man har också framhållit, att när internerna väl en

gång lämnar anstalten så är de inställda på ett relativt oövervakat liv. Enligt vår mening är det dock nödvändigt att få bättre kontroll över klientelet, kanske främst ur alkoholsynpunkt. En sådan kontroll kan svårligen åstadkommas med mindre man anordnar särskild övervakning för vissa av de nyutskrivna, och kontrollen sker bäst om man tar dem om hand på *inackorderingshem*. Inom denna nya vårdform torde det emellertid vara riktigast att pröva sig fram, varför vi som en första etapp räknar med tillkomsten av ett hem i Stockholm eller dess omedelbara närhet. Hemmet bör ha 10 platser. *Övervakningsvården* bör omfatta resten av klientelet men måste på olika sätt intensifieras.

Med ovan lämnade redovisning har vi allenast dragit huvudkonturerna kring den vårdorganisation, som vi föreslår skola upprättas. Innehållet i densamma bör bestämmas av en medicinskt upplagd behandling. Detta förutsätter, att organisationen får disponera över ett tillräckligt antal läkare, psykologer och socialarbetare jämte erforderlig övrig personal. I detta hänseende föreslår vi följande.

Såsom styresman för anstalten bör stå en psykiatriskt utbildad överläkare, som ytterst ansvarar för vårdarbetet. Han bör sålunda planlägga den individuella terapin och gruppterapin. Sedan lång tid tillbaka har starkt behov förelegat av utvidgad vetenskaplig forskning beträffande asocialitetens biologiska och individual-psykologiska orsaker och möjligheten till dess behandling. Den föreslagna anstaltsorganisationen kommer att erbjuda stora möjligheter för en sådan forskning. Då nu förslag framlägges om inrättande av en befattning som överläkare vid denna organisation, synes det myc-

ket lämpligt att behovet av forskning på nämnda område tillgodoses på det sätt att överläkartjänsten förenas med en nyinrättad medicinsk professur i kriminologisk behandlingsforskning. Vi förordar, att en särskild utredning göres i denna fråga.

För den aktiva behandlingen av klientelet bör överläkaren assisteras av behandlingsteam, bestående av en biträdande överläkare, en förste läkare, en andre läkare, en psykolog samt en förste kurator och tre kuratorer. Två sådana team synes behövliga. Varje team skall behandla ett visst antal fall, innefattande såväl anstaltsinterner som provutskrivna och skall ha ingående kontroll även över öppenvården.

Inom varje team skall man söka få så god kunskap som möjligt angående det klientel, som tilldelats teamet. Man bör arbeta med sina fall individuellt och i grupp och överlägga om dem regelbundet. Man skall med särskild omsorg följa utvecklingen beträffande dem, som provutskrivits. Besök skall göras hos öppenvårdsklientelet i den utsträckning det bedömes erforderligt. Enskilda övervakare skall även anlitas.

Det är av vikt att så långt möjligt administrativa uppgifter avlastas från överläkaren och såsom gäller för den ordinarie fångvården enligt den s. k. räjongplanen det administrativa arbetet utföres av särskild administrationspersonal. Hit räknar vi då fångvårdsdirektör, som i praktiken bör tjänstgöra som personalchef och säkerhetschef, fångvårdsinspektör och fångvårdsassistent. Den sistnämnde skall med hjälp av de arvodesavlönade biträden, som enligt gällande system förekommer vid centralanstalt, organisera anstaltsinternernas fritidsverksamhet. Arbetsdriften bör ledas av en ingenjör och det kamerala arbetet av en kamrer.

Lokaliseringen

Nackdelarna med det nuvarande spridda anstaltssystemet är uppenbara och har tidigare påtalats. Att en koncentration av klientelet enligt räjong-principerna är önskvärd står utom all fråga. Spörsmålet gäller blott, hur långt koncentrationen skall drivas. Man kan driva den så långt, att man gör en enda anstalt, man kan nöja sig med att göra två eller tre eller man kan slutligen bygga upp ett system av småanstalter inom ett relativt begränsat område, så att det blir lätt för de enskilda anstalterna att hålla kontakt med varandra och så att en viss gemenskap beträffande personal kan hållas.

Nu bör det framhållas och starkt understrykas, att i den nya vårdorganisationen för fångvårdens abnormklientel alla ansträngningar bör inriktas på att skapa en medicinskt betonad behandling. Vid allt planerande bör man då i främsta rummet ta hänsyn till de medicinska önskemålen om en tillräckligt talrik personalstab för allt som har med individual- och grupperapi att göra. Man bör vidare se till, att man får de behövliga utrymmena och den behövliga utrustningen för den medicinska behandlingen.

Mot bakgrunden av dessa krav står det klart, att staten i nuvarande ekonomiska läge inte kan beräknas vara villig att medicinskt utrusta två eller tre anstalter. Ett förslag som vi haft uppe till diskussion om fördelning av klientelet på två likartat utrustade anstalter, en i mellersta och en i södra Sverige, har därför fått falla.

Därnäst har vi provat frågan, om det skulle vara lämpligt och görligt att basera verksamheten på en medicinskt utrustad huvudanstalt och till denna foga några mindre anläggningar som inte vore belägna längre bort från huvudan-

stalten än att de kunde nås efter högst ett par timmars bilfärd. Även detta blir emellertid ett mycket kostsamt projekt. Vi har vidare ansett det vara en nödvändig förusättning, att det relativt nybyggda Hall även i fortsättningen användes för fångvårdens abnormvård.

Till slut har vi därför stannat vid ett förslag att bygga de nya avdelningarna på Hallområdet. Detta områdes storlek och belägenhet gör det möjligt att ernå en önskvärd grad av avskildhet mellan olika i anläggningen ingående grupper av byggnader, samtidigt som man ändå kan för gemensamma ändamål utnyttja centralkök, panncentral och vissa lokaler för fritidsändamål. En annan fördel är att Hall, trots avskildheten, ligger väl till ur kommunikationssynpunkt i förhållande till närbelägna tätorter, varigenom kostnaderna för personalbostadsbyggen kan kraftigt nedbringas och den på anstalten boende personalens isolering ej blir för tryckande. Slutligen bör nämnas, att om Hallanläggningen får en förstklassig medicinsk utrustning denna även kan utnyttjas av det närbelägna Hågasjukhuset, som är illa utrustat i medicinskt hänseende.

Nackdelen, att Hallanläggningen blir så omfattande med hänsyn till antalet intagna, uppväges således enligt vår mening av de ekonomiska fördelarna med detta projekt, som i sin ordning gör det berättigat att en större summa i utrustning och personal avsättes för den medicinskt inriktade behandlingen. Vi vill med skärpa understryka, att det förslag som vi här framlägger icke är försvarligt med mindre det behåller den medicinska grund för verksamheten som vi utgått ifrån. Skulle man skära ned den medicinska, psykologiska och sociala staben och utrustningen, kommer samtidigt storanstaltens alla nackdelar att träda fram.

Arbete och fritid

Sedan vi tagit ställning till lokaliseringsfrågan, återstår att beröra frågorna angående arbetsdrift och fritidsverksamhet för internerna.

De som är intagna på fast avdelning inom anstalten förutsättes bli sysselsatta med lämpliga arbeten i sina bostadsrum. Beträffande de övriga bör som huvudprincip gälla, att klientelet på slutnavdelningarna under arbetet inte skall komma i beröring med klientelet på öppenavdelningarna.

Arbetsdriften bör organiseras rationellt och medge en högvärdig produktion samt i görligaste mån efterlikna motsvarande tillverkningsförhållanden inom den fria marknaden. Arbetsdriften får betraktas som ett verkningsfullt medel att anpassa klientelet till ett normalt samhällsliv.

För de slutna avdelningarna föreslår vi följande verksamhetsgrenar: snickeri, konfektion, tvätteri, blanketryckeri och cementgjuteri. För de öppna avdelningarna: snickeri, konfektion, mekaniskt arbete i förening med bilreparationer, lantbruk, skogsbruk, trädgårdsarbete. Därutöver beräknas ett visst antal intagna bli sysselsatta med handräckning (städning, gårdsrenhållning m. m.) och reparationsarbeten. Vissa interner på de slutna avdelningarna kan inte arbeta i större grupper. För dem bör ordnas ett antal arbetsplatser i särskilda mindre rum.

Vi föreslår, att arbetslokalerna dimensioneras och utrustas med utgångspunkt från följande fördelning av klientelet.

Yrkesgren	Antal intagna från		
	sluten avd.	öppen avd.	
Tvätt	20		
Snickeri			
3 avdelningar på vardera			
21 arbetsplatser	63		
1 avdelning		20	
enmansrum	5		

Yrkesgren	Antal intagna från		
	sluten avd.	öppen avd.	
Konfektion			
3 avdelningar på vardera			
21 arbetsplatser	63		
1 avdelning		20	
enmansrum	5		
Tryckeri			
sätteri och tryckeri	15		
enmansrum	5		
Cementgjuteri	15		
Mekanisk verkstad			
bilrep.-avdelning		15	
allmän avdelning		20	
Arbetsterapi			
2 avdelningar på vardera			
15 arbetsplatser	30		
	221	75	

Intagen som inte placeras i ovan nämnda arbetsgrenar, förutsätter vi skola sysselsättas i jordbruks-, skogs- och trädgårdsarbete samt med yttre och inre handräcknings- och reparationsarbete.

I fritidsverksamheten bör, jämte fångvårdsassistenten och hans arvodesanställda medhjälpare, anlitas ett mindre antal lämpliga intagna. Det bör finnas två idrottsplatser, en för de slutna och en för de öppna avdelningarna, samt en samlingslokal, lämplig både för inomhusidrott och förströelser i form av filmförevisning, teater m. m. Samlingslokalen bör även användas för gudstjänstbruk. I anslutning till densamma bör även finnas mindre lokaler för studiecirkel och gruppverksamhet, bibliotek samt ett par lokaler för smutsande hobbyarbeten såsom måleri och keramik.

Interneringsnämnden

Interneringsnämnden har för närvarande karaktären av fängelsesdomstol. Den yttrar sig till domstolar i mål angående internering och förvaring. Den har själv icke något direkt ansvar för

vårdens utformning vare sig i princip eller i enskilda fall — detta ansvar har fångvårdsstyrelsen — men den avgör huruvida och när en förvarad eller internerad skall skrivas ut på prov från anstaltsvården och när han skall återtagas för fortsatt anstaltsbehandling.

I sin nya skepnad får interneringsnämnden ett direkt ansvar för planeringen av vården i de enskilda fallen. Den skall besluta hur vården skall tillgå och vilken form av kontroll som skall utövas. Detta innebär, att nämndens administrativa befogenheter beträffande interneringsanstalterna måste vidgas betydligt. Därav följer också, att interneringsnämndens egen organisation måste förändras.

Vi vill föreslå, att antalet ledamöter utökas från nuvarande fem till sju. Till ordförande och vice ordförande bör utses personer som är eller har varit innehavare av domarämbete. Chefen för fångvårdsstyrelsen, överläkaren vid anstalten och fångvårdsdirektören bör vara självskrivna ledamöter. Det synes fördelaktigt, att någon av de två återstående hämtas från näringslivet. För envar av ledamöterna utom de självskrivna utses suppleanter med enahanda kvalifikationer som den ordinarie ledamoten.

Nämnden har för närvarande en juridiskt utbildad sekreterare samt disponerar viss kanslipersonal (3 biträden) hos fångvårdsstyrelsen. Om nämndens arbete omlägges på det sätt som strafflagberedningen föreslagit, kommer i fortsättningen tyngdpunkten i arbetet att ligga på vården, och de sekreterargöromål som erfordras torde inte nödvändigt kräva juridisk utbildning. Vid prövningen av frågan om på vad sätt nämndens kansli lämpligen bör organiseras, har vi kommit till den uppfattningen, att eftersom nämndens sam-

manträden i fortsättningen kommer att äga rum på Hall, så bör också kansliet förläggas dit. Det förefaller naturligast, att vid ett genomförande av strafflagberedningens förslag fångvårdsdirektören blir i denna sin egenskap tillika ansvarig för interneringsnämndens kansli — och obligatorisk sekreterare åt nämnden.

Behandlingsgången

Enligt de riktlinjer som vi ovan uppdragit och om strafflagberedningens förslag genomföres skulle den kommande vården individuellt verka på följande sätt.

Vid ankomsten till Hall tas den internerade om hand på mottagningsavdelningen och undersökes av överläkaren med biträde av förste psykologen och annan personal, t. ex. ingenjören som tar samtal med nykomlingen beträffande hans sysselsättningsönsksningar. Denna första undersökning ligger till grund för ett preliminärbeslut angående den intagnes placering, som interneringsnämnden fattar, sedan den nye internen fått tillfälle att framträda för nämnden. Den första undersökningen, varunder den intagne hålles helt isolerad på sin avdelning, bör slutföras så snabbt som möjligt, och eftersom interneringsnämnden sammanträder på Hall med korta tidsmellanrum kommer ärendet angående preliminärplaceringen upp mycket snart.

Interneringsnämndens preliminärbeslut kan gå ut på att nykomlingen skall kvarhållas på mottagningsavdelningen för ytterligare undersökning eller på att han skall tills vidare placeras på fast avdelning, slutna avdelning eller öppen avdelning. I flertalet fall torde emellertid nämnden överlämna åt överläkaren att avgöra angående vårdformen på anstalten. Anstaltsledningen

måste givetvis under alla förhållanden äga befogenhet att tillfälligt placera den intagne i en strängare vårdform än nämnden medgivit, t. ex. låta överföra honom från öppen avdelning till fast avdelning.

Utformningen av behandlingen i anstalten ankommer på det särskilda behandlingsteam som nykomlingen tilldelats. I teamet utses en kontaktman för den intagne. Varje teammedlem har sålunda kontaktuppgift för ett visst antal intagna, varvid man får utgå ifrån att läkarna och psykologen har färre än kuratorerna, eftersom ju de förstnämnda har stora behandlingsuppgifter för hela den grupp av intagna som faller på teamet. Läkarna engagerar sig främst i den rent psykiatriska terapin, i vilken alkoholistbehandlingen måste få en framträdande roll. Psykologen torde främst böra anlitas för gruppterapi. För valet av lämpligt arbete åt den intagne kommer ingenjören och yrkesmästarna att spela en viktig roll, och de bör givetvis på allt sätt engageras i planerandet av individualterapien för de intagna.

Livet på anstalten kommer i övrigt att till det yttre gestalta sig som på vilken modern anstalt som helst. Arbetet kommer att spela största rollen, därnäst fritidssysselsättningarna. Det kan bli nödvändigt att låta den intagne byta avdelning av trivselskäl. Han kan t. ex.

få personliga ovänner bland övriga interner. Alla sådana förflyttningar sker ju utan svårighet i en koncentrerad anstaltsbildning. Den intagne prövas under permissioner och får kanske tillstånd att arbeta hos privat arbetsgivare, ehuru han bor på anstalten.

Interneringsnämnden har möjlighet att efter domstolens medgivande skriva ut den intagne till öppenvård före minsta tiden. Eljest måste han bli kvar i anstalten minst tills minimitiden uppnåts. Missköter sig den intagne efter utplaceringen i öppenvård eller föreligger andra särskilda skäl, blir han återtagen till anstalten. I öppenvården kan interneringsnämnden välja mellan familjevård, inackorderingshem eller vanlig övervakning. Behandlingsteamets kontaktman gör om så anses erforderligt besök hos den utplacerade. För dem som befinner sig i familjevård eller vistas på inackorderingshem utses inga enskilda övervakare. Däremot utnyttjas enskilda övervakare för den helt fria öppenvården.

Kan interneringsnämnden konstatera, att internen anpassat sig till ett ordentligt liv, blir han utskriven från interneringen. Har nämnden inte verkställt sådan utskrivning senast fyra månader före maximitidens utgång, avgör riksåklagaren om domstolsprövning skall påkallas angående en förlängning av interneringstiden.

8. Hallanläggningen

Byggnadsplan

I 7 kapitlet har vi angivit behovet av anstaltsvårdsplatser till 40 på fast avdelning, 280 på slutna avdelning och 120 på öppen avdelning. Vidare har vi räknat med ett behov av 25 platser på sjukavdelning och 5 platser på observationsavdelning. Beräkningarna är givetvis ungefärliga.

Det nuvarande byggnadsbeståndet vid Hall har beskrivits i 4 kapitlet. Vi hänvisar därjämte till fotografier och situationsplan. Den av oss förordade utbyggnaden av Hall skulle innebära följande nybyggnader och förändringar.

I anslutning till omfattningsmurens västra del finns för närvarande administrationsbyggnad, entrébyggnad och verkstadsbyggnad för snickeri. Ingen av dessa byggnader kan lämpligen vid en utbyggnad av Hall användas för sitt nuvarande ändamål, eftersom det skulle innebära starkt höjda kostnader för bevakning och administration. Vi föreslår, att de tas i bruk som personallokaler och förråd m. m.

Den utanför muren belägna nuvarande samlingslokalen kan av säkerhetsskäl inte utnyttjas för det klientel som i fortsättningen kommer att befinna sig innanför mur, och en särskild samlingslokal för klientelet på de öppna avdelningarna kan knappast försvaras. Så stor som personalen kommer att bli i fortsättningen, får den behov av en egen samlingslokal, och då kan detta hus komma väl till pass.

Den byggnad, belägen utanför muren, som innehåller personalmatsal, bör i framtiden tas i anspråk för samma ändamål som hittills. Det finns erforderliga utrymmen inuti byggnaden för den nödvändiga utvidgningen av matsalen.

Köksbyggnaden kan också efter viss utvidgning användas till centralkök för hela anläggningen. Den öppna avdelningen för interner på byggnadens baksida bör slopas. Det härigenom lediga utrymmet bör tillföras köket.

Den innanför muren befintliga bostadsavdelningen, som är uppförd i två våningar med vardera våningen uppdelad i två från varandra skilda sektioner och med sammanlagt 66 platser, bör fortfarande användas som slutna avdelning. Omedelbart norr om denna byggnad och innanför muren föreslår vi en nybyggnad i två våningar med 36 platser i vardera våningen, tillhoppa 72 platser i huset. Det bör i stort sett utformas som den befintliga bostadsavdelningen. Dessa båda hus betecknas här som slutna avdelningarna I A och B och bildar ett slutet anstaltsområde inom den nuvarande muren med 138 platser.

Omkring 400 meter österut uppföres ytterligare två nya byggnader med vardera 72 platser, eller tillhoppa 144 platser. Byggnaderna kräver ett markområde av ungefär samma storlek som område I samt omgärdas av mur, eventuellt annat stängsel. Vi betecknar här byggnaderna som slutna avdelningarna II A och B.

Mellan område I och II förlägges — innanför mur eller industristängsel — ett industri- och fritidsområde. Alla dessa tre områdens ytterstängsel samman knytes så att gemensam ytterbevakning kan anordnas samtidigt som de dock genom stängsel är åtskilda från varandra. Tillsammans bildar de tre områdena en rektangulär yta med ett planmått av ca 700 × 250 m.

Inom industri- och fritidsområdet förlägges en långa av verkstadsbyggnad

der med lokaler för samtliga de i föregående kapitel upptagna formerna av verkstadsdrift för de slutna avdelningarna. Vidare uppföres en samlings-sal för 300 personer med tillhörande bilokaler. Samlingssalen ges en sådan utformning, att den kan utnyttjas för flera slag av fritidsverksamhet, såsom filmföreläsning, teater, föreläsningar och inomhusidrott. Med hänsyn till samlings-salens sistnämnda funktion bör i byggnaden anordnas omklädningsrum, bastu m. m. Till samlingslokalen anknytes erforderliga utrymmen för bibliotek, studiecirkel, hobbyarbeten m. m. Efter växlande behov kan dessa fritidslokaler även användas för gudstjänstbruk och annan religiös verksamhet, varigenom det befintliga i mindre gott stånd varande kapellet kan rivas, en åtgärd som också av bevaknings- och byggnadstekniska skäl blir ofrånkomlig. Eftersom samlingslokalen även bör kunna utnyttjas av de öppna avdelningarnas interner, bör den utformas på sådant sätt att den är tillgänglig från området utanför stängslet utan att man behöver komma in på innerområdet. I anslutning till fritidslokalerna, lämpligen mellan dessa och verkstäderna, bör finnas en idrottsplan.

Den nuvarande panncentralen och tvättanläggningen utbygges i erforderlig utsträckning.

Från den inom norra delen av Hallområdet belägna Nynäsvägen, ungefär mitt för industri- och fritidsområdet, anordnas en ny huvudentré till anstaltsområdet. I anslutning till denna uppföres en nybyggnad med lokaler för vård- och administrationspersonal m. m. Till byggnaden anknytes i väster en flygel i två våningar, inrymmande i vardera våningen 20 fasta platser, tillhoppa 40 platser, och i öster en flygel med sjukavdelning på 25 platser samt 5 platser

avsedda för mottagningsfall jämte erforderliga bilokaler.

I närheten av de två nuvarande öppna avdelningarna med respektive 20 och 18 platser uppföres fyra nya byggnader i två våningar, innehållande 20 platser i varje hus samt erforderliga fritidsutrymmen, tillhoppa 118 platser på öppna avdelningar.

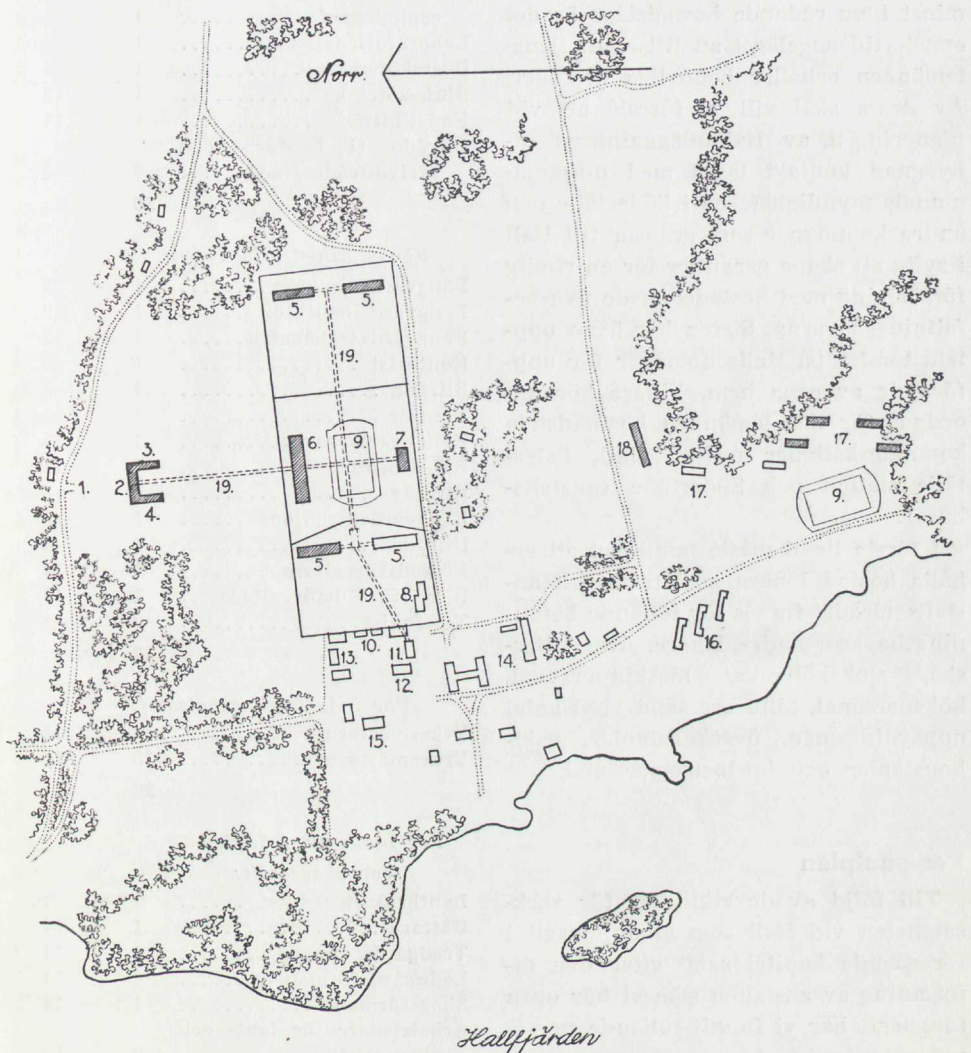
Ett stycke från de öppna avdelningarna uppföres en verkstadsbyggnad med de utrymmen som i det föregående kapitlet upptagits såsom erforderliga för de öppna anstaltsavdelningarna. På lämplig plats anlägges en idrottsplan (lämpligt som arbete för intagna).

Administrationsbyggnaden med huvudentrén förbindes genom kulvertar med industri- och fritidsområde samt de båda slutna områdena och centralköket. Vissa delar av dessa kulvertar inredes för skyddsrumbehov.

Halls tjänstebostäder består för närvarande av 47 lägenheter och 26 enkelrum. I frågan om en utökning av personalbostadsbeståndet har vi anlagt följande synpunkter.

Anstalter som ligger på landsbygden måste, när en tillräcklig hyresmarknad inte existerar i anstaltsnärheten, i allmänhet i viss utsträckning förses med tjänstebostäder för personalen. Tjänstebostaden innebär en viss fördel för befattningshavaren, dels för att den vanligtvis är billigare än likvärdiga bostäder på den allmänna hyresmarknaden och dels för att den ligger nära anstalten. Men den innebär också vissa nackdelar. Tjänstemännen blir ofta isolerade i sin egen miljö och kommer inte i tillfälle att »koppla av» från tjänsten.

Det är givetvis ur psykologiska synpunkter en fördel för tjänsten och för tjänstemännen själva att de får bosätta sig inom vanliga bostadsområden och

Den utbyggda Hallanläggningen

1. Entré 2. Administration 3. Mottagnings- och sjukavdelning 4. Fast avdelning 5. Sluten avdelning
 6. Verkstadsbyggnad för slutna avdelningar 7. Samlingssal, gemensam för alla avdelningar 8. Panncentral och tvätt 9. Idrottsplan 10. Personallokaler, förråd m. m. 11. Kök 12. Personalmatsal 13. Samlingslokal för personal 14. Lantbruksbyggnader 15. Direktörsbostad 16. Personalbostäder 17. Öppna bostadsavdelningar 18. Verkstadsbyggnad för öppna avdelningar 19. Körbar kulvert

Byggnader som måste tillkomma har skuggats

blandas med andra yrkesutövare. Det är också från allmän investeringssynpunkt önskvärt att i görligaste mån begränsa tjänstebostädernas antal. Icke minst i nu rådande bostadsläge är det emellertid angeläget att tillse, att tjänstemännen erhåller behövlige bostäder. Av dessa skäl vill vi föreslå att vid planeringen av Hallanläggningens utbyggnad kontakt tages med de kommunala myndigheterna i Södertälje och andra kommuner som gränsar till Hall i syfte att skapa garantier för en rimlig försörjning med bostäder åt de nya befattningshavarna. Staten bör även upplåta tomter på Halls domäner för uppförande av egna hem. Vidare bör anordnas för tjänstemännen kostnadsfria kommunikationer mellan Hall, Östertälje station och Södertälje (anstaltsbuss).

I första hand måste möjlighet att erhalla bostad i nära anslutning till anstaltsområdet finnas för följande befattningshavare: andre läkare, översköterska, sjuksköterska, maskinpersonal, kökpersonal, bilförare samt visst antal uppsyningsmän, överkonstaplar, vaktkonstaplar och jordbrukspersonal.

Personalplan

Till följd av de riktlinjer för verksamheten vid Hall som vi uppdragit i föregående kapitel samt efter den utformning av anstalten som vi här ovan föreslagit har vi funnit följande personal erforderlig.

För behandling:

	Antal	Löne- grad
Överläkare	1	37
Biträdande överläkare	2	31
Förste läkare	2	31
Andre läkare	2	29
Förste psykolog	1	31
Psykolog	2	29

	Antal	Löne- grad
Förste kurator	2	19
Kurator	6	17
Assistent för elektroencephalograf	1	21
Laboratorieassistent	1	19
Översköterska	1	14
Sjuksköterska	1	12
Kanslibitråde	1	11
Biträde (i kontors- och skrivbiträdesgrad)	7	6—8
	30	

För administration:

Fångvårdsdirektör	1	32
Fångvårdsinspektör	1	29
Fångvårdsassistent	1	23
Kontorist	1	13
Biträde	1	6—8
Kamrer	1	25
Kansliskrivare	1	15
Kanslibitråde	1	11
Biträde	3	6—8
Fångvårdsingenjör	1	25
Biträde	1	6—8
Förrådsförvaltare	1	14
Bitr. förrådsförvaltare ..	1	12
Telefonist	2	6—8
	17	

För industriell arbetsdrift:

Yrkesmästare	8	18
Yrkesmästare	18	16
	26	

För lantbruk, trädgård och skogsdrift:

Lantbruksinspektör	1	22
Rättare	1	14
Trädgårdsmästare	1	14
Ladugårdsförman	1	14
Skogsförman	1	14
Arbetsledare för lant- och skogsarbete	3	12
Arbetsledare för yttre handräkningsarbete	2	12
	10	

För tillsyn:

Överuppsyningsman	1	20
Uppsyningsman	4	18
Överkonstapel	15	14
Vaktkonstapel	92	12
	112	

Övriga:

Köksföreståndare	1	14
Bitr. köksföreståndare	3	12
Maskinmästare	1	17
Maskinist	1	15
Reparatör	1	13
Eldare	2	11
Bilförare	2	11

11

Anm. För överläkare beräknas sjukhuschefsarvode med 1 200 kronor. »Biträdande överläkare» åtnjuter lön som förste läkare jämte nästansvarsarvode å 1 440 kronor. För klarhetens skull har vi använt benämningen »andre läkare» i stället för fastställd tjänstebenenämning »läkare».

Hela personalen vid Hall skulle således omfatta 206 anställda. På Halls avlöningsstat bör emellertid även uppföras den öppenvårdspersonal som upptages i det följande kapitlet, nämligen 1 skyddskonsulent i 25 lgr och 1 uppsyningsman i 18 lgr. Antalet anställda uppgår därmed till 208.

Enligt redovisningen i 4 kapitlet utgör antalet anställda vid säkerhetsanstalterna för närvarande 237. Härtill kommer 4 befattningshavare hos interneringsnämnden, tillhoppa 241 befattningshavare. Trots de stora vårdförbättringarna uppgår personalbesparingen till 33 tjänster.

Beträffande personalberäkningarna för *arbetsdriften* vill vi lämna följande specialredovisning.

Verkstäder	Arbetsledare
Terapiverkstäder	2
Tvätterier	2
Snickerier	6
Konfektionsverkstad	6
Mekanisk verkstad	5
Tryckerier	2
Cementgjuterier	2
Reparationshantverk	1
	26

En av yrkesmästarna i varje verkstadsgrän skall vara chef för verksamheten. I snickeriet räknar vi — förutom

med chefen — med en yrkesmästare för varje snickeriavdelning (3 till de slutna och 1 till de öppna avdelningarna) samt dessutom med 1 yrkesmästare för arbetsledning och tillsyn i virkesföråd och tork. I konfektionsverkstaden beräknas utöver chefen 1 man erforderlig för varje avdelning (samma avdelningsfördelning som i snickeriet) samt ytterligare 1 man huvudsakligen för tillskärning och avsynsarbete. I den mekaniska verkstaden (tillhörande öppnavorstadsavdelningarna) avses 1 yrkesmästare som chef, 1 yrkesmästare som föreståndare för den allmänna verkstaden och 3 yrkesmästare för bilreparationsverkstaden. Av de sistnämnda bör en disponeras för lackering, en för karrosseriarbeten och en för övrigt arbete. Av tryckeriets yrkesmästare skall den ene förestå sätteriet.

Beträffande *tillsynstjänsten* vill vi anföra följande.

Behovet av tillsynspersonal i vaktkonstapelsgrad är väsentligt olika under de intagnas nattvila, deras arbetstid och deras övriga tid. Sålunda krävs det ur säkerhetssynpunkt mera personal för ytterbevakning nattetid än under dagen. I bostadsavdelningen behöver man förhållandevis fåtalig personal under den tid då huvudparten av klientelet är på arbetsplatserna under tillsyn av arbetsledande befattningshavare. Som utgångspunkt för beräkning av erforderligt antal vaktkonstaplar har vi därför i nedanstående tabell angett den bemanning på olika håll i anstalten som vi anser lämplig under de tre skedena av den intagnes dygn.

Postställe:

	Natt	Arb. tid	Övr. t.
Öppenavdelningar ..	1	3	6
Sluten avdelning IA	2	2	4
» » IB	2	2	4
» » IIA	2	2	4
» » IIB	2	2	4

	Natt	Arb. tid	Övr. t.
Tillsyn vid utomhusvistelse m. m. för intagna i de slutna avdelningarna	—	—	1
Fasta avdelningen A + B (två vån.) ..	2	4	4
Tillsyn vid utomhusvistelse m. m. för intagna i fasta avd.	—	2	—
Sjuk- och mottagns-avdelning	2	2	2
Tillsyn vid utomhusvistelse m. m. för intagna i sjuk- o. mott.-avdelning ..	—	1	—
Portvakt	1	1	1
Ordonnans	—	3	2
Inhågnadsvakt	2	2	2
Nattpatrull	3	—	—
	19	26	34

Nattetid blir det alltså 19 vaktkonstaplar i tjänst, varav 13 är stationerade på avdelningarna, 1 i porten, 2 för bevakning av inhägnaden och 3 patrullerande utomhus. Under arbetstid ökas bevakningsstyrkan till 26 man och under övrig tid — inkluderande lördags- eftermiddagar samt sön- och helgdagar — då arbetsledande personal i allmänhet inte är i tjänst till 34 man. Man får dock räkna med att ordonnanser även användes för uppdrag utom anstalten.

Vi anser, att 1 vaktkonstapel skall vara i tjänst i var och en av de sex öppna avdelningarna under de intagnas fritid. Under deras arbetstid bör det vara tillräckligt, att två byggnader står under tillsyn av 1 vaktkonstapel, dvs att sammanlagt 3 man då tjänstgör vid dessa avdelningar.

I de slutna avdelningarnas tvåplansbyggnader bör det på varje våningsplan finnas 1 man under arbetstid och 2 man på fritiden. Därutöver behövs vaktkonstaplar för tillsyn vid de intagnas utomhusvistelse m. m. i viss utsträckning. I tablån har för överskåd-

lighetens skull angivits 1 man för detta ändamål under hela fritiden. Vid utformningen av tjänstgöringsschema för dessa avdelningar kommer det emellertid sannolikt att visa sig lämpligt att fördela ifrågavarande tjänstgöring så, att bemanningen dubbleras under en del av fritiden och helt indrages under resten av denna tid.

För den fasta avdelningen, där de intagna kvarstannar under arbetstiden, måste man räkna med 2 vaktkonstaplar i tjänst i varje våning under dagtid. Även vid sjukavdelningen erfordras 2 man hela dagen. Eftersom mottagningsavdelningens intagna skall hållas isolerade från varandra och detsamma i stor utsträckning gäller vid den fasta avdelningen åtgår relativt stor personalstyrka för tillsyn under detta klientels utomhusvistelse.

Portvakten skall under natten även sköta telefonväxeln. Vi har kommit till den uppfattningen, att inhägnadsvakterna bör ha sina huvudpostställen i var sin motstående vinkel av inhägnaden. De skall alltså vardera svara för två inhägnadssidor. Ytterbevakningen måste givetvis underlättas med tekniska anordningar för belysning, alarm m. m. Det antal vaktkonstaplar som åtgår för att tillgodose en bemanning i enlighet med ovan angivna riktlinjer, blir beroende på det dagschema som tillämpas.

Vi anser, att de intagnas veckoarbetstid som regel skall uppgå till 48 timmar. Vid den fasta avdelningen samt sjuk- och mottagningsavdelningen förutsätter vi tillämpning av det s. k. normaldagschema som gäller vid anstalter för ordinärt fångklientel. Vid de slutna avdelningarna bör enligt vår uppfattning behovet av tid för teamkontakt och för fritidssysselsättningar, som utgör en icke oviktig del av vården, för-

anleda att stängning av bostadsrummen sker klockan 21 i stället för den i normaldagschemat angivna tiden klockan 20. I öppenavdelningarna bör de intagna vara på sina rum senast klockan 22. Uppstigning på morgonen tänkes enligt normaldagschemat, dvs klockan 6.30 vardagar och klockan 8.00 sön- och helgdagar. Vid tillämpning av dessa tidsangivelser blir antalet erforderliga vaktkonstaplar:

Öppenavdelningarna	12
Slutna avdelningarna	39
Fasta avdelningen	14
Sjuk- och mottagningsavdelningen	8
Ytterbevakning m. m.	19
	92

Överkonstapelstjänst föreslår vi skola bestridas i följande omfattning: Vid den fasta avdelningen 1 överkonstapel under hela dagtiden. Vid var och en av de slutna avdelningarna 1 överkonstapel hela dagtiden utom ca en halvtimme under de intagnas arbetstid. Vid öppenavdelningarna 1 överkonstapel under dagtiden utom ca en och en halv timme under de intagnas arbetstid. Som chef för ytterbevakningen och stationerad invid portvaktslokalen 1 överkonstapel dygnet runt. Detta leder till att nedanstående antal överkonstaplar erfordras.

Öppenavdelningarna	2
Slutna avdelningarna	7
Fasta avdelningen	2
Ytterbevakning	4

15

Med 4 överkonstaplar för ytterbevakningen erhålles en överskottstid uppgående till 24 timmar per vecka. Denna tid kan utnyttjas exempelvis för tjänst som bevakningsbefäl vid sjuk- och mottagningsavdelningen.

Som chef för tillsynen vid de öppna avdelningarna anser vi att 1 uppsyningsman bör fungera. För samma ändamål räknar vi med 1 uppsyningsman för de slutna avdelningarna IA och B, 1 för de slutna avdelningarna IIA och B samt 1 gemensam för den fasta avdelningen samt sjuk- och mottagningsavdelningen, alltså fyra uppsyningsmän bundna till var sin avdelningsgrupp. Tillsynstjänsten i dess helhet bör förestås av 1 överuppsyningsman. Denne bör även utnyttjas som avlösare för uppsyningsmännen, särskilt med hänsyn till behovet av söndagsavlösning för dem.

Antalet befattningshavare i *lantbruk, trädgård* och *skogsdrift* har beräknats med utgångspunkt från att intagna på öppenavdelningarna skall sysselsättas såsom arbetare. Detsamma gäller *kökspersonalen*. Beträffande *maskinpersonalen* förutsätter vi, att de anställda erhåller biträde av lämpliga interner från såväl öppenavdelningarna (för arbeten utom inhägnaden) som de slutna avdelningarna. De båda bilförarna avses inte skola svara för de dagliga turerna med anstaltsbussen. Vi har utgått ifrån att avtal härom skall slutas med åkeri i trakten.

9. Öppenvården

Familjevården

Det är vår uppfattning, att förhållandevis många internerade skulle kunna erhålla tillfredsställande vård och tillsyn, om de placerades hos lämpliga familjer, exempelvis i lantbrukarhem, hos trädgårdsmästare, småindustriidkare m. fl. Familjevården skulle principiellt innebära, att internen bodde hos familjevårdaren och arbetade under uppsikt av denne. Det är emellertid givet att sådan familjevård inte kan erhållas med mindre än att en lämplig ersättning utbetalas. Om man besinnar hur höga anstaltskostnaderna för närvarande är inom alla vårdområden, finns det all anledning att försöka utöka familjevården så långt det är möjligt. Enligt vårt förmenande bör dagskostnaden för familjevård i regel utgå med högst hälften av den vid olika tidpunkter gällande dagskostnaden vid vårdanstalt av typ Hall, dock med rätt för den nedan nämnde skyddskonsulenten att undantagsvis träffa överenskommelse om att familjevårdskostnaden må uppgå till högst två tredjedelar av denna dagskostnad.

De ledande principerna för familjevård åt interneringsklientelet bör vara följande:

1. Vårdplatsanskaffningen bör skötas centralt av en särskild skyddskonsulent (se nedan).
2. Internen skall stå under ständig tillsyn av familjevårdaren själv eller någon medlem av dennes familj. Det måste i förhållandet mellan internen och hans familjevårdare stå fullt klart för internen att det är vårdarens oavvisliga plikt att kontrollera internens göranden

och låtanden. Vårdaren skall vara skyldig att omedelbart inrapportera försummelse eller andra oroande tecken från internens sida.

3. Vilka regler som skall iakttas bör fastställas av interneringsnämnden i dess beslut om familjevård eller där så är lägligt av anstaltsledningen.
4. Internen skall erhålla sedvanlig eller avtalsenlig ersättning för det arbete han utför. Av denna ersättning skall han kontant utfå ett belopp av en storleksordning, som gör det möjligt för honom att på rimligt sätt tillfredsställa de olika behov, som uppstår genom ett liv i relativ frihet. Återstoden bör inbetalas till anstalten, där beloppet uppföres på den internerades konto, sedan dock visst avdrag gjorts för fångvårdskostnaden.
5. Familjevårdarens ersättning bestämmes från fall till fall med hänsyn till bostadskostnad och annan kostnad för internen, hans arbetsprestationer (för det fall att han direkt arbetar åt familjevårdaren) och svårighetsgraden i övervakningsuppgiften.
6. Kontakt med intern och familjevårdare hålles av behandlingsteamet och skyddskonsulenten, varvid den senare främst har att beakta ekonomiska spörsmål.
7. Internen skall vid fall av sjukdom i vårdarens familj eller av annan liknande anledning kunna temporärt överflyttas till anstaltsavdelning, sedan beslut härom fattats av anstaltsens ledning.

Om familjevården givit sådant resultat, att annan, friare vårdform kan till-

lämpas, bör internen bli föremål för enskild övervakning.

Vård på inackorderingshem

Vid sidan av familjevård bör prövas en annan vårdform, nämligen inackordering av vissa interner i härför avsedda hem. Till dylika skall avdelas interner, som är i behov av tillsyn under fritiden men som kan utföra sitt arbete utan övervakning. Inackorderingshem torde framför allt kunna användas som övergångshem till dess att enskild bostad och övervakning av internen ordnats. Hit bör också hänvisas interner, som står under enskild övervakning men som t. ex. på grund av arbetslöshet ej själva kan sörja för sitt uppehälle och som inte anses böra återföras till anstalt.

Denna vårdform, som försöksvis med gott resultat prövats inom ungdomsfängelseorganisationen, bör enligt vår mening utbyggas allt efterhand som erfarenhet av dess lämplighet vunnits. Vi föreslår därför, att till att börja med ett dylikt hem inrättas i Stockholm eller dess närhet, varvid — om lämplig lokal ej kan förhyras — statsverket bör inköpa eller uppföra en villafastighet för ändamålet. Villan bör ha utrymme för tio interner i enkelrum samt för två familjer.

Inackorderingshemmets föreståndare bör vara heltidsanställd med uppsyningsmans löneställning. För hushållsarbetet bör interners arbetskraft anlitas. När detta tillfälligtvis inte är möjligt, skall ett kvinnligt hushållsbiträde anställas mot dagarvode. Ingen särskild husmor bör således finnas. Däremot synes det lämpligt att en kvinnlig arbetskraft, eventuellt föreståndarens hustru, mot skälig ersättning utövar viss tillsyn över hushållet.

Avlösning åt föreståndaren på hans

fritid bör ordnas genom avtal med en person som förslagsvis kan vara befattningshavare vid Hall. Ersättaren bör få disponera den andra familjebostaden i villan.

Beträffande den inackorderade internens egen ekonomi skall gälla vad som ovan sagts i punkt 4 beträffande interner i familjevård.

Inackorderingshemmet bör i administrativt hänseende ställas under den skyddskonsulent, som skall utöva tillsyn över öppenvården. Placeringsbeslut fattas av anstaltsledningen i de fall interneringsnämnden icke gjort detta. Behandlingsmässiga frågor handlägges av behandlingsteamet.

Den enskilda övervakningen

Den enskilda övervakningen måste intensifieras. I många fall har visserligen goda resultat nåtts med den nuvarande formen, som vanligen innebär att den provutskrivne någon gång besöker övervakaren och någon gång besöks av denne. Men ofta nog behövs en mycket intensivare kontakt. Vi har tagit starkt intryck av den danska övervakningsformen, som innebär att i vissa fall befattningshavare vid vårdanstalt utväljes som lämpliga kontaktmän och ägnar mycken tid åt sina övervakningsfall.

Det torde således böra prövas, att en anstaltstjänsteman med vilken internen fått god kontakt fortsättningsvis får intressera sig för honom efter det att han lämnat anstalten. Tjänstemannen bör formellt förordnas som övervakare, varvid man kan bortse från att han inte bor på den ort, där internen lever. Tjänstemannen bör vara med vid förberedelserna till utskrivningen och sedan allt efter behov besöka internen. Så långt möjligt bör dylika övervakningsuppgifter läggas på behandlings-

teamets ledamöter, men även andra befattningshavare, t. ex. inom arbetsdrift och tillsynstjänst, bör ifrågakomma. Självfallet bör det nuvarande systemet med lokala övervakare alltjämt bibehållas vid sidan av det här föreslagna.

Särskild skyddskonsulent

För handhavande av de administrativa uppgifterna inom öppenvården

erfordras en särskild skyddskonsulent. Denne skall sålunda ombesörja sådana viktiga uppgifter som att anskaffa familjevårdare, uppgöra avtal med dessa, instruera dem i deras arbete samt vidare ha tillsyn över inackorderingshemmen och slutligen anskaffa och instruera enskilda övervakare. Skyddskonsulenten skall vara knuten till interneringsanstalten å Hall.

10. Kostnader

Byggnads- och utrustningskostnader

Direktiven för vår utredning förutsatte, att förslag till anstaltsbyggnader endast borde utformas såsom vägledande skisser i syfte att möjliggöra en arkitekttävlan angående den slutliga utformningen. När vi nu stannat vid att föreslå en utbyggnad av den befintliga anläggningen vid Hall, synes detta i så hög grad binda förläggningen och utformningen av de byggnader som beräknas tillkomma vid planens genomförande, att den ifrågasatta arkitekttävlingen knappast längre förefaller motiverad. Vi vill därför föreslå, att byggnadsstyrelsen erhåller i uppdrag att i samråd med särskilda sakkunniga beträffande administrations- och fångvårdsfrågor uppgöra definitivt förslag i byggnadsfrågan efter de huvudlinjer som vi dragit upp.

Eftersom statsmakterna först synes böra taga ställning till vår principplan för den nya vårdorganisationen, innan mera omfattande planläggnings- och utredningsarbeten kommer till stånd, har vi med utgångspunkt från de föreslagna vård- och organisationsformerna endast upprättat preliminära programskisser för en överslagsberäkning av kostnaderna för byggnader och utrustning. Därvid har byggnadsstyrelsen uppskattat kostnaderna till följande belopp.

Administrations-, mottagnings-, sjuk- och fast avdelning m. m.	ca	2 500 000
Slutna och öppna bostadsavdelningar	»	5 000 000
Verkstäder för slutna och öppna avdelningar jämte utökning av panncentral och tvätt	»	4 000 000
Samlingslokal jämte ombyggnad av nuvarande admini-		

strationsbyggnad, personalmatsal, centralkök m. m. . .	ca	2 000 000
Omslutningsmurar, idrottsplatser, yttre ledningar, gångkulvertar och planering m. m.	»	2 500 000
Inventarier och utrustning för anstalten	»	2 000 000
Summa kronor		18 000 000

Antalet nya vårdplatser vid Hall uppgår till 356, varför totalkostnaden 18 miljoner kronor motsvarar en kostnad av ca 50 000 kronor per vårdplats.

Slutlig ställning till detaljerna i utbyggnadsprogrammet kan inte tagas nu. Vi förutsätter, att vid en fortsatt bearbetning förslaget enskilda delar närmare prövas, så att varje ekonomisering beaktas som kan ske utan åsidosättande av anläggningens ändamålsenlighet i stort. Byggnadsstyrelsen har uppskattat medelsbehovet för framläggande av ett definitivt utredningsförslag till 200 000 kronor.

Utbyggnaden av Hall bör verkställas i tre till fyra etapper, och hela byggnadstiden bör beräknas till ca fyra år. Eftersom de tre föreslagna nya bostadsavdelningarna inom mur (slutna avdelningarna I B samt II A och B) i huvudsak bör utformas som den redan befintliga slutna avdelningen (IA), blir förberedelsearbetet på denna punkt relativt enkelt. Godkännes vårt principförslag, kan t. ex. avdelningen I B uppföras redan under budgetåret 1954/55. Byggnadsstyrelsen har uppskattat kostnaderna för denna byggnad till 1 200 000 kronor.

Vårdkostnader

Vårdkostnaderna inom fångvården skiftar i hög grad, beroende på anstaltens typ. Vid anstalter med svårbe-

handlat klientel och därför stor personal är självfallet kostnaderna mycket högre än vid anstalter med mera lätt-skött klientel och följaktligen också mindre personalstyrka. Om hänsyn tages till utgifter för personal och övriga direkta omkostnader men utan att avdrag göres för inkomsten av de intagnas arbete, beräknas vårdkostnaden vid Hall till 30 kronor per intagen och dag, vid Västerviksanstalten till 27 kronor.

I stället för att upprätta en kalkyl över vårdkostnaderna vid den nya Hallanläggningen har vi funnit det mera klarläggande att göra en jämförelse mellan å ena sidan kostnaderna för den nuvarande på flera anstalter utspridda vårdorganisationen för säkerhetsanstaltsklientelet och å andra sidan kostnaderna vid Hallanläggningen.

De årliga *personalkostnaderna* (lönegradsplacerad personal och arvodesavlönade läkare) för de nuvarande säkerhetsanstalterna uppgår (inbegripet rörligt tillägg) till 2 339 280 kronor enligt följande fördelning

Anstaltsvis

Hall	708 216
Norrköping	537 384
Karlstad	303 030
Kalmar	302 592
Västervik	293 568
Sjöboda	67 758
Orretorp	68 274
Ollestad	58 458

Kategorivis

Administrationspersonal	389 028
Arbetsledarpersonal	491 292
Tillsynspersonal	1 273 080
Ekonomipersonal	165 360
Kroppssjukläkare	12 600
Rådgivande psykiatrer	7 200
Koloniarvoden	720

De årliga *personalkostnaderna* vid Hallanläggningen skulle med den personaluppsättning som vi föreslagit (inräknat rörligt tillägg) uppgå till 2 243 324 kronor, fördelade på följande personalgrupper.

Behandlingspersonal	455 996
Administrationspersonal	192 444
Arbetsledarpersonal	392 520
Tillsynspersonal	1 067 916
Ekonomipersonal	105 492
Öppenvårdspersonal	28 956

Vid beräkningen har vi inte tagit hänsyn till löner för vikarier under semester och sjukledighet, ej heller till ersättning för tjänstgöring på s. k. obehärlig arbetstid. Beträffande sistnämnda löneförmån torde ingen skillnad uppkomma.

Befattningshavare i högst 18 lönegraden vid säkerhetsanstalterna i Norrköping och Karlstad äger, med hänsyn till tjänstgöringens påfrestande natur, uppbära särskilda arvoden med 264 kronor om året för tjänstgöring i bevakningstjänst. För ändamålet upptas i fångvårdsanstalternas avlöningsanslag 19 800 kronor för år. Vi anser, att ifrågakommande löneförmån bör beräknas för den personal vid Hall, som får sin tjänstgöring vid de fasta och slutna avdelningarna samt i ytterbevakningen. Medelsanvisningen bör därför uppräknas till 21 800 kronor.

Koncentrationen av vården för förvarings- och interneringsklientelet till Hallområdet medför alltså en reduktion av avlöningskostnaderna med (2 339 280 + 19 800 — 2 243 324 — 21 800) 93 956 kronor om året.

Ett genomförande av strafflagberedningens förslag om ändrade arbetsuppgifter för interneringsnämnden skulle medföra, att fångvårdsstyrelsens avlöningsanslag, från vilket nämndens kanslipersonal avlönas, kan nedsättas med dennas löner. Lönekostnaden, beräknad efter samma principer som för anstaltspersonalen, uppgår till 46 428 kronor per år.

Besparingen i lönekostnaderna skulle alltså under angivna förutsättningar

uppgå till (93 956 + 46 428) 140 384 kronor. Besparingen kommer emellertid att bli några tiotusental kronor större. Personalorganisationen vid de nuvarande säkerhetsanstalterna är nämligen inte tilltagen så att samtliga transporter mellan anstalterna kan utföras inom fastställd arbetstid, utan transporter måste i stor utsträckning utföras på övertid. Övertidsersättningsarna kan icke underskrida 20 000 kronor per år.

Vad beträffar övriga löpande *omkostnader* vill vi anföra följande. Man får särskilja två grupper av utgifter. Den ena gruppen, fasta omkostnader, omfattar utgifter som ej i högre grad påverkas av förändringar i fångantalet, t. ex. uppvärmningskostnader. Den andra gruppen, rörliga kostnader, omfattar utgifter som förändras med ändringar i fångantalet.

Sammanförandet av flera mindre anstaltsenheter till en större påverkar givetvis i hög grad de fasta omkostnaderna. Uppvärmningsanordningar och utrustning av varjehanda slag får en mera ekonomisk utformning. Men även de rörliga omkostnaderna påverkas genom att en bättre upphandling kan göras av en större avnämare beträffande utpisning, beklädnad o. dyl. Anord-

ningen med en särskild sjukavdelning på anstalten måste också verka kostnadsbesparande. Utgifterna för av vårdskäl betingade transporter mellan säkerhetsanstalterna — en betydande post — bortfaller, utgifterna för tjänstgöringstraktamenten minskas (man kan få icke traktamentsberättigade vikarier från Stockholm m. m.), utgifterna för telefonsamtal mellan anstalterna och interneringsnämnden bortfaller, utgifter för blanketter och skrivmateriel begränsas, m. m. Dock får man givetvis ta i betraktande, att den besparing som uppkommer genom minskade transporter etc. i viss mån uppväges av kostnader för resor som befattningshavare har att företaga vid tillsyn av interner i öppenvård.

Sammanfattningsvis kan sägas, att den årliga besparingen torde komma att uppgå till minst 200 000 kronor.

Huruvida anstalterna i Norrköping, Karlstad, Kalmar, Västervik, Sjöboda, Orretorp och Ollestad vid ett genomförande av vårt förslag fortfarande skall användas för fångvårdsändamål, är en fråga som vi ej haft att ta ställning till. Vid ett bedömande av byggnadskostnaderna för Hall bör emellertid även tas i betraktande att de nämnda anstalterna frigöres för annat ändamål.

11. Sammanfattning

1. Vi har haft i uppdrag att uppgöra förslag till en ny vårdorganisation för det manliga fångvårdsklientel som dömts till förvaring eller internering.

Medeltalet intagna tillhörande förvarings- och interneringsklientelet uppgick under år 1952 till 418. Den 1 april 1953 fanns 433 förvarade-internerade på anstalt och 334 var provutskrivna. Av de senare var 23 häktade för nya brott, och 23 undergick ordinära frihetsstraff. Av de 433 som undergick förvaring-internering vistades 393 på de anstalter som avsetts för detta klientel, nämligen Hall, Norrköping, Karlstad, Kalmar, Västervik samt kolonierna Sjöboda, Orretorp och Ollestad (benämnas säkerhetsanstalter). På Långholmen fanns 19, på Håga 12 och på andra anstalter 9.

Enligt direktiven borde vårt förslag gå ut på att frigöra anstalterna i Norrköping, Karlstad, Kalmar och Västervik från förvarings-interneringsklientelet. Vidare skulle beaktas, att den nya organisationen måste samordnas med anstalterna Hall och Håga.

2. Bristerna inom den nuvarande vården för säkerhetsanstalternas klientel hänför sig dels till anstalternas och öppenvårdens organisation och dels till de regler som gäller för själva vården. Anstaltsvårdens utformning motsvarar inte vårdbehoven. Sålunda har ej tillräckligt beaktats, att alkoholen för den övervägande delen av klientelet utgör ett avgörande personligt problem. En fjärdedel av de intagna lider av sjukdomar och defekter av arbetshindrande art. Inte heller för dem finns behandlingsresurser som är tillräckliga. Det råder en besvärande arbetsbrist på

vissa anstalter. Detta socialt tungt belastade och övervägande abnorma klientel får ej den ständiga psykiatriska tillsyn som det uppenbarligen behöver.

De brister som vidlåder anstaltsvården accentueras ytterligare genom de helt otillräckliga anordningarna inom öppenvården. Det måste antagas, att dessa brister avsevärt bidrar till den höga återfallsfrekvensen inom klientelet, som är tragisk ur humanitära synpunkter och dessutom mycket kostnadskrävande ur det allmännas synpunkt på grund av nutida höga vårdkostnader på anstalt.

Tillsammans har anstaltssystemets nuvarande splittring och överbeläggningen medfört ideliga förflyttningar av de intagna, vilket i sin tur medfört bristande kontinuitet i klientelbehandlingen.

Det saknas samordning mellan anstaltsvård och öppenvård. Interneringsnämnden avgör angående utskrivning från anstalt och har hand om öppenvården. Ansvaret för anstaltsvården åvilar däremot fångvårdsstyrelsen. Eftersom de behandlingsmetoder som kommer till användning under anstalts-tiden är i hög grad avgörande för frågan om och när utskrivning till öppenvård kan ske, bör vårdledningen koncentreras.

3. Vid de gjorda övervägandena har vi kommit fram till att vårdorganisationen bör omfatta 40 platser på fast avdelning, 280 platser på vanlig sluten avdelning och 120 platser på öppen anstaltsavdelning. Det bör därjämte finnas en sjukavdelning på 25 platser och 5 platser för observation av nyintagna. En effektivt arbetande vårdor-

ganisation för abnormklientel kan inte grundas uteslutande på anstaltsvård. Därför har vi föreslagit, att ett verkligt öppenvårdssystem inrättas med familjevård för 50 interner och inackorderingshemsvård för till en början ett tiotal. För resten av klientelet bör övervakningsvården intensifieras. Anstaltsvård och öppenvård bör byggas samman till en organisatorisk enhet och växlingen mellan olika vårdformer bör kunna ske smidigare än nu. Vi förutsätter att hjälpen åt och kontrollen av det provutskrivna klientelet på olika sätt skall förstärkas.

4. Vården bör få en avgjort medicinsk inriktning. Den bör ledas av en psykiatriskt utbildad överläkare. Med hänsyn till behovet av behandlingsforskning föreslår vi att en utredning göres angående lämpligheten att med denna överläkartjänst förena en medicinsk professur för kriminologisk behandlingsforskning. Vid överläkarens sida bör finnas två team, vardera bestående av en biträdande överläkare, en förste läkare och ytterligare en läkare samt en psykolog, en förste kurator och tre kuratorer. Administrativa uppgifter bör så långt möjligt avlastas överläkaren. I likhet med vad som gäller inom den ordinära fångvården enligt den s. k. räjongplanen bör det finnas en fångvårdsdirektör, vilken tjänstgör som personalchef och säkerhetschef, en fångvårdsinspektör och en fångvårdsassistent.

Interneringsnämnden bör ha ansvaret även för anstaltsvårdens individuella utformning.

För öppenvården bör finnas en skyddskonsulent med uppgift att anskaffa familjevårdsplatser och leda verksamheten vid inackorderingshem.

5. Vi har prövat olika förslag att uppdelat klientelet på två eller flera anlägg-

ningar. Om man håller fast vid tanken, att vården skall bli medicinskt inriktad, skulle emellertid en dylik organisation med flera medicinskt utrustade anstalter innebära mycket höga kostnader, såväl beträffande drift som byggnader. Koncentrerar man i stället den utbyggnad som blir erforderlig till Hallområdet, blir fortfarande byggnadskostnaderna ansenliga — alla fängelsebyggnader måste bli relativt dyra — men genom en förnuftig planlösning kan man vinna en så stor rationalisering att vårdkostnaderna, trots stora vårdmässiga förbättringar, blir lägre än de nuvarande.

6. Beträffande anstaltsvården för förvarings-interneringsklientelet innebär vårt förslag följande.

Hallanstalten har för närvarande en sluten avdelning på 66 platser, belägen på ett relativt stort, muromgärdat område. Anstalten har vidare på något avstånd söder om den slutna avdelningen två öppna avdelningar på resp. 20 och 18 platser. På baksidan av köksbyggnaden finns en öppen avdelning med 10 platser, tillhoppa 114 platser.

Vi föreslår att inom det muromgärdade området uppföres ytterligare en sluten avdelning med 72 platser. De båda slutna avdelningarna skall bilda ett eget anstaltsområde (avdelning IA och B). Vidare föreslår vi att två liknande avdelningar på vardera 72 platser uppföres och omgärdas med mur eller annat lämpligt stängsel omkring 400 meter österut (slutna avdelningarna II A och B). Mellan dessa båda anstaltsområden för slutna avdelningar med resp. $(66 + 72)$ 138 och 144 platser bör anordnas ett industri- och fritidsområde med verkstäder, idrottsplan och samlingslokal. Stängslen kring de tre områdena bör sammanbindas så att det hela bildar en kringgärdad rektangulär yta.

Till de båda öppna avdelningarna på 18 och 20 platser bör förläggas ytterligare fyra byggnader, innehållande 20 platser i varje hus, varigenom de öppna avdelningarnas gemensamma kapacitet blir 118 platser. Den nuvarande öppna avdelningen vid köket måste slopas för nödvändig köksutvidgning.

Norr om de slutna avdelningarna, mitt för industriområdet, uppföres en administrationsbyggnad med bl. a. alla för sjukvård och behandling erforderliga utrymmen samt i en flygel en fast avdelning på 40 platser och i en annan flygel en sjukavdelning på 25 platser och en mottagningsavdelning på 5 platser, tillhoppa 70 vårdplatser i byggnaden.

Hallanläggningens totala kapacitet kommer härigenom att omfatta (138 + 144 + 118 + 70) 470 platser, eller en utökning med 356 platser. I förhållande till det antal platser som för närvarande disponeras vid samtliga säkerhetsanstalter (433) omfattar utökningen 37 platser.

Vi föreslår en personalplan på tillhoppa 208 anställda, vilket i jämförelse med personalstyrkan vid de nuvarande säkerhetsanstalterna innebär en minskning med 29 befattningshavare. Genom den av strafflagberedningen förutsatta omläggningen av interneringsnämndens verksamhet skulle den totala personalminskningen uppgå till 33 befattningshavare. Detta trots att vi föreslagit en ansenlig förstärkning av den terapeutiskt verksamma personalen.

Arbetsdriften bör organiseras ratio-

nellt så att den medger en högvärdig produktion samt i görligaste mån efterliknar motsvarande tillverkningsförhållanden i den fria marknaden.

7. Kostnaderna för utbyggnaden av Hall beräknas preliminärt till ca 18 miljoner. Minskningen i utgifterna för vården m. m. till följd av koncentrationen uppskattas till lägst 200 000 kronor om året, varav ca 160 000 kronor på avlöningar. Genomföres inte strafflagberedningens förslag beträffande interneringsnämndens hörande i interneringsärenden, blir kostnadsbesparingen lägre. Om principplanen godkännes, föreslår vi, att byggnadsstyrelsen erhåller i uppdrag att detaljutreda frågan. Kostnaderna för en sådan utredning beräknas till 200 000 kronor. Godkännes planen, kan redan till budgetåret 1954/55 anslag begäras för en slutna avdelning, vartill kostnaden uppskattas till 1 200 000 kronor. Hallanläggningen bör uppföras i tre till fyra etapper.

8. Under utredningens gång har vi rådfört oss med strafflagberedningen, som överlämnat en promemoria angående grundragen för en reformering av förvarings- och interneringslagstiftningen, vilken bifogas vårt betänkande. Vårt förslag är uppgjort med hänsyn till de av strafflagberedningen uppdagna riktlinjerna men kan i sina huvuddrag genomföras oberoende av om några ändringar göres i lagstiftningen eller ej. Vi har kunnat tillgodogöra oss erfarenheter beträffande anstaltsorganisation på detta område från — förutom Sverige — Danmark och USA.

12. The Treatment of Mentally Abnormal Offenders in Sweden

A Blueprint of Reform

By THORSTEN SELLIN

Professor of Sociology, University of Pennsylvania; formerly Secretary-General,
International Penal and Penitentiary Commission

Since the first world war and especially during the last two decades, the movement to create a modern effective penal system in Sweden has been strong and productive. Spurred by dynamic leaders, this movement has found expression in numerous laws designed to provide a better organization of the penal system and more adequate treatment facilities for various classes of offenders. A culmination point was reached in the Prison Act of 1945, prepared by the Penal Code Commission under the chairmanship of Dr. Karl Schlyter, former Minister of Justice,¹ who, assisted by able collaborators, has conceived or shaped many of the reforms.

The Prison Act established directives governing the treatment of the different classes of adult offenders sentenced to some form of imprisonment. It practically abolished treatment in isolation, provided for a high degree of individualized treatment based on a system of classification and laid the basis for the extensive use of small and diversified open institutions. Generally speaking, the thinking of the Penal Code Commission favored small institutions for all categories of prisoners

¹ The full translation of this law, a description of the Swedish penal system as it existed prior to its passage, and a general discussion of the principles and provisions of the new system are found in Thorsten Sellin, *Recent penal legislation in Sweden*. 70 pp. Stockholm: Strafflagberedningen, 1947.

on the assumption that effective treatment must be based on an intimate understanding of the inmate and that personal contacts between prison staff and inmate which are the medium of treatment cannot be as well established in large institutions.

The task of carrying out the directives of the new Act belonged to the Prison Administration. It was a large order. In a trice the prison system was to be rejuvenated. Most existing prisons were old, staffed by a personnel schooled in routine, secure in their status as civil servants and not always eager to see changes that would place greater responsibilities on them and require a radical re-orientation of their thinking. New and small institutions had to be built or leased, personnel trained and the general public educated to accept the new system with tolerance. The economic situation of the post-war period proved at times an obstacle also; shortages of construction materials and manpower added to the difficulties of finding adequate public funds for the program. While there was steady progress toward the realization of the new master plan, the experience gained also revealed weaknesses and the need for substantial changes in the design. The committee report to which this article is appended deals with one of these weaknesses and proposes a remedy.

The need for extraordinary efforts

to speed the general renovation of the prison system prompted Mr. H. Zetterberg, Minister of Justice, to appeal to Parliament in 1950 to approve certain plans for the future organization of the penal institutions. He visualized both a short-term and a long-term plan. The former was drawn up partly in the ministry and partly by a special committee appointed in 1951. As for the long-term plan, it seemed necessary to attack the problem in three installments; first the revamping of the treatment of youthful offenders, then of the treatment of the mentally abnormal and the recidivists, and finally of the treatment of the run-of-the-mine prisoners. The first of these problems has been solved in part by a plan for a new type of institution for youthful offenders which is now in process of construction at *Roxtuna* and is expected to embody all the best ideas of how much an institution should be organized. Other changes have also been either made or projected, involving the expansion of recreational facilities at the open institution at *Skenäs* and the establishment of small open camps or colonies for youthful offenders.

A solution for the second problem is offered in the present report which presents a blueprint for the improvement of the treatment of the mentally abnormal and the habitual offenders. The report is the work of a committee, under the chairmanship of Mr. Thorwald Bergquist, set up in July, 1952, by the Ministry of Justice and assisted by a number of experts. Visits to all institutions in Sweden which housed prisoners of the categories mentioned were made by the committee. Two institutions in Denmark were also visited and the secretary of the Committee, Mr. Torsten Eriksson, made a seven

weeks' tour of establishments in the United States which were of special interest. A number of the members of the Committee and its assisting experts have prepared parts of the final report.

The present article is designed to give the English-speaking reader an idea of the Committee's plan. However, it is not a balanced synopsis or summary giving to each part of the report the same relative attention it receives in the original form. Rather it aims to select and give substantial attention to those parts which would appear to be most interesting to the outsider. I shall therefore begin with a brief statement of the main provisions of the present law governing the treatment of mentally abnormal offenders and recidivists and treated in chapter 2 of the report; examine the nature of the clientele as found by the Committee's special investigations (chapter 3); pay special attention to the present facilities for dealing with these classes of inmates (chapter 4), the main recommendations concerning institutional care (chapter 7) and treatment outside the institution (chapter 9). It is assumed that the chapters on Danish experiences (chapter 5), the visit to the institutions in the United States (chapter 6), and on cost estimates (chapter 10), as well as the details concerning the administration of the projected new institution (chapter 8), can be largely ignored even though they are necessary functional parts of the report.

Present Legislation

In 1927 Sweden adopted legislation providing for special types of sentences or commitments for these offenders. The revisions introduced in 1937 and 1945 modified some of the details but

left the main structure intact. Its present contours are the following:

A. If a person, when he commits a crime »is found to have deviated and still deviates from the normal» but does not fit the description of those held to be lacking in criminal responsibility under the terms of section 5 of chapter 5 of the criminal code, the court may, upon his conviction, sentence him to confinement in a »security institution» if (1) his mental condition makes him unreceptive to penal treatment, (2) he is dangerous to the person or property of others, and (3) his offense, if committed by a normal person, would have been punishable by imprisonment at hard labor or — if it is a sex offense — by simple imprisonment. The sentence carries no maximum but the court must fix a minimum of not less than one year or more than twelve, at the expiration of which the prisoner becomes eligible for parole.

B. If a defendant has (1) previously been sentenced at least twice to imprisonment at hard labor or to preventive detention, (2) served at least a total of four years of such sentences, (3) committed the new offense while imprisoned at hard labor or within five years of his discharge from such a sentence (in the case of interneers and detainees, within ten years after release on parole), such new offense being punishable by imprisonment at labor, and, finally, (4) cannot apparently be corrected by punishment and is dangerous to the person or property of others, the court shall commit him, upon his conviction, to a security institution for a term which carries no maximum but a minimum fixed by the court at anywhere from five to fifteen

years, at the expiration of which he becomes eligible for parole.

Neither of these forms of commitments is legally considered to be a punishment, the consequences of crime not being proportionate to the offense last committed nor definite in length of time. The new form of treatment of abnormal offenders is therefore called preventive detention, and that of recidivists, internment, those subjected to them are referred to as detainees and interneers respectively, and the place or places where they are committed are called security institutions. A special parole board, the Internment Board, grants parole releases.

Since 1927 the trends in the use of these two forms of sentences have diverged. Commitments to preventive detention have increased, while those to internment have practically disappeared. During 1940—1945, from 30 to 56 detainees were admitted annually into »security institutions»; in 1948 the figure had risen to 100 and in the years 1949 to 1952, the annual admissions were 104, 99, 105, and 89. The result has been that while the daily population of detainees was about 100 in 1940, it was more than 400 in 1952.

On the other hand, while 56 persons were sentenced to internment during 1928—1939, and 13 during 1940—1944, only five such commitments have occurred since then, all of them before 1948. The result has been that the daily population of interneers has decreased from about 30 in 1940 to 4 in 1952. To all intent and purposes, therefore, those subjected to »security treatment» in Sweden today are those who »deviate from the normal» though not to such a degree that they are considered unpunishable.

The Clientele

A study of the above clientele, directed by Mr. Torsten Eriksson, has revealed the nature and scope of the problem that faced the Committee. The study dealt with three groups of persons: (1) all detainees and internees in the institutions on April 1, 1953 (433 men and 1 woman); (2) parolees under supervision as of the same date (334 men and 6 women); and (3) those paroled during 1944—1949 while serving their first sentence to preventive detention or internment (353 males and 11 women). Some data about these groups, culled from the report, may be of interest.

(1) The previous criminal history of the 433 men in the first group indicates that they have been subjected previously to the following forms of treatment:

Detained or interned two or more times	233
Committed to youth prison (Borstal)	48
Committed to serve prison sentences	417
Found lacking criminal responsibility	47
Committed to institutions for alcoholics	66
Committed as vagrants	109
Subjected to measures of correctional education	149

In addition many have been given suspended sentences. Among the older men were found individuals who had spent two-thirds of their life in institutions.

A classification based on characteristic offenses shows that 74 per cent have been thieves, 14 per cent fraudsters, 5 per cent offenders against morals, and 7 per cent guilty of crimes of violence. If all offenses on their records were taken into account, 80 per cent have been sentenced for theft, 42 per cent for fraudulent crimes, 6 per cent for moral offenses, 17 per cent for crimes of violence, and 22 per cent for other offenses. They average

37 years of age, half of them are unmarried, and a fourth divorced. Almost a third have maintained little or no contact with their family or friends.

During the six-months period prior to the study, the institutions noted the following facts about the group.

	%	No.
General mental instability	20	86
Aggressiveness	11	48
Escape or attempted escape	36	154
Paranoid traits	25	106
»Medicine beggars»	12	51
Mental disease; epilepsy	1	4
Institutional types	46	199
No comments	9	39
No information	1	3

Twenty-three per cent of the inmates suffered from some physical disease or defect that reduced their capacity to work, but the institutions also reported that almost 60 per cent were competent in some branch of trade and that 80 per cent were assigned to work. Willingness to work was reported as very good, good or satisfactory in 78 per cent of the cases.

In the opinion of the heads of the institutions 74 per cent of the inmates were bad future risks so far as abuse of alcoholic beverages was concerned. They also believed that about 25 per cent of them could be placed in open institutions and that about 6 per cent could be cared for in private families, boarding homes or in supervised freedom.

(2) Of the second group — the parolees still on the books on April 1, 1953 — 53 per cent were regarded as alcoholics at the time of their parole release. Of the 334 men, 124 (37 per cent) committed new offenses during parole and served time. Twenty-three men were in jail awaiting trial and have later been re-committed to preventive detention.

(3) Of the third group — released on parole 1944—1949 — 68 per cent have become recidivists, half of them during the first year after release. Of the rest, some have died, some have been committed to institutions for alcoholics, and some continue to be trouble-makers but have not been recommitted to an institution. A very small number have behaved well.

Considering the above data, it is clear that the clientele selected for preventive detention — we can ignore internment — is one that is socially and personally maladjusted to a high degree. It is made up of social derelicts whose chances for leading an orderly life in the community are very small. The belief that the existing system of treatment has been in part responsible for this situation prompted the appointment of the Committee, but before we examine its recommendations we must cast a brief glance at the existing resources and facilities for dealing with this especially difficult class of chiefly mentally abnormal offenders and consider the general comments by the Committee concerning present facilities.

The Present Facilities for Treatment

The detainees are now placed in a number of prisons designated as security institutions. The largest is the establishment at *Hall*, a short distance from Stockholm, which was built in 1938—1940 and is one of Sweden's best known penal institutions. It comprises 800 ha. (1977 acres) and has a walled area of 34,500 square meters (8.5 acres) inside of which there is a building housing 66 inmates, a heating plant, a laundry, workshops, a chapel, and a football field. One semi-open and two open cottages, the kitchen, an assembly

hall, dwellings for the personnel and various barns are located outside the walls. The institution has an inmate capacity of 114 and a total personnel force of 73. Prisoners are engaged in carpentry work (30), laundering (14), agriculture (20), gardening (8), maintenance (20), and lumbering (5—8). The land used by the institution includes 100 ha. (247 acres) under cultivation, 68 ha. (168 acres) of pasture, 4 ha. (9.9 acres) of garden and 47 ha. (116 acres) of forest.

The nearby institution of *Håga* is walled, has a capacity of 70, and is used as a mental hospital for prisoners and for the mental observation of defendants committed for trial. The total personnel force is 43.

Four old prisons in the center of different cities of the country are also used to house detainees. They are located at Norrköping, Karlstad, Kalmar, and Västervik. All of them also have wings or sections used as local detention jails and at Västervik there is a section for the mental observation of defendants held for trial.

(1) The Norrköping prison has room for 80 detainees and is largely a reception prison for such prisoners and a more permanent home for those needing more custodial supervision than can be given at Hall. It is not very satisfactory even from that point of view as many escapes have been made from it. The personnel, including those serving the jail division, consists of 54 persons. The prisoners work at tailoring (35), laundering (5), a variety of occupations (35), and in maintenance work (17).

A small subsidiary colony with an effective capacity of 15 and a staff of 7 employees is located about 25 miles from the prison. The inmates do car-

penry work (wooden boxes) or work in the woods. This colony was organized in 1951.

(2) The Karlstad prison has room for 53 detainees; the personnel numbers 30. A machine shop provides work for 15 inmates; 20—22 are engaged in tailoring, 12 in diverse jobs and 6 in maintenance work. This prison administers two colonies, set up in 1946, one about 18 miles and the other about 230 miles from the prison. They accommodate 23 and 17 inmates respectively, who work in the woods or do farming.

(3) The prison of Kalmar has room for 53 inmates and is staffed by 30 persons. The inmates work at carpentry (12), saddle-making (10), and maintenance (5). Many are idle at times.

(4) The Västervik prison has for a long time been used by the prison administration for the confinement of the mentally abnormal, psychopathic alcoholics, the criminal insane, and detainees. It has a capacity of 51 and has a staff of 29. The inmates engage in tailoring and maintenance work.

In addition there are some detainees and internees in various other prisons, most of them in the central prison in Stockholm, which usually has about 20 waiting for transfer, and at Håga which always has about 10, partly because they are in need of psychiatric care and partly because there is no room for them elsewhere.

Procedural Aspects in Brief

Those accused of an offense which might lead to a sentence to preventive detention are generally committed to jail. Before such a sentence is pronounced for the first time a mental examination is always ordered and may be repeated on later occasions. This

examination usually is made at one of the observation depots of the Prison Administration of which there are seven in as many different scattered prisons. The average time required is a little over two months. Before the court decides to impose preventive detention or internment it must consult the Internment Board but is free to ignore the Board's recommendation.

In earlier years a person sentenced to preventive detention or internment was almost always sent to the Norrköping prison but now the overcrowding has made it necessary for the Prison Administration to use almost any safe closed institution where room can be found. Attempts are made in the institution to provide the inmate with suitable work, and if facilities exist for needed psychiatric care, the warden can try to provide it for those who require it.

One of the greatest privileges accorded to this class of inmate is the furlough, which means that at certain intervals he may be allowed to leave the institution for a visit with his family for two or three days. Rather stringent rules govern the granting of this privilege by the director of the institution, and abuses by the inmate are penalized by suspensions of the privilege for varying periods. The inmates of Hall have been the most frequent beneficiaries because they represent, generally speaking, the least troublesome of the detainee class.

The Prison Administration administers treatment, but parole release is in charge of the Internment Board. Parole is generally granted when the minimum sentence has been served if a first sentence to preventive detention is involved. In the case of second or third sentences, attempted or successful escapes, or misconduct in the institu-

tion, the Board defers a parole anywhere from 1 to 6 months after the expiration of the minimum sentence.

Necessary prerequisites for parole are that the inmate have a sponsor — a kind of volunteer parole officer — a job and a place to live, at least temporarily. When he leaves the institution he is given 50 kronor (about \$ 10) from his savings, the balance usually being entrusted to his sponsor. Those without means may be able to get some aid from Prison Administration funds or from local social agencies. Occasionally they can be temporarily housed in some home for discharged prisoners maintained by religious organizations.

The sponsor must keep the Board informed about the parolee, who, if he fails to live up to parole regulations, may be warned and eventually placed under arrest until the Board decides what to do with him. If he is re-committed for violating parole he must be paroled again after a year, at most, unless there is good reason to believe that he will be a danger to people or their property. If he commits a new offense during the parole period it can happen, judging from some statistics cited earlier in this article, that he serves a sentence for it while he is still on parole.

Supervision of a parolee must continue for at least 3 years. If he has not been committed to serve a term of imprisonment, simple or at labour, during that time, he may be discharged from supervision. If the Board thinks that supervision should be continued it may order a year's extension at a time. Supervision must be discontinued after 5 years if the parolee has not during that period been committed to serve a sentence.

The Defects of the Present System

After their examination of the present system of treatment the Committee arrived at the conclusion that the following defects had to be remedied:

(1) The present organization of treatment does not meet the needs involved. This inmate class is heavily burdened by alcoholics, but although alcohol presents a personal problem for the majority no adequate steps have been taken to solve this problem. A fourth of the detainees suffer from diseases or defects that handicap them as workers but resources for their treatment are inadequate. The idleness in certain institutions is deplorable in view of the obvious need to train these inmates to work. There are very small possibilities now to give adequate psychiatric care to this predominantly abnormal class of offenders, nor are there enough auxiliary psychiatric personnel, such as psychologists, psychiatric case workers, etc.

(2) The after care which is to follow the period of institutional treatment is quite insufficient in organization. The supervision which the Internment Board can exercise in this connection is very defective because of the way its work is organized and because it does not have a properly trained personnel available. It must be assumed that these defects contribute considerably to the high frequency of recidivism among detainees, which is tragic from a humanitarian point of view and expensive to the public in view of the high cost of institutional care today.

(3) Scattering the detainees over a number of small institutions is undesirable. This policy, complicated by overcrowding, has necessitated frequent transfers resulting in a loss of conti-

nunity of treatment. The system of small institutions has disproportionately increased the salary budget for personnel. Even though each little institution feels understaffed, the total number of employees becomes too large considering the number of inmates under treatment. A concentration of the institutions would make it possible to reduce the custodial and administrative personnel, increase the therapeutic personnel — and still effect a saving. A more effective organization of labor in the institutions would also be made possible.

(4) There is no coordination of institutional treatment with post-institutional care. These are now the responsibility of two different administrative agencies, the Prison Administration and the Internment Board. While the treatment in the institution determines largely when treatment in freedom should be begun, supervision of treatment should be centralized. The organizational structure of the institutions in the future should therefore follow the lines of the regional grouping of institutions now being developed for the normal prison clientele, and the Internment Board should also be given opportunity to exercise some influence over the institutional treatment program.

Main Features of the Proposed Reform

The nature of the clientele and the inadequacy and defects of present facilities for its treatment have already been considered. The problem is to construct a more suitable organization of treatment which may fulfill more purposefully the aim of converting as many as possible of these mentally and physically handicapped offenders into

orderly and useful members of the community. Only a relatively small number of them are really dangerous to society. Most of them are persistent offenders but not of a dangerous kind. They require both intensive supervision and help as long as they are under treatment in or outside institutions, but the problem of their custodial care is not so difficult to solve as that of organizing their treatment.

The conclusion reached by the Committee is that this treatment must be medically oriented, its institutional and extra-institutional forms coordinated, unified, and adapted to the needs of the individual as much as possible. The Committee has also adopted a realistic view with regard to financial and other requisites for a successful program. It has been in constant contact with the Penal Code Commission which for years has been working on a project of a Code of Social Protection (*Skydds-balk*, literally, protection code) which is ultimately to provide the legislative framework for forms of treatment of all categories of offenders.

Although the Committee's proposal is independent of any projected reforms of the Penal Code and is applicable in the light of the existing law already summarized earlier in this article, it may be of interest to note what future modifications the Penal Code Commission has in mind with reference to the classes of offenders under discussion.

The Commission will propose that the distinction between preventive detention and internment be abolished and the two called internment. An offender would be sentenced to internment if (1) he has committed a crime punishable by at least two years imprisonment (it is planned to abolish

the distinction between simple imprisonment and imprisonment at labor), (2) the crime is of such nature or gravity, and (3) the defendant's personality and circumstances of life are such that an indeterminate sentence is needed to prevent him from committing further serious crimes. Only rarely would persons under 21 years of age be interned. The court would have to order a pre-sentence investigation and, if it so desires, ask advice of the Internment Board. The treatment of the internee would be partly in an institution and partly in some form of open care, easy transfer between these forms being made possible. The directives for treatment would be issued by the Internment Board or entrusted by the Board to the head of the institution. The maximum period of internment would be six years or the statutory maximum for the crime, whichever is longer. Transfer from institutional to open care before two years or before the statutory minimum for the offense (if longer) has been reached could be made only with the consent of the court. The Internment Board might discharge the internee when his minimum expires, if he is no longer a danger to persons or property. If he is still in internment four months before the maximum expires, the Prosecutor General would determine if the court should be asked to prolong the term. If such a proposal were made to the court, it could order an extension of two years at a time.

The Projected Organization of Treatment

The Committee estimates that provisions will have to be made for 440 internees and that of these, 40 will need maximum, 280 medium, and 120 minimum security custody. In view of the

physical condition of the inmates and the need for their psychiatric care, a hospital with 25 beds for patients and 5 beds for newly admitted inmates under observation should be provided.

The effective care of this clientele cannot be given exclusively in institutions. There is a need for accommodations on the outside in private families and in boarding houses. It is estimated that such family care should be provided for 50 persons. Some resistance to the boarding house plan has been encountered among the directors of the institutions, because they feel that the houses might find it difficult to operate, if public opinion were to be aroused by eventual crimes committed by some of their residents. The Committee considers it important, however, to maintain some control over these residents, especially in view of their drinking habits. Since it is recognized that the boarding house—a better term might be boarding home or hostel—is an experiment, the Committee proposes that a start be made with one only, in Stockholm or its vicinity, accommodating ten parolees. Other parolees would be supervised in freedom in the more traditional manner, but the supervision should be better organized.

This is the framework of the new organization. Its content is to be governed by a medically oriented treatment, which means that there must be enough psychiatrists, physicians, psychologists, social workers, and complementary staff. The Committee proposes that the director of the establishment be a psychiatrist, responsible for the treatment program and plans for individual and group therapy. Because of the great need for more scientific study of crime causation, especially with regard to

the biological factors involved, the Committee urges that an official inquiry be made into the possibility of combining the directorship of the establishment with a medical professorship in »criminological treatment research». The projected institution for internees would offer great opportunities for such research, oriented toward the discovery of more effective treatment methods.

In the actual treatment of the inmates, the director would be assisted by two »treatment teams», each consisting of an assistant director-psychiatrist, two psychiatrists, a psychologist and four social workers. A certain number of internees would be assigned to each team; some would be in the institutions, others on parole. The team should have extensive control, therefore, over post-institutional treatment, as well. The team members would study all its clients intensively, work with them individually and in groups and discuss their cases in regular meetings of the team. The progress of those on parole should be followed with care and visits made to them when needed. In certain cases the aid of volunteer parole officers would be necessary.

The director and the treatment staff should be free from other administrative burdens. The work of running the institution, custodial care and personnel, the organization of recreational activities and industries, the bookkeeping, etc., should be in the hands of a special administrative staff, headed by a warden.

The Committee recommends that the existing system of assigning this clientele to many different small and scattered institutions be discontinued and that the relatively new institution at Hall be enlarged to meet all the anti-

ipated needs. Its grounds are large enough to permit the construction of the necessary buildings for the segregation of the various groups of the inmates both inside and outside the walls. On condition that the enlarged institution is given adequate staff and equipment, the Committee believes that the possible disadvantages of a large institution will be far outweighed by its advantages, among which are lower per capita costs of operation. The incorporation of the nearby mental hospital at Håga into the organizational set-up would add an advantage also.

The suggestions of the Committee concerning the organization of employment and leisure time activities of the different categories of inmates are in line with the practice in modern institutions and need not be described. On the other hand, some mention should be made of how the Internment Board is to be organized and how it is to function, considering the proposed widening of its duties.

At present the Internment Board has the character of an administrative court. It hands down opinions to trial courts in cases involving preventive detention or internment. It has no duties connected with the treatment of detainees and internees, this being the job of the Prison Administration, but it does parole them and can re-commit them for parole violations. The Committee wants to give the Board direct responsibility for the individual treatment programs in the new institution. It is to decide on the treatment procedure and the character of control and supervision. These new duties call for a reorganization of the Board, as planned by the Penal Code Commission. Membership would be increased from five to seven. The chairman and vice-

chairman are to be judges or ex-judges. The head of the Prison Administration, the director and the warden of the institution will be ex officio members, and the remaining two members will be drawn preferably from industry and agriculture. A substitute with approximately the same qualifications is to be appointed for each member of the Board and the administrative office will be at Hall.

The Building Program

An idea of what the transformation of the institution at Hall will involve in the way of new buildings and other constructions may be gained by an inspection of the drawing on p. 77 of the report. The buildings which are shaded represent projected ones. In the middle we note the walled area with its athletic field, single closed section and nearby, in the lower right corner, a heating plant and laundry building. The present small chapel is not shown because it will be razed. The new plan calls for the following changes inside the walls. Security fences will be erected dividing the whole area into three parts. A companion cell house will be erected in the lower division and two similar buildings in the top division. These four buildings are to house the medium security class of inmates. In the middle division between the fences there will be erected a large building for workshops and an assembly building. An athletic field will be constructed between them. The assembly building will have an auditorium seating 300 persons, stage, projection room, etc., and may be used for indoor sports and religious services. The building will also house a library, study rooms and similar facilities. Access to the assembly building

will be so contrived that the inmates of the open sections outside the wall may enter without making contacts with those in other sections.

The entrance to the present walled area can be seen in the middle of the lower end of the area. The new plan calls for the erection of a large administration building shown at the left on the plan and shaped like an inverted C. One wing of this building is designed to be a reception and hospital section; the other wing will contain the maximum security clientele and has forty cellrooms. The broken parallel lines from the administration building to the various structures inside the wall represent a tunnel which is to be the sole connecting link between them; parts of it will be prepared as bomb shelters.

The shaded rectangles at the extreme right and center of the plan represent the four new open cottage buildings and the shop building which are to be constructed to take care of an additional 80 inmates, the two present cottages already having places for 38. It is planned also to construct an athletic field with inmate labor serving the cottage residents. It must be noted that there will be only individual cells and rooms, no dormitories.

The increase in the total inmate population will require the enlargement of many present facilities of a domestic nature and the increase in staff will create a housing problem. It is hoped that the nearby city of Södertälje and other communities in the vicinity will offer housing facilities for the personnel. The Committee estimates that the personnel budget of the institution will include 208 persons or 33 fewer than the total personnel now needed by the various security insti-

tutions. The details concerning the personnel structure are given in the report at great length.

The Committee also gives a brief description of how it visualizes the admission routine and the daily activities in the institution, but in earlier pages enough has probably been said about the organization of treatment to permit anyone who has any acquaintance with modern penal institutions to draw his own inferences. Nor is there need for an analysis of the cost estimates submitted by the Committee, except to say that in spite of what it regards as a greatly superior plan for the treatment of mentally abnormal offenders, it is convinced that a substantial financial saving can be made in comparison with present costs of that treatment.

There remains one interesting aspect of the plan, namely the re-organization of post-institutional treatment. When the Internment Board decides that it would be better to transfer the inmate from treatment within the institutional program — whether in closed sections or in open cottages — it would have three choices of treatment available, all of them aspects of parole supervision.

1. *Home Placement.* The Committee believes that quite a number of internees could be paroled for placement in suitable private families, such as in the homes of farmers, gardeners or small shop operators (carpenters, mechanics, etc.). The parolee would live with and work for the family under the supervision of someone of its members. The family would be paid by the institution at the rate of perhaps half of the daily per capita cost of treatment at Hall. A special staff member — parole supervisor — at

Hall would be responsible for finding proper placement. The person in the family acting as the sponsor-supervisor of the parolee would be responsible for immediate supervision, making reports to the parole supervisor, etc., and this relationship between him and the parolee should be made perfectly clear to the latter.

The rules governing the parolee during his stay in the family would be set by the Internment Board or by the institutional administration. The parolee would be paid for his labor at current rates or on the basis of a contract. He would be paid in cash an amount enough to meet the reasonable needs of a person living in comparative freedom; the balance would be sent to the institution where a part would be debited against his account for the cost of care and the rest credited to him for his use on discharge. Compensation to the supervising family would be determined in each individual case in the light of the cost of housing and other costs, the productivity of the parolee and the difficulties attached to his supervision. The treatment team and the parole supervisor would maintain contacts with the family and the parolee, economic aspects being the chief concern of the parole supervisor. If illness in the family or some other situation were to arise, a temporary transfer of the parolee back to the institution could be made. If the family placement has given good results, the parolee can be given leave to move away and remain under ordinary parole supervision.

2. *The Boarding House.* In addition to family placement another form of treatment in freedom should be tried, namely the boarding of certain internees in specially planned boarding

houses. These should be used for individuals who need some supervision during leisure hours but can work without it. These houses could probably be used primarily as transition residences until the parolee has found a place to live and ordinary parole supervision has been arranged. They could also be used for parolees who are under such supervision, are temporarily unemployed but should not be returned to the institution. This type of care has been successfully tried with normal youthful offenders and its use should gradually be extended as more is learned about its effectiveness. A first and experimental house should be bought or erected in Stockholm or its vicinity with accommodations for 10 persons in single rooms and 2 families. The manager should be a full time employee; the domestic work should be done by the inmates, so far as possible. The manager and his family would live in the house. During his free time, his duties could be carried out by a substitute, perhaps an employee from Hall, who in return would receive free use of a second apartment in the house.

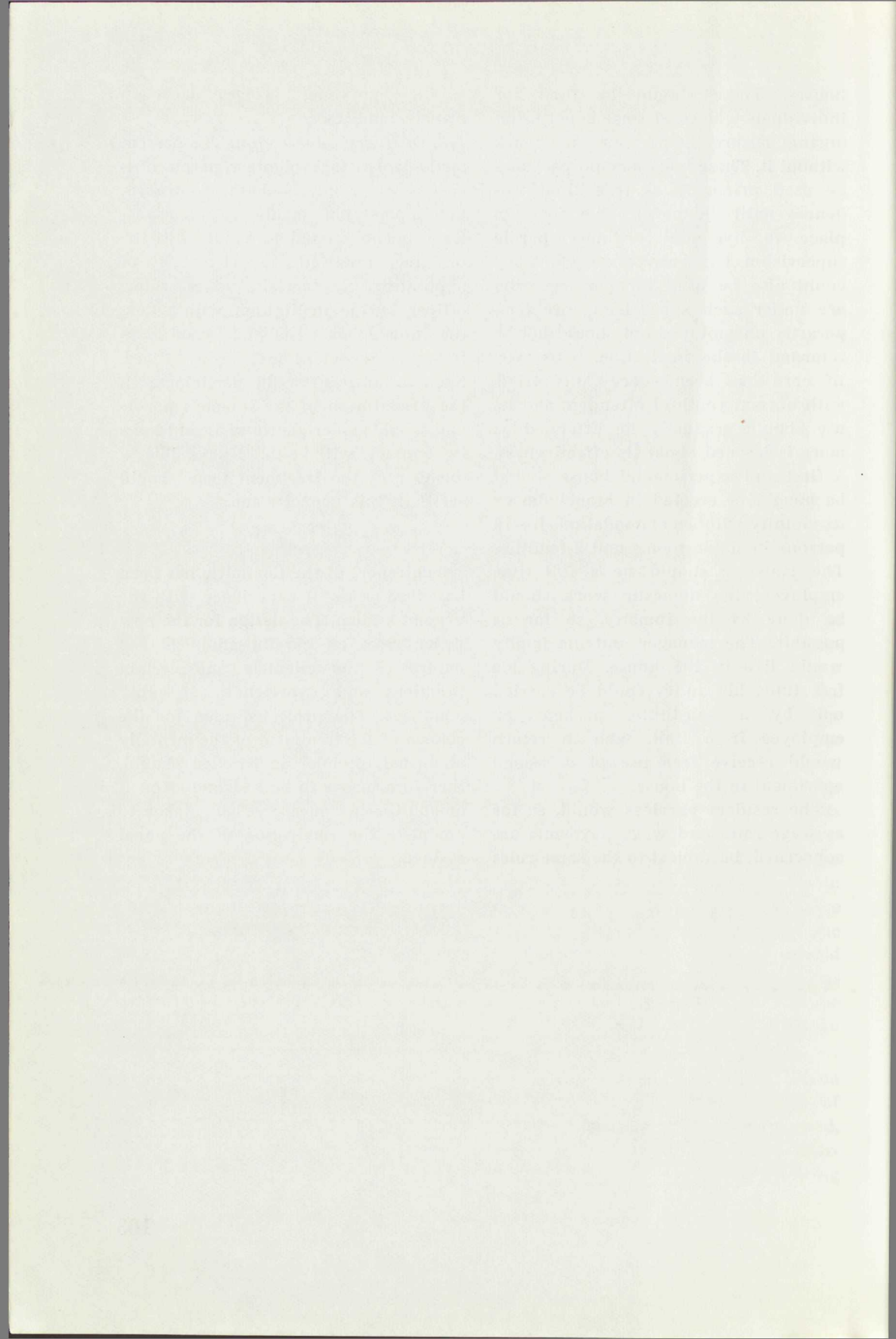
The resident parolees would, so far as wage rates and wage payments are concerned, be subject to the same rules

as those covering parolees placed in private families.

3. *Ordinary Supervision.* The present method of using volunteer parole officers or sponsors should be continued, but supervision should be improved. Experiments should be made with the practice followed in Denmark of appointing, in certain cases, some officer in the institution, with whom the inmate has established good relationships to act as his parole officer. Such an officer would participate in the preparation of the inmate's parole and would undertake to visit and keep in contact with him. If possible a member of the treatment team should serve in this capacity too.

*

The report of the Committee has been based on years of experience with the present system. The design for the new order rests on careful study of the nature of the clientele and certain practices and experiences of other countries. The projected plan for the reform of the treatment of the mentally abnormal offender in Sweden should, therefore, prove to be a strong element among the new measures being taken to complete the renovation of the penal system.

FÖRVARINGS- OCH
INTERNERINGSKLIEN TELET

EN UNDERSÖKNING
UTFÖRD AV EN ARBETSGRUPP UNDER
LEDNING AV
TORSTEN ERIKSSON

INNEHÅLL:

I. Inledning	3
II. Ur årsberättelserna	5
III. De anstaltsintagna	9
IV. De provutskrivna	18
V. Psykiatrisk bedömning	22

I. Inledning

1. Den undersökning av förvarings- och interneringsklientelet som här framlägges har utförts inom justitiedepartementet som ett led i en serie av undersökningar rörande fångvårdens klientel. Dessa klientelundersökningar kom till stånd i samband med den plan för fångvårdens framtida organisation, för vilken riktlinjerna uppdrogs av statsrådet Herman Zetterberg i propositionen nr 131 till 1950 års riksdag. Bland annat uttalade han följande.

Under min prövning av frågan har jag kommit till den slutsatsen, att divergensen i åsikterna om hur anstaltsväsendet bör utformas sammanhänger med att en klar bild saknas av det klientel som behandlas på fångvårdens anstalter. Innan anstaltsorganisatoriska förändringar av större betydelse vidtagas, bör det därför i görligaste mån klarläggas, huru det omhändertagna människomaterialet är beskaffat, dess psykiska och fysiska tillstånd och vilka förutsättningar som i allmänhet föreligga för dess sociala anpassning i samhället. Mot bakgrunden av en sådan utredning om de människor som omhändertagas i anstalterna måste de olika behandlingsbehoven framträda tydligare, och anstaltsorganisationen kan riktigare anpassas till de uppgifter som enligt fångvårdsreformen böra ankomma på verkställighetsorganen. En klientelundersökning av denna art bör ge säkrare utgångspunkter än de som nu finnas för att fastställa behovet av en klienteldifferentiering, sjukvårdande behandling, psykoterapi och arbetsterapi samt verkligt yrkesarbete, lämpliga sysselsättningsgrenar, lämpligaste storleken och utformningen av anstalterna, säkerhetssynpunktens tillvaratagande, anstaltshygienen, personalens sammansättning och utbildningsbehov m. m. Det är min avsikt att successivt låta utföra dylika klientelundersökningar i samband med det organisatoriska nydaningsarbetets bedrivande, och jag vill här anmäla, att en undersökning

av nyssnämnda natur redan pågår beträffande ungdomsfängelsets klientel.

Den första undersökningen, om »Ungdomsfängelseklientelet som behandlingsgrupp» av Torsten Eriksson, Gunnar Marnell och Ulla Larsson, utfördes för ungdomsanstaltsutredningens räkning och publicerades i dess betänkande »En anstalt för svårbehandlade» (SOU 1950:47). Härtill anslöt sig en i samma betänkande offentliggjord undersökning, utförd på Psykotekniska institutet av Valdemar Fellenius och Åke Nordin, om »Psykologiska förutsättningar för yrkesutbildning och yrkesanpassning hos ungdomsfängelseklientelet». Därpå följde en undersökning om »Det yngsta fångvårdsklientelet» av Torsten Eriksson (SOU 1952:5).

Efter den undersökning som här redovisas kommer att publiceras en undersökning rörande tvåtusen ungdomsbrottslingar, som dömts eller fått åtals eftergift under år 1949, samt en annan rörande prognosen för de tretusen fångar som frigavs under år 1946. Under förberedelse är slutligen en undersökning av en ny typ. Av dem som under år 1955 lagförs för brott — eventuellt något senare år — kommer vissa grupper att uttagas och underkastas en ingående socialpsykologisk och medicinsk undersökning medan rättsproceduren pågår. Dessa fall kommer sedan att följas under ett antal år och redogörelse för behandlingsutfallet att avlämnas årsvis. En experimentellt lagd undersökning om gruppterapiens värde för medelålders kriminalvårdsklientel har tagits upp på hösten 1953. En liknande experimentell undersökning förberedes för det yngre klientelet del.

2. Den här framlagda undersökningen har utförts för säkerhetsanstaltsutredningens räkning. Uppgiften har gällt att under den begränsade tid och med de begränsade resurser ifråga om arbetskraft som stått till förfogande sammanbringa mesta möjliga material till belysning av det nuvarande förvarings- och interneringsklientelet. Särskilt tidsfaktorn har framtingat en stark ransonerings av önskemålen på undersökningen. När en av de i undersökningsarbetet deltagande psykiatrerna avled, fick en ytterligare reducering av uppgifterna ske.

Undersökningen har planlagts under samråd mellan byråchefen Torsten Eriksson (som inom justitiedepartementet har till uppgift att leda undersökningarna av fångvårdsklientelet), överläkaren vid fångvårdsanstalten i Malmö, docenten Torsten Sondén (avled den 20 februari 1953), ledamoten av interneringsnämnden, förste läkaren vid rättspsykiatriska kliniken å Långholmen Gunnar Wretblad, överläkaren vid psykopatanstalterne i Herstedvester, Danmark, Georg Stürup, direktören vid säkerhetsanstalten å Hall Gunnar Marnell, medicine licentiaten Karl-Erik Törnqvist samt fil. kand. Britta Nenner. Säkerhetsanstaltsutredningen har godkänt undersökningens uppläggning samt fortlöpande hållits underrättad om framkomna undersökningsresultat av betydelse för utredningens arbete.

Undersökningen har inriktats på tre klientelgrupper. Första gruppen omfattar de män som den 1 april 1953 undergick förvaring eller internering på fångvårdsanstalt (anstaltsklientelet), 433 fall. Andra gruppen omfattar de män som vid samma tidpunkt stod under interneringsnämndens tillsyn såsom provutskrivna från förvaring eller internering (övervakningsklientelet),

334 fall. Tredje gruppen omfattar män och kvinnor som under åren 1944—49 utskrivits på prov från en första förvaring eller internering (prognosklientelet), 364 fall.

Undersökningsuppgifterna fastställdes på följande sätt.

Anstaltsklientelet skulle undersökas ingående. Undersökningsutlåtandena från läkare skulle granskas och ur psykiatrisk synpunkt viktiga observationer nedtecknas. Alla på centrala fångregistret tillgängliga uppgifter angående nuvarande och tidigare kriminalitet samt annan social belastning skulle registreras. Styresmännen för de anstalter, där de intagna vistades, skulle utfrågas i en enkät angående varje intagens aktuella status. Ett visst antal intagna skulle omundersökas av psykiater (detta sista led fick slopas).

Övervakningsklientelet skulle med hjälp av uppgifter från fångvårdsstyrelsen och interneringsnämnden samt skyddskonsulenter och enskilda övervakare granskas med hänsyn till skötsamhetsutvecklingen och den allmänna anpassningen i arbetslivet. Denna del av undersökningen fick också avsevärt beskåras på grund av tidsnöd.

Prognosklientelet skulle genomgå med hänsyn till recidiv i brott, varvid uppgifter i centrala fångregistret och straffregistret skulle utnyttjas. Detta undersökningsled genomfördes fullständigt.

3. Uppgifterna från centrala fångregistret, straffregistret och interneringsnämnden insamlades av Nenner. De psykiatriska undersökningsutlåtandena genomgicks på kriminologiska centralarkivet av Törnqvist.

Innan enkäten utsändes gjordes provundersökningar på formuläret av Mar-

nell. Sedan formuläret fastställts kallades följande anstaltschefer till information, förutom Marnell, Hallanstalten, direktören Fritz Serenander, Norrköping, t. f. direktören Folke Bäckman, Karlstad, föreståndaren Per Lenhov, Västerвик, och föreståndaren Gösta Schiöld, Kalmar. Övriga av undersökningen berörda anstaltschefer (som endast hade ströfall) informerades per brev och telefon. Enkätuppgifterna sammanställdes och bearbetades, varefter Eriksson vid personliga besök på säkerhetsanstalterna genomgick och kompletterade svarsuppgifterna med uppgiftslämnarna.

Denna redogörelse har nedskrivits av Eriksson med undantag av kapitel V Psykiatrisk bedömning, vilket författats av Törnqvist.

En ingående redogörelse för 7 typfall, sammanförda i ett kapitel VI i manuskriptet till undersökningen, har uteslutits ur denna tryckta redovisning.

4. Aktmaterialet för denna undersökning är visserligen flödande — mängden av papper har synt oss ofantlig — men samtidigt ojämnt. Centrala fångregistrets kort har varit lättillgängliga och överskådliga, men tyvärr har uppgifterna ofta brustit i fullständighet. Straffregistermaterialet är perfekt i sin art men alltför begränsat till innehåll. Interneringsnämndens register och aktmaterial är icke fullständigt. Det samma gäller om anstalternas aktmaterial. Kriminologiska centralarkivets samling av undersökningsutlåtanden är i och för sig ett mycket gott material men kan inte ensamt utnyttjas för en utredningsuppgift som vår. Det hela har i stor utsträckning blivit ett besvärligt pussel, där bitarna ofta inte passat ihop. Om något har undersökningen ådagalagt behovet av ett ändamålsen-

ligt system av individuella akter för fångvårdsklientelet.

Enkätmaterialet bedömes av oss som synnerligen gott.

II. Ur årsberättelserna

5. *Interneringsnämndens årsberättelser* för åren 1928—52 har varit källan till de uppgifter som lämnas i nedanstående tablå angående förvarade och internerade.

Förvarade män						
År	Kvar $\frac{1}{1}$	Nyintagna under året	Åter in- tagna	Åter- hämt.	Prov- utskr.	
1928	—	3	—	—	—	
1929	2	23	—	—	—	
1930	24	15	—	—	—	
1931	39	11	—	—	—	3
1932	46	17	—	—	—	5
1933	58	24	—	2	—	10
1934	73	24	—	2	—	8
1935	89	24	1	—	—	17
1936	94	18	1	3	—	10
1937	104	30	1	12	—	24
1938	113	25	7	4	—	29
1939	114	25	2	5	—	40
1940	102	28	10	10	—	25
1941	115	33	12	6	—	36
1942	129	33	13	3	—	34
1943	144	52	9	6	—	40
1944	162	43	23	7	—	49
1945	174	54	26	11	—	61
1946	193	78	32	12	—	82
1947	218	97	19	6	—	79
1948	253	99	43	14	—	111
1949	298	104	49	23	—	125
1950	340	99	65	30	—	171
1951	369	104	98	28	—	180
1952	422	87	115	32	—	205

Internerade män						
År	Kvar $\frac{1}{1}$	Nyintagna under året	Åter in- tagna	Åter- hämt.	Prov- utskr.	
1928	—	3	—	—	—	
1929	3	7	—	—	—	
1930	10	15	—	—	—	
1931	25	12	—	—	—	
1932	37	6	—	—	—	
1933	42	2	—	—	—	
1934	43	2	—	—	—	
1935	41	1	—	—	—	4
1936	38	3	—	—	—	1
1937	41	2	—	2	—	7
1938	37	3	—	4	—	8
1939	36	—	—	3	—	9
1940	30	1	—	4	—	7

År	Kvar 1/1	Nyintagna under året	Åter in- tagna	Åter- hämt.	Prov- utskr.
1941	28	—	—	3	10
1942	21	4	—	—	7
1943	16	5	—	3	5
1944	19	3	—	—	1
1945	22	1	—	2	5
1946	19	1	5	—	3
1947	20	3	1	2	6
1948	17	—	1	—	3
1949	17	—	—	—	6
1950	11	—	—	—	—
1951	11	—	—	—	7
1952	4	—	2	2	2

Med nyintagen menas en person som antingen för första gången dömts till förvaring resp. internering eller som dömts till nämnda påföljd efter det han blivit slutligt utskrivnen från en tidigare förvaring eller internering. De som före slutlig utskrivning från förvaring eller internering — alltså under tiden för anstaltsvistelsen eller den därpå följande provutskrivningen — gjort sig skyldiga till brott och därför ånyo dömts till förvaring resp. internering upptas inte som nykomna utan som återintagna. Till gruppen återhämtade förs de interner som återtagits till anstalt på grund av misskötsamhet (ej brott). Beträffande gruppen provutskrivna är att märka, att interneringsnämnden före 1946 i sin statistik redovisade dem som provutskrevs efter att också tidigare ha varit provutskrivna under rubriken »lösgivna». Här ovan har dessa båda grupper förts samman.

Hela antalet till förvaring nyintagna under åren 1928—52 uppgår till 1 150 män och 22 kvinnor. Hela antalet till internering nyintagna uppgår till 74 män.

Under åren 1928—52 har antalet återintagna kvinnor uppgått till 4, återhämtade till 10 och provutskrivna till 28. Ingen kvinna har dömts till internering.

Interneringsnämnden redovisar antalet döda till 18 förvarade och 4 internerade, samtliga män. Nämnden uppger vidare att sammanlagt 40 förvarade och 3 internerade benådats.

Hela antalet domar på förvaring under åren 1928—52 uppgår till 1 690 avseende män och 26 avseende kvinnor. Antalet dömda personer uppgår till 1 132 män och 17 kvinnor (dessa siffror framgår ej av interneringsnämndens årsberättelser utan har av oss framräknats med hjälp av interneringsnämndens register).

Antalet domar på internering har under samma tid uppgått till 87, samtliga avseende män. Under de senaste åren har icke någon dömts till internering annat än i form av återintagning till fortsatt internering på grund av brott begånget under interneringstiden eller under provutskrivning. Antalet till internering dömda personer uppgår till 74.

Av de till internering dömda männen har 16 senare dömts till förvaring. Antalet till förvaring eller internering dömda personer under åren 1928—52 utgör 1 223, varav 17 kvinnor.

Hela antalet provutskrivningar uppgick vid utgången av 1952 till 1 315 beträffande förvarade och 72 beträffande internerade. Det bör observeras, att många intagna utskrivits flera gånger. Under år 1952 företogs 205 provutskrivningar beträffande förvarade män och 1 avseende en förvarad kvinna samt 2 provutskrivningar beträffande internerade män.

Under åren 1928—52 har interneringsnämnden yttrat sig till domstol i frågor angående ådömande av förvaring eller internering i 2 742 mål beträffande män och i 45 mål beträffande kvinnor. Antalet sådana yttranden uppgick under år 1952 till resp. 340 och 3.

Antalet sammanträden i nämnden uppgick under 1952 till 71, varav 60 i Stockholm och 11 på anstalter.

6. *Anstaltschefernas årsberättelser* för år 1952 lämnar bl. a. följande uppgifter, citerade i sammandrag.

Hall (anstalt med såväl slutna som öppna avdelningar): De svårigheter som yppat sig i vårdarbetet har orsakats av den höga beläggningen. De öppna avdelningarna har konstant varit belagda till sista plats och på den slutna avdelningen har det sällan varit mer än ett par rum lediga, en minireserv med hänsyn till att inflyttningar från de öppna avdelningarna plötsligt kan aktualiseras. På de öppna avdelningarna är samtliga besök obevakade. Där medgives också censurfrihet vid brevskrivning till och från närstående. Besöken till intagna på slutna avdelningen har likaledes försigått utan att befattningshavare varit närvarande men med bl. a. den kontroll som följer av sporadisk tillsyn. Av en beläggning på 110—114 man vistas dagligen omkring 75 man utanför murarna. Med hänsyn härtill torde antalet avvikanden från anstalten ej kunna betecknas som stort. De har sammanlagt utgjort 32, varav 7 från de öppna avdelningarna och 25 från den slutna. Av 241 permitterade har 29 rymt och 6 återvänt försenade. De öppna vårdformerna som praktiseras på Hall nödvändiggör att klientelet sovras efter i första hand pålitlighetshänsyn. Men att de intagna visar sig pålitliga på anstalten betyder inte att de alltid är bättre rustade att klara permissionerna än de andra i klientelet. Permissionsmisslyckandena sammanhänger vanligtvis med att vederbörande supit ner sig. Om förvaringsinstitutet i fortsättningen

skall kunna fungera som ett behandlingsinstrument med syfte att effektivt förbereda klientelet sociala återanpassning är det angeläget att få ökade resurser för psykiatrisk observation, ingående allmänmedicinska undersökningar och behandling av dem som haft svårartade alkoholvanor. Bland förvaringsklientelet finns uppenbarligen en restgrupp, som ur behandlingssynpunkt är särskilt svårtillgänglig och detta inte minst på grund av alkoholskador, ofta i förening med både fysiska och psykiska besvär.

Norrköping (sluten anstalt för svårbehandlade): Arbetsåret har karaktäriserats av en mycket svår överbeläggning. Medeltalet intagna 92. Högsta beläggningen någon dag 100. Det dagliga anstaltslivet har — tack vare gemensamma ansträngningar från all personal — förflutit lugnt. S. k. överspelningar och andra oroligheter har alls inte förekommit och rymningarna direkt från anstalt har varit sällsynta. Av de förvarade har endast en lyckats rymma från själva anstalten, vilket skedde under arbete i trädgården. Rymningsförsöken har däremot varit rätt många. Vid åtminstone sju olika tillfällen har en eller flera män gjort försök att avvika, antingen genom att hoppa av tåg vid rannsaktionsresor eller vid bevakade besök hos läkare i staden eller genom åverkan av något slag. Att personalen lyckats förhindra en hel del planerade rymningar har märkbart stärkt personalens prestige och säkerhet. Övervakningsmomentet i arbetet får inte eftersättas. Det har nog förefunnits en tendens under senare år att lätta på den dagliga kontrollen, vari bl. a. ingår visitationer av celler m. m., men det är nödvändigt att detta viktiga rutinarbete dagligen utförs, framför allt

i en anstalt av denna art. Annars har uppförandet bland de intagna på anstalten i stort sett varit gott. Med enstaka undantag har de arbetat bra. Permissionerna har dock inte alltid avlöpt så väl som man skulle ha önskat. Av 80 under året permitterade har 50 skött sig klanderfritt, men 3 har återkommit för sent eller berusade och 27 har avvikit under permissionen. Även beträffande provutskrivningarna måste framhållas, att en god del misslyckats. Flera förvarade har återkommit efter rätt kort tid, sedan de ånyo begått brott.

Karlstad (sluten anstalt för svårbehandlade): En mycket svår överbeläggning har rått. För varje nyanländ fånge ställs man inför nästan olösliga problem beträffande hur man skall förlägga honom. Halva antalet bostadsrum är dubbelbelagt. Då största delen av de intagna saknar förståelse för renlighet och ordning, blir saken ändå mer prekär. De intagnas uppförande har i stort sett varit gott. Endast en överspelning (sönderslagna rumsinventarier) har ägt rum under året. Permission har beviljats 89 gånger. I 18 fall har vederbörande ej återvänt. Permissionssvikarna återfinns främst bland dem som flera gånger ådömts förvaring. Narkomaner och arbetsvägrare finns det alltid gott om bland detta klientel. Två rymningar från anstalten har förekommit, därav en från mekaniska verkstaden och en från anstaltens slutna del. Värmeförhållandena har under hösten varit under all kritik. Det gamla uppvärmningssystemet har ibland helt enkelt vägrat att fungera. På grund av lokalbrist har det varit svårt att på lämpligt sätt ordna med fritidssysselsättningarna.

Kalmar (sluten anstalt för svårbehandlade): Under året har fyra rymningar förekommit från anstalten, där-

jämte ett icke ringa antal förberedelser och försök till rymning. Permission har beviljats vid 38 tillfällen, därav för att besöka nära anförvants sjukbädd vid ett tillfälle och för närvaro vid nära anförvants jordfästning vid två tillfällen. Av permittenterna har 11 avvikit. Arbetsåret har karaktäriserats av överbeläggning och ökade svårigheter att bereda samtliga intagna sysselsättning. Perioder av omfattande arbetsbrist har förekommit, vilket allvarligt stör ordningen vid olika tillfällen och medfört andra icke önskvärda konsekvenser.

Västervik (sluten anstalt för särskilt svårbehandlade): En förvarad har lyckats rymma genom att såga av fönstergallret till sitt bostadsrum i andra våningen, varefter han via sjukavdelningens tak tog sig i ut friheten. Han greps påföljande dag. Klientelet består huvudsakligen av sådana förvaringsfall som av olika anledningar — narkotikamissbruk, våldshandlingar, arbetsvägran, rymning m. m. — gjort sig omöjliga på andra anstalter. Åtskilliga har efter ankomsten hit och sedan en mera ingående undersökning av deras sinnesskaffenhet verkställt visat sig vara sinnessjuka i vanlig mening, varför de överförts till sinnessjukhus. De som överföres hit får i regel kvarstanna 4—6 månader, varefter de i de flesta fall kan flyttas härifrån. Oftast byts de då ut mot någon annan som behöver vård här. Ingen permission har förekommit.

Sjöboda (koloni): Uppförandet bland de intagna har i stort sett varit mycket gott. Inga fall av fylleri eller andra oroligheter har förekommit, bortsett från ett mindre intermezzo vid midsommartiden, då en utomstående person tydligen smugglat sprit till någon intagen. Inga återtransporter till sluten anstalt

på grund av disciplinförseelser har förekommit. De återflyttningar som ägt rum har haft sin orsak i vantrivsel, depression efter avslagna permissionsansökningar och framställningar om utskrivning o. dyl. Tre har avvikit från anstalten och av 27 permitterade har 5 man avvikit.

Ollestad (koloni): Fyra rymningar från anstalten har ägt rum. Av 25 permittenter har 4 man avvikit.

Orretorp (koloni): På 23 beviljade permissioner har förekommit 7 avvikanden.

Medeltalet intagna vid ovannämnda anstalter under år 1952 framgår av följande uppställning.

Hall	113
Norrköping	92
Karlstad	72
Kalmar	52
Västervik	40
Sjøboda	12
Orretorp	15
Ollestad	11
	407

I medeltalet ingår samtliga intagna, således ej blott de förvarade och internerade utan även t. ex. häktade.

Medeltalet sängliggande sjuka under 1952 uppgick vid dessa anstalter till 17.7, kostnaden för medikamenter, förbandsmaterial, specialundersökningar m. m. för de intagna till 53 000 kronor, kostnaderna för sjukhusvård till 27 000 kronor. Antalet intagna som erhållit tandvård uppgick till 221, varav 148 med bidrag av fångvårdsmedel för en summa av sammanlagt 8 000 kronor.

Medelbeläggningen av förvarade och internerade har under åren 1947—52 utgjort:

1947	263
1948	299
1949	328
1950	367
1951	393
1952	418

III. De anstaltsintagna

7. Den 1 april 1953 uppgick antalet personer som på fångvårdsanstalt undergick förvaring till 429 män och 1 kvinna. Kvinnan var intagen på anstalten i Växjö (vilken anstalt är avsedd för kvinnligt klientel). Männerna fördelade sig på följande anstalter.

Hall	117
Norrköping	86
Karlstad	65
Kalmar	54
Västervik	19
Sjøboda	17
Orretorp	21
Ollestad	10
Långholmen	19
Håga	12
Härlanda	5
Härnösand	2
Östersund	1
Ystad	1

429

Den första gruppen omfattar anstalter som ordinärt är avsedda för förvarade och internerade, den andra gruppen kolonier för samma klientel och den tredje gruppen anstalter där förvarade varit intagna på grund av platsbrist vid de egentliga säkerhetsanstalterna eller av särskilda skäl (t. ex. vård på psykiatrisk avdelning vid Långholmen eller Håga).

Utöver dessa 429 fall undergick ett visst antal till förvaring dömda män ordinära frihetsstraff på grund av brott som de begått under provutskrivning eller rymning. Redovisning härom lämnas i följande kapitel.

Antalet internerade uppgick vid samma tidpunkt till 4 män, varav 1 var intagen på Hall, 2 i Norrköping och 1 i Karlstad.

I den redogörelse som lämnas i fortsättningen slås de 429 förvarade och de 4 internerade männen i regel tillhoppa i en gemensam redovisningsgrupp av 433 fall.

Vårt material för denna klientelgrupp består av följande uppgifter:

Från centrala fångregistret: Individualuppgifter angående födelsetid, födelseort, civilstånd, antal barn inom och utom äktenskap, yrkesuppgift, aktuella brott, tiden för domen, tiden för verkställighetens början, utsatt minsta tid, tidigare brottslighet, tidigare samhällsåtgärder.

Från anstaltscheferna: Individualuppgifter angående aktuell sysselsättning på anstalten, verklig yrkeskompetens, arbetsvillighet på anstalten, fysisk status, kontakt med personer utanför anstalten, förhållande till alkoholen, beteende på anstalten, lämpligaste behandlingsform ur individualpreventiv synpunkt.

I viss utsträckning har centrala fångregistrets uppgifter kollationerats mot straffregistret och interneringsnämndens akter. Anstaltschefernas individualuppgifter har återkontrollerats av undersökningsledaren genom en förnyad utfrågning vid besök på anstalterna.

Beträffande den psykiatriska bedömningen av anstaltsklientelet — undersökningsutlåtandena för 428 av de 433 fallen har genomgåts — hänvisas till kapitel V.

Vi har emellertid inte funnit ändamålsenligt att i detta sammanhang redovisa alla undersökningsfynden utan endast medtagit sådana som ansetts ha värde för säkerhetsanstaltsutredningens arbetsuppgift.

8. *Kriminalitetstyperna* är tämligen ensartade för förvarings- och interneringsklientelet. Det är tjuvnaden som avgjort dominerar. På centrala fångregistrets kort upptages ett visst brott för varje man som huvudbrott. Därmed avses det brott som är grövst en-

ligt strafflagens straffskalor. Om man med ledning härav delar upp klientelet, blir resultatet följande.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	317	74
Bedragare	62	14
Sedlighetsbrottslingar	22	5
Våldsbrottslingar	32	7
	433	100

Till gruppen bedragare har även hänförs förfalskare och försingrare.

Sedlighetsbrottslingarna omfattar personer dömda för följande brott.

Våldtäkt och försök därtill	8
Otukt	11
Tukt och sedlighet sårande gärning	1
Koppleri	2
	22

Våldsbrottslingarna omfattar interner som dömts för följande brott.

Mord (av moder)	1
Rånmedel	2
Mordförsök	4
Dråpförsök	2
Misshandel med dödlig utgång	1
Rån och rånförsök	12
Misshandel	9
Allmänfarlig ödeläggelse	1
	32

Nu kan man fråga sig, hur fördelningen blir på olika brottstyper, om hänsyn också tas till de s. k. hibrotten, dvs. de brott som enligt straffskalorna är mindre grova än det som upptagits som huvudbrott. Svaret ges av följande sammanställning.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	345	80
Bedragare	183	42
Sedlighetsbrottslingar	26	6
Våldsbrottslingar	75	17
Övriga brottslingar	93	21

Tablån bör läsas på följande sätt. Av de 433 internerna har 345 gjort sig skyldiga till tjuvnad, antingen enbart eller i förening med annat brott. Antalet utgör 80 proc av antalet interner. Sedlighetsbrottslingarnas totala andel i klientelet är fortfarande ringa, endast

6 proc. Antalet våldsbrottslingar är däremot större, 17 proc.

Om vi till sist söker sammanfatta varje enskild interns kriminalitetsbild, sådan den framträder i hela hans brottslingskarriär, och därvid bygger på vad som räknats såsom huvudbrott vid de olika tillfällena då han dömts, får vi följande fördelning av de 433 fallen.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	340	78
Bedragare	56	13
Sedlighetsbrottslingar	16	4
Våldsbrottslingar	20	5
Övriga	1	—
	433	100

Gruppen »övriga» innefattar en mordbrännare.

9. *Föregående samhällsåtgärder* har samtliga fall, så när som på två, antecknats för. Dessa båda var dömda för rånmord. Av återstående interner hade 233 tidigare undergått förvaring eller internering, en eller flera gånger. Av de 200 interner som var intagna för första gången på förvaring eller internering hade 189 tidigare undergått straffarbete eller fängelse eller båda. De 11 fall, som ej tidigare undergått urbota frihetsstraff, hade i 9 fall varit föremål för samhällsåtgärder enligt följande.

Föregående åtgärd	Nu dömd för
1. Villkorlig dom	Mord
2. » »	Dråpförsök
3. Straffriförklarad	Grov stöld
4. » »	Våldtäkt
5. Villkorlig dom, skydds- uppfostran	Grov stöld
6. Villkorlig dom, un- domsfängelse	Grov stöld
7. Villkorlig dom, straff- riförklarad	Allmänfarlig ödeläggelse
8. Tvångsuppfostran, un- domsfängelse	Mordförsök mot två personer
9. Alkoholistvård, straff- riförklarad 3 gånger	Grov stöld

Nedanstående uppställning ger besked angående frekvensen av olika slag av samhällsåtgärder.

Förvarade eller internerade två eller flera gånger	233
Dömda till ungdomsfängelse	48
Omhändertagna för skydds- eller tvångsuppfostran	149
Föremål för åtgärd enligt lösdrivar- lagen	109
Behandlade på alkoholistanstalt	66
Straffriförklarade	47
Undergått urbota frihetsstraff	417

Vissa fall innehåller så långa åtgärds-
kedjor, att uppgifterna i viss mån kom-
mit att bli osäkra. Ovanstående uppgif-
ter är därför minimiuppgifter.

Beträffande frekvensen av ordinära
frihetsstraff (straffarbete och fängelse)
inom klientelet ger följande tablå be-
sked.

Frihetsstraff	Antal	Proc
1 gång	40	9
2 gånger	61	15
3 »	74	18
4 »	57	14
5 »	53	13
6 »	44	10
7 »	32	8
8 »	27	6
9 »	16	4
10 »	3	2
11 »	5	
12 »	1	
13 »	2	
14 »	2	
	417	100

Av de interner som undergick förva-
ring eller internering för andra gången
eller mera, 233 personer, hade 228
tidigare undergått ordinärt frihetsstraff
en eller flera gånger. De 5 personer,
som icke tidigare avtjänat ordinärt fri-
hetsstraff före en upprepad förvaring
eller internering, hade varit föremål
för följande samhällsåtgärder.

- Nr 1. Nu dömd för grov stöld. Förut
dömd till förvaring.
- Nr 2. Nu dömd för grov stöld. Förut
dömd till ungdomsfängelse och
förvaring.

Nr 3. Nu dömd för stöld. Förut villkorligt dömd, straffriförklarad och dömd till förvaring.

Nr 4. Nu dömd för grov stöld. Förut villkorligt dömd, straffriförklarad, dömd till ungdomsfängelse och 2 ggr dömd till förvaring.

Nr 5. Nu dömd för grov stöld. Förut dömd villkorligt, straffriförklarad, dömd till ungdomsfängelse och förvaring.

10. *Åldersfördelningen* inom klientelet framgår av följande tablå.

Ålder	Antal
20—25	9
25—30	84
30—35	121
35—40	66
40—45	54
45—50	50
50—55	28
55—60	13
60—65	4
65— <i>ω</i>	4
	433

Antalet verkligt unga interner är således obetydligt. De som är under 30 år omfattar endast en fjärdedel, de som är över 45 likaså en fjärdedel. Ålders-tyngdpunkten befinner sig mellan 30 och 40. Medelåldern uppgår till 37 år.

De nio interner som var under 25 år hade samtliga dömts för tjuvnad, utom en som dömts för rånmord begånget i samråd med annan. En av dem hade därutöver dömts för våldtäkt mot minderårig kvinna. Åtta hade långa anstaltskarriärer, redan vid dessa unga år.

Nr 1. Född 1928.

1942 skyddshem
1947 8 mån. straffarbete
1949 förvaring
1949 fortsatt förvaring
1951 fortsatt förvaring
1953 fortsatt förvaring.

Nr 2. Född 1928.

1945 tvångsuppfostran
1946 villkorlig dom
1947 10 mån. straffarbete
1948 7 mån. straffarbete
1948 3 mån. straffarbete
1950 6 mån. straffarbete
1951 2 år 6 mån. straffarbete
1952 6 mån. straffarbete
1953 förvaring.

Nr 3. Född 1929.

1944 skyddshem
1951 10 mån. straffarbete
1952 förvaring.

Nr 4. Född 1929.

1944 skyddshem
1945 tvångsuppfostran
1946 7 mån. straffarbete
1947 3 mån. fängelse
1947 5 mån. straffarbete
1948 7 mån. straffarbete
1949 förvaring
1950 fortsatt förvaring.

Nr 5. Född 1929.

1946 skyddshem
1946 sinnesslöanstalt
1950 villkorlig dom
1950 2 mån. fängelse
1951 8 mån. straffarbete
1952 förvaring.

Nr 6. Född 1929.

1943 skyddshem
1945 villkorlig dom
1945 tvångsuppfostran
1946 villkorlig dom
1947 ungdomsfängelse
1948 1 år 6 mån. straffarbete
1949 6 mån. straffarbete
1950 1 år straffarbete
1951 1 år 3 mån. straffarbete
1952 8 mån. straffarbete
1952 förvaring.

Nr 7. Förr 1929.

1943 skyddshem
1946 tvångsuppfostran

1947 3 mån. fängelse
1948 ungdomsfängelse
1951 8 mån. straffarbete
1951 förvaring
1953 fortsatt förvaring.

Nr 8. Född 1930.

1943 skyddshem
1946 villkorlig dom
1948 4 mån. straffarbete
1948 2 mån. fängelse
1949 1 år 4 mån. straffarbete
1949 10 mån. straffarbete
1950 5 mån. straffarbete
1951 5 mån. straffarbete
1953 förvaring.

Den nionde, rånmördaren, hade ingen tidigare anstaltskarriär. Alla nio förvarades på slutna anstalter. Det bör observeras, att många av de brott, för vilka åtgärderna ovan registrerats, begåtts under rymning och att straffen därför i åtskilliga fall lagts samman med vad som återstått av det ännu ej avtjänade straffet. Genom internernas flödande kriminalitet blir de juridisk-tekniska sammanläggningarna av straffen ofta mycket komplicerade procedurer, som ibland vid besvär föranlett mycket skiljaktiga meningar i de olika besvärsinstanserna.

Beträffande internerna över 60 års ålder finner vi följande uppgifter i straffregistret.

Nr 1. Född 1885.

1901 1 mån. fängelse
1903 2 mån. straffarbete
1904 8 mån. straffarbete
1905 1 år straffarbete
1907 2 år straffarbete
1910 2 år straffarbete
1914 3 år straffarbete
1917 3 mån. tvångsarbete
1919 4 mån. tvångsarbete
1920 3 år straffarbete
1923 3 år 6 mån. straffarbete

1927 6 mån. tvångsarbete
1928 internering
1936 internering på livstid
1946 återint. till internering
1952 återint. till internering.

Nr 2. Född 1886.

1909 villkorlig dom
1918 6 mån. straffarbete
1921 5 mån. straffarbete
1923 1 år 3 mån. straffarbete
1925 1 år tvångsarbete
1926 2 mån. straffarbete
1927 3 år straffarbete
1930 2 år 6 mån. straffarbete
1938 8 mån. tvångsarbete
1940 förvaring
1945 2 år straffarbete
1948 förvaring
1952 fortsatt förvaring.

Nr 3. Född 1887.

1904 2 mån. straffarbete
1905 2 mån. fängelse
1905 6 mån. straffarbete
1906 8 mån. straffarbete
1906 9 mån. straffarbete
1907 4 mån. fängelse
1908 10 mån. straffarbete
1909 8 mån. straffarbete
1910 10 mån. straffarbete
1913 2 år straffarbete
1915 6 mån. tvångsarbete
1916 3 år straffarbete
1919 3 år straffarbete
1923 4 år straffarbete
1927 3 år straffarbete
1930 4 mån. tvångsarbete
1932 internering
1947 återint. till internering
1952 förvaring.

Nr 4. Född 1887.

Sedan 1909 har denne man registrerats för 19 domar.

Nr 5. Född 1889.

Sedan 1909 registrerad för 21 domar.

Nr 6. Född 1890.

1941 2 år straffarbete (fosterfördrivning)

1944 10 mån. straffarbete (häleri)

1950 förvaring (otukt med minderårig).

Nr 7. Född 1891.

Sedan 1911 registrerad för 10 domar.

Nr 8. Född 1892.

Sedan 1910 registrerad för 12 domar.

Med undantag av fall 6 är det för samtliga huvudsakligen frågan om tjuvnadsbrott. Förutom de här ovan uppräknade domarna har alla dömts till böter ett större eller mindre antal gånger.

Vi har försökt beräkna anstaltstiderna för ovannämnda fall, men eftersom uppgifterna angående häktningstider och vistelser vid sociala institutioner är osäkra, liksom tider för förvandlingsstraff för böter kan den sammanställning som följer inte göra anspråk på annat än att visa upp minimitider. Nedan lämnade uppgifter ger besked om ungefärlig minimitid i anstalt (skyddshem, uppfostringsanstalt, tvångsarbetsanstalt, fångvårdsanstalt) räknat fram till den 1 april 1953.

Fall	Ålder	Anst.
Yngre		år
1	25	6
2	25	5
3	24	5
4	24	6
5	24	3
6	24	8
7	24	8
8	23	6
Äldre		
1	68	43
2	67	18
3	66	39
4	66	18
5	64	27
6	63	7
7	62	23
8	61	19

Hänsyn har inte kunnat tagas till vistelser på alkoholistanstalter och sinnessjukhus, eftersom tidsuppgifterna härför varit osäkra.

11. *Civilståndsfördelning* och antalet barnafäder med hänsyn till läget vid tiden för straffverkställighetens början framgår av nedanstående tablå.

Civilstånd	Ej barn	Barn	Summa
Ogift	167	56	223
Gift	23	77	100
Fränskild	23	81	104
Änkling	1	5	6
	214	219	433

Hälften hade alltså prövat på ett äktenskap, men endast fjärdedelen levde i bestående äktenskap. Av de 219 barnafäderna hade 106 endast ett barn. Det kan ju framhållas som anmärkningsvärt, att var fjärde ogift man var far till ett utomäktenskapligt barn.

Vi har intresserat oss för frågan i vilken utsträckning internerna har en mer eller mindre stadig kontakt — i form av besök eller brevväxling — med anhöriga, vänner eller bekanta utanför anstalten och fått fram följande uppgifter i vår enkät.

Kontakt	Antal	Proc
Stadigvarande	195	45
Sporadisk	109	25
Ingen eller obetydlig	126	29
Ej uppgift	3	1
	433	100

Det är alltså i rätt hög grad frågan om ensamma män.

12. *Yrkesuppgifter* har för var man inhämtats dels från centrala fångregistret och dels från anstaltscheferna. Centrala fångregistrets uppgifter grundar sig i stor utsträckning på den dömdes egna uppgifter angående sitt yrke och är osäkra. Anstaltscheferna har yttrat sig angående den intagnes

faktiska yrkeskompetens och yttrandet har avgivits i samråd med yrkesmästarna och överkonstaplarna som har god kännedom om den intagnes yrkeskunighet. Frågan till anstaltscheferna formulerades på följande sätt: Är den intagne fullt kompetent för något slags arbete? Vilket? Med »fullt kompetent» skulle förstås, att vederbörande uppnått tillräckligt stor yrkesvana inom branschen för att kunna söka anställning med klara anspråk på att verkligen kunna yrket.

Yrke	Centrala fängreg.	Anstaltschefer
Målare	17	13
Skräddare	15	14
Mekaniker	25	17
Plåtslagare	10	6
Bilreparatör	13	5
Murare	1	1
Sjöman	27	30
Gårdskarlar	4	7
Skogsarbetare	6	4
Jordbruks- o. trädg.-arb.	19	30
Grovarbetare	52	24
Fabriksarbetare	31	6
Åkerarbetare	16	—
Hamnarbetare	9	2
Restaurangarbetare	21	17
Frisör	3	2
Fotograf	1	1
Fjärdingsman	1	—
Stationskarl	1	—
Kamrer	1	—
Disponent	1	—
Kontorist	12	9
Köpman	6	—
Antikvitetshandlare	1	—
Författare	1	—
Konstnär	3	—
Missionär	1	—
Diversearbetare	89	—
Gårdfarih., förtennare	35	—
Arbetslös	11	—
Svarvare, svetsare	—	8
Rörmontör	—	2
Elektriker	—	5
Smidesarbetare	—	3
Snickare	—	11
Möbellackerare	—	1
Parkettläggare	—	1
Skomakare	—	5
Vävare	—	1
Textilarbetare	—	2
Tvätteriarbetare	—	7
Lagerarbetare	—	5

Charkuteriarbetare	—	1
Chaufför	—	7
Musiker	—	1
Vägmästare	—	1
Journalist	—	1
Skrothandlare	—	1
Försäljare	—	2
433		253

Antalet intagna med fullgod yrkeskunnighet uppgår alltså till ca 60 proc, ett med hänsyn till klienteletts art oväntat gott resultat. Det har också i undersökningen framkommit, att många av internerna är skickliga yrkesmän. Ett antal interner har fått patent på uppfinningar eller eljest visat framstående driftighet. Det är betecknande, att denna driftighet och yrkesskicklighet i regel inte manifesterats i friheten utan först i anstaltslivet, där internen tvingats föra ett regelbundet liv och inte utsatts för de svåra påfrestningar som det fria livets frestelsefall följande klientel. Det hör också framhållas, att ett stort antal av de intagna förvärvat sin yrkeskunnighet på anstalterna.

På frågan, om vederbörande intern hade något arbete inom anstalten, svarades, att 357 av samtliga 433 fall, eller drygt 80 proc hade sysselsättning.

Hur pass arbetsvilliga visar sig internerna på anstalten? Vår rundfråga till anstaltscheferna gav följande resultat.

Arbetsvillighet	Antal	Proc
Särdeles god	60	14
God	129	30
Nöjaktig	147	34
Mindre god	51	12
Dålig	30	7
Utan uppgift	16	3
433		100

I de anonyma fallen har vederbörande styresman ej ansett sig ha tillräcklig kännedom om internerna för att kunna avge ett utlåtande. Resultatet blir berömvärd arbetsvillighet (särdeles god

och god) för dryga 40 proc. Läger vi till de nöjaktiga fallen, kommer vi upp till tre fjärdedelar.

Man kan ju misstänka, att styresmännen för anstalterna har mindre krav på sina interner än en arbetsgivare i det fria livet skulle ha. Moderniseringen av fångvårdens arbetsdrift har emellertid medfört, att förhållandena beträffande arbetstakt och kraven på prestationer i verkstäderna av kunniga bedömare på det hela taget jämföras med det fria livets förhållanden. Som en kontrollåtgärd har vi utfrågat vissa yrkesmästare som nyligen övergått från anställning i fria företag till fångvården och fått bekräftat, att internernas arbetsprestationer — när de bara *vill* arbeta — inte på något avgörande sätt skiljer sig från fria arbetares.

13. *Fysisk status* var en av frågepunkterna i enkäten. Svaren från styresmannen avgavs beträffande flertalet fall i samråd med anstaltsläkaren. Frågan ställdes på följande sätt: Är internen fullt frisk, dvs utan påtagliga sjukdomar eller defekter som kan verka arbetshindrande? I fall av nekande svar skulle anges vilka sjukdomar eller defekter som vederbörande led av, nu eller tidvis.

Enligt svaren var 332 eller 77 proc fullt friska. Beträffande 99 fall (23 proc) uppgavs, att de led av sjukdom eller defekter. Om två kunde inga uppgifter lämnas.

Sjukdomstyp	Antal
Ledsjukdomar, reumatiska åkommor, ischias	33
Mag- och tarmsjukdomar	16
Astma	10
Hjärt- och kärlsjukdomar	8
Njur- och gallsjukdomar	6
Tuberkulos	5
Hörselskador	4
Övriga sjukdomar	11
Ej specificerade sjukdomar	6

99

Antalet magsårspatienter uppgick till 5. Gruppen övriga sjukdomar omfattar vardera ett fall av sockersjuka, åderbräck, hämorrhoider, sjuklig fetma, pågående syfilis, munhåleinflammation, nervklåda och defekttillstånd efter hjärnoperation samt 3 fall av migrän.

14. *Beteendet* på anstalten domineras givetvis av internernas mer eller mindre abnorma karaktärsdrag. Genom rundfrågan hos anstaltscheferna har vi fått fram följande uppgifter.

Beteckning	Antal	Proc
Allmän psykolabilitet	86	20
Aggressivitet (överspelning, våld, uppvigling)	49	11
Rymning o. rymningsförsök	154	36
Paranoïa drag (misstänksam, oppositionell, kverulerande)	106	25
Sinnessjukdom, epilepsi ..	4	1
Medicintiggare	51	12
Anstaltsanpassling	199	46
Utan anmärkning	39	9
Ej uppgift	3	1

Uppgifterna avser förhållandena under *det sista halvåret*. Anmärkningsvärt är det höga antalet rymningar och rymningsförsök under så kort tid som ett halvår. Det är emellertid att märka, att under beteckningen rymning registreras inte blott avvikande från anstalt utan även avvikande under permission. Det sistnämnda är så att säga det moderna sättet att rymma. Anstaltsinternerna är då rustad med både civila kläder och pengar och har några dagar på sig, innan jakten efter honom börjar.

Till ytterligare belysning av spörsmålet om rymningarna har vi nedan sammanställt uppgifter angående rymningar från anstalt och avvikande under permission under år 1952. För jämförelses skull meddelar vi även uppgift angående antalet permissioner.

	Rymningar		Antal perm.
	från anst.	från perm.	
Hall	32	29	241
Norrköping ..	1	27	80
Karlstad	2	18	89
Kalmar	4	11	38
Västervik ...	1	—	—
Sjöboda	3	5	27
Orretorp ...	12	7	23
Ollestad	4	4	25
	59	101	523

Var femte permitterad avvek alltså under permissionen. I de flesta fallen begick rymningarna också nya brott. Från anstalterna avvek 15 proc av medeltalet intagna. Slår vi samman rymningarna från anstalt och från permission, kommer vi fram till att en dryg tredjedel (38 proc) genom rymning försökt undandra sig anstaltsvistelsen.

Till en jämförelse kan vi meddela uppgifter om rymningar under åren 1947—51.

	Från anst.	Från perm.	Tillhopa	Proc av medelt.
1947	68	31	99	38
1948	73	84	157	53
1949	95	83	178	54
1950	68	89	157	43
1951	85	114	199	51

15. *Individualpreventiv behandling* innebär att den dömda omhändertages och behandlas på ett sätt som är adekvat i förhållande till föreliggande behandlingsbehov och internens farlighet. I enkäten till anstaltsstyresmännen har vi skisserat en ny vårdorganisation, orienterat om dess resurser och frågat, hur vederbörande styresman anser att varje intern skulle kunna behandlas i den nya vårdorganisationen med hänsyn till sin farlighet. Den nya vårdorganisationen är helt enkelt säkerhetsanstaltsutredningens förslag till en på tre anstaltsvårdsformer och tre öppen-

vårdsformer inrättad vårdorganisation. Svaren blev följande.

<i>Anstaltsvård</i>	
Fast avdelning	42
Vanlig sluten avdelning	251
Öppen avdelning	113
<i>Öppenvård</i>	
Familjevård	14
Inackorderingshem	7
Vanlig övervakning	4
<i>Sinnessjukvård</i>	2
	433

Styresmännen intar alltså en mycket pessimistisk hållning till tanken, att man skulle kunna behandla någon större del av klientelet i verklig öppenvård. De har också uttalat, att om individualpreventiva synpunkter skulle anläggas, så borde många som nu är provutskrivna fortfarande hållas på anstalt. Betecknande är, hur styresmännen fördelat de interner, som befann sig på kolonierna, inalles 48 personer. Tre ansågs höra hemma på fast avdelning, 28 på vanlig sluten avdelning och endast 17 på öppen avdelning. Ingen ansågs höra hemma i verklig öppenvård. Anledningen till att så många som farliga betecknade interner befann sig på koloni sammanhängde med att de snart skulle uppnå minsta tiden och därför enligt gällande praxis snart provutskrivna.

Eftersom praktiskt taget alla internerna är återfallsbrottslingar och på så sätt gamla bekanta till fångvårdspersonalen, har anstaltscheferna efter hand fått en mycket god kunskap om varje interns svaga punkter. När anstaltsmanen bedömer en interns möjligheter att leva ostraffligt efter frigivningen, sätter han som regel ett starkt frågetecken för alkoholen. Vi har frågat anstaltscheferna hur de för varje intern bedömer risken för att han efter frigivningen skall missbruka alkohol. Svaren har vi sammanfattat i följande tablå.

Alkoholrisker	Antal	Proc
Risk för missbruk	319	74
Ej risk för missbruk	103	24
Vet ej	11	2
	433	100

16. *Minsta tiden* hade av domstolen fastställts på sätt som framgår av följande uppställning.

Förvarades minsta tid	Hela antalet	Härav första gångs-förvarade
1 år	113	44
1 år 2 mån.	9	6
1 » 3 »	17	9
1 » 4 »	6	4
1 » 6 »	59	18
1 » 7 »	1	1
1 » 8 »	8	3
1 » 10 »	1	1
2 år	95	39
2 år 2 mån.	2	2
2 » 3 »	3	2
2 » 4 »	2	1
2 » 6 »	25	13
2 » 8 »	3	3
2 » 10 »	2	1
3 år	32	17
3 år 2 mån.	1	—
3 » 6 »	7	4
4 år	9	6
4 år 6 mån.	1	1
5 år	12	9
5 år 6 mån.	2	1
6 år	6	6
7 »	4	—
8 »	3	2
10 »	5	5
12 »	1	1
	429	199

Av de 4 internerade hade en första-gångsinternerad en minsta tid på 5 år och de övriga resp. 2 år, 4 år och livstid.

Vi har gjort en jämförelse mellan de 113 förvarade som erhållit en minsta tid av 1 år och de 316 övriga fallen. De skiljer sig givetvis från varandra beträffande den aktuella brottsbelastningen. Att domstolen fixerat minsta tiden så lågt som ett år beror på att internens aktuella kriminalitet är mindre grov. Men i övriga hänseenden kan man

i allmänhet ej finna några avgörande skillnader. Frekvensen av första-gångsförvarade är ca 40 proc bland ettårsfallen och ca 50 proc bland de övriga. I övrigt är den sociala belastningen i stort sett lika. Detsamma gäller åldersfördelningen, farligheten m. m.

17. *Ett halvår senare* än undersökningstillfället, alltså omkring den 1 oktober 1953, då undersökningsledaren kontrollerade enkätuppgifterna vid en rundresa till de för förvarings- och interneringsklientel avsedda anstalterna, hade följande förändringar inträffat för 1 april-klientelet.

Kvar på anstalten	163
Flyttade till annan anstalt	121
Flyttade till sinnessjukhus	5
Provutskrivna	85
Rymmare	25
	399

Av de 40 intagna som den 1 april fanns vid Långholmen, Håga m. fl. fångvårdsanstalter hade 35 förflyttats till anstalt som avsetts för förvarade och internerade, en normal omflyttning som inte bör tas i betraktande vid en bedömning av omflyttning-frekvensen säkerhetsanstalterna inbördes. Resultatet av denna översikt blir, att ca 60 proc av klientelet omsättes på ett halvår. Det förtjänar anmärkas, att många av dem som förflyttats till annan anstalt sedan återigen förflyttats.

IV. De provutskrivna

18. *Under övervakning* av interneringsnämnden stod den 1 april 1953 331 manliga provutskrivna förvarade och 3 manliga provutskrivna internerade. Antalet provutskrivna kvinnor uppgick till 6 förvarade. Följande redogörelse avser de 334 männen. Vårt material består huvudsakligen av uppgif-

ter från centrala fångregistret och straffregistret.

Följande tablå visar vilka år undersökningsfallen lämnade sina anstalter.

Avgångsår	Antal
1943	1
1945	1
1946	2
1947	5
1948	6
1949	12
1950	68
1951	70
1952	118
1953	51
334	

Fördelningen på avgångsanstalter var följande.

Avgångsanstalt	Antal
Hall	138
Norrköping	48
Karlstad	42
Kalmar	25
Västervik	1
Sjöboda	20
Orretorp	25
Ollestad	28
Håga	3
Andra anstalter	4
334	

Endast ett sjuttiotal hade alltså avgått från öppna anstalter (mittgruppen).

Tiden för provutskrivningen i relation till »minsta tiden» för förvaringen resp. interneringen framgår av följande tablå.

Utskrivning	Antal	Proc
Före minsta tiden	6	2
0—1 mån. över m. t.	93	28
1—6 » » »	141	42
6 mån.—1 år över m. t.	33	10
1—2 år över m. t.	19	6
2—3 » » »	7	2
3—4 » » »	1	—
Mer än 4 år över m. t.	2	—
Efter återhämtning	32	10
334	100	

19. *Kriminalitetstyperna* hos de övervakade internerna, med hänsyn tagen till de huvudbrott för vilka de senast

dömts, framgår av följande uppställning.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	221	66
Bedragare	80	24
Sedlighetsbrottslingar	19	6
Våldsbrottslingar	14	4
334	100	

Gruppen sedlighetsbrottslingar omfattar personer som dömts för följande brott.

Våldtäkt och försök därtill	2
Koppleri	4
Homosexuell otukt	5
Annan otukt	6
Sedlighetssårande gärning	2
19	

Våldsbrottslingarnas brott:

Mord (på fästmö)	1
Dråp	1
Misshandel med livsfarligt vapen	3
Hustrumisshandel	1
Annan misshandel	5
Grovt rån	2
Rånförsök	1
14	

Fördelar vi internerna efter huvudtypen av föregående kriminalitet — alltså med hänsyn tagen till den sammanlagda brottsligheten — får vi följande tablå.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	245	74
Bedragare	60	18
Sedlighetsbrottslingar	11	3
Våldsbrottslingar	14	4
Övriga brottslingar	3	1
Ej tidigare dömd	1	—
334	100	

20. *Prognosbedömning* vid tiden för utskrivning på prov förekommer ej inom svensk fångvård. En viss ledning har man emellertid av de uppgifter som styresmännen lämnar till centrala fångregistret angående internernas förhållande till alkoholen, uppförande och arbetsvillighet på anstalten.

Beträffande alkoholvanorna har styresmannen att bedöma, huruvida den

intagne är att anse som hemfallen åt alkoholmissbruk eller ej. Med hemfallen avses att vederbörande är att anse som alkoholist enligt alkoholistlagen. Svaren har i sammanställning givit följande resultat.

Alkoholförhållanden	Antal	Proc
Hemfallen åt missbruk	176	53
Ej hemfallen	148	44
Ingen uppgift	10	3
	334	100

Vid en jämförelse med det resultat som redovisats under punkt 15 bör ihågkommas, att det där är fråga om en annan bedömning, nämligen »risk för missbruk».

Styresmännens utlåtanden angående vederbörandes uppförande på anstalten måste ses mot bakgrunden av att bedömningen är mild och starkt influeras av en önskan att inte »lägga sten på börda» för den intagne. I fallen av gott uppförande har sålunda inräknats många som enligt de anteckningar som finns i journalerna angående deras uppträdande rättvisligen borde ha fått ett långt sämre betyg.

Uppförande	Antal	Proc
Särdeles gott	19	6
Gott	279	83
Mindre gott	22	7
Dåligt	2	—
Utan uppgift	12	4
	334	100

Beträffande arbetsvilligheten lämnades följande vitsord.

Arbetsvillighet	Antal	Proc
Särdeles god	28	8
God	249	75
Mindre god	38	11
Dålig	4	1
Utan uppgift	15	5
	334	100

21. *Urbota frihetsstraff* under provutskrivningstiden har antecknats för 124 av de 334 männen, eller omkring 40 proc. I dessa fall har domstolen

alltså inte förordnat om fortsatt förvaring eller internering, utan vederbörande har efter utståendet av det tidsbestämda straffet återgått som provutskrivnen förvarad, resp. internerad. I de fall, där det tidsbestämda straffet varit så långvarigt, att villkorlig frigivning kunnat förekomma, har ofta dubbel övervakning etablerats, dvs. den dömde har betraktats både såsom provutskrivnen och villkorligt frigiven samt — åtminstone till en början — ofta haft två övervakare.

Den 1 april 1953 avtjänade 20 provutskrivna straffarbete och 3 fängelse. Samtidigt var 23 häktade för brott, vilket betyder att 46 av de 334 provutskrivna var intagna på fångvårdsanstalt.

Ordinära frihetsstraff under provutskrivningstiden har antecknats enligt följande

1 gång	95
2 gånger	17
3 »	10
4 »	2

124

Dessutom förekommer villkorliga domar och bötesdomar, vanligen för fylleri och förargelse, i stort antal.

22. *Vår prognosundersökning* avser de 364 personer som utskrevs på prov under åren 1944—49 efter en första dom på förvaring eller internering. Fördelningen med hänsyn till avgångsår m. m. framgår av nedanstående tablå. Materialet består huvudsakligen av uppgifter från centrala fångregistret och straffregistret.

År	Förv.	Int.	Summa	Därav kvinnor
1944	29	1	30	—
1945	44	1	45	3
1946	59	2	61	1
1947	54	3	57	4
1948	81	2	83	2
1949	82	6	88	1
	349	15	364	11

Samtliga 11 kvinnor var förvarade.

De som avgick av annan anledning än provutskrivning, inalles 7 personer, har inte medtagits i denna undersökning.

23. Tiden för provutskrivningen ställd i relation till den i domen utsatta minsta tiden framgår av följande tablå.

Provutskrivning	Antal	Proc
Före minsta tid	6	2
0—1 mån. över m. t.	138 (8)	38
1—6 » » »	147 (3)	40
6 mån.—1 år över m. t. ...	47	13
1—2 år över m. t.	18	5
2—3 » » »	5 (3)	1
Mer än 3 år över m. t. . .	3 (1)	1
	364 (15)	100

Inom parentes upptas de internerade.

Den faktiska tidslängden av anstaltsvistelsen framgår av följande uppställningar.

Förvarade	Utskrivningsår						
	1944	1945	1946	1947	1948	1949	S:a
Under 1 år	—	—	—	—	—	—	—
1—2 år	—	—	—	8	39	38	85
2—3 »	14	28	44	37	36	37	196
3—4 »	7	11	11	4	4	2	39
4—5 »	4	2	2	3	1	1	13
5—6 »	2	2	1	1	1	1	8
6—7 »	1	—	—	—	—	2	3
7—8 »	—	—	—	—	—	—	—
8—9 »	—	—	1	1	—	—	2
9—10 »	1	—	—	—	—	—	1
10—11 »	—	—	—	—	—	—	—
11—12 »	—	1	—	—	—	—	1
12—13 »	—	—	—	—	—	1	1
	29	44	59	54	81	82	349

Internerade							
3—4 år	—	—	—	—	—	1	1
4—5 »	—	—	—	—	1	1	2
5—6 »	—	—	—	2	1	3	6
6—7 »	1	—	—	—	—	1	2
7—8 »	—	1	—	1	—	—	2
10—11 »	—	—	2	—	—	—	2
	1	1	2	3	2	6	15

24. Kriminalitetstyperna var, om hänsyn tas till det huvudbrott som föranlett förvarings- respektive interneringsdomen, följande.

Grupp	Antal	Proc
Tjuvar	231	64
Bedragare	95	26
Sedlighetsbrottslingar	20	5
Våldsbrottslingar	18	5
	364	100

Av de 11 kvinnorna var 7 dömda för tjuvnad, 3 för bedrägeri och 1 för fosterfördrivning i vinningssyfte.

25. Uppgifterna angående *civilstånd* och *barnantal* skiljer sig ej från vad vi förut fått fram beträffande anstaltsklientelet. Antalet ogifta utgjorde 55 proc, de gifta 25 proc, de frånskilda 17 proc och änklingar/änkor 2 proc. Inga uppgifter i 1 proc av fallen. Antalet barnlösa uppgick till 50 proc. 27 proc av de ogifta hade barn utom äktenskapet.

Genomsnittsåldern vid tiden för domen uppgick till 34 år.

26. *Alkoholtoleransen* inom prognosklientelet kan endast bedömas med ledning av de uppgifter som anstaltscheferna lämnat till centrala fångregistret angående huruvida vederbörande intern varit alkoholpåverkad vid brottet samt huruvida han varit att betrakta som hemfallen åt alkoholmissbruk eller ej. Följande upplysningar har framkommit.

Alkoholmissbruk	Antal	Proc
Hemfallen	158	43
Ej hemfallen	199	55
Utan uppgift	7	2
	364	100

Beträffande alkoholpåverkan vid brottet har följande uppgifter lämnats.

Påverkan	Antal	Proc
Drucken	16	4
Alkoholpåverkad	92	25
Ej påverkad	239	66
Utan uppgift	17	5
	364	100

Av de 158 hemfallna har 93 varit druckna eller eljest alkoholpåverkade vid brottet, av de 199 ej hemfallna 15.

27. Återfall i brott har i straffregistret antecknats för två tredjedelar av prognosklientelet. Följande tablå ger besked om återfallets fördelning på de olika årgångarna av provutskrivna inom en observationstid av lägst 4 och högst 9 år.

Utskrivning År	Återfall	Ej återfall
1944	21	9
1945	28 (2)	17 (1)
1946	41 (1)	20
1947	29 (1)	28 (3)
1948	59	24 (2)
1949	68 (1)	20
	246 (5)	118 (6)
	proc 68	32

Kvinnor anges inom parentes. Här ovan har räknats med det första återfallet i brott. Många har återfallit flera gånger.

För att belysa frågan när återfallet inträffar har vi granskat årsgrupperna 1944—46 i detta avseende. Det gäller 136 personer varav 90 (66 proc) återföll under den ovannämnda observationstiden. Följande tablå visar inom vilka år det första återfallet inträffade.

Observationsår	Återfall		Proc
	per år	hela antalet	
0—1	41	41	30
0—2	15	56	41
0—3	12	68	50
0—4	8	76	56
0—5	8	84	62
0—6	3	87	64
0—7	2	89	65
0—8	1	90	66

Av de 41 interner som återföll i brott under första observationsåret hade 20 begått brott inom sex månader från utskrivningsdagen. Av dessa 20 hade 4 begått brott redan under den första utskrivningsmånaden.

De på grund av brotten vidtagna åtgärderna blev följande.

Dom på återintagning	53
Dom på straffarbete	19
Dom på fängelse	6
Villkorlig dom	9
Bötesförvandlingsstraff	2
Straffrättsförklaring	1
	90

Återfallens fördelning på kriminalitetstyper inom prognosklientelet med hänsyn tagen till det huvudbrott, som föranlett första förvarings- resp. interneringsdomen framgår av följande tablå.

Kriminalitetstyp	Återfall		Ej återfall	
	Antal	Proc	Antal	Proc
Tjuvar	165	71	66	29
Bedragare	65	68	30	32
Sedlighetsbrottsl.	6		14	
Våldsbrottsl.	10		8	
	246		118	

Vi har även undersökt frekvensen av återfall inom grupperna hemfallna resp. ej hemfallna till alkoholmissbruk. (Uppgift saknas för 7 fall.)

Alkoholtyp	Återfall		Ej återfall	
	Antal	Proc	Antal	Proc
Hemfallna	118	75	40	25
Ej hemfallna	124	62	75	38
	242		115	

Vid bedömningen av ovanstående tablå bör ihågkommas, att anstaltscheferna ej betecknat alla alkoholintoleranta som hemfallna. I gruppen ej hemfallna ingår därför ett betydande antal interner, vilkas recidiv i brott just sammanhänger med alkoholbruk.

V. Psykiatrisk bedömning

av Karl-Erik Törnqvist

28. Samtliga förvarade och internerade har genomgått rättspsykiatrisk undersökning, i flertalet fall mer än en gång. Rättspsykiatrisk undersökning innebär bl. a. inhämtande av upplysning-

ar från olika håll — anhöriga, skolor och lärare, myndigheter och anstalter, arbetsgivare, vänner och bekanta etc. Dessutom utföres olika experimentalpsykologiska undersökningar, upprepade timplånga samtal med socialassistenter och undersökningsläkare samt kroppsundersökningar. Det insamlade materialet och de gjorda iakttagelserna utgör sedan basen för den rättspsykiatriska bedömningen av fallet, vilken i sin tur är avsedd att vägleda domstolarna vid den straffrättsliga bedömningen. Till sin omfattning och sitt innehåll intar de svenska rättspsykiatriska undersökningarna en särställning. Veterligen torde man ej på många håll i världen nedlägga ett så omfattande arbete för att komma fram till en riktig bedömning av fallet. För rättssäkerheten och för vetenskapen är detta givetvis en fördel. Ett så välundersökt klientel lämpar sig även för statistisk bearbetning.

För att få en uppfattning om det aktuella anstaltsklientelet och de viktigaste faktorerna vid uppkomsten av de uppföranderubbningar, som utmärker klientelet, har undersökaren gått igenom de rättspsykiatriska utlåtandena på de förvarade och internerade som den 1 april 1953 var intagna på fångvårdsanstalterna. Fem fall har därvid utslutits på grund av att utlåtandet ej kunnat anskaffas inom erforderlig tid eller emedan objektiva upplysningar helt saknas (utlänningar eller alltför gamla utlåtanden). Det gäller här fyra tjuvar och en bedragare. Den enda kvinna, som den 1 april 1953 undergick förvaring, har även utslutits. *Undersökningen omfattar sålunda 428 explorerander.* I ca 40 fall har undersökaren erhållit personlig kännedom om exploreranden i samband med tjänstgöring vid Rättspsykiatriska kliniken å Långhol-

men eller vid verkställighetsundersökningar. I fyra fall har undersökaren utfört den senaste rättspsykiatriska undersökningen.

Som väntat har det visat sig att det här är fråga om ett ur kriminologisk synpunkt mycket avancerat klientel — bottenskiktet av de sinnesabnorma kriminella recidivisterna — som utmärker sig genom stor samhällsbesvärighet eller farlighet. 145 explorerander (34 proc) har någon gång begått våldsbrott ehuru endast 23 betecknats som våldsbrottslingar. Nästan samtliga interner har betecknats som kriminella psykopater, d. v. s. de företer framför allt sådana rubbningar inom känslö- och viljelivet, som resulterar i olika sociala anpassningssvårigheter med kriminaliteten som dominerande symptom.

29. *Psykopati* är inte ett enhetligt sjukdoms- eller abnormtillstånd. Det är i praktiken ett samlingsbegrepp för olika uppföranderubbningar. Gränserna till det normala är flytande. Det är inte fråga om en artskillnad utan en fråga om graden av avvikelse från en hypotetisk norm för mänskligt beteende. Lätta avvikelser från det psykiskt normala är mycket utbredda i samhället — olika undersökare har erhållit olika frekvenser, beroende på hur man definierat normal och abnorm. Samhällsstrukturen och uppväxtmiljön har givetvis stor betydelse för om en personlighetsanomali skall yttra sig i samhällsbesvärighet. Ju mer komplicerat samhället är och ju större krav som ställs på individen, desto större är möjligheterna för att avvikelser skall bli märkbara och störande. Många socialt värdefulla individer företer avsevärda avvikelser från det »normala». En psykisk abnormitet behöver givet-

vis inte resultera i kriminalitet. En god uppväxtmiljö kan sannolikt kompensera avsevärda personlighetsdefekter, vare sig dessa är medfödda eller förvärvade. Å andra sidan kan en dålig miljö av allt att döma förstärka en ursprunglig defekt eller utgöra en förutsättning för att defekten skall ta sig uttryck i kriminalitet. Grava personlighetsanomalier eller hjärnskador gör sig vanligen gällande tidigt och i de flesta miljöer, vare sig dessa är goda eller dåliga. Föräldrarnas och den närmaste omgivningens moralbildning och vanor är barnets förebilder och blir dess handlingsmönster. En uppväxtmiljö inpyrd med alkohol, kriminalitet, brutalitet och allmän torftighet måste även för ett ursprungligen normalt barn utgöra en avsevärd belastning. Det är en sådan uppväxtmiljö som flertalet av de förvarade härstammar från.

30. *Arvsanlagens betydelse* för återfalls-kriminaliteten har varit föremål för livlig diskussion. Kriminalitet är inte ärftlig som sådan, men stundom den psykiska abnormitet som ligger till grund. Kriminalitet är ett symtom. Även när det gäller abnorma återfallsbrottslingar bör man tänka flerdimensionellt. Man bör inte fråga vad som beror på arv och vad som beror på miljö. Frågeställningen blir istället denna: Vilken tänkbar anlagsuppsättning har den aktuella (uppväxt-)miljön haft att arbeta med och vilka modifierande faktorer har möjligen senare tillkommit?

Beträffande anlagsuppsättningen gäller nedanstående tabell endast föräldrar eller syskon till internerna. Även beträffande mer avlägsna släktingar finner man höga tal.

Hereditet hos internerna	Antal familjer	Proc
Sinnessjukdom	19	4,4
»Psykopati», självmord, uttalade nervösa besvär	195	45,5
Kroniskt alkoholmissbruk ..	201	47,0
Kriminalitet av straffregister-typ	124	29,0
Endera eller flera av ovanstående	306	71,5

Beträffande sinnessjukdom har en preliminär bearbetning ej visat någon säker överrepresentation hos föräldrar eller syskon till internerna jämfört med normalbefolkningen. Samma sak gäller sinnesslöhet. För att få närmare besked i denna fråga kräves likväl mera omfattande undersökningar av annan art än vad som här medhunnits.

I 8 fall var båda föräldrarna alkoholmissbrukare, i 6 fall modern men ej fadern, i 170 fall enbart fadern. Detta är självfallet högre än i normalbefolkningen. Alkoholism har liksom kriminalitet ingen enhetlig orsak ehuru ärftliga faktorer har en avsevärd betydelse (Åmark). Alkoholmissbruk i barndoms-hemmet (uppväxtmiljön) finnes redovisat i 200 fall (47 proc) trots att många interner ej växt upp hos föräldrarna. En stor del av alkoholisterna i slakten torde dessutom vara psykopater (i sträng mening) ehuru man ej erhållit tillräckligt noggranna uppgifter för att kunna rubricera dem som sådana. Sammanfattningsvis kan sägas, att det torde vara svårt att ens på sinnessjukhusen finna ett mera »belastat» klientel.

31. *Uppväxtmiljön* torde ha en stor, kanske avgörande betydelse för hur arvsanlagen senare kommer att manifesteras sig. För en människas harmoniska utveckling är det av stor betydelse att få växa upp tillsammans med sina egna föräldrar. Endast 45 proc av internerna har haft denna förmån till 15 års ålder. 103 interner är födda

utom äktenskapet. 94 har aldrig vid något tillfälle bott hos föräldrarna. Endast i 87 fall finnes inga uppgifter om alkoholism, kriminalitet etc. i släkten (även mera avlägsna släktingar har härvid medräknats). Av dessa 87 är emellertid 29 födda utom äktenskapet och i flertalet av dessa fall är fadern okänd. Endast 45 av dessa 87 personer har växt upp hos sina egna föräldrar till minst 15 års ålder, och endast i 27 av dessa 45 fall förekommer så vitt känt inga grövre ogynnsamma uppväxtförhållanden. Således 27 av 428.

47 interner har längre eller kortare tid vistats på barnhem och 177 har erhållit skydds- eller tvångsuppfostran. De flesta har tidigt kommit ut i förvärvsarbete och fått klara sig på egen hand om de inte dessförinnan blivit omhändertagna för någon form av samhällsvård. I flertalet fall kommer de intagna från i olika avseenden ytterst torftiga hem, ofta präglade av abnorma föräldrar och allmänt kulturarmod. Stora syskonkullar är även en vanlig företeelse. Här nedan lämnas en översikt beträffande ett antal olika ogynnsamma miljöfaktorer i barndomshemmet (före 15 års ålder).

Ogynnsamma faktorer i uppväxtmiljön	Proc
Bristande tillsyn, mycket slapp uppfostran	48,8
Spritmissbruk hos uppfostrarna eller äldre syskon	46,8
Psykisk sjukdom eller abnormitet hos dito	29,7
Fattigdom (understödmässiga förhållanden)	21,3
Kriminalitet hos uppfostrarna eller äldre syskon	18,2
Skilsmässa eller stridigheter mellan uppfostrarna	16,8
Extremt sträng uppfostran	11,8
Kringflackande	7,0
Sexuell lösaktighet	6,3
Långvarig sjukdom eller lyten hos uppfostrarna	6,3
Dito hos exploranden	3,3
Extrem trångboddhet	6,1

Härtill kan anmärkas att bland de 91 interner som kommer från understödmässiga hem är brottstypen tjuvnad i 76 fall och endast 4 av dessa 91 personer är ej straffade för stöld.

Tidiga uppföranderubbningar och barnnervösa symtom förekommer i hög procent hos klientelet före puberteten, vilket knappast är ägnat att förvåna med hänsyn till hereditet och uppväxtmiljö.

	Antal	Proc
»Neurotiska» besvär (sängvätare, nagelbitare, tumsugare, nattskräck, sömngångare, stammare, »nervositet» och oro m. m.)	116	27,2
Vanart (snatterier, tjuvnad, rymningar hemifrån, skadegörelse, eldsanläggning, sexuell vanart o. liknande)	193	45,2
Beteenderubbningar i skolan (skolkningar, bråk, uppvigling, kvarsittare, hjälpklass, straffskola, avgång enl. § 48 m. m.)	269	63,0
Abnormdrag, avvikande personlighet	93	21,7
Endera eller flera av föregående grupper	348	81,4
Ingendera av föregående grupper	80	18,6
Samtliga av de fyra första hos samma expl.	12	2,8

81 proc av internerna har sålunda haft ett eller flera av ovanstående symtom. Den vanligaste kombinationen är vanart + beteenderubbningar i skolan (150 fall), därefter följer »neurotiska» besvär + beteenderubbningar i skolan (75 fall) etc. En förvarad, en 30-årig man, är fortfarande tumsugare trots intensiva avvänjningsförsök. Av de 84 debila exploranderna har 64 företett beteenderubbningar i skolan.

Beträffande den tidpunkt då mera betydande uppföranderubbningar uppträtt, infaller även denna som regel tidigt hos klientelet. Som exempel på vad som här avses med mera betydande

uppföranderubbningar lämnas nedan några typfall.

1. Upprepade skolkningar i skolan och snatterier i hemmet,
2. Upprepade snatterier i skolan.
3. Sängvätare till 12 år, orolig, lögnaktig, aggressiv i skolan.
4. Kioskinbrott vid 13 år.
5. Djurplågeri 2 gånger vid 9 års ålder.

Tidpunkt för debut av mera betydande uppföranderubbningar

	Hela klientelet Antal	Neurotikerna Antal
Spädbarnsåldern	1	1
Förskoleåldern	18	5
Skolåldern	235	57
Puberteten	28	5
Efter puberteten	66	13
Vuxen ålder (21 år)	80	8
	428	89

I 60 proc har således debuten skett före eller under skolåldern och endast 19 proc har uppnått vuxen ålder utan mera betydande uppföranderubbningar. Den låga frekvensen för debut i puberteten i ovanstående tabell är dock något vilseledande. I flertalet av de 235 fallen med debut av mera betydande uppföranderubbningar i skolåldern har detta emellertid skett före puberteten i biologisk mening.

32. *Internernas sexuella beteende* tycks förete mindre avvikelser från det normala än vad man kanske kunde ha väntat. Antalet brottslingar med övervägande sexualbrott är relativt lågt (16 fall). 88 interner (21 proc) har någon gång visat sexuella abnormdrag. Hit har t. ex. hänförts tidelag, homosexuell prostitution, exhibitionism samt — med viss tvekan — soudenörskap (22 fall). 40 interner har rubricerats som sexualpsykopater. Bland dessa finner man t. ex. ett antal exhibitionister, homo-

sexuella och bisexuella samt 3 av soute-nörerna och de 16 sexualbrottslingarna. Bland sexualpsykopaterna har 13 betecknats som neurotiker. I 8 fall föreligger misstänkt hjärnskada och i 2 fall misstänkt sinnessjukdom. Av de 16 sexualbrottslingarna betecknas 7 som neurotiker, i 6 fall föreligger misstänkt hjärnskada, 4 är debila, 6 normalbegåvade och 6 överbegåvade (I.K. mer än 110).

Av de 40 sexualpsykopaterna är 7 debila, 24 normalbegåvade och 9 överbegåvade.

33. *Det aktuella kroppsliga hälsotillståndet* hos anstaltsklientelet framgår av punkt 13.

Syfilis har enligt utlåtande 32 explorander haft (8 proc). Endast i 94 fall upplyser handlingarna om att expl. haft gonorrhé (därav hos en expl. 13 gånger — men detta torde säkert vara minimisiffror). 8 har haft malaria (sjömän).

Påfallande ofta har internerna haft engelska sjukan som barn (vitaminbristsjukdom). Detta sammanhänger troligen med den bristande omvårdnaden i hemmen.

Hos 61 explorander föreligger säkerställd eller misstänkt grovorganisk hjärnskada. Av dessa har 53 haft sådana allvarliga sjukdomar eller skullskador, som brukar ge upphov till hjärnskada. Övriga betecknas som alkoholdementa eller har haft lindrigare eller misstänkta hjärnskador. Frågan är om inte denna grupp av hjärnskadade borde särskiljas från det övriga klientelet. I motsats till viss amerikansk praxis brukar vi här i Sverige ej hänföra hjärnskadade till psykopaterna. På grund av tidsnöden har emellertid ej medhunnits någon särskild granskning av dessa eller omräkning av tabellerna med hänsyn härtill.

34. *Det aktuella anstaltsklientele*ts psykiska hälsotillstånd m. m. vid tiden för den senaste rättspsykiatriska undersökningen redovisas i nedanstående sammanställning (samma expl. kan förekomma i flera grupper):

	Antal	Proc
Akut eller kronisk, fixerad neuros	89	21
Varit vårdad på sinnessjukhus eller psykiatrisk klinik	94	22
Varit vårdad på sinnessjukhus, psykiatrisk klinik eller sinnessjukavdelning inom fångvården	131	31
Misstänkt sinnessjukdom (pågående eller genomlupen) ..	24	6

Av de 89 neurotikerna har 23 vårdats på sinnessjukhus eller psykiatrisk klinik och minst 33 på endera sinnessjukhus, psykiatrisk klinik eller sinnessjukavdelning inom fångvården. Även många av dem som ej hänförts till neurotikerna har tidvis företett neurotiska symtom. Neurotikerna torde säkerligen höra till den mera svårskötta delen av klientelet och är tidvis i behov av vård på sinnessjukhus eller sinnessjukavdelning, särskilt som neurosen i flertalet fall är kombinerad med grava abnormdrag av annan art. Behovet av kvalificerad behandling är beträffande neurotikerna särskilt stort.

35. *Missbruk av alkohol* förekommer i hög frekvens hos klientelet. 80 proc har enligt de rättspsykiatriska utlåtandena tidvis eller kroniskt missbrukat sprit. Det råder ingen som helst tvekan om att flertalet måste betraktas som alkoholister både ur medicinsk synpunkt och i alkoholistlagens mening, och flertalet brott har begåtts i alkoholpåverkat tillstånd. Detta gäller samtliga brottskategorier. Många är typiska alkoholistbrottslingar och begår aldrig brott i nyktert tillstånd. Anstaltschefernas uppgifter om 74 proc risk

för spritmissbruk hos klientelet torde säkerligen väl motsvara verkligheten och uppvisar även en hög korrelation med uppgifterna i de rättspsykiatriska utlåtandena.

	Enligt utlåt.	Enl. anstaltscheferna risk för spritmissbruk
Tidvis missbrukat sprit	59	37
Kroniskt (flerårigt) spritmissbruk	254	226
Gränsfall mellan de två föregående grupperna	29	17
Ej missbrukat sprit ..	86	36
	428	316 (av 428)

Även som alkoholister synes internera representera bottenskiktet. Här finner man vagabonderande nasare, pilsneralkoholister, aggressiva bettlare, park- och grändsupare etc. Andra åter för en vegeterande tillvaro på ölkaféer och tredjeklasskrogar. Bland tjuvarna är det många som stjäla huvudsakligen för att få pengar till sprit. I många fall finns uppgifter om att exploranden även missbrukat teknisk sprit (röd- och blåsprit, hårvatten, skosvärta etc.).

I materialet finns 48 fall, där bettleri förekommit mer än en gång. Bland dessa är det endast 8 som enligt utlåtandet såvitt känt ej missbrukat sprit, varav i 3 fall dock anstaltscheferna anser att det föreligger risk för spritmissbruk, och om de 5 återstående saknas säkra uppgifter i 2 fall. Av de 40 alkoholiserade bettlarna har 13 vid något tillfälle vårdats på sinnessjukhus. Lika många har även vid något tillfälle begått våldsbrott och i ett fall var detta huvudbrottstypen. Av bettlarna var 3 även soutenörer och 9 hade visat sexuella abnormdrag någon gång.

Av hela anstaltsklientelet har 81 (19 proc) åtnjutit anstaltsvård för alkoholmissbruk (alkoholistanstalt eller sinnessjukhus). Att ej fler vårdats beror huvudsakligen på de täta brottsrecidiven

— när exploranden intagits för straff-avtjänande eller förvaring har nykterhetsnämnden avskrivit ärendet.

Av de 80 explorander vars mera betydande uppföranderubbningar debuterat först i vuxen ålder har emellertid endast 47 ej företett tidiga uppföranderubbningar eller barnnervösa symtom. Av dessa 47 har 43 missbrukat sprit (varav 33 kroniskt) och 14 vårdats på alkoholistanstalt. Av de 4 återstående är en klart hjärnskadad (bl. a. hjärnatrofi) och en misstänkt sinnessjuk (schizofreni?). Härav framgår sålunda att de förvarade som till äventyrs klarat de båda första trösklarna i den sociala anpassningen (skolan, puberteten) vanligen stupat på den tredje — alkoholederna.

Bland de 50 explorander där ingen misstanke om spritmissbruk föreligger vare sig enligt utlåtande eller anstaltschef finner man bl. a. följande.

Tjuvar	33
Bedragare	10
Sedlighetsbrottslingar	5
Våldsbrottslingar	2

Alkoholmissbruk hos föräldrar eller syskon	12
Alkoholmissbruk i uppväxtmiljön ..	14
Schizoidi hos expl.	14
Misstänkt sinnessjukdom hos expl.	7

Denna grupp avviker således från de övriga i flera olika avseenden.

Det kan ifrågasättas om inte den s. k. anstaltsprägel — den slappa, flacka liknöjdheten, hållningslösheten, benägenheten för olust och kverulans eller slapp foglighet och anstaltsanpasslighet — i själva verket i många fall är uttryck för en alkoholskada. Det är ju just sådana symtom som man så ofta finner hos alkoholister. Flertalet har i utlåtandena betecknats som hållningslösa, viljesvaga, rolösa, rastlösa, lättleda och instabila, vilket likaledes är symtom som man brukar finna hos

alkoholister innan även de grövre hjärnfunktionerna tagit skada. Det är emellertid svårt att få en siffermässig verifiering av denna misstanke då anstaltsprägel lika mycket är en grupp-företeelse som ett individuellt symtom.

Beträffande alkoholvanorna hos internerna kan dock följande sägas. Om man vill göra något för att minska den skrämmande höga återfallsfrekvensen hos klientelet måste man börja med alkoholfrågan. Det är det verkligt stora problemet när det gäller resocialiseringen.

36. *Den intellektuella utrustningen* hos internerna framgår av nedanstående tabeller.

	Antal	Proc
Underbegåvade (I. K. under 90)	84	19,6
Normalbegåvade	237	55,4
Överbegåvade (I. K. över 110)	107	25,0

Neurotikerna

Underbegåvade	15	16,9
Normalbegåvade	42	47,2
Överbegåvade	32	35,9

Det kan av dessa tabeller förefalla som om det skulle finnas fler överbegåvade bland neurotikerna. Differensen är emellertid endast 2,5 gånger medelfelet, varför den ej är statistiskt säkerställd. Även om differensen hade varit statistiskt säkerställd, kunde detta dock lika gärna ha berott på att fler neurotiker har diagnosticerats bland de överbegåvade. Som helhet kan sägas, att de intagna beträffande intelligensen ej synes nämnvärt avvika från normalbefolkningen.

37. *Indelning av klientelet efter abnormtyper* erbjuder vissa svårigheter. Det finns ett flertal mer eller mindre godtyckliga indelningar av psykopatierna. De lider alla av endera av två svagheter: Antingen är indelningen symtomatisk-beskrivande och säger ing-

enting om orsakerna, eller också är det en indelning efter förmenta orsaker, men då kan man sällan med någon högre grad av säkerhet placera en individ i rätt grupp. Vid klassificeringen av klientelet har här valts det första av dessa båda alternativ, framför allt därför att den indelningen trots allt blir *mindre* subjektiv på grund av de fyltiga beteendeskildringar, som brukar förekomma i de rättspsykiatriska utlåtandena. Dessa beskrivningar kompletteras ju även av anhöriga och andra och genom explorandens egen levnadskildring. Man får dock hålla i minnet att det här är fråga om mer eller mindre fixerade abnormdrag, som kan ha olika orsaker och som stundom modifieras eller mildras genom lämplig medicinsk eller annan behandling, arbetsträning, alkoholabstinens eller dylikt. I en del fall har man anledning misstänka anlagsbetingade orsaker, t. ex. beträffande de schizoida och de cykloida psykopaterna samt möjligen beträffande de asteniska och hysteroida. I flertalet fall vet man emellertid ingenting med säkerhet om orsakerna. Här nedan lämnas en tabell över frekvensen av olika psykopatityper (abnormdrag) hos det aktuella klientelet (modifierad efter Schneider, Rylander, Åmark):

Hållningslösa, viljesvaga	405
Hysteroida	211
Känslökalla	169
Stämningslabila	140
Psykoinfantila (omogna, barnsliga, osjälvständiga — oberoende av intelligensnivån)	127
Egocentriska, självhävdande	121
Explosiva, impulsiva	102
Schizoida (t. ex. slutna, förskruvade, svårtillgängliga särlingar m. fl.) ..	91
Hyperthyma (aktiva, tilltagsna gåpåare med kroniskt förhöjd sinnestämning)	77
Sexualpsykopater	40
Depressiva, dysforiska	38
Sensitiva	27

Paranoida (t. ex. benägna för kverulans och förföljelsetidéer)	24
Torpida (tröga, långsamma, flegmatiska)	23
Asteniska (t. ex. spända, osäkra, försiktiga pedanter med bristande energi och vitalitet)	19
»Moral insanity» (moralidioter)	16
Mytomana (fantasilögnare)	10
Ixoida, epileptoida (tröga, häftande, med benägenhet för affektuppladdning och explosivitet)	9
Cyklothyma (utpräglade periodiska stämningsväxl.)	8
Poriomana (med vandringssdrift)	3
Dipsomana vera (äkta periodsupare) ..	1

Detta ger tillsammans 1 661 klassificeringar eller i medeltal 4 per explorand. Beträffande dessas fördelning på olika brottskategorier kan t. ex. nämnas att 75 proc av bedragarna är hysteroida mot 49 proc hysteroida i hela klientelet, 52 proc av bedragarna är vidare hyperthyma (mot 18 proc i hela klientelet). Av de 10 mytomana har 6 bedrägeri som huvudbrottstyp, och de 4 övriga har även varit straffade för bedrägeri (1 sexualbrottsling och 3 tjuvar). Av bedragarna är 44 proc känslökalla. Den typiske bedragaren är således hysteroid, hyperthym och känslökall, möjligen mytoman, vilket stämmer bra med klinisk erfarenhet.

När det gäller de 22 våldsbrottslingarna kan nämnas att endast 2 av dessa såvitt känt ej missbrukat sprit eller misstänkts härför av anstaltschefen (en rånmördare och en brutal rånare, båda schizoida). 18 våldsbrottslingar har betecknats som explosiva, impulsiva, 14 som känslökalla, 8 som hysteroida och 5 som schizoida. Hos 2 våldsbrottslingar förelåg misstanke om sinnessjukdom (båda mördare) och i 2 fall misstanke om hjärnskada. 7 våldsbrottslingar har vårdats på sinnessjukhus och 5 betecknades som neurotiker. De 4 mördarna och de 3 med mord- eller dråpförsök betecknades alla som känslökalla. 6 av dessa 7 företedde avsevärda beteende-

rubbingar redan i skolåldern och alla 7 har företett avvikelser från det normala före puberteten. Som väntat avviker således våldsbrottslingarna avsevärt från den stora massan egendomsbrottslingar.

Beträffande sexualbrottslingarna hänvisas till avsnittet om internernas sexuella beteende. Här skall endast tillfogas att av de 40 sexualpsykopaterna har 18 någon gång även begått våldsbrott (våldtäkt räknas härvid som våldsbrott).

Endast 19 explorander har betecknats som asteniker, vilket är en anmärkningsvärt låg frekvens — vanligt neurosklientel brukar t. ex. innehålla en hög procent asteniker. Av dessa 19 har 14 betecknats som neurotiker. 11 asteniker är tjuvar, 2 bedragare, 6 sexualbrottslingar, inga våldsbrottslingar ehuru 3 någon gång begått våldsbrott (varav i ett fall våldtäkt). 11 av astenikerna är även psykoinfantila. Orsaken till den låga frekvensen asteniker bland internerna sammanhänger troligen med astenikers starka överjagsbildning (samvete), utpräglade säkerhetskrav, försiktighet, obenägenhet att ta risker och att avvika från genomsnittet. Den psykasteniska människan är troligen över huvud taget föga disponerad för kriminalitet. Psykoinfantilism är däremot vanlig hos kriminella (och alkoholister). Kombinationen med psykoinfantilism bör öka risken för kriminalitet, vilket kan förklara den höga frekvensen psykoinfantila bland de asteniska internerna.

Som helhet kan sägas att en avsevärd del av internerna i behandlingsavseende är att jämställa med sinnessjuka. Klientelet är även för övrigt starkt abnormt, varför behovet av psykiatrisk behandling är utomordentligt stort.

38. *Individualpreventiv behandling* innebär, att behandlingen anpassas efter vårdbehovet. Efter genomgången av de rättspsykiatriska utlåtandena avgav undersökaren även förslag till placering och behandling ur rättspsykiatrisk synpunkt inom den planerade nya interneringsrājongen. Dessa förslag gällde givetvis läget vid tiden för den senaste rättspsykiatriska undersökningen. Denna tidpunkt fördelar sig på följande sätt

1935: 1 fall	1945: 27 fall
1936: 1 »	1946: 27 »
1937: 0 »	1947: 60 »
1938: 0 »	1948: 49 »
1939: 1 »	1949: 64 »
1940: 1 »	1950: 57 »
1941: 4 »	1951: 59 »
1942: 4 »	1952: 54 »
1943: 6 »	1953: 3 »
1944: 10 »	

Då sålunda ett avsevärt antal interner genomgått sin senaste rättspsykiatriska undersökning för åtskilliga år sedan är denna bedömning ej jämförbar med anstaltschefernas placeringsförslag den 1 april 1953. Det är dock intressant att se att man får en absolut samstämmighet i 235 fall (55 proc) och en relativ samstämmighet (då ett alternativ angivits som överensstämmer med anstaltschefernas förslag) i 57 fall (13 proc) eller sammanlagt 292 fall (68 proc). Den psykiatriska bedömningen har skett utan kännedom om anstaltschefernas placeringsförslag eller de intagnas förhållanden efter den senaste rättspsykiatriska undersökningen.

Av de 42 explorander som anstaltscheferna rekommenderat till fast avdelning har 20 även hänförts dit vid genomgången av utlåtandena (mot 36 i hela klientelet). Dessa 42 interner förete vissa särdrag jämfört med genomsnittet: 21 (hälften) har någon gång begått våldsbrott och lika många har minst en gång vårdats på sinnessjukhus

eller sinnessjukavdelning inom fångvården. Endast 3 är emellertid våldsbrottslingar. De företer genomgående högre frekvens av olika slags tidiga uppföranderubbningar och barnnervösa symtom än genomsnittet. 26 betecknas som känsllokalla, 24 som hysteroida, 18 som explosiva, impulsiva, 16 som schizoida, 10 både som explosiva

och hysteroida och 7 både explosiva, känsllokalla och hysteroida, 5 har misstänkts för sinnessjukdom och 4 för hjärnskada. Endast en av dessa 42 explorander har ej företett några tidiga uppföranderubbningar eller barnnervösa symtom, och endast i 5 fall saknas uppgifter om ogynnsam hereditet.

Bilaga till säkerhetsanstaltsutredningens betänkande

INTERNERING

PROMEMORIA AV
STRAFFLAGBEREDNINGEN

INNEHÅLL.

	Sid.
Strafflagberedningens skrivelse	3
Riktlinjer för en reformering av förvarings- och interneringslagstiftningen ...	5
1. Gällande lagstiftning	5
Tiden för omhändertagandet	6
Verkställigheten	7
Övervakning	8
2. Allmänna synpunkter på en reform	10
3. Grunddragen av en ny lagstiftning	16
När bör tidsobestämt omhändertagande tillgripas?	16
Utväljandet av klientelet	19
Tidsbestämningen	25
Bestämmelser om behandlingen	28
4. Sammanfattning	31

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Justitiedepartementet.

Enligt de för strafflagberedningen senast meddelade direktiven, intagna i statsrådsprotokollet för den 15 december 1944, skall strafflagberedningen verkställa en allmän översyn av det straffrättsliga reaktionssystemet i dess helhet. Departementschefen, statsrådet Bergquist, anförde bl. a.:

Såsom hittills bör vid reformarbetet på ifrågavarande område eftersträvas att i möjligaste mån anpassa samhällsreaktionen icke blott efter brottets art utan även efter den brottsliga personliga egenskaper och förhållanden. Från denna utgångspunkt bör vid den fortsatta utredningen övervägas, huruvida inom det nuvarande systemet finnas tillräckliga möjligheter att underkasta skilda brottslingstyper ändamålsenlig behandling. Uppmärksamhet bör jämväl ägnas det behov som må föreligga att på verkställighetsstadiet företaga överflyttning mellan olika anstalter eller behandlingsformer. — — —

Det bör vidare undersökas i vad mån från systematisk synpunkt förenklingar kunna vidtagas i det nuvarande systemet av straff och straffrättsliga skyddsåtgärder utan att önskemålet om erforderlig differentiering åsidosättes.

Sålunda bör bland annat utredas, huruvida det kan anses erforderligt att förvaring och internering bestå som skilda skyddsåtgärder vid sidan av varandra. Samtidigt bör prövas, huruvida icke förvaringen omsluter så olikartade brottslingsgrupper att någon form av uppdelning efter vederbörandes vådlighet bör genomföras.

Med avseende å samtliga relativt tidsbestämda frihetsberövanden förtjänar spörsmålet om ordningen för prövningen av frågor om utskrivning m. m. att övervägas.

I enlighet med direktiv som Herr Statsrådet lämnade vid säkerhetsanstaltsutredningens tillkallande den 9 maj 1952 har mellan utredningen och strafflagberedningen samråd ägt rum i fråga om organisationen av förvarings- och interneringsklientelets vård samt beträffande riktlinjer för en reform av 1937 års förvarings- och interneringslagstiftning. Vid detta samråd har på avgörande punkter enighet uppnåtts mellan kommitéerna, vilka också enats om önskvärdheten av att vid säkerhetsanstaltsutredningens betänkande fogades en av strafflagberedningen utarbetad promemoria angående riktlinjer för en reformering av förvarings- och interneringslagstiftningen.

Med anledning härav har strafflagberedningen utarbetat efterföljande promemoria, vilken härmed vördsamt överlämnas.

Av beredningens ledamöter har överdirektören Hardy Göransson, som på grund av vistelse i utlandet ej kunnat taga del i den slutliga handläggningen av detta ärende, förklarar sig tillstyrka sammanslagning av förvaring och internering till ett institut, internering. Härutöver gör han i avd. 3 av promemorian under rubriken »Utväljandet av klientelet» ett uttalande i detta ämne. I övrigt har i ärendets handläggning, utom undertecknade ordförande och sekreterare, deltagit beredningens ledamöter Lunds universitets rektor professorn Ragnar Bergendal, byråchefen Torsten Eriksson, direktören Sven Ersman, riksåklagaren Maths Heuman, förutvarande lagbyråchefen direktören Bengt Lassen, borgmästaren L. G. Ohlsson och professor Ivar Strahl.

Stockholm den 25 september 1953.

På strafflagberedningens vägnar

KARL SCHLYTER

CARL HOLMBERG

RIKTLINJER FÖR EN REFORMERING AV FÖRVARINGS- OCH INTERNERINGSLAGSTIFTNINGEN

1. Gällande lagstiftning

I säkerhetsanstaltsutredningens nu avgivna förslag lämnas i 2 kap. en redogörelse för tillkomsten av lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt av den 18 juni 1937 samt av de föregående lagarna om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare och om internering av återfallsförbrytare av den 22 april 1927.

Såsom av denna redogörelse framgår, tillskapades instituten internering och förvaring som medel för samhället att skydda sig mot vissa individers farlighet. Det var de farliga och de kroniska förbrytarna som avsågs. För bekämpandet av denna brottslighet ansågs de ordinära frihetsstraffen, fängelse och straffarbete, icke vara tillräckliga. Det var framför allt önskemålet att kunna för längre tid oskadliggöra den brottslige som dominerade. Den därav följande långa avspärrningen från yttervärlden skulle kompenseras genom att påföljden skulle i andra avseenden vara så fri från straffkaraktär som lämpligen kunde ske.

Klientelet för dessa institut skulle avgränsas både mot dem som erhåller frihetsstraff och mot dem som straffriförklaras. Detta har skett genom att särskilda indikationer uppställts för tillgripande av förvaring och internering. Genom lagstiftning 1937 och 1945 har indikationerna förändrats. Likaledes har genom lagstiftning sistnämnda år området för straffriförklaringarna förändrats.

Förvaring kan nu, enligt 1 § lagen om

förvaring och internering i säkerhetsanstalt, ådömas i stället för straff om den brottslige prövas vara av sinnesbeskaffenhet som avviker från det normala, ehuru han icke är strafflös enligt 5 kap. 5 § strafflagen, och

1. den brottslige på grund av sin sinnesbeskaffenhet måste antagas vara oemottaglig eller föga mottaglig för straff;

2. han med hänsyn till den ådagalagda brottsligheten samt på grund av i målet förebragt utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och föregående vandel är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom; samt

3. å brottet eller, där flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete eller, i fråga om sedlighetsbrott, straffarbete eller fängelse.

Till förvaring kan också, enligt 3 §, dömas om någon, som undergår straffarbete eller för sedlighetsbrott ådömt fängelse eller som för brott som avses i 1 § 3. undergår ungdomsfängelse, finnes vara av sinnesbeskaffenhet som avviker från det normala och det på grund därav och med hänsyn till omständigheterna i övrigt måste antagas att han efter frigivningen skall bli vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Enligt 5 kap. 5 § strafflagen må ej någon fällas till ansvar för gärning, som han begår under inflytande av sinnessjukdom, sinnesslöhet eller annan själslig abnormitet av så djupgående natur, att den måste anses jämställd

med sinnessjukdom. Detsamma gäller om någon utan eget vållande tillfälligt råkat i sådant tillstånd, att han är från sina sinnens bruk.

Till internering får icke dömas, om den tilltalade kan dömas till förvaring, och ej heller om någon förskyller straffarbete på livstid (4 § lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt). Förutsättningar för ådömande av internering är enligt samma paragraf,

1. att den brottslige tidigare minst två gånger dömts till straffarbete eller förvaring;

2. att han undergått straffarbete eller förvaring i sammanlagt minst fyra år;

3. att han därefter, antingen medan han undergår straffarbete eller inom fem år från det han senast lösgavs från sådant straff eller ock, beträffande den som varit förvarad eller internerad, inom tio år från det han utskrevs, ånyo begår brott samt å brottet eller, om flera brott förövats, å något av dem enligt lag kan följa straffarbete; samt

4. att den brottslige på grund av utredning angående hans sinnesbeskaffenhet och övriga i målet upplysta förhållanden måste antagas icke komma att låta sig rätta genom straff samt är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom.

Genom ny lagstiftning har verkställighetsreglerna för ordinärt frihetsstraff samt förvaring och internering närmat sig varandra. Tillkomsten av lagen den 18 september 1943 om villkorlig frigivning har dessutom i någon mån medfört en utjämning av skillnaden mellan frihetsstraff, å ena, samt förvaring och internering, å andra sidan.

Olikheterna är, såvitt avser tiden för omhändertagandet, verkställigheten och behandlingen i frihet, i huvudsak följande.

Tiden för omhändertagandet

Fängelse och straffarbete ådömes på viss av domstol bestämd tid enligt straffskalan för brotten med den förhöjning eller förkortning som särskilda bestämmelser om straffskärpning eller straffminskning föranleder. Straffarbete kan ådömas också på livstid. Den av domstolen bestämda tiden förkortas genom tillämpning av bestämmelserna i lagen om villkorlig frigivning. Enligt 1 § i denna lag skall den som undergår frihetsstraff på viss tid, ej under sex månader, villkorligt frigivas när han undergått fem sjättedelar av strafftiden. Beslut om sådan frigivning, obligatorisk villkorlig frigivning, meddelas av fängvårdsanstaltens styresman (3 §). Vid sidan härav kan fängvårdsstyrelsen på ansökan av den intagne medgiva frigivning, fakultativ villkorlig frigivning, när två tredjedelar av strafftiden avtjänats, dock minst åtta månader, om det med fog kan antagas att han efter frigivningen skall förhålla sig väl (2 §, 3 §).

För förvaring och internering gäller att domstolen skall med hänsyn till brottets beskaffenhet och omständigheterna i övrigt bestämma en minsta tid före vars utgång den dömde inte får utskrivs (7 § lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt). Denna minsta tid bestämmas vid förvaring till lägst ett och högst tolv år samt vid internering till lägst fem och högst femton år. Någon längsta tid för anstaltsvistelsen bestämmas icke av domstolen. Utskrivning, som beslutas av en särskild nämnd, interneringsnämnden, får inte ske så länge den intagne är att anse såsom vådlig för annans säkerhet till person eller egendom (9 §). I ett fall gäller dock en begränsning, nämligen då minsta tiden för förvaring bestämts till ett år. I sådant fall skall ut-

skrivning på prov ske senast när fyra år förflutit från förvaringens början, såframt ej särskilda skäl äro däremot (9 §).

Verkställigheten

Bestämmelser härom finnes för såväl straffarbete och fängelse som förvaring och internering i lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. De allmänna bestämmelserna om de intagnas behandling i 4 kap. (omfattande bl. a. bestämmelser om permission) gäller för alla kategorier. I 5 kap. ges bestämmelser om straffarbete och fängelse, och i 7 kap. om förvaring och internering.

Förvaring och internering skall verkställas i anstalt eller anstaltsavdelning som av Konungen förklarats vara säkerhetsanstalt (61 §). Den som skall undergå förvaring eller internering skall intagas i slutan stalt; är han att anse som synnerligen vådlig för annans personliga säkerhet, må fångvårdsstyrelsen förordna om hans intagning i särskild slutan avdelning (62 §). Förvarad eller internerad som visat pålitlighet må vårdas i öppen anstalt (64 §). För straffånge gäller i detta hänseende, att han skall börja undergå straffet i slutan anstalt men må efter tre månader överföras till öppen anstalt. Om särskilda skäl äro därtill, må han överföras till öppen anstalt även före utgången av tremånaderstiden. För yngre straffångar framhäves särskilt angelägenheten av öppen anstaltsvård (44 §). Fångelsefånge skall undergå straffet i öppen anstalt, såframt det ej med hänsyn till hans ålder, hälsotillstånd eller tidigare vandel, förefintlig möjlighet att bereda honom arbete eller förhållandena i övrigt måste anses olämpligt (45 §). I strafflagberedningens betänkande med förslag om ett enhetligt frihets-

straff (SOU 1953:17) föreslås i fråga om öppen och slutan vård att fördelningen skall ske med iakttagande av de allmänna grunder för de intagnas behandling som ges i 26 §, dock med framhävande av angelägenheten av öppen vård för yngre fångar och korttidsfångar.

I fråga om gemensamhet gäller beträffande förvarad och internerad att sådan intagen skall under tiden närmast efter intagandet hållas avskild. Därefter skall han under dagen hållas avskild endast i den utsträckning som påkallas av hänsyn till hans behandling eller till fara för menlig inverkan de intagna emellan eller till ordningen och säkerheten inom anstalten (64 §). Straff- eller fångelsefånge som är intagen i slutan anstalt skall i regel arbeta tillsammans med en eller flera andra fångar (49 §). Under fritid må sådan fånge tillsammans med andra fångar deltaga i undervisning, gudstjänst, utomhusvistelse, gymnastik och dylikt, såframt ej särskilda skäl äro däremot. Finnes det kunna ske utan fara för menlig påverkan, må fånge även eljest tillbringa fritiden eller del därav tillsammans med en eller flera andra fångar (50 §). Fånge som är intagen i öppen anstalt skall i regel arbeta tillsammans med andra fångar och må jämväl, om ej särskilda skäl äro däremot, tillbringa fritiden med dem (48 §).

Intagna, såväl fångar som förvarade och internerade, skall av styresmannen anvisas lämpligt arbete. Fångelsefånge som arbetar i enrum må själv skaffa sig arbete som styresmannen godkänner. Förvarad eller internerad må med styresmannens medgivande själv skaffa sig arbete. Som belöning för arbetsflit och gott uppförande må fånge medgivas att med inskränkning i arbetstiden ägna sig åt studier eller annan utbild-

ning. Till förberedande av utskrivningen må fångvårdsstyrelsen medgiva, att fånge eller internerad eller förvarad utför arbete hos arbetsgivare utom anstalten (52, 53, 65 §§).

Straffånge äger i den omfattning fångvårdsstyrelsen bestämmer för sin arbetsinkomst köpa varor som för ändamålet tillhandahålles vid anstalten. Straffånge som ådagalagt arbetsflit och gott uppförande kan erhålla rätt att i större myckenhet än eljest är medgivet köpa sådana varor. Fångelsefånge äger för arbetspremier eller egna medel köpa varor i samma omfattning som högst kan medgivas straffånge. Han må själv skaffa sig eller mottaga bekvämlighet som låter förena sig med enkelhet och god ordning. Då han arbetar eller tillbringar fritid i enrum, må han använda egna kläder om de är av tillfredsställande beskaffenhet. Fånge kan medgivas rätt att åtnjuta annan särskild förmån som är förenlig med god ordning (54 §). Vad i 54 § är stadgat beträffande fångelsefånge gäller också förvarad eller internerad. Förvarad eller internerad må därjämte själv skaffa sig eller mottaga underhåll, som låter förena sig med enkelhet och god ordning (66 §). — Styresmannen har att rörande behandlingen av förvarad eller internerad samråda med anstaltens läkare (67 §).

I fråga om arbetspremier m. m. stadgas, att fångelsefånge äger fritt föfoga över intjänt arbetspremie och över inkomsten av arbete som han själv skaffat sig. Annan intagens arbetspremie-medel, alltså bl. a. straffånges, förvarads och internerads, fördelas efter fångvårdsstyrelsens bestämmande i två delar, disponibla medel och besparade medel (69 §). Beträffande förfogandet över besparade medel har fångvårdsstyrelsen större möjligheter att medge

avsteg från regeln att medlen skall sparas till frigivning eller utskrivning i fråga om förvarad och internerad än i fråga om straffånge (71 §).

Övervakning

För den som villkorligt frigives från fångelse eller straffarbete, vare sig obligatoriskt eller fakultativt, fastställs en prøvotid motsvarande den vid frigivningen återstående strafftiden, dock minst ett år, om det ådömda straffet uppgår till ett år eller däröver, och eljest sex månader (4 § lagen om villkorlig frigivning). Prövotiden kan förlängas om den frigivne åsidosätter något som till följd av frigivningen åligger honom, dock högst med ett år utöver den vid frigivningen bestämda tiden (11 §). Den frigivne skall under prøvotiden stå under tillsyn; prøvas tillsyn icke erforderlig, må fångvårdsstyrelsen medgiva att tillsyn icke skall äga rum (6 §). Tillsynsman utses av fångvårdsanstaltens styresman. Skyddskonsulenten i det distrikt där den frigivne vistas har inseende över tillsynens utövande (6 §). I samband med frigivningen må i den mån det finnes påkallat med hänsyn till den frigivnes karaktär eller sinnesbeskaffenhet, hans tidigare vandel eller andra omständigheter, det åläggas den frigivne att a) ställa sig till efterrättelse särskilda bestämmelser beträffande hans vistelseort, bostad, arbetsanställning, utbildning eller användande av fritid; b) avhålla sig från bruk av rusdrycker; c) underkasta sig inskränkning i förfogandet över arbetsförtjänst eller andra tillgångar (8 §). Beslut härom meddelas vid obligatorisk frigivning av styresmannen efter samråd med vederbörande skyddskonsulent och vid fakultativ frigivning av fångvårdsstyrelsen. Föreskrift som meddelats jämlikt 8 § må

ändras eller upphävas av skyddskon-
sulten (10 §). Åsidosätter den frigivne
något som till följd av frigivningen ålig-
ger honom, må fångvårdsstyrelsen efter
omständigheterna a) förordna om tills-
syn; b) meddela föreskrift enligt 8 §;
c) besluta att varning skall tilldelas
den frigivne; d) förordna om förläng-
ning av prøvotiden; eller e) förklara
att den villkorligt medgivna friheten
skall vara förverkad (11 §). Övertygas
den frigivne om nytt brott, skall den
villkorligt medgivna friheten i regel
förklaras förverkad (13 §).

Utskrivning från förvaring eller in-
ternerung är antingen villkorlig (ut-
skrivning på prov) eller slutlig (9 § la-
gen om förvaring och internering i sä-
kerhetsanstalt). Före utgången av den
för förvaringen eller interneringen gäl-
lande minsta tiden skall internerings-
nämnden, även om framställning ej
gjorts, pröva huruvida den förvarade
eller internerade må anses kunna utan
våda för annans säkerhet till person
eller egendom utskrivas. Sker ej utskriv-
ning, skall nämnden minst var tolfte
månad ånyo företaga sådan prövning
(10 §). Den som utskrivits på prov skall
stå under tillsyn och vara underkastad
av nämnden meddelade eller eljest
för honom gällande föreskrifter (11 §).
Nämnden skall förordna tillsynings-
man. Föreskrifterna skall vara sådana,
att den utskrivne om möjligt avhålls
från att ånyo begå brott. Beslutet kan
innehålla förbud för den utskrivne att
utan särskilt tillstånd uppehålla sig å
vissa angivna orter och ställen eller
lämna viss angiven ort, så ock erforderliga
bestämmelser med avseende å
den utskrivnes sysselsättning och lev-
nadssätt (1, 2 och 3 §§ lagen den 22
april 1927 om tillsyn över dem, som
utskrivits på prov från förvaring eller
internerung i säkerhetsanstalt). Tillsy-

nen över den på prov utskrivne skall
fortfara under minst tre år. Har han
under en sammanhängande tid av tre
år stått under tillsyn och har han ej
därunder dömts att undergå fängelse
eller straffarbete, skall nämnden prö-
va om tillsynen kan upphöra. Finner
nämnden så ej böra ske, skall tillsynen
fortfara under ytterligare ett år. Till-
synstiden må genom nya beslut av
nämnden förlängas med ett år i sän-
der. Har den provutskrivne under en
sammanhängande tid av fem år stått
under tillsyn utan att dom på fängelse
eller straffarbete mellankommit, skall
tillsynen upphöra (11 § lagen om för-
varing och internering i säkerhetsan-
stalt). Visar den provutskrivne tredska
att efterkomma de för honom gällande
föreskrifterna, eller finnes han på
grund av sitt uppförande eller eljest
vara vådlig för annans säkerhet till
person eller egendom, må internerings-
nämnden besluta att han skall åter-
hämtas till säkerhetsanstalten. Han må
dock på grund av det beslutet icke
kvarhållas i anstalten längre tid än ett
år. Finnes skälig anledning antaga att
den som återhämtats kan, därest han
ånyo utskrives, bli vådlig för annans
säkerhet till person eller egendom, kan
tiden för hans kvarhållande i anstal-
ten genom nya beslut av nämnden för-
längas med högst ett år i sänder (12 §).
Har någon dömts till förvaring eller
internerung skall förvaringen eller in-
ternerungen i regel träda i stället för
straff för annat brott som han begått
(13—14 §§). Övertygas han efter ut-
skrivning på prov eller slutlig utskriv-
ning om brott, kan domstolen förordna
att förvaringen eller internerungen skall
avse jämväl detta brott, när fråga är
om den som slutligt utskrivits dock en-
dast om brottet begåtts före utskriv-
ningen (15—16 §§).

2. Allmänna synpunkter på en reform

Den jämförelse som i avd. 1 har gjorts mellan förvaring och internering, å ena, samt vanligt frihetsstraff, å andra sidan, visar att i lagstiftningen några mera framträdande skilljaktigheter inte föreligger i fråga om verkställigheten. Den mest framträdande skillnaden mellan instituten är tidsbestämmdheten för anstaltsvistelsen för förvarad och internerad. Genom bestämmelserna om fakultativ villkorlig frigivning har emellertid också de långa frihetsstraffen erhållit ett drag av tidsbestämmdhet. Tillsynstiden blir för villkorligt frigivna, med hänsyn till att strafftiden endast sällan är så lång som nio år eller mer, dock avsevärt kortare än för provutskrivna förvarade och internerade. Möjligheterna till återintagning och kvarhållande är också större i fråga om de sistnämnda än för villkorligt frigivna. Den skillnad som bestämmelserna enligt lagen medför har emellertid i praktiken reducerats. Av uppgifter om provutskrivning från förvaring och internering framgår nämligen, att utskrivning i regel sker vid eller strax efter minsta tidens utgång. Såvitt gäller dem som undergått första förvaring eller internering har lämnats följande uppgifter för åren 1944—1949 (se bil. 1 till säkerhetsanstaltsutredningens förslag, p. 22). Före minsta tiden utskrevs 6, inom 1 månad över minsta tiden 138, inom 1—6 månader 147, inom 6 månader—1 år 47, inom 1—2 år 18, inom 2—3 år 5 och över 3 år 3. Av p. 16 i samma bilaga framgår beträffande anstaltsklientelet den 1 april 1953 att minsta tiden fastställts till 1 år i ungefär $\frac{1}{4}$ av samtliga fall. En minsta tid under 2 år gäller i omkring hälften av alla fall.

Under dessa förhållanden kan det synas vara anledning fråga, om det överhuvud föreligger något behov av att vid sidan av vanligt frihetsstraff, fängelse och straffarbete eller — efter genomförande av strafflagberedningens förslag — det enhetliga frihetsstraffet fängelse, behålla särskilda arter av frihetsförlust för vissa kategorier brottslingar, eller om icke till äventyrs allt frihetsberövande inom kriminalvården borde utgöra ett enhetligt institut och all differentiering ske på verkställighetsstadiet.

Frågan om det är angeläget att vid sidan av ordinärt frihetsstraff ha ett eller flera andra institut är beroende av om det finns lagöverträdare som skiljer sig från andra lagöverträdare på sådant sätt att de behöver en annorlunda beskaffad behandling och att en sådan kan anordnas. Redan nu är verkställighetsbestämmelserna så avfattade, att verkställighetsmyndigheterna har möjlighet att utforma behandlingen efter de individuella fallen, det må vara fråga om straffarbete eller förvaring. Det är främst genom reglerna om tiden för omhändertagandet som skillnad föreligger mellan de olika instituten.

Säkerhetsanstaltsutredningen har (2 kap.) redogjort för vilka kategorier lagöverträdare man från början hade tänkt sig skola omhändertagas genom förvaring och internering. Utvecklingen har delvis blivit en annan än vad som var förutsett. Dels har internering fått en allt mer minskad tillämpning; sedan den 1 januari 1948 har icke någon nyintagning ägt rum. Dels har de förvarade kommit att till alldeles övervägande delen utgöras av tjuvar och andra förmögenhetsbrottslingar. Av de 433

den 1 april 1953 intagna hade sålunda 329 dömts för tjuvnadsbrott (därav 12 för rån eller rånförsök) och 62 för bedrägeri. För mord, dråp, försök till dessa brott eller misshandel hade endast 19 dömts, för sedlighetsbrott inklusive våldtäkt 22; för mordbrand hade ingen dömts (se klientelundersökningen p. 7). Det förefaller alltså inte vara det genomgående farliga klientel man från början tänkte sig. Med dessa siffror är emellertid icke visat att förvaringsklientelet icke skiljer sig nämnvärt från straffarbets- och fängelseklientelet.

De som döms till förvaring är nästan alla recidivister. Av de nyssnämnda 433 intagna hade 417 förut undergått frihetsstraff, de flesta åtskilliga gånger; endast 40 av dem hade undergått ett enda frihetsstraff. 233 hade förut undergått förvaring eller internering. Endast 2, båda två dömda för rånmord, hade tidigare ej varit föremål för samhällsingripande. Säkerhetsanstaltsutredningen sammanfattar (7 kap.) resultaten på följande sätt. Klientelet är starkt belastat i olika hänseenden. Det är ofast frågan om individer som kommer från i hög grad undermåliga miljöer, där alkoholism, kriminalitet eller sinnessjukdom spelar en framträdande roll. Dessa individer har vanligen redan tidigt visat neuro-labila drag i sin karaktär, i form av bråkighet, oro, rastlöshet, snatterier och indisciplinärt uppträdande över huvud taget. De har tidigt börjat missbruka alkohol och raskt deklinerat. När de åldras, återfinnes de som kroniska alkoholister och återfallskriminella. Samhället har under årens lopp prövat en rad av olika korrektionsåtgärder på dem med ingen eller ringa framgång. Abnormdragen framträder med åren alltmera markant. Enligt uppgifter av anstalts-

cheferna beräknades att antalet av de den 1 april 1953 å säkerhetsanstalt intagna, som kan betecknas som så farliga att anstaltsmässig förvaring av säkerhetsskäl är indicerad, uppgår till 42; resten av förvarings- och interneringsklientelet är inte farligt i egentlig mening, men är ett recidivbenäget klientel. Det föreligger, enligt säkerhetsanstaltsutredningen, ett starkt behov av rationellt utnyttjade behandlingsmöjligheter, och det föreligger också ett behov av intensiv uppsikt och kontroll av klientelet hela behandlingstiden igenom.

Med utgångspunkt från att varje frihetsberövande, använt såsom kriminalpolitisk åtgärd, skall syfta till att göra den omhändertagne ägnad att sedermera inpassa sig i samhället utan benägenhet att begå brott, har omhändertagandet allt mer kommit att inriktas på behandling, och detta även i de fall där omhändertagandet sker med huvudsaklig uppgift att omöjliggöra att den omhändertagne ånyo begår brott. Vid behandlingens utformning har man strävat mot att genom positiva åtgärder åstadkomma en förändring i levnads sättet eller en personlighetsförändring, i stället för att genom en restriktiv behandling söka kuva den intagne eller skrämja honom från att komma tillbaka. Hur lång tid en sådan mera positiv behandling kräver för att målet skall vara uppnått är i förväg knappast möjligt att avgöra. För behandlingen borde därför tiden i princip vara tills vidare obestämd. Vissa invändningar synes emellertid kunna göras mot ett sådant obestämt frihetsberövande. När det gäller relativt obetydliga brott har frihetsberövandet, eftersom andra metoder saknas, ofta till huvudsaklig uppgift att visa den felande och andra, att samhället icke kan tolerera hans bete-

ende. Frågan om behandling träder därvid inte i förgrunden. Också i andra fall är situationen den att, främst ur allmänpreventiva synpunkter, ett frihetsberövande framstår som nödvändigt, även om det knappast kan motiveras av att behov föreligger av den behandling som kan ges.

Strafflagberedningen är därför av den meningen att det för olika fall även framgent bör finnas möjlighet att antingen från början någorlunda fixera tiden för omhändertagandet eller lämna frågan öppen, inom vissa gränser, beroende på utfallet av behandlingen. Uppgiften att avgöra längden av frihetsberövandet, åtminstone att sätta gränser för varaktigheten eller att lämna denna obestämd, bör otvivelaktigt tillkomma domstol. Däremot synes det i allmänhet icke med fördel kunna läggas på domstol att närmare bestämma om sättet för behandlingen; det bör åligga en väl kvalificerad verkställighetsmyndighet att inom en allmän i lag given ram bestämma om behandlingen och, om domstolen lämnat tiden för omhändertagandet obestämd, besluta om dess upphörande. Vid avgörande av frågan vilka som skall hänföras till den ena eller andra formen av frihetsberövande måste den enskildes rättssäkerhetskrav beaktas. Det är angeläget att omhändertagandet ej göres tidsobestämt i andra fall än dem där det är fullt motiverat av hänsyn till behandlingsbehovet eller eljest för att förebygga recidiv i brott. Samtidigt är att märka, att även om strafflagberedningens utgångspunkt har varit att allt frihetsberövande, tidsbestämt och tidsobestämt, bör utformas med tillvaratagande av alla möjligheter till den dömdes resocialisering, det likväl torde vara så att lika goda resurser icke kan åstadkommas med en gång över hela fältet. Det är då

angeläget, att obestämdheten icke tillämpas i större utsträckning än behandlingsresurserna medger. Tidsobestämdheten fordrar normalt en energiskt insatt behandling, och behandling kan å andra sidan knappast bedrivas rationellt utan ett visst mått av tidsobestämdhet. Vid sidan av de typiska behandlingsfallen får man emellertid räkna med ett antal fall som på grund av de dömdas farlighet måste omhändertagas på obestämd tid.

Mot nuvarande lagstiftning har rests kritik framför allt i följande avseenden.

1. Det finns icke något skäl att bibehålla två arter av tidsobestämt frihetsberövande, förvaring och internering, vid sidan av varandra.

2. Förvaringen, som avsetts skola vara en skyddsåtgärd på obestämd tid, har blivit en påföljd som i realiteten i de flesta fall är till längden bestämd av minsta tiden.

3. Tidsobestämdheten innebär en hård press på den intagne utan motsvarande nytta.

4. Till förvaring döms i åtskilliga fall personer som skulle kunna erhålla samma behandling i vanlig fångvårdsanstalt utan de olägenheter som följer med tidsobestämdheten.

5. Behandlingen av de förvarade har inte blivit ändamålsenlig, främst på grund av brister i organisationen och ledningen av densamma, men också på grund av olämpligt urval av klientelet.

Redan kort efter tillkomsten av 1927 års lagar om förvaring och internering riktades av Kinberg kritik mot uppdelningen av klientelet på två institut¹. De sakkunniga som 1937 framlade förslag till revision av förvarings- och in-

¹ Se Kinberg, Reformtankar rörande behandlingen av abnorm- och vanebrottsligheten, SvJT 1931 s. 290—302.

terneringslagarna¹ fann, trots de olika synpunkter som framförts i frågan, icke tillrådligt att samhället avhände sig det särskilda medel till den kroniska brottslighetens bekämpande som det äger i interneringsinstitutet. De sakkunniga uttalade också med syftning på förekomsten av yrkesförbrytare, s. k. gangsters, att det kunde ifrågasättas, om icke behovet att vid sidan av förvaringen äga tillgång till ett ur samhällsskyddets synpunkt än mera effektivt medel mot de grövsta och farligaste brottslingarna, vilkas bristande mottaglighet för straff manifesterats genom återfall i brott, i någon mån styrkts genom aktuella förhållanden.

Utvecklingen har emellertid, såsom redan nämnts, gått därhän att internering sedan fem år tillbaka icke ädömts i något enda fall.

Strafflagberedningen har redan framhållit att behandling bör ske inom alla frihetsberövande åtgärder. Det som främst gör det angeläget att ha ett eller flera särskilda institut vid sidan av vanligt frihetsstraff är önskemålet att i vissa fall låta tiden vara mer obestämd än i andra. Beredningen skall i ett senare avsnitt diskutera frågan vilket klientel som bör avses för den tidsobestämda påföljden. Även om man får tänka sig att det för vissa är önskemålet om resocialisering medan det för andra är säkerhetsskäl som dominerar, torde det, såsom ock visat sig under de gångna åren, icke vara möjligt att klart skilja ut dessa kategorier på olika behandlingsområden.

I utländsk lagstiftning är vanligen det tidsobestämda eller relativt tidsobestämda frihetsberövandet såsom reaktionsform mot brott uppdelat i olika brottspåföljder, mellan vilka domstolen träffar ett val. Sålunda förekommer

exempelvis i Danmark — bortsett från intagande i sinnessjukhus, alkoholistanstalt och liknande vårdanstalt samt åtgärder mot unga lagöverträdare — arbetshus på ett till fem år, säkerhetsförvaring på fyra till tjugo år och psykopatförvaring på helt obestämd tid. Klientelen vid de olika tidsobestämda skyddsåtgärder som sålunda kan ifrågakomma flyter emellertid så över i varandra, att det för vårt vidkommande synes vara ändamålsenligare att sedan domstolen förklarat den tilltalade saker och dömt till den tidsobestämda brottspåföljden, helt förlägga differentieringen av behandlingen till verkställighetsstadiet. Strafflagberedningen har också funnit sig vid sitt fortsatta arbete böra utgå från att endast ett institut för ifrågavarande klientel skall finnas, förslagsvis kallat internering.

Såsom ett argument mot den gällande lagstiftningen har anförts, att tidsobestämdheten övar sådan press på den intagne att behandlingen försvåras. Det säges också att denna press bidragit till att praxis gått därhän att den förvarade i regel utskrivs vid eller strax efter minsta tidens utgång. Frågan om orsakerna till uppkomsten av denna praxis skall strafflagberedningen inte diskutera här. Av vad beredningen har erfart finner beredningen det emellertid uppenbart att tidsobestämdheten är en belastning som kan försvåra den resocialiserande behandlingen. Detta har lett beredningen till den uppfattningen att en obestämd behandlingstid bör förekomma endast i de fall där man kan ge och i verkligheten också ger en behandling som utnyttjar tidsobestämdheten eller där denna eljest är påkallad för att fortsatt brottslighet skall förhindras.

Härmed ställs frågan om urvalet av dem som skall få obestämd behand-

¹ SOU 1937: 3 s. 45.

lingstid. De höga recidivisiffrorna för dem som nu har dömts till förvaring innebär att behandlingen inte har gett önskat resultat. Detta kan bero på att behandlingen inte har anordnats på ändamålsenligt sätt. Man kan då säga att tidsbestämtheten i dessa fall inte har utnyttjats i behandlingen. Men det kan också vara så, att det är fråga om personer som knappast är åtkomliga med någon sorts behandling. Å andra sidan kan det tänkas att en del av dem som har dömts till vanligt frihetsstraff med fördel hade kunnat erhålla en obestämd behandlingstid. Det förhåller sig ju så, att de kategorier för vilka förvaringen ursprungligen avsågs är föga talrikt representerade bland förvaringsklientelet.

Med en sådan uppläggning av frågan är det tydligt att behandlingsresurserna kommer att spela en betydande roll för omfattningen av klientelet. Med ökad kännedom om människobehandling och med goda behandlingsmöjligheter kan institutet användas för flera, men om man har endast dåliga eller inga andra behandlingsmöjligheter än för tidsbestämda påföljder, bör internering begränsas till färre intagna.

Att närmare ange de kategorier brottslingar som kommer i fråga är vanskligt. I huvudsak torde de vara att finna i följande grupper.

1. Sådana personer som är i behov av en mer utpräglat psykiatrisk behandling. Framför allt avses den mera indirekta vård som kommer den till del som vistas på anstalt med psykiatrisk ledning och därför står under daglig psykiatrisk kontroll. Inom denna grupp, vilken närmast motsvarar den danska psykopatförvaringens klientel, befinner sig flera av dem som nu betecknas som »vådliga».

I detta sammanhang aktualiseras

gränsdragningen mot sinnessjukvård. Strafflagberedningen har i denna fråga för flera år sedan utarbetat ett preliminärt förslag som syftar till att avskaffa straffriförklaringarna. Domstolen skulle enligt detta förslag direkt kunna förordna om sinnessjukvård och sinnesslövdård av sinnessjuka och sinnesslöa. Men även andra än i egentlig mening sinnessjuka skulle kunna överlämnas till sinnessjukvård om vårdbehovet indicerar detta. Självfallet kan avgörandet om sinnessjukvård eller kriminalvård i det enskilda fallet skall användas vara vanskligt, och det bör uppmärksammas att tillståndet under behandlingens gång kan förändras så att ett överförande från den ena vårdformen till den andra kan vara påkallat.

2. En andra grupp av klientelet skulle utgöras av dem som, utan att uppvisa något mera framträdande behov av psykiatrisk behandling, genom upprepade och ihållande asocialitet har visat sig vara i behov av en behandling ägnad att påverka deras levnadssätt. Den behandling som kommer i fråga utföres väsentligen genom indirekt påverkan under vårdtiden, inte främst av psykiater vilken dock bör assistera vid behandlingen, utan av en anstaltsledning för vilken den sociala tillvänjningen utgör riktpunkten. Denna omvandlingsprocess kan i det individuella fallet bli mer eller mindre långvarig. Om icke brottslingen är utpräglat farlig — ett fall som strax skall beröras — bör här krävas att verkligen genom den obestämda behandlingstiden utsikterna till en förbättring kan antagas bli större.

3. En tredje kategori utgöres av dem som det från samhällets sida synes ofrånkomligt att isolera, även om intet påtagligt behandlingsbehov föreligger. Dessa är de »oförbätterliga» och de

mycket farliga brottslingarna. Det är nödvändigt att det finns en möjlighet att omhändertaga sådana personer till dess de utan för stor risk kan släppas ut i samhället igen. Att möjligheter saknas för deras behandling kan visserligen antagas; hoppet bör emellertid inte uppges i något fall. Det kan visa sig att en förändring efter en tid framträder hos den intagne. Han bör då kunna utskrivas.

Den nu gjorda uppdelningen i grupper har endast syftat till att ange var de för internering lämpade kan vara att söka. Några fasta gränser mellan olika grupper kan inte uppställas. Även andra karakteristika än de nu angivna kan finnas. Det är lämpligheten i det enskilda fallet av den ifrågasatta tidsobestämda behandlingen eller det tidsobestämda omhändertagandet i samhällsskyddets intresse som skall vara avgörande.

Någon maximitid för de nuvarande tidsobestämda, frihetsberövande åtgärderna förvaring och internering är ej i lagen angiven, bortsett från föreskriften om utskrivning på prov inom fyra år i de fall då förvaringens minimitid

satts till ett år. Utskrivning får inte ske så länge den förvarade eller internerade är att anse som vådlig för annans säkerhet till person eller egendom. Hänsyn till den enskildes rättssäkerhet bör emellertid föranleda övervägande om det fortfarande bör överlätas åt ett från domstol fristående organ att alldeles fritt avgöra omhändertagandets varaktighet. Ett ökat inflytande för domstolen skulle kunna vinnas genom att en maximitid för interneringen fastställdes, vilken skulle få överskridas endast med domstolens medgivande. Syftet med den obestämda behandlingen gör emellertid nödvändigt att behandlingsorganen inte bindes vid trånga, av lagen eller domstol angivna gränser.

För att möjliggöra en förbättrad behandling bör själva organisationen anordnas så, att den myndighet som har ledningen får sådan kontakt med de omhändertagna att den kan bedöma resultatet av behandlingen. Detta förutsätter att samma myndighet har ledningen av hela behandlingen vare sig denna äger rum i eller utom anstalt.

3. Grunddragen av en ny lagstiftning

På grundval av de överväganden för vilka redogjorts i 2 kap. har strafflagberedningen tänkt sig en revision av förvarings- och interneringslagstiftningen efter nedan angivna linjer. Syftet med revisionen är att öppna möjlighet för en effektiv behandling, för vilken tidsbestämtheten spelar en väsentlig roll. Hur stort det klientel är som lämpar sig för sådan behandling blir till väsentlig del beroende av effektiviteten av den vårdorganisation till vilken de internerade kommer att hänföras. Beredningen avser dock inte att interneringsinstitutet skall anordnas på sådant sätt, att den nuvarande gränsdragningen gentemot sinnessjukvårdens klientel ändras.

När bör tidsbestämt omhändertagande tillgripas?

Den tidsbestämda behandlingen bör beträffande vuxna förbrytare inte kunna ifrågakomma annat än när det gäller förbrytelser av allvarlig beskaffenhet, för vilka domstolen enligt eljest tillämpade principer skulle ha ådömt frihetsstraff av längre varaktighet. Även om internering ur resocialiseringssynpunkt också eljest skulle kunna tänkas vara lämpligaste åtgärd, bör de ordinarie straffskalorna och de vanliga straffmätningssynpunkterna vid icke alltför allvarliga brott icke sättas så mycket ur spel som en dom på internering måste innebära. I sådana fall får man acceptera proportionalitetssynpunkten och taga den ökning i återfallsrisken som kan bli följd. Brottet bör vara åtminstone av den svårhetsgrad att — efter genomförande av strafflagberedningens förslag om ett enhetligt frihetsstraff — fängelse i två år eller

däröver enligt lag kan följa å brottet. Att i lagen närmare ange brottets svårhetsgrad torde icke vara erforderligt eller lämpligt.

Det som skall skilja internering från vanligt frihetsstraff är den mera obestämda tiden för frihetsförlusten och en starkt individualiserad behandling, i anstalt och i frihet. I princip skall en behandling av alla som genom straffrättsliga åtgärder av olika slag berövas friheten anordnas så, att deras anpassning i samhället främjas i den utsträckning som det över huvud taget är möjligt. Den allvarligare frihetsinskränkning som interneringen innebär bör ifrågakomma endast om den anses mera än vanligt frihetsstraff ägnad att främja den tilltalades resocialisering, såframt den inte påkallas av rena säkerhetsskäl med hänsyn till brottslingens farlighet. En förutsättning som synes tillämplig på alla interneringsfall är att interneringen skall vara påkallad till förebyggande av fortsatt svår brottslighet. Avgörande för bedömning av interneringens ändamålsenlighet i det föreliggande fallet bör vara, icke den behandling som kan ha föresvävat lagstiftaren som önskvärd utan de faktiska resurserna och deras tillämpande vid den tid då den dömde omhändertages för internering. Såsom indikationer bör där emot icke användas den tilltalades psykiska eller fysiska tillstånd, visst brott som han begått el. dyl. Sådana kriterier har visat sig ha föga värde när det gäller avgränsande av t. ex. det nuvarande förvaringsklientelet. Vid bedömningen av om den tilltalade vid tiden för domen lämpar sig för det tidsbestämda omhändertagande som internering innebär, bör i stället helt allmänt tas hän-

syn till brottets beskaffenhet samt den tilltalades person, tidigareandel och levnadsomständigheter i övrigt.

För ådömande av förvaring fordras nu icke att den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till kriminalitet. För internering däremot uppställs i gällande lag krav på att vederbörande för tredje gången återkommer med ett allvarligt brott, och att han tidigare varit berövd friheten i minst fyra år. Interneringsinstitutet tillämpas, såsom redan har sagts, knappast längre. Men av dem som döms till förvaring har nästan alla tidigare dömts en eller flera gånger. Det kan också ifrågasättas om icke i rättssäkerhetens och en uniform lagtillämpnings intresse en legal begränsning borde göras genom en föreskrift, att den tidsbestämda behandlingen inte får tillgripas, om inte den tilltalade tidigare gjort sig skyldig till kriminalitet av viss grövre art. Med en sådan föreskrift skulle man vinna, att den extra belastning som tidsbestämtheten innebär tillämpades endast i fråga om sådana som genom sitt handlande visat att kriminaliteten inte var någon enstaka företeelse i deras liv. Man skulle också uppnå en viss begränsning av användningen av den mera påkostade behandling, som man avser att skapa för det tidsbestämda omhändertagandet. Å andra sidan skulle därigenom utestängas en del brottslingar, som redan genom sitt första brott och vad därvid ådagalagts visat att ett tidsbestämt omhändertagande är påkallat för att större utsikter skall föreligga att hindra fortsatt kriminalitet. Bland dessa brottslingar kan finnas även mycket farliga förbrytare, som det är nödvändigt att samhället tillräckligt länge skyddar sig mot genom att friheten berövas dem under längre tid än vanligt frihetsstraff i det

aktuella fallet medger. En begränsning genom krav på tidigare kriminalitet av viss allvarligare art torde därför icke böra göras. Urvalet av dem som får tidsbestämd behandling bör i stället ske så att det i varje särskilt fall noga undersökes om sådan åtgärd kan antas vara lämplig. Emellertid innebär kravet på hänsynstagande till den tilltalades tidigareandel en anvisning att föregående brottslighet skall beaktas som en väsentlig indikation.

I fråga om personer under 21 år tänker sig strafflagberedningen särskilda, snävare indikationer för internering. Utformningen av dessa är emellertid beroende av ändringar i lagstiftningen rörande unga lagöverträdare för vilka redogörelse ej här kan lämnas.

Strafflagberedningens ledamot prof. *Strahl* har under detta avsnitt gjort följande särskilda uttalande:

»Det faller i ögonen, att det klientel som blivit föremål för förvaring och internering skiljer sig väsentligt från det för vilket dessa institut från början voro avsedda. Medan man från början avsåg att förvaring skulle komma till användning framför allt beträffande våldsbrottslingar av särskilt farlig typ, sedlighetsförbrytare och mordbrännare, är den alldeles övervägande delen av de förvarade tjuvar, och även bland återstoden överväga förmögenhetsbrottslingar. Om än den omständigheten, att en sådan förskjutning ägt rum, icke i och för sig nödvändigtvis innebär att urvalet av dem som sändas till förvaring är otillfredsställande, ger den dock anledning att ifrågasätta om icke så är fallet.

Vad angår den behandling för vilken de förvarade och internerade bliva föremål skiljer den sig icke väsentligt från fängvård i allmänhet. Resurserna

i fråga om anstalter och personal ha icke varit tillräckliga för att genomföra en individuell behandling som skulle motivera att man läte längden av omhändertagandet bestämmas av behandlingsbehovet, sådant detta framträder under behandlingens gång.

I själva verket har det endast i blygsam omfattning lyckats att förverkliga den tanke som åtminstone numera, då även verkställigheten av vanligt tidsbestämt frihetsstraff skall fullfölja det uteslutande syftet att resocialisera den intagne, är den enda bärande grunden för att vid sidan av tidsbestämt frihetsstraff ha andra former av frihetsberövande, nämligen att vissa brottslingar böra omhändertagas i anstalt under tid som inom vissa gränser bestämes under behandlingens gång med hänsyn till erfarenheterna under behandlingen. Den i domen bestämda minsta tiden har med oväsentliga avvikelser och få undantag blivit normaltid för anstaltsvården. I betraktande av att ett tidsbestämt frihetsstraff kan, efter prövning som sker under verkställigheten, avkortas med en sjättedel utöver den obligatoriska avkortningen med en sjättedel (med iakttagande att minst åtta månader av straffet måste verkställas), kan det t. o. m. ifrågasättas, huruvida icke de längre frihetsstraffen i verkligheten äro mera tidsobestämda än förvaring och internering.

Att förvaring och internering utvecklats på det sätt som nu beskrivits beror, efter vad jag föreställer mig, till stor del på en växelverkan mellan de tre här angivna omständigheterna. Att begränsa urvalet till dem för vilka en behandling, olik vanlig fångvård och på obestämd tid, är indicerad har synts mindre angeläget, när sådan behandling ändock endast i blygsam omfatt-

ning kommit till stånd. För behandlingen har förekomsten bland klientelet av åtskilliga som ej mer än andra synts ägnade för en individuell behandling verkat nivellerande, i synnerhet så, att när man ej ansett sig kunna försvara att kvarhålla dessa längre än minimitiden, detta övat inflytande på utskrivningspraxis över hela linjen. Att åter minimitiden i stor utsträckning blivit normaltid torde ej ha kunnat undgå att inverka såväl på urvalet som på behandlingens utformande.

En omständighet som oberoende av det sagda måste ha verkat till förkortning av anstaltstiden är emellertid vidare de intagnas naturliga önskan att bli utskrivna och svårigheten för interneringsnämnden att motstå denna, när nämnden ej kunnat införa dem och införa sig själv motivera ett fortsatt kvarhållande med att detta skulle vara till gagn. Erfarenheten både från tillämpningen av förvarings- och interneringsinstituterna och från ungdomsfängelselagens tillämpning ger vid handen, att utskrivningspraxis är utsatt för ett starkt tryck i riktning av anstaltstidernas fixering och förkortning.

Ett tryck i denna riktning gör sig också förnimbart vid tillämpningen av de sociala vårdlagarna barnavårdslagen, alkoholistlagen och sinnessjuklagen. Men inom kriminalvården erhåller det en särskild styrka genom att den omedelbara orsaken till omhändertagandet är ett brott och att det därför är möjligt att göra en jämförelse med den tid andra som begått ett liknande brott behöva tillbringa i anstalt.

För att det skall lyckas att förmå de intagna att såsom åtminstone icke orättfärdig acceptera en anstaltstid som är längre än den som enligt vanlig straffmättningspraxis skulle följa efter brottet, torde det vara nödvändigt

att kunna peka på att den längre tiden är motiverad genom att den utnyttjas på ett förnuftigt sätt; det möter naturligtvis ändock svårigheter att få dem att förlika sig med kvarhållandet. Men enahanda gäller om de utskrivande myndigheterna. Erfarenheten synes ge vid handen, att man icke kan vänta sig av dessa att de skola kvarhålla de intagna för behandlings skull om de icke ha grundad anledning att antaga att den längre tiden verkligen blir till nytta.

Vid nyordningen av förvarings- och interneringsinstituten synes man böra beakta detta och därav draga den slutsatsen, att det nya institutet, internering, icke bör komma till användning i andra fall än sådana där, med hänsyn till behandlingsbehovet i det särskilda fallet och de resurser som faktiskt finnas för behandling av den i det fallet ifrågavarande individen, finnes ett behov att underkasta honom behandling på tid som lämnas obestämd i domen och grundad anledning att antaga, att det verkligen kommer till stånd en behandling som utnyttjar tidsobestämdheten på ett förnuftigt sätt, d. v. s. en individuell avpassad behandling under vilken man iakttagert framsteg hos den intagne och rättar tidslängden därefter.

Att det finns behov av en sådan behandlingsform inom kriminalvården synes mig framgå därav, att anstaltsvård, vars varaktighet, inom vissa gränser eller utan tidsgräns, rättas efter vårdbehov och vårdmöjlighet sådana de framträda under behandlingens gång, användes enligt de sociala vårdlagarna barnavårdslagen, alkoholistlagen och sinnessjuklagen. Att det inom kriminalvården är fråga om människor som begått brott kan icke gärna medföra, att där aldrig skulle finnas behov av sådan vård. Men jag befarar, att tanken

att åstadkomma en sådan vård inom kriminalvårdens ram blir komprometterad om man icke begränsar dess tillämpning till fall för vilka den passar.

För att förebygga missförstånd vill jag tillägga, att jag under behov av behandling på mer eller mindre obestämd tid inbegriper också det behov som kan föreligga att kvarhålla en brottsling i anstalt så länge han visar sig alltför farlig för att sättas på fri fot. Ehuru kvarhållandet i sådana fall kan vara motiverat icke så mycket av önskan att bereda honom en behandling som av nödvändigheten att hålla honom i anstalt, bör han dock i anstalten liksom andra underkastas en behandling med resocialiserande syfte, varför det sagda har tillämpning också på honom.

Av det anförda framgår, att jag anser det viktigt att för internering icke uttagas andra än sådana för vilka behandling på mera obestämd tid än vanligt straff medger är indicerad av de faktiskt föreliggande förhållandena i det särskilda fallet. Jag tillåter mig i det följande — under det avsnitt, som rubricerats 'Utväljandet' av klientelet' — föreslå en anordning för att tillgodose detta önskemål.»

Utväljandet av klientelet

Sättet för utväljandet av klientelet utgör en central fråga i en reformerad förvarings- och interneringslagstiftning. Avgörandet av om frihetsberövandet skall närmare bestämmas till tiden eller lämnas mer eller mindre obestämt skall tillkomma domstol. Men för att domstolen skall kunna besluta i denna fråga förutsättes att den äger kännedom om utsikterna att uppnå huvudsyftet med en tidsobestämd behandling, resocialisering av den behandlade, och om be-

hovet med hänsyn till samhällsskyddet av ett tidsobestämt omhändertagande.

Med hänsyn härtill bör avgörandet om tiden för omhändertagandet skall fixeras eller lämnas obestämd föregås av en undersökning eller observation av den tilltalade. Denna observation bör vara något annat än de nuvarande sinnesundersökningarna. Det är icke så mycket fråga om att utreda den misstänktes status vid brottstillfället. Undersökningen bör i stället främst inriktas på att klarlägga vad som med befintliga resurser kan göras med honom och framför allt att ge svar på frågan om omhändertagandet bör göras tidsobestämt eller ej.

Hur många fall som skulle kunna tänkas årligen ifrågakomma för observation är vanskligt att angiva. 1952 nyintogs för förvaring 89 personer, varav 2 kvinnor. Att undergå fängelse eller straffarbete på mer än ett år intogs 167 (3 kvinnor) och till frihetsstraff på jämnt ett år 559 (10 kvinnor). Om förvarings- och interneringslagstiftningen reformeras i enlighet med de av beredningen skisserade riktlinjerna, torde endast sådana brottslingar komma att dömas till internering som anses böra berövas friheten på längre tid, knappast sådana som eljest skulle få frihetsstraff på kortare tid än ett år, förvaringens nuvarande minimitid. Möjligen kommer gränsen i praktiken att dragas ändå högre. En stor del av de personer som skulle ha kunnat ifrågakomma till internering kommer naturligtvis att även i fortsättningen få fixerad strafftid utan förutgången observation. Frågan hur observationen av övriga fall skall anordnas kan tänkas löst på olika sätt.

Ledningen av behandlingen av de internerade skall enligt beredningens mening tillkomma en interneringsnämnd,

liksom den nuvarande. Det är uppenbart att ett behandlingsorgan som i varje ögonblick är orienterat i fråga om de faktiska vårdresurserna måste anses ha goda förutsättningar att bedöma om en tidsobestämd behandling i det individuella fallet skall komma till stånd eller ej. Det kunde därför synas ändamålsenligt att i de fall då domstol överväger att förordna om internering den tilltalade ställdes under interneringsnämndens observation. Under observationen skulle behandlingen kunna påbörjas och nämnden skulle därigenom få ett bättre underlag för ett uttalande om det finnes anledning att behålla den tilltalade på obestämt tid.

Nackdelar med att lägga observationen hos interneringsnämnden är den därmed följande centraliseringen till en plats i landet med de många och långa transporter och den mycket dyrbara organisation som skulle erfordras. Nämnden skulle komma att så belastas med undersökningsrapporter att den förlorade sin primära funktion att vara ett behandlingsorgan. Till interneringsorganisationen skulle enligt sakens natur också komma att för observation hänvisas sådana personer som sedermera icke dömdes till internering. Viktigt är även att psykologiska möjligheter att genomföra en effektiv behandling knappast föreligger så länge det ej är bestämt vilken reaktionsform som skall följa.

Strafflagberedningen har efter samråd med säkerhetsanstaltsutredningen kommit till det resultatet att observationen icke bör försiggå hos interneringsnämnden, utan i stället inom den fångvårdsanstaltsräjong där den misstänkte vistas. Han kommer därvid regelmässigt att placeras på centralanstalten inom räjongen, eventuellt på anstalten i Västervik eller Håga. Huvudansvaret

för observationen kommer att åvila cheferna för de psykiatriska avdelningarna. Dessa är väl informerade om den egna räjongens möjligheter och om fångvårdsorganisationen. Det bör åligga dem att vid varje tidpunkt skaffa sig intim kännedom om interneringsresurserna och att hålla domstolarna underrettade om dem.

Naturligtvis är det med en decentraliserad observation en viss risk för att tidsobestämdheten kan komma att tillämpas i flera fall än om ett avgörande inflytande hade tillkommit en central organisation. Det bör därför övervägas om det vid sidan av det lokala undersökningsorganet bör beredas möjlighet för den centrala interneringsnämnden att utöva något inflytande på urvalet av interneringsfallen.

Interneringsnämnden medverkar för närvarande vid urvalet på det sätt att domstolen, innan den dömer till förvaring eller internering, skall inhämta yttrande från nämnden huruvida sådan åtgärd bör vidtagas. Nämndens yttrande är inte bindande för domstolen, men faktiskt är det mera sällan som nämndens rekommendation frångås.

Det kan ifrågasättas att behålla en sådan yttranderätt för interneringsnämnden även vid det reformerade interneringsinstitutet. Därigenom skulle en viss spärr kunna erhållas mot att till internering sändes personer, beträffande vilka nämnden icke har möjlighet att anordna en effektiv tidsobestämd behandling. I den del spärren fungerar för att avvisa dem för vilka det icke finns plats å interneringsanstalt eller eljest inom organisationen, kan nämnden här göra nytta. Men denna funktion kan också, såsom redan framhållits, fullgöras av psykiatern å centralanstalt. Mot tanken att interne-

ringsnämnden härutöver skulle yttra sig över den tilltalades lämplighet för tidsobestämt omhändertagande kan invändas, att nämndens prövning skulle komma att inskränka sig till en pappersgranskning. Enligt strafflagberedningens mening kan interneringsnämndens obligatoriska medverkan till beslut om internering undvaras. Domstolen bör emellertid i tveksamma fall kunna erhålla interneringsnämndens yttrande huruvida internering bör tillgripas. Särskilt angeläget är det att interneringsnämnden höres, om det är föremål för tvekan huruvida det finns plats för den tilltalade på interneringsanstalt. En sådan upplysning kan för övrigt ofta inhämtas snabbt och formlost.

Beredningen vill i detta sammanhang erinra om att årskostnaderna för interneringsnämndens utlåtanden kan beräknas till cirka 50 000 kronor. Den ledning domstolarna kan behöva för sin verksamhet bör kunna åstadkommas på ekonomiskt billigare villkor, t. ex. genom en årligen utsänd tryckt berättelse angående nämndens verksamhet.

Undersökningen, observationen, bör inte bli långvarig. Den bör kunna verkställas snabbare än nuvarande sinnenundersökningar. Den medför i alla händelser till en viss tid en form av tidsobestämdhet för ett antal personer, något större än det som slutligen dömes till internering. Detta kan knappast möta några allvarigare betänkligheter, då det inte är fråga om andra än sådana personer som ändå måste hållas i anstalt under rätt lång tid. Anordningen förutsätter emellertid, att frågan om den tilltalade är skyldig till brottet har besvarats jakande innan förordnande om undersökning meddelas. Det synes med hänsyn härtill böra övervägas att öppna möjlighet för dom-

stolen att meddela särskild dom i skuldfrågan, s. k. mellandom.

Vid sidan om det klientel som tillföres interneringsorganisationen genom domstols beslut i anledning av lagföring för brott öppnar gällande lag (lagen om förvaring och internering i säkerhetsanstalt 3 §) en hittills icke begagnad möjlighet att till förvaring överföra vissa personer som undergår frihetsstraff, om de måste antagas efter frigivningen bli vådliga för annans säkerhet till person eller egendom, den s. k. lex Nordlund. En dylik lagregel står i god överensstämmelse med tendensen i reformarbetet att bereda ökad möjlighet att på verkställighetsstadiet företaga överflyttning mellan olika behandlingsformer. Strafflagberedningen tänker sig dylika överflyttningmöjligheter såväl beträffande olika vårdformer för ungdom som i fråga om skyddstillsyn — nuvarande villkorlig dom med övervakning — i sistnämnda fall motsvarande det nuvarande förverkandet av en villkorlig dom. Övergången från fängelse till internering önskar beredningen underlätta genom att föreslå en förenkling av proceduren för väckande av talan om ådömande av internering samt en utsträckning av initiativrätten till en sådan talans väckande även till anstaltsnämnd vid fångvårdsanstalt.

Prof. *Strahl* har, under hänvisning till vad han yttrat ovan s. 17 ff., i anslutning till de frågor som behandlas i detta avsnitt anfört:

»Såsom också strafflagberedningen funnit, bör ådömandet av internering föregås av en undersökning med syfte att utröna, om internering lämpligen bör komma till stånd. För att en sådan undersökning skall göra önskad nytta, bör den emellertid inriktas på att besvara icke den mera abstrakta frågan,

om den undersökte tillhör en kategori för vilken internering är avsedd, utan den helt konkreta: Vad kan med förefintliga resurser lämpligen göras med denne individ? Om undersökningen får ske i annan anstalt än interneringsanstalt och företages av personer som icke ha med behandlingen av de internerade att skaffa, är det fara värt, att undersökningen blir av det förra slaget: man gör rutinmässigt sina testningar m. m. I stället borde undersökningen vara så anordnad, att de undersökande kunde och måste taga ställning till frågan om med de resurser i fråga om anstalter och personal, som vid tidpunkten för lagföringen finnas, en dom till internering är motiverad, d. v. s. om den med interneringen följande större tidsobestämtheten i behandlingen kan antagas verkligen komma att med fördel utnyttjas. För att kunna besvara den frågan måste man emellertid ha en icke endast ytlig kännedom om hur behandlingen i interneringsanstalt tillgår och även känna de aktuella förhållandena i anstalten. Och prövningen skulle vinna i vederhäftighet, om de som yttra sig om behovet av internering skulle själva få att skaffa med interneringen därest sådan kommer till stånd. Det är önskvärt, att de som till ledning för domstolen yttra sig i interneringsfrågan i sitt utlåtande, i händelse de förordade internering, tala om hur de tänka sig att behandlingen skall tillgå och varför det enligt deras mening behövs tidsobestämthet för denna behandling samt att de veta, att de själva, om deras förslag vinner bifall, få hand om behandlingen.

Detta resonemang för till att interneringsnämnden, vilken enligt strafflagberedningens förslag skall ha ledningen av de internerades behandling, även bör få till uppgift att leda under-

sökningen av dem för vilka internering ifrågasättes.

Det räcker därvid icke, att frågan om en tilltalads internering underställes nämnden för yttrande. Det fordras, att den, vars internering är i fråga, överföres till anstalt som står under interneringsnämndens ledning så att nämnden själv, och än mera den personal den har till sitt förfogande, kan få förstahandskunskap om honom. Nämndens undersökning bör icke, i andra fall än sådana som synas lättbedömda, vara helt kortvarig. Ett säkrare omdöme vinnes, om individen kan observeras under längre tid, åtminstone några månader. Man bör nämligen ej nöja sig med en undersökning av hans kroppsliga och själsliga beskaffenhet vid en viss tidpunkt — en tidpunkt då han f. ö. under intryck av upptäckten, anhållandet och rättegången väl ofta är särskilt svårbedömbart — utan bör söka iakttaga, hur han reagerar inför anstaltsmiljön och den påverkan för vilken han där utsättes. I möjlig mån bör därför en behandling insättas redan vid denna tidiga tidpunkt.

Dessa önskemål föranleda mig att föreslå, att domstol, som för sin del finner att anledning till internering föreligger, skall, efter sakerförklaring men utan att döma till någon påföljd, förordna att den tilltalade skall intagas i interneringsanstalt, att interneringsnämnden skall hava att därefter, förslagsvis inom sex månader, i utlå-tande till domstolen ange, huruvida enligt nämndens mening internering bör äga rum, samt att domstolen därpå skall ha att bestämma påföljden för brottet.

Ehuru det otvivelaktigt är svårt även för interneringsnämnden, och även efter flera månaders observation i förening med behandling, att bedöma huruvida den tilltalade lämpar sig för

internering, måste, efter vad jag föreställer mig, en prövning sådan som nu angivits, vilken utföres av personer som äro förtrogna med interneringsanstalten och dess arbetsförhållanden, vara väsentligt mera tillförlitlig än en prövning som verkställles allenast av domstol och med ledning av relativt kortvariga undersökningar, företagna av personer som äro relativt främmande för interneringsanstaltens aktuella förhållanden. Genom den här skisserade anordningen synes man vinna, såvitt det är möjligt, att frågan om en tilltalads internering bedömes helt konkret med avseende fäst vid ändamåls-enligheten av att denne individ under rådande faktiska förhållanden dömes till internering. Nämnden, vilken som nämnt enligt strafflagberedningens förslag är den för behandlingen av de internerade ansvariga myndigheten, kan förväntas komma att för internering utvälja allenast dem som nämnden med sin kännedom om förhållandena in concreto tror sig kunna omhändertaga på sådant sätt att interneringen blir till nytta.

Med det sist nämnda beröres en annan punkt, i vilken den av mig föreslagna anordningen torde vara av värde. En rekommendation av den för behandlingen i interneringsanstalten ansvariga myndigheten, nämligen interneringsnämnden, att internering är på sin plats, måste vara ägnad att egga denna myndighet att, om internering sedermera också kommer till stånd, se till att interneringen verkligen blir till nytta, så att ej efteråt kan sägas att ett tidsbestämt straff hade varit lika ändamålsenligt eller bättre.

Båda dessa punkter förefalla mig vara viktiga som medel att hindra uppkomsten av en slentrian. Faran för uppkomsten av en sådan torde icke kunna

avlägsnas blott genom ökning av de personella och materiella resurserna. Det är önskvärt, att själva konstruktionen av interneringsbestämmelserna därjämte innefattar ett incitament för myndigheterna att göra det bästa möjliga av institutet.

Detta förslag förutsätter, att vid interneringsanstalten, eller interneringsanstalterna, inrättas en mottagningsavdelning med tillräcklig kapacitet. Den av strafflagberedningen föreslagna undersökningen angående interneringslämplighet blir emellertid överflödig, och sinnesundersökningar enligt sinnessjuklagen behöva ej företagas i så stor utsträckning som annars vore erforderligt.

Att bilda sig en föreställning om antalet av dem som skulle komma att sändas till mottagningsavdelning möter naturligtvis svårigheter. Antalet skulle förmodligen komma att variera efter utfallet av det nya interneringsinstitutet. Säkerligen skulle domstolarna vara mera återhållsamma i fråga om att sända en tilltalad till mottagningsanstalt än de nu äro beträffande inhämtande av yttrande från interneringsnämnden, vilket i ett hundratal fall årligen sker utan att förvaring kommer till stånd. Införes i enlighet med ett av alternativen i strafflagberedningens promemoria, men mot vad jag önskar, en minimitid av två år för vistelsen i interneringsanstalt, ligger också häri ett återhållande moment. Att man i allt fall icke behöver räkna med någon betydande ökning i jämförelse med den nuvarande tillströmningen till förvaring och internering torde framgå av att enligt 1950 års siffror endast 127 intogos för att undergå fängelse eller straffarbete ådömt på längre tid än ett år. Det är vidare att märka, att av de i mottagningsavdelning intagna en del

skulle komma att visa sig icke lämpade för internering och därför, såvida de ej undantagsvis ändock behölles i interneringsanstalten, skulle överföras till annan anstalt. Någon anledning att antaga, att den föreslagna anordningen skulle kräva betydligt större utrymme i interneringsanstalt än det anstaltsutrymme de nuvarande förvarings- och interneringsinstitutet kräva, torde icke föreligga, såvida icke anordningen skulle slå mycket väl ut; någon ökning av det totala platsantalet i fångvårdsanstalt är det i alla händelser icke fråga om. Däremot skulle platsutrymmet behöva disponeras annorlunda.

För interneringsnämnden skulle befattningen med urvalet betyda ett merarbete i förhållande till vad strafflagberedningen tänkt sig. Detta bör emellertid icke utan vidare uppfattas som en nackdel hos mitt förslag. Det är nämligen viktigt, att interneringsnämnden icke får alltför liten sysselsättning. Man kan icke vänta sig, att nämnden skall med önskvärd intensitet ägna sig åt sina uppgifter om dessa för alla dess ledamöter äro allenast bisysselsättningar.

Om det emellertid icke skulle anses möjligt att för det här framlagda förslaget nu åstadkomma en organisation som tilläte domstol att till interneringsanstalts mottagningsavdelning skicka varje tilltalad som den finner vara lämpad för internering och uppfylla förutsättningarna härför, synes man mig böra överväga att införa numerus clausus. Det förefaller mig nämligen viktigare, att interneringen, där sådan kommer till stånd, verkligen blir till nytta än att alla, för vilka internering skulle kunna anordnas, bli föremål för sådan. Tilltalad, som skulle kunna komma i fråga till internering men på grund av organisationens otillräckliga

omfattning blir utesluten därifrån, torde i regel få långvarigt tidsbestämt straff, och även ett sådant är inom vissa gränser tidsobestämt på grund av möjligheten till villkorlig frigivning, ett institut som f. ö. skulle kunna förändras så, att de långa frihetsstraffen i fråga om eftervård och återintagning skulle komma att bli mycket lika internering. Skälet, varför det måhända hade varit att föredraga att en viss tilltalad hade kunnat dömas till internering, är att tidsobestämdheten vid internering är större och lämnar mera utrymme för individuell behandling, men detta skäl bortfaller, om interneringen anordnas så, att dessa fördelar bliva illusoriska.

Såsom torde framgå av det förestående, innefattar det förslag jag här framställt en mera genomgripande reform än den strafflagberedningen tänkt sig. Jag inser väl, att utsikterna för en sådan reform i nuvarande läge icke äro stora. Jag är därför angelägen att framhålla, att vissa av de ändringar, som beredningen föreslår, från de synpunkter jag här gjort gällande te sig som betydande förbättringar. Till dessa räknar jag, att den nuvarande individuellt bestämda minsta tiden avskaffas och att interneringsnämnden erhåller ledningen av de internerades behandling. Till vissa delar av beredningens förslag ställer jag mig mera tvivlande. Såsom ett principutkast, avsett att läggas till grund för en i hög grad erforderlig utbyggnad av anstaltsorganisationen, synes det mig emellertid ägnat, varför jag — om, såsom jag befarar, mitt i det föregående framställda förslag icke nu godtages — ansluter mig till beredningens förslag.»

Strafflagberedningens ledamot överdirektören *Göransson*, vilken som nämnts ej kunnat taga del i den slut-

liga handläggningen av detta ärende, har i anslutning till de frågor, som behandlas i detta avsnitt, anfört:

»Genom att vara till tiden obestämd kommer interneringen att i regel innebära ett avsevärt större mått av lidande för den dömda än verkställigheten av ett tidsbestämt straff. Det torde vidare böra beaktas att de möjligheter, som skulle stå till buds för att under vårdtiden kunna påverka den dömda i positiv riktning, på vetenskapens nuvarande stadium te sig synnerligen begränsade. Under sådana förhållanden bör man enligt min mening gå fram med stor varsamhet och använda det föreslagna interneringsinstitutet endast beträffande sådana brottslingar som utgöra en uppenbar fara för samhället. En sådan begränsning torde också vara tillrådlig av den anledningen att man bör avvakta vad som kan utvinnas genom en förbättring i fråga om verkställigheten av straffarbete och fängelse — t. ex. genom utvidgning av den öppna vården, uppförande av nya slutna anstalter och förstärkning av eftervårdsorganens resurser.

För att begränsa tillämpningen av institutet på sätt ovan sagts finner jag det vidare nödvändigt att rätten, innan till internering dömes, i varje särskilt fall skall inhämta yttrande från interneringsnämnden.»

Tidsbestämningen

Förvaring och internering är för närvarande i domsögonblicket tidsbestämda på det sätt att något maximum inte finns angivet, vare sig i domen eller i lag, med undantag för det fall då minsta tiden för förvaring bestämts till ett år, därvid utskrivning i regel skall ske inom fyra år. Omhändertagandet är enligt lagen livsvarigt om icke inter-

neringsnämnden beslutar utskrivning. Domstolen medverkar vid tidsbestämningen såtillvida som den utsätter en minsta tid för anstaltsbehandlingen inom vissa i lagen angivna gränser.

7 Såsom redan nämnts har utvecklingen gått därhän att utskrivning från förvaring i allmänhet sker vid eller kort efter minsta tidens utgång. Måhända beror detta på att tidsobestämtheten icke kunnat utnyttjas i behandlingen därför att man därmed icke trott sig kunna nå resultat av värde. Det kan också bero på att sammanblandningen av sådana, som skulle ha kunnat behandlas, med andra intagna, alltså ett olämpligt urval, tvingat interneringsnämnden att följa en ensartad praxis. Det kan även sammanhånga med att lagen från början inte så mycket avsåg behandling utan mera ett omhändertagande av farliga förbrytare för deras oskadliggörande. Man har sedan funnit att klientelet inte var så farligt och då inte haft anledning att kvarhålla de intagna så länge som lagstiftaren ursprungligen tänkt sig.

X I ett reformerat interneringsinstitut bör tidsobestämtheten bättre utnyttjas genom att behandlingsresurserna ökas och organisationen förbättras samt genom att de internerade utväljs just med hänsyn till lämpligheten i deras fall av en tidsobestämmd behandling. Redan genom sådana åtgärder inom det nuvarande förvaringsinstitutet skulle man kunna förvänta att den nära anknytningen till minsta tiden upphörde.

Genom bestämmelsen i nu gällande lag om en minsta tid skapas en garanti för att den dömd i varje fall under så lång tid kvarhålls på anstalt. Metoden får ses i sammanhang med att förvarings- och interneringslagstiftningen från början avsåg att skydda samhället mot vissa slag av brottslingar, främst

genom deras omhändertagande under en längre tid och först i andra hand genom deras behandling. Anlägges behandlingssynpunkten på interneringsinstitutet, vilket strafflagberedningen och även säkerhetsanstaltsutredningen gör, ställer sig spørsmålet om minsta tiden annorlunda. Skall en effektiv vårdorganisation skapas bör inte resas sådana legala hinder som försvårar eller motverkar ett gynnsamt förlopp av behandlingen. Då vidare en minimitid även vid en god behandlingsorganisation kan tänkas ogynnsamt influera på interneringsnämndens utskrivningspraxis, har strafflagberedningen ansett att absoluta minimitider varken bör fastställas av domstolen eller finnas i lagen. Endast så till vida ifrågasätter beredningen en begränsning i interneringsnämndens befogenhet att fritt ordna behandlingen i och utom anstalt, att domstols medgivande skall erfordras för att en övergång till behandling utom anstalt skall få äga rum innan en på visst sätt bestämd minsta tid förflutit från intagningen. Olika förslag till denna tids bestämmande har framförts. Enligt det förslag som lämnar behandlingsorganet den största friheten skulle tiden sammanfalla med den tid på vilken straff för brottet eller brotten enligt lag lägst hade kunnat ådömas. Enligt ett annat förslag skulle en sådan bestämmelse kompletteras med en fix lägsta tid av två år. Enligt ett tredje alternativ skulle övergång från anstaltsvård till vård utom anstalt ej få ske förrän hälften av en av domstolen i det särskilda fallet bestämd maximitid för hela interneringsvården gått till ända.

Inom strafflagberedningen har flertalet ledamöter uttalat sig till förmån för alternativet att domstols medgivande städse skulle erfordras för att en övergång till behandling utom anstalt

skulle få äga rum innan två år eller den längre tid på vilken tidsbestämt straff lägst kunnat ådömas förflutit från interneringens början.

Även om endast en mindre del av interneringsklientelet utgöres av personer som kan betecknas såsom samhällsfarliga i egentlig mening, skiljer sig dock de internerade i gemen från majoriteten av de till tidsbestämt frihetsstraff dömda därutinnan att de förra i långt större utsträckning kunna beräknas återfalla i allvarlig brottslighet än de senare. Det synes under sådana förhållanden angeläget att domstolen, såsom garanti för samhällsskyddet, under en viss icke alltför begränsad tidrymd efter interneringens början tillerkännes inflytande på frågan huruvida övergång till vård i frihet skall få äga rum. Därest domstolens inflytande härpå skulle upphöra redan när den tid förflutit från intagningen, på vilken straff för brottet eller brotten enligt lag lägst hade kunnat ådömas — med hänsyn till straffskalornas utformning enligt förslaget till brottsbalk i flertalet fall ej mera än 6 månader — skulle domstolens ställning såsom garant för samhällsskyddet oftast bli så betydelselös att man kan fråga sig om det över huvud finns anledning att ge domstolen något inflytande på frågan om längden av den första behandlingstiden i anstalt. — Ytterligare en synpunkt bör i detta sammanhang beaktas, nämligen den att domstolarna kan befaras bli obenägra att i fråga om detta belastade klientel använda en behandling, vars konsekvenser i fråga om samhällsskyddet de vid tiden för domen varken kan överblicka eller i praktiken öva något inflytande på. Den benägenhet som domstolarna i vart fall tidigare visat att i fråga om minderåriga lagöverträdare med stark kriminell belastning före-

draga tidsbestämt frihetsstraff framför överlämnande till barnavårdsnämnd för skyddsuppfostran synes ge vid handen att en utveckling i angiven riktning icke är otänkbar i fråga om interneringsinstitutet, därest domstolens kontrollbefogenhet i ifrågavarande avseende alltför starkt beskäres. Från dessa utgångspunkter synes underställning till domstol böra ske om överföring till öppen vård skall äga rum tidigare än två år från interneringens början. Det torde icke behöva befaras att domstolen kommer att utöva sin prövningsrätt på sådant sätt att hinder därigenom skapas mot ett överförande till öppen vård så snart ett sådant överförande ur behandlingssynpunkt och med beaktande jämväl av samhällsskyddet finnes motiverat. Ännu mindre lär man behöva räkna med att ett nyorganiserat, högt kvalificerat behandlingsorgan efter den nuvarande förvaringens och interneringens omläggning till ett verkligt behandlingsinstitut skulle komma att låta den legala tvåårstiden för utskrivningsfrågans hänskjutande till domstol bli normalt för övergången från anstaltsvård till vård utom anstalt. Det bör emellertid med styrka understrykas, att den vid ungdomsfängelselagens tillämpning utbildade praxis att lagens normala minimitid av ett år för vård å ungdomsanstalt blivit normal utskrivningstid, icke får tagas till förebild vid interneringslagens tillämpning.

Den obestämdhetens press som nu är till men för behandlingen av förvarade och internerade torde knappast i främsta rummet orsakas av vetskapen att omhändertagandet teoretiskt kan räcka vederbörandes hela livstid, utan mera av ovissheten om när utskrivningen från anstaltsvården exakt kommer att äga rum. Det synes emellertid vara befogat att även långvarigheten av om-

händertagandet ställes under någon kontroll av domstol och icke helt beror på behandlingsorganets bedömande. En sådan kontroll skulle kunna åstadkommas antingen därigenom att i lag angåves en maximitid som ej finge överskridas utan domstolens medgivande eller ock på det sättet att domstolen vid förordnandet om internering fastställde en tid, i visst antal år, under vilken behandlingen längst finge fortgå. Under en tid fastställd efter endera av dessa metoder skulle interneringsnämnden ha rätt att ordna behandlingen i anstalt eller utom anstalt så som bäst kunde främja den dömdes anpassning i samhället eller över huvud samhällsskyddet. Skulle det senare visa sig, att den internerade icke bör släppas utan samhällskontroll efter utgången av den i lagen eller av domstolen bestämda maximitiden, skulle det ankomma på domstol att avgöra om interneringstiden bör förlängas. Som part i mål om förlängning borde åklagare och inte interneringsnämnden uppträda. I de fall då slutlig utskrivning inte skett viss kortare tid, förslagsvis fyra månader, före interneringstidens utgång, borde göras anmälan till riksåklagaren, som efter hörande av interneringsnämnden hade att pröva om framställning om förlängning av interneringstiden borde göras.

Vid valet mellan de båda angivna sätten att bestämma den preliminära maximitiden ger strafflagberedningen företräde åt en legal högsta tid motsvarande straffskalans maximum för det eller de brott varom fråga är, kompletterad med en bestämmelse att den preliminära maximitiden dock lägst skall vara sex år. Till förmån för ett av domstolen i det individuella fallet bestämt maximum kan visserligen anföras att ett sådant bättre skulle

kunna lämpas efter den tilltalades farlighet och behandlingsbehov. Å andra sidan är det mycket svårt för domstolen att med någon grad av tillförlitlighet säga något härom på det tidiga stadium då beslutet om internering måste fattas. I brist på tillräcklig ledning för ett beslut om vårdtidens längd kunde domstolen befaras komma att lägga vanliga straffmätningssynpunkter på frågan. Att ett legalt maximum icke kan taga hänsyn till det individuella fallets behov kan ur behandlingssynpunkt komma att innebära en fördel. Det sakkunniga behandlingsorganet får friare händer att bestämma behandlingstiden, då det ej behöver komma i motsättning till något tidigare beslut av en auktoritativ myndighet. Uppstår fråga om tidens förlängning, kan sådan fråga prövas utan att domstolen behöver ändra på ett tidigare beslut. Det har ifrågasatts att, om domstolen icke själv bestämmer maximitid, man såsom en ytterligare rättssäkerhetsgaranti borde föreskriva att den internerade skulle äga rätt till s. k. domstolsrekurs, d. v. s. rätt att i viss, begränsad utsträckning hos domstol göra framställning om anstaltsvårdens upphörande, när begäran härom hos interneringsnämnden lämnats utan bifall. Strafflagberedningen har icke tagit ställning till denna fråga.

Bestämmelser om behandlingen

Säkerhetsanstaltsutredningen har i sin utredning påvisat de organisatoriska svagheter som vidlåder det nuvarande systemet. I en reviderad interneringslagstiftning bör behandling med utnyttjande av tidsbestämtheten intaga en central plats. Säkerhetsanstaltsutredningen har anvisat hur en sådan behandling skulle kunna utformas. För denna bör finnas anstalter eller avdelningar av olika slag, slutna,

öppna och fasta, och vidare olika former för behandling utom anstalt.

Ett effektivt utnyttjande av behandlingsmöjligheterna kräver uppenbarligen att den myndighet som har avgörandet om behandlingsformen har nära kontakt med den dömda och kan följa resultatet av behandlingen av honom. Den nuvarande dualismen mellan fångvårdsstyrelsens och interneringsnämndens uppgifter bör inte bibehållas. Lämpligt synes vara att anförtro ledningen av verkställigheten åt ett särskilt organ, en interneringsnämnd, med en sammansättning som är lämplig med hänsyn till de avgöranden som ankommer på nämnden. Såväl ordföranden som vice ordföranden bör vara innehavare av domarämbete. Styresmannen för den centrala interneringsanstalten och chefsläkaren, om han icke är styresman, bör vara ledamöter av nämnden.

Till ledning för den fortsatta behandlingen bör den dömda till en början göras till föremål för observation på anstalt i interneringsnämndens regi under samtidig behandling. På grundval av denna observation bör interneringsnämnden planlägga den fortsatta behandlingen och för denna fastställa vissa riktlinjer. Inom beredningen har framförts önskemålet att, i den mån och så snart det är möjligt, tiden för den erforderliga första anstaltsvården före den internerades överförande till vård utom anstalt skall på ett ungefär beräknas och delges den intagne. Denna tidsbestämning skulle hava till syfte att för honom utgöra ett lugnande moment i förhållande till interneringstidens principiella obestämthet. Den behandlingsplan, som dessa riktlinjer skulle innebära, torde i allmänhet kunna föreligga inom sex månader eller senast inom ett år från interneringens början.

Bl. a. därför att till internering kan ifrågakomma åtskilliga gränsfall till sinnessjukvård, kan det emellertid vara svårt att inom nämnda tid beräkna den behövligen anstaltstidens längd. Det synes därför böra föreskrivas att frågan om behovet av fortsatt anstaltsvård skall återupptagas minst var sjätte månad. Även efter övergången till vård utom anstalt bör en regelbunden prövning av behovet av fortsatt vård äga rum.

På interneringsnämnden bör det tydligen ankomma att, om så erfordras, meddela ändrade bestämmelser om behandlingen. Nämnden skall också ha befogenhet att förklara att interneringen skall upphöra, med den nämnda begränsningen att domstols medgivande fordras om det skall ske före utgången av den legala minimitiden för anstaltsvården (jfr s. 26).

Interneringsnämnden skall endast i mera grova drag bestämma behandlingen. Åt styresmannen för viss anstalt och det behandlingsteam varmed anstalten kan komma att utrustas bör anförtros den mera i detalj gående regleringen av behandlingen.

Vården av den dömda skall efter den första anstaltstiden inte vara fastlåst vid antingen anstalt eller öppen vård. Under behandlingens gång bör i allmänhet omhändertagandet växla mellan dessa former. Det är angeläget att behandlingsmyndighetens grepp om den internerade icke slappnar. Kontrollen måste i mån av behov kunna minskas eller ock skärpas med intagning på mer eller mindre slutna anstalt. Beslut härom måste kunna fattas snabbt; det bör dock ytterst ankomma på interneringsnämnden. Det får inte bli så att den som visas utom anstalt lämnas mer eller mindre vind för våg. Visar han tecken till svårigheter bör saken omedelbart

undersökas. Man skall inte behöva avvakta att den internerade begår nya brott för att ingripande skall ske.

Huruvida den fortsatta vården skall ske i eller utom anstalt beror på interneringsnämndens avgörande i varje särskilt fall, därvid nämnden i viss utsträckning bör kunna uppdraga åt styresmannen att bestämma. Alla som har med den internerade att göra bör emellertid vara uppmärksamma på att anstaltsvården inte utsträcker längre än vad som är nödvändigt. Övergång till vård utom anstalt får naturligtvis icke äga rum, om detta skulle medföra allvarlig risk för annans säkerhet till person eller egendom.

Med det här skisserade programmet kommer interneringstiden icke som nu att skarpt delas upp i anstaltstid och provutskrivningstid. Begreppet utskrivning förlorar något av sin betydelse. Hela interneringstiden får ses som en enhet med omväxlande anstaltsbehandling och öppenbehandling i olika övergångsformer. Anser interneringsnämnden att interneringsvården skall upphöra, skall den förordna därom. Har sådant förordnande inte meddelats före interneringstidens utgång, sker, såsom ovan utvecklats, en prövning av riksåklagaren och domstol huruvida tiden skall förlängas. Interneringsnämnden får därvid framlägga de skäl för förlängning eller upphörande som

nämnden vill andraga. Förlängning kan framstå som nödvändig även om behandlingen inte närmast skall ske på anstalt utan i någon öppenvårdsform. Förlängning bör emellertid endast förekomma, om det kan antagas att ett upphörande av behandlingen skulle medföra någon allvarlig risk för annans säkerhet till person eller egendom eller det ur vårdsynpunkt anses angeläget för den dömdes anpassning i samhället.

Utöver bestämmelser i de ämnen som ovan har berörts erfordras en del föreskrifter, delvis av mera formell natur, som ej behöver upptagas till behandling i detta sammanhang. Hit hör bl. a. frågan om behörig domstol i särskilda fall, närmare regler om sakerförklaring genom särskild dom (mellandom), om brottskonkurrens, däribland om behandlingen av sådana fall då den dömden under interneringstiden återfaller i brott m. fl. Förslag till lagbestämmelser om internering ämnar strafflagberedningen framlägga i ett betänkande med förslag till lag om vissa skyddsåtgärder mot brott (skyddsåtgärder), vari bestämmelser om internering ingår som ett särskilt kapitel. På nuvarande stadium av utredningen bör något förslag till lagstiftning icke framläggas, men såsom en sammanfattning av promemorian återgives följande preliminära utkast till vissa bestämmelser i ämnet.

4. Sammanfattning

1. Finnes någon hava begått brott vararå enligt lag kan följa fängelse i två år eller däröver, och prövas med hänsyn till brottets beskaffenhet samt den tilllittalades person, vandel och levnadsomständigheter i övrigt ett sådant långvararigt omhändertagande för vård utan påå förhand slutligt bestämd tid som internering utgör vara påkallat för att förebygga fortsatt svår brottslighet från hans sida, må rätten döma till internering.

2. Därest någon som undergår fängelse med hänsyn till sin sinnesbeskaffenhet och övriga omständigheter måste antagas efter frigivning från fångvårdsanstalt bliva vådlig för annans säkerhet till person eller egendom, må domstol förordna att påföljden skall övergå till internering.

3. Finner fångvårdsstyrelsen eller anstaltsnämnd vid fångvårdsanstalt anledning förekomma att enligt vad i punkt 2 sägs någon som undergår fängelse bör underkastas internering, har styrelsen eller nämnden att hänskjuta frågan till riksåklagaren, som prövar huruvida talan om påföljdens övergång till internering skall väckas.

4. Innan till internering dömes äger rätten, om den så finner erforderligt, inhämta yttrande i ärendet från interneringsnämnden. Innan förordnande enligt punkt 2 meddelas skall nämnden höras.

5. Envar till internering dömd skall erhålla en efter hans förutsättningar lämpad vård och behandling, ägnad att främja hans anpassning i samhället. Interneringsnämnden skall leda och öva innsende över vården.

6. Vården äger rum i och utom anstalt. Den skall taga sin början i anstalt.

När syftet med interneringen bäst

vinnes genom att vården fortsätter utom anstalt, har interneringsnämnden att besluta därom.

Nämnden äger, så länge vården utom anstalt fortgår, när skäl därtill äro, återtaga den döme i anstalt.

7. Prövas behov av fortsatt vård ej vara för handen, skall interneringsnämnden förordna att interneringen skall upphöra.

Befinnes den döme vara i varaktigt behov av vård å sinnessjukhus, må interneringsnämnden förordna om interneringens upphörande för hans intagning i sådant sjukhus.

8. Interneringsnämnden har att inom ett år efter det den döme intagits och därefter minst var sjätte månad pröva behovet av fortsatt vård i eller utom anstalt.

Vård utom anstalt må ej utan medgivande av domstol taga sin början förrän två år eller den längre tid, på vilken straff för brottet eller brotten enligt lag lägst hade kunnat ådömas, gått till ända. Ej heller må förordnande, att interneringen skall upphöra, utan domstols medgivande meddelas tidigare än nu sagts.

Vården i och utom anstalt må ej utan medgivande av domstol tillsammans fortgå utöver sex år eller den längre tid, på vilken straff för brottet eller brotten enligt lag högst hade kunnat ådömas. Sådant medgivande skall avse två år åt gången.

9. Interneringsnämnden skall beträffande envar till internering dömd meddela föreskrifter för hans vård och behandling såväl i som utom anstalt.

Nämnden äger uppdraga åt styresman att inom ramen för dessa föreskrifter besluta om behandlingen.

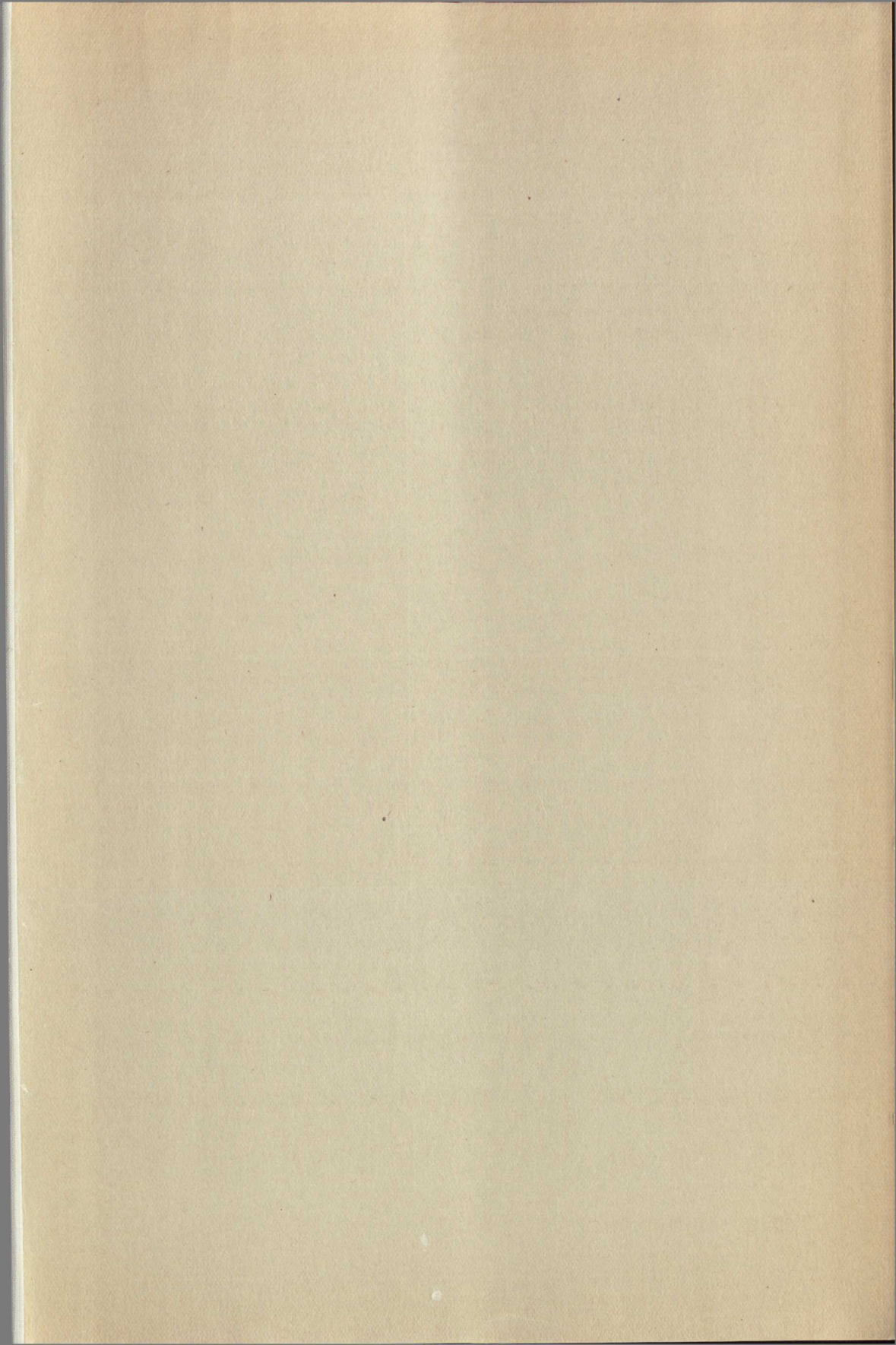
För vården utom anstalt må vid sidan av tjänsteman tillhörande interneringsorganisationen förordnas särskild tillsynsman.

10. Föreligger fråga om återintagning av den dömde må nämnden eller dess ordförande förordna att han skall tagas i förvar, till dess nämnden har meddelat beslut i ärendet.

11. Har interneringsnämnden icke meddelat förordnande som i punkt 7

sägs senast fyra månader före längsta vårdtidens utgång, skall anmälan göras till riksåklagaren, som efter interneringsnämndens hörande har att pröva huruvida talan om förlängning av vårdtiden skall föras.

Sedan mål som i första stycket sägs anhängiggjorts, fortfar vården intill dess lagakraftgående dom föreligger i målet.

Statens offentliga utredningar 1953

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvård.

Förslag till lagstiftning om insemination. [9]
Förslag till brottsbalk. [14]
Enhetligt frihetsstraff. [17]
Promemoria med förslag till vissa åtgärder för att nedbringa väntetiderna vid sinnesundersökning i brottmål. [21]
Nåd i brottmål. Statistiska uppgifter för 1900-talets första hälft. [22]
Betänkande med förslag till vissa ändringar i rättegångsbalken m. m. [26]
Abortfrågan. [29]
Vårdorganisation för förvarade och internerade. [32]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Valkretsar vid fullmäktigeval i kommunerna. 1950 års folkomröstnings- och valsåttutrednings betänkande. 4. [1] 5. Det proportionella valsystemet vid landstingsval. [25]
Lika lön för män och kvinnor i det statliga lönesystemet. [18]
Åtgärder för förenhetligande av besvärstiden i administrativa mål. [30]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Nationalekonomi och socialpolitik.

Generella metoder och fysiska kontroller inom investeringspolitiken. [6]
Utredning om fastighetsbeskattningen. [8]
Konsumentprisindex. Betänkande angående omläggning av levnadskostnadsindex. [23]

Hälso- och sjukvård.

Förslag till hälsovårdsstadga m. m. [31]

Allmänt näringsväsen.

Fakta om olja. [12]

Fast egendom. Jordbruk med binäringar.

Betänkande med förslag till fiskeristadga m. m. [2]
Betänkande med förslag till åtgärder för stödjande av hästaveln m. m. [3]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Sågverksindustrien i södra Sverige. [19]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Landsbygdens elkraftförsörjning. [13]
Trafiknykterhet. [20]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen.

Andlig odling i övrigt.

Läkarutbildningen. [7]
Betänkande med förslag till allmänna riktlinjer för den territoriella pastoratsindelningen och församlingsprästerliga organisationen m. m. [11]
Juridisk och samhällsvetenskaplig utbildning. 1. [15] 2. Bilagor. [16]
Betänkande och förslag angående folkhögskolans ställning och uppgifter. [24]

Försvarsväsen.

Förband och bygd. [10]
Psykologiskt försvar. [27]
Befälsordningen vid infanteriet. [28]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Nordiska parlamentariska kommittén. 4. Nordisk passfrihet. [4] 5. Lättnader i fråga om tullbehandling m. m. av motorfordon i trafiken mellan de nordiska länderna. [5]